T. C.

İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

TAŞRADAN PAYİTAHTA ŞEHZADE MURAD'IN (III.) KAPU HALKI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fatma Süheyla İSLAMOĞLU

Danışman:

Prof. Dr. Feridun M. EMECEN

İSTANBUL

2023

T. C.

İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

TAŞRADAN PAYİTAHTA ŞEHZADE MURAD'IN (III.) KAPU HALKI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fatma Süheyla İSLAMOĞLU

Danışman:

Prof. Dr. Feridun M. EMECEN

İSTANBUL

2023

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tarih Anabilim Dalı'nda, 200320YL06 numaralı Fatma Süheyla İSLAMOĞLU'nun hazırladığı *"Taşradan Payitahta Şehzade Murad'ın (III.) Kapu Halkı"* konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 04/09/2023 tarihinde (12.00-13.00) saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Feridun M. EMECEN
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. İlhan ŞAHİN
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Doç. Dr. Özgür ORAL
İstanbul Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Fatma Süheyla İSLAMOĞLU

04.09.2023

ÖZ

Bu tezde, sancağa gönderilen son Osmanlı şehzadelerinden Şehzade Murad'ın (III.) Manisa'daki kapu halkı'nın organizasyonu ve bu kapudaki görevlilerin gelirleri, görevleri ve ilişki ağları ile Şehzade Murad'ın 22 Aralık 1574'teki (8 Ramazan 982) cülusundan sonra, Manisa'daki kapu halkının padişah kapusuna intikali incelenmektedir. Bu minvalde Manisa'daki şehzade kapusundan payitahta geçişleri sağlanan hizmetlilerin görev ve maaşlarındaki terakkiler nispetince 16. yüzyılda bir Osmanlı şehzadesinin, kendi kapusunu merkez teşkilatına hangi oranda dahil edebildiği sorusuna cevap aranmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kapu Halkı, Şehzade Kapusu, Manisa Sancağı, Cülus

ABSTRACT

This thesis examines the organization of the household (kapu) under the rule of Şehzade Murad III, one of the last Ottoman princes assigned to the sanjak of Manisa. It investigates the income, duties, and relationship networks of the officials within this kapu, as well as the transfer of the household in Manisa to the sultan's kapu following Şehzade Murad's accession on December 22, 1574 (8 Ramadan 982). The main research question evaluates the extent to which an Ottoman prince in the 16th century could integrate his own household into the central organization, considering advancements in the duties and salaries of the servants transferred from the prince's gate in Manisa to the sultan's gate.

Keywords: Household, Şehzade's Household, Sanjak of Manisa, Accession

ÖNSÖZ

Bu tezde, sancağa gönderilen son Osmanlı şehzadelerinden III. Murad'ın şehzadelik dönemi kapu halkı ve bu kapunun cülusla beraber payitahta kapulanma oranı incelenmeye çalışılmıştır. Tezin ana kaynağını oluşturan MAD 1324 defterinin verdiği imkanlar nispetince şehzade kapusunun organizasyon şeması çıkarılmış, bu anlamda 16. yüzyılda bir sancak sarayının organizasyon ve buna bağlı olarak işleyişinin yanı sıra toplam maliyeti ile patronaj ve nepotizm gibi pek çok konuda tespitlerin ortaya konması hedeflenmiştir.

MAD 1324 defterinin, muadili kaynaklarda rastlanmayan pek çok ayrıntıyı içermesi tezin sorusunun cevaplandırılmasına imkan sağlamıştır. Bu anlamda, klasik dönem Osmanlı şehzadelerinin, şehzade kapularını cülusla beraber payitahta hangi oranda getirebildikleri, yeni kapunun payitahtta hali hazırda bulunan eski kapuyla entegre süreci ve bu sürecin yeni padişahın saray içindeki egemenliğe yansımaları tezin esas sorusu ve çıktısını oluşturmaktadır. Bu minvalde tezin özellikle ikinci ve üçüncü bölümleri, betimsel bir anlatımdan ziyade tespit ve tartışmaların veriler üzerinden yapılmasını amaçlayan tablolar etrafında kurgulanmıştır. İktisat tarihi metni olmayan bir tez için belki de fazla gelebilecek tablolar, veriler ve oranlar, meselenin nesnelliğini korumak ve kıyaslanabilmesine imkan sağlamak için tercih edilmiştir.

Osmanlı tarihçiliğinde, çoğunlukla ekabir ve paşa kapuları etrafında şekillenen kapu halkı literatürüne şehzade kapusu başlığı altında katkı sunmasını umulan bu tezin bir başkası çıktısı da Osmanlı ıslahatname yazarlarınca önemli bir kırılma noktası olarak işaret edilen III. Murad devrine biraz daha geriden bir bakışın sağlanması olacaktır. III. Murad'ın padişahlığı dönemi ve edebi kişiliği üzerine pek çok çalışma yapılmış olmakla birlikte, Manisa sarayı ve burada kurulan düzenin saltanat dönemine etkisi üzerine çalışmalar henüz mevcut değildir. Bu minvalde yapılmaya çalışılan bazı tespitlerin, III. Murad devriyle alakalı şikayetlerin arka planını, Manisa sarayında atılan temellerini göstermesi tezin yan çıktılarından sayılabilir.

Tezin hazırlanması tez danışmanım Prof. Dr. Feridun Mustafa Emecen'in sabrı ve yol göstericiliği ile mümkün olabilmiştir. Tüm yoğunlukları ve çalışmalarına rağmen haftalarca gösterdiği sabır ve defteri beraber okumamıza imkan veren nezaketi kendisine duyduğum sonsuz hayranlığın küçük sebeplerinden biridir. Kendisiyle çalışmanın beni ne denli mutlu *ettiğini* ifade etmemin bir yolu olduğunu düşünmüyorum. Ayrıca lisansüstü eğitimimi bir okul okumamın ötesine taşıyan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ali Akyıldız'a ve tez jürimde bulunma nezaketini gösteren kıymetli hocam Prof. Dr. İlhan Şahin'e teşekkür ederim. Tez yazım sürecimin sancılı noktalarında, sabırsız sorularıma verdikleri ayrıntılı cevaplar için Prof. Dr. Linda Darling ve Prof. Dr. Rhoads Murphey'e de teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul Üniversitesi'ndeki tarih eğitimimi anlamlı kılan, heyecanımı ve hayranlığımı karşılarında gizleyemediğim Doç. Dr. Özgür Kolçak'a, benim için her zaman bir hocadan daha fazlasını ifade eden Doç. Dr. Özgür Oral'a ve Arş. Gör. Ahmet Tekin'e teşekkür ederim.

Bu tezin iki kapak arasında anlamlı bir bütün oluşturabilmesi, bana alanla ilgili bildiğim her şeyi öğrettiğini iddia edebileceğim kıymetli hocam Arş. Gör. İsmail Emre Pamuk sayesinde mümkün olmuştur. Yıllardır gösterdiği sabır, sonsuz destek ve yol göstericiliği, kelimelerle ifade etmemin mümkün olmadığı bir ayrıcalık ve şükran duygusunun vesilesidir. Hiç şüphesiz, bu mesleği yaptığım sürece en büyük teşekkürüm her zaman kendisine olacaktır.

Lisans yıllarımı dayanılabilir kılan, her zaman desteğini hissettiğim Bahar Coşkun'a, yazdığım her bir paragrafı hemen okuma eziyetine katlanan ve tezin tashihini yapma nezaketini gösteren dostum Ayşe Rumeysa Yavaş'a, her adımımı kolaylaştıran Şüheda Nur Uzuntaş'a ve veri canavarı arkadaşım Yakup Hasan Küçük'e bilhassa tezdeki yardımları için teşekkür ederim. Prof. Dr. Ekrem Demirli, Prof. Dr. Ömer Miraç Yaman ve Dr. Taha Burak Toprak'a vesile oldukları her şey için minnettarım. Bu vesileyle İLEM aileme, İSAM Kütüphanesi ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Kütüphanesi çalışanlarına, ayrıca pek çok kritik süreci benim için kolaylaştıran enstitü şefi İsmail Safa Yurdagür'e teşekkürü bir borç bilirim. Doktora tezimi kendisinden önce bitireceğimden emin

olduğum yarı akademik babacığıma ve kıymetli anneciğime bizi büyütürken gösterdikleri sonsuz nezaket ve sevgi için minnettarım.

Fatma Süheyla İSLAMOĞLU

Beyoğlu, 2023

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI ii
BEYAN ..... İİİ
ÖZ ..... İV
ABSTRACT V
ÖNSÖZ ..... Vİ
İÇİNDEKİLER ..... İX
KISALTMALAR X
TABLOLAR VE ŞEKİLLER X
GİRİŞ 1

1. BÖLÜM:
PAYİTAHTTAN SANCAĞA: ŞEHZADE MURAD 17
1.1. III. Murad Devri Tartışmaları 22

2. BÖLÜM:
ŞEHZADE KAPUSUNDA ADEM OLMAK: ŞEHZADE MURAD'IN KAPU HALKI 29
2.1. Merkezden Taşraya versus Taşradan Taşraya: Şehzade Kapusuna Katılanlar 29
2.1.1. Yeni Kapunun Eski Hizmetkarları 29
2.1.2. Kapu Halkının Genişlemesi 34
2.2. Kapunun Teşkilatlanması 38
2.2.1. Cemaat İçi Teşkilatlanma 48
2.2.2. Kapuyu Yönetenler 55
2.3. Şehzade Kapusunda Patronaj ve İlişki Ağları 62
2.4. Şehzade Kapusunun Maliyeti 75

3. BÖLÜM:
TAŞRADAN PAYİTAHTA: ŞEHZADE KAPUSUNDAN PADİŞAH KAPUSUNA 83
3.1. Kapunun En Yeni Üyeleri: Saltanatla Müjdelenenler 86
3.2. Manisa Kapusunun Dönüşümü: Taşradan Payitahta Gelenler 91
3.3. Terakki: Kapunun Yöneticileri ve Hizmetkarları 100
SONUÇ 104
KAYNAKÇA 106
EKLER 99
ÖZGEÇMİŞ 200

KISALTMALAR

akt.: Aktaran
BA.: Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi
bk.: Bakınız
çev.: Çeviren
dğr.: Diğerleri
DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
dn.: Dipnot
ed.: Editör
haz.: Hazırlayan
İA: Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi
nşr.: Neşreden
s.: Sayfa
TTK: Türk Tarih Kurumu

TABLOLAR ve ŞEKİLLER

Şekil 1: Şehzade Murad'ın Gelir Miktarları.
Şekil 2: Yıllara Göre Şehzade Kapusuna Alınan Görevli Miktarları.
Tablo 1: Manisa'ya Harem-i Şerîf'ten, Konya'dan ve Konya ve Kütahya'dan Gidenler.
Tablo 2: Manisa'daki Bazı Görevlilerin Kapuya Dahil Olma Zamanları.
Tablo 3: Statü Birimleri ve Yevmiye Ortalamaları.
Tablo 4: Kapudaki Hizmetlilerin Birimlerine Göre Aldıkları Yevmiye Ortalamaları.
Şekil 3: Kapudaki Hizmetlilerin Birimlerine Göre Aldıkları Yevmiye Ortalamaları.
Tablo 5: Cemaatlerin Yürütücü ve Yardımcı Görevli Sayıları.
Tablo 6: Şehzade Kapusunda Akrabalık Ağları.
Tablo 7: Şehzade Kapusunda Tabiyet Ağları.
Tablo 8: Şehzade Kapusunda Tabiyet Bağı Olan ve Olmayan Görevlilerin Yevmiye Ortalamaları.
Şekil 4: Şehzade Kapusunda Tabiyet Bağı Olan ve Olmayan Görevlilerin Yevmiye Ortalamaları.
Tablo 9: Cemâ'at-i İmâm ve Müezzinân'ın Yevmiye Miktarları.
Tablo 10: Cemaatlerin Mensup Sayılarına Göre Yevmiyelerinin Ağırlık Oranı.
Tablo 11: Maiyyet Defterindeki Görevlilerin Yevmiye Dışındaki Gelirleri.
Tablo 12: Şehzade Kapusundan Padişah Kapusuna Cülus Müjdesiyle Geçenler.
Tablo 13: Padişah Kapusuna Cülus Müjdesiyle Geçenler.
Tablo 14: Statü Cemaatlerinin Padişah Kapusuna Geçme Oranları ve Yevmiyeleri.
Tablo 15: Organizasyonel Cemaatlerin Padişah Kapusuna Geçme Oranları ve Yevmiyeleri.
Tablo 16: Yürütücü-Yönetici Görevlilerin Padişah Kapusunda Aldıkları Terakkiler.

GİRİŞ

Bu tez, Osmanlı tarihinin varlığı herkesçe bilinen ancak mahiyeti hakkındaki verilerden yoksun olduğumuz bir alanına yeni bir pencere açmayı hedefliyor. Bu doğrultuda bir Osmanlı şehzadesinin sancakbeyliği dönemindeki maiyyetini yahut kapu halkını (bundan sonra kapu) ve bu kapunun cülusla beraber merkeze "kapulanma" meselelerini adedi olarak inceliyor. Şehzadelerle beraber sancakta bulunan hizmetli gruplarından haberdar olduğumuz şu noktada, mevzubahis hizmetlilerin kaç kişiden müteşekkil oldukları, hangi cemaatlere mensup bulunup bu cemaatlerdeki statüleri, günlük ve yıllık gelirleri, kapu içinden veya dışından kurdukları ilişkiler ile bunların statü ve gelirlerine etkileri gibi sorular, henüz babasının şehzadeliği döneminde sancağa çıkan, babası ve amcasının saltanat mücadelesinde dedesi Sultan Süleyman tarafından himaye edilen ve on iki yıllık şehzadelik kapusunu tek tek yoklatarak merkeze taşımayı hedefleyen III. Murad ve kapu halkı etrafında cevaplandırılıyor. Ayrıca bu tezde, bir yüksek dereceli idareciye bağlı maiyyeti ifade etmek üzere, literatürde yaygınlaşma eğilimi gösteren kapı/kapu terimi tercih ediliyor.[1] Bu minvalde tez "kapu" kavramsallaştırması esasında gündem edilebilecek mevzuları ele alıyor.

Osmanlı İmparatorluğu'nda kapu halkları güç ve hizmet unsurları olarak yalnızca hanedan mensupları çevresinde bulunmuyordu, yüksek seviyedeki idarecilerin de kendilerine ait maiyyetleri mevcuttu. Padişah kapusundan bağımsız bir kapu/devlet algısı oluşumunun ne zaman ve nasıl başladığını irdeleyen Kunt'a göre, 16. yüzyılda gelişen bir dizi değişiklikle beraber sultanın kapusuyla devlet yapısının ayrışması söz konusu olmuş, özellikle sadrazamlar etrafında gelişen yeni kapu halkları, sultandan bağımsız işleyen yapıları oluşturmaya başlamışlardı.[2] Bu noktada genel anlamda Osmanlı'da kapu halklarına dair literatürün şehzade kapusu literatüründen daha zengin olduğu ifade edilmelidir. 16. yüzyılın sonu 17. yüzyılın başında, neredeyse padişahlarla yarışan idari

[1] Bu terminoloji hakkında bk. İ. Metin Kunt, "Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları", *Yeni Türkiye* 31 (2000), s. 393-399.

[2] Bk. İ. Metin Kunt, "Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları", *Yeni Türkiye* 31 (2000), s. 393-399; İ. Metin Kunt, "XVI. Yüzyıl Osmanlı Siyasasında Saltanat ve Hükümet Ayrışması", *İSAM Konuşmaları*, İstanbul: 2013, s. 25-33; İ. Metin Kunt, "Bâb-ı Hümayun ve Diğer 'Kapılar'", *Osmanlı Dünyası*, ed. Christine Woodhead, İstanbul: Alfa Yayınları, 2018, s. 145-160; İ. Metin Kunt, *Sultan's Servants: The Transformation of Ottoman Provincial Government, 1550–1650.* Newyork: Columbia University Press, 1983.

güçleri sebebiyle pek çok eser Osmanlı sadrazamları ve merkezdeki gücün taşıyıcıları haline gelen paşa kapuları merkeze alınarak yazıldı.[3]

Tarihçi Selânikî Mustafa Efendi'nin III. Mehmed'in şahsında yaptığı sancağa çıkma merasimi anlatısı, hiç kuşkusuz devletin kuruluşundan itibaren işleyen, hem şehzadelerin doğuştan sahip oldukları hükmetme yetkilerini gerçekleştirmelerini hem de yeni alınan bölgelerin idaresini kolaylaştırmayı amaçlayan sistemi betimliyordu.[4] Şehzadeler, Sultan Murad'ın (I.) oğlu Savcı'nın isyanı sebebiyle Rumeli'den sancak almaları yasaklandığından beri Anadolu'ya,[5] payitahta yakınlığını Padişah babaları nezdinde sahip oldukları sempatinin belirlediği sancaklara, tercih etme şanslarının bulunmadığı maiyyetleriyle beraber gidiyorlardı. Maiyyetlerinin sayısı, sancakta kalma süresine ve dönemin siyasi konjonktürüne bağlı olarak değişmekle beraber 16. yüzyılın ilk yarısında 500, ikinci yarının sonunda ise farklı sebeplerden bin kişiyi aşmış vaziyetteydi.[6]

---

[3] Brummett, Osmanlı'da ekabir kapularını Akdeniz dünyasının bir parçası olarak inceledi (Palmira Brummett, "Osmanlıları Akdeniz Dünyasına Yerleştirmek: Ekâbir ve Kapılar Meselesi", *Hakim Paradigmaların Ötesinde Rifa'at Abou-El-Haj'a Armağan*, Ankara: 2012, s. 105-124); Hajj ise 17. yüzyılın ikinci yarısı ile 18. yüzyılın başlarında sultanın yalnızca fiili olarak gördüğü ancak devlet kademelerinin tamamını domine eden paşa ve vezir kapularının önlenemez yükselişini, paşa kapusunun en mütekamil şekli olarak tarif ettiği Köprülü Mehmed Paşa üzerinden anlattı. Buna göre Sultan Süleyman'dan sonra gevşeyen merkezi otoritenin yeni güç odaklarını tanımaması, iç siyasette sultan ile kapu sahipleri arasında bir üstünlük mücadelesi yaratmıştı (Rifaat Ali Abou-El-Haj, "The Ottoman Vezir and Paşa Households 1683-1703: A Preliminary Report", *Journal of the American Oriental Society,* 94/4 (1974), s. 438-447); Nitekim Özgür Kolçak, Osmanlı-Habsburg mücadelesi sürecinde Fazıl Ahmed Paşa'nın kapu halkını ele aldığı makalesinde, ümera kapularının 17. yüzyılın sonunda yalnızca merkezi bürokrasiye değil, Osmanlı askeri teşkilatına da personel yetiştirdiğini ortaya koyuyordu (Özgür Kolçak, "Sâhib-i Devlet Âdemleri: 1663–1664 Osmanlı-Habsburg Savaşında Fazıl Ahmed Paşa'nın Askerî Kıtaları", Yayımlanmamış makale); Köprülü hanesine dair bir başka çalışma, tabiyet meselesine fazla değinilmemiş şekilde Bekar tarafından hazırlandı (Cumhur Bekar, "The Rise of the Köprülü Family: The Reconfiguration of Vizierial Power in the Seventeenth Century" (Doktora Tezi, Leiden University, Institute for History, 2019); Sokullu Mehmed Paşa ve üç padişahlık sadaretinde kurduğu hanesi de paşa kapusu literatüründe kendisine yer buldu. Fleischer paşanın sadaret dönemini "intisap imparatorluğu" olarak değerlendirdi (Cornell Fleischer, *Tarihçi Mustafa Âli: Bir Osmanlı Aydın ve Bürokratı*, çev. Ayla Ortaç, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013, s. 47); Paşa'nın kapusuna dair kısa bir inceleme için bk. Günhan Börekçi, "Factions and Favorites at the Courts of Sultan Ahmed I (r. 1603-17) and His Immediate Predecessors" (Doktora Tezi, The Ohio State University, 2010), s. 159-172; Hekimoğlu Ali Paşa'nın kapu halkı için bk. Mehmet Yılmaz Akbulut, *Hekimoğlu Ali Paşa: Paşalar Çağının Şeyhülvüzerası,* İstanbul: Timaş Akademi, 2022, s. 465-535; Ayrıca 18. yüzyıl kapu halkları için bk. Mehmet Yılmaz Akbulut, "Aileler ve Hâneler: Osmanlı Siyasi Yapısının Bir Tahlili (1703-1766)", *Osmanlı Tarihçiliğinde Yeni Çalışmalar Kaynak, Bağlam, Yöntem*, İstanbul: VakıfBank Kültür Yayınları, 2023, s. 51-80.

[4] Selânikî*, Târih,* Haz. Mehmet İpşirli Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999, s. 142.

[5] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", *Belleten* 156 (1975), s. 660.

[6] Kunt, Sultan Süleyman ve oğlu Şehzade Mehmed'in kapu halkı sayılarını 500 kişi olarak vermektedir. Nitekim 16. yüzyılın ortasına gelindiğinde ücretli askerleri de kapusuna dahil eden Şehzade Selim (II.) bu

Şehzade sancaklarında yönetim, payitahttakinden farklı değildi. Şehzadeler diğer sancakbeyleriyle de benzer yetkilere sahiplerdi.[7] Şehzadenin şahsına ve saraya hizmet eden görevlileri ile mevzubahis kapular, lala, defterdar, nişancı gibi görevliler ile hem yönetim hem de hizmetkarlar bakımından merkez kapunun minyatürü gibiydi. Hathaway'in "Households in the Administration of The Ottoman Empire" adlı oldukça kapsamlı makalesinde şehzade kapularının merkezle bağını ifade etmek için kullandığı "*satellite household*" terimi bu ilişkiyi anlatmak için yeterli görünmektedir.[8]

Şehzade kapusuna görevlilerin alınma süreci, büyük oranda şehzadenin tercihlerinden bağımsız işliyor, babası tahtta olanlar sultan kapularından, III. Murad gibi, henüz bir şehzadenin oğlu durumundakiler ise hem babaları hem de tahtta oturan dedelerinin kapularından sağlanan yardımcılarla maiyyetlerini oluşturuyorlardı.[9] Kapunun oluşturulması meselesi, sistemin düzenli işlemesi için çabucak tamamlanması gereken bir süreçten ziyade bireysel ilişkilerin ve politik çıkarların göz önünde tutulduğu, kimi görevliler için var olan bağları güçlendirmenin, kimileri içinse yeni ilişki ağları ve mansıp elde etmenin yolunu ifade ediyordu.[10] Bu minvalde gerek payitahtın üst düzey

temayülü değiştirmiş, oğlu III. Murad ve torunu III. Mehmed'de de görüleceği üzere en az bin kişilik kapular oluşturulmaya başlanmıştır. Kunt, bu değişimi mevzubahis şehzadelerin sancağa gönderilen tek çocuk olmalarının yanı sıra yaşlarının büyük olmasına bağlar. Bk. İ. Metin Kunt, "Bir Şehzade Sancağa Çıkar (Bir İhtimal Dönmek Üzere)", *Osmanlı Dünyasında Kimlik ve Kimlik Oluşumu: Norman Itzkowitz Armağanı*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 87-88; İ. Metin Kunt, "Sultan Dynasty and State in the Ottoman Empire: Political İnstitutions in the Sixteenth Century" *The Medieval History Journal* 6, 2 (2003), s. 225; Metin Kunt, "Royal and Other Households", *The Ottoman World*, ed. Christine Woodhead, New York: Routledge, 2012, s. 110.

[7] Feridun M. Emecen, "Taşra Bürokrasisinin Kaynakları: Şehzade Dîvânı Defterleri", *Tarih Boyunca Türk Tarihinin Kaynakları Semineri: Bildiriler, 6-7 Haziran 1996*, İstanbul: 1997, s. 92; Ayrıca 1. Bölüm.

[8] Hathaway, "Households in the Administration of The Ottoman Empire", s. 130.

[9] Kendi haremlerini kuracak kadar büyümüş şehzadeler için sürecin bir oranda kendi kontrollerinde işlediği düşünülebilir.

[10] Hanelerde kurulan ilişki ve ortak çıkarlara dair makalelerin en kapsamlısı, pek çok unsuru kapu sistemine dahil ederek tartışması bakımından Hathaway tarafından, güçlü aile bağları ve akrabalık ilişkileriyle bezeli olduğunu bildiğimiz kapu halkı sistemini, klasik aile tarihi anlatısından ayırma önerisiyle yazıldı (Jane Hathaway, "Households in the Administration of The Ottoman Empire", *Türklük Bilgisi Araştırmaları* 40 (2013), s. 127-149); Aynı yazar Osmanlı Mısır'ındaki kapuhalkları ve uzantıları üzerine de bir dizi eser kaleme aldı (Jane Hathaway, *Osmanlı Mısırı'nda Hane Politikaları Kazdağlıların Yükselişi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009; Jane Hathaway, *Beşir Ağa: Osmanlı Hareminin Baş Hadım Ağası*, İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2022; Jane Hathaway, "The Military Household in Ottoman Egypt" *İnternational Journal of Middle East Studies* 27/1 (1995), s. 39-52; Jane Hathaway, ""Mamluk Households" and "Mamluk Factions" in Ottoman Egypt: A Reconsideration", *The Mamluks in Egyptian Politics and Society* ed. Thomas Philipp ve Ulrıch Haarmann, Cambridge University Press, 1998. s. 107-117; Jane Hathaway, "The Household of Hasan Aga Bilifya: An Assessment of Elite Politics in 17th-Century Egypt", *Turcica* 27 (1995), s. 135-151).

görevlileri gerek bizzat şehzadelerin babaları/musahipleri, maksimum faydaya hizmet edecek tercihlerde bulunarak bu yeni kapuyu, bir anlamda müstakbel sultanın müstakbel kapusunu, henüz sancağa gitmeden geliştirilmiş tabiyet, akrabalık ve sadakat türünden ilişkilerle bezeli şekilde organize ediyorlardı.[11]

Kapu hizmetkarları, hiyerarşik biçimde organize edilerek cemaatlere yerleştirilmiş, tanımlı görev ve statülerle kapu sistemine dahil edilmişlerdi. Statüleri ile maaşları arasında doğru orantı vardı. Kapunun en prestijli görevlileri, statülerine uygun cemaatlerde, yüksek maaşlarının yanı sıra kendilerine verilen inamlarla bulunuyorlardı. Nitekim daha önce az sayıda araştırmacı tarafından incelenen şehzade kapuları için yapılan bu sistematiklik ve hiyerarşi iddiası her bir ayrıntının analiz edilmesini mümkün kılan kaynaklara ulaşmakla mümkün olabilirdi. Bu minvalde, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin Maliyeden Müdevver fonundaki 1324 numaralı defter, en azından III. Murad'ın şehzadelik kapusu için pek çok iddia ve spekülasyonu mümkün kılacak ayrıntılar içermekteydi.

Maiyyet-i şahâne defteri olarak isimlendirilen bu defterin en azından müsvedde kısmı, verdiği istisnai ayrıntılar ve hacmi bir kenara bırakıldığında, ne merkez ne de taşra evrakı için eşsiz bir örnek değildir. Nitekim Osmanlı arşivinin el verdiği ölçüde ortaya çıkarılan başka kaynaklar, Osmanlı şehzadeleri için "maiyyet" kaydı tutmanın mutad olduğunu göstermektedir. Bu minvalde ilk örnek, Yavuz Sultan Selim'in şehzadelik kapusunu içeren defterdir.[12] Hanefi Bostan'ın incelediği defterde, şehzadeyle beraber Kefe'den İstanbul'a gelen 2234 görevlinin kaydı bulunur.[13] Benzeri bir kayıt II. Bayezid'in oğlu Şehzade Şehinşah'ın maiyyetinde bulunan 306 nefer ve 79 kişilik

[11] "Şehzade babası" ifadesi ilk bakışta sakil görünse de III. Murad ve babası II. Selim için doğru bir tercih olduğu düşünülebilir. Zira Şehzade Selim (II.) kendi oğlunu henüz tahta çıkmamışken sancağa göndermiş, bu süreçte III. Murad'ın çevresine kendi adamlarını yerleştirmekten geri durmamıştır.
Şehzade Selim'in (II.) ruznamçecisi Ali'nin Şehzade Murad'ın defterdarı olarak atanma kaydı için bk. BA, *MD* 4. s. 140, h. 1425.
[12] BA, *TSMA* 2921.
[13] Bunların tamamı Şehzade Selim'in hizmetkarları olmasa da cülus haberiyle beraber yeniden mansıp almak için hareket eden görevliler oldukları düşünülebilir. Ayrıntılar için bk. M. Hanefi Bostan, "Yavuz Sultan Selim'in Şehzadelik Dönemi (1487-1512)" *Türk Kültürü İnceleme Dergisi* 40 (2019), s. 41.

müşahere-horan grubunu gösteren defterde bulunur.[14] Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Selim'in maiyyetindeki görevlilerin bir kısmını ihtiva eden bir başka defterde, 115 görevlinin kaydı bulunur. Şehzade Murad'ın (III.) maiyyet defteriyle benzer özellikler taşıyan kayıt, Şehzade Selim'in sancağından getirdiği görevlilerin bilgisini veriyor olmalıdır.[15] Bu bağlamda Şehzadelerin payitahta getirdikleri maiyyetlerinin listesini yapmanın ve bu kimselerin şehzade kapusundaki giderlerini hesaplamanın, Osmanlılar için olağan hatta belki de olması gereken bir durum olduğu düşünülebilir. Zira bu kayıtlar, cülusla beraber meydana gelebilecek atama krizlerini engellemenin ve sarayın sahip olduğu/olacağı hizmetli hacmini görmenin bir yolu olmalıdır.

Uzunçarşılı, ardından gelecek literatüre kaynaklık eden "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri" makalesinde, sancakbeyliğiyle görevlendirilmiş şehzadelerin yanı sıra sancağa çıkma usulü ve burada benimsenen yönetime dair bilgiler verir. Buna göre şehzadeler sancağa çıkarken tutulan teşrifata dair kayıtlar da yeni sancakbeylerinin beraberlerinde verilen eşyaların ve paraların miktarlarını ve yanlarında bulunan görevlileri günlük ulufeleriyle gösterir niteliktedir. Bu defterlere neden "teşrifat defteri" dendiği ayrı bir tartışma konusu olmakla beraber Devellioğlu lügatinde "teşrifât-ı

[14] BA, *TSMA* 731; Bu defteri ilginç kılan, defterin 1514 (919) senesinde tutulmuş olmasıdır. Şehinşah'ın 2 Temmuz 1511'de (917) vefat ettiği düşünüldüğünde, tahta geçmemiş bir şehzadenin kapu halkının iki yıl aradan sonra nasıl ve neden kaydedildiği sorusu gündeme gelecektir. Nitekim sorunun cevabı yine defterin içinde bulunur. Sultan Selim'in (I) Çaldıran savaşı için çıktığı yolda duraklarından birinin Konya olduğu malumdur (Feridun M. Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2016. s. 112). Şehzade Şehinşah da babasının sağlığında Karaman sancakbeyliği ile görevlendirilmiş, vefatı da 2 Temmuz 1511 (5 Rebiülahır 917) tarihinde yine bu görev sırasındayken gerçekleşmiştir (Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, s. 60, dn. 131). Mevzubahis kayda göre bu defterin tatbiki Akşehir'de yapılmış, cemaatler Şehzade Şehinşah ve Divane Göğer adına kaydedilmişlerdir. Bu durumda Şehzade'nin vefatından sonra sarayda kalmaya ve ulufe almaya devam eden maiyyetinin kimlerden müteşekkil olduğunun bilinmek istendiği düşünülebilir. Nitekim "An cemâ'at-i merdübân-ı Sultan Şehinşah tâle serâhû ve Göğer Divâne ve gayruhû .. muharrem'ül-harâm sene 919 ibtidâten bi emr-i paşa" başlık notundan defterin bir paşa emriyle hazırlandığı anlaşılmaktadır (TSMA 731, s.1). Ne var ki Şehzade Şehinşah'ın vefatından sonra Karaman sancakbeyliğine oğlu Şehzade Mehmed'in atandığını ve Mehmed'in de amcası Şehzade Ahmed tarafından öldürüldüğü bilinmektedir (Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, s. 61). Bu durumda Şehzade Ahmed olmasa bile Şehzade Mehmed'in teamüle uygun olarak sancağa geldiği düşünüldüğünde kapu halkının neden Şehzade Mehmed adına değil de Şehzade Şehinşah adına kaydedildiği ayrı bir tartışma konusudur. Nitekim defterde yalnızca iki kişi Sultan Mehmed'e tabi olarak kaydedilmiş, ikinci sancakbeyine bunun dışında bir atıfta bulunulmamıştır. Diğer maiyyet defterlerinin aksine neferlerin görev aldıkları cemaate göre değil de tabi oldukları beylere göre tutulduğu defter, taşrada yazılmış olması bakımından da diğer şehzade defterlerinden ayrılmaktadır.

[15] BA, *DPYM*. Dosya: 1, Gömlek: 5. Daha önce literatürde zikredilen son iki defterden bahsedilmemiştir. Bu minvalde beni Şehzade Selim'in (II.) kaydından haberdar eden İsmail Emre Pamuk'a ayrıca teşekkür ederim.

mülükâne" ifadesine "birini taltif için padişah tarafından gönderilen hil'at ve hediyeler" anlamını vermektedir. Bu durumda şehzadelere verilen hediye ve kulların "teşrifât-ı mülükâne" sayıldığı, bu kayıtların tutulduğu defterlere de teşrifat defterleri denildiği düşünülebilir. [16]

Uzunçarşılı'nın tespit edebildiği en erken tarihli teşrifat listesi II. Bayezid'in oğlu Sultan Korkud'a aittir. Şehzade Korkud'a İshak Paşa sarayındayken verilen teşrifatın listesi;[17] Şehzade Alemşah'ın oğlu Şehzade Osman'a Çankırı sancağına çıkarken verilen teşrifat listesi;[18] I. Selim'in oğlu Şehzade Süleyman'ın (I.) Manisa sancakbeyliğine gönderilen teşrifatının listesi;[19] Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mustafa Manisa sancağına gönderilirken beraberinde verilen teşrifatın listesi [20] ve son olarak da yine Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mehmed ile beraber gönderilen kapu halkının listesi verilmiştir.[21] Makalede zikredilmemekle beraber bu defterlere II. Bayezid'in oğlu Şehzade Şehinşah'ın maiyyet ve hizmetinde bulunanların ulufeleriyle beraber kaydedildiği dört varaklık defter,[22] Şehzade Selim'in (I.) Trabzon valiliği sırasında

[16] Ferit Devellioğlu, *Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi, 2013, s. 1318.
[17] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", s. 659-696. Uzunçarşılı'nın 1975'te yayınladığı makalede verilen arşiv evrak numaraları Topkapı Sarayı Arşiv evrakının 2017'den sonra Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne taşınması üzerine büyük oranda değişmiştir. Parantez içinde verilen numaralar evrakların yeni numaralarıdır. Buna göre, TSMA No: 7644/1 (BA, *TSMA. e.* 851-3); Şehzade Korkud'un teşrifat defterinde validesi, dayesi, dadısı, lalası, kapu ağası ve hocası dışındaki maiyyetinin adı geçmez. Şehzade kapusunda bulunanlar ise "on dört nefer sipahi oğlanı, on bir nefer silahdar.." şeklinde kaydedilmişlerdir, bu şekilde kaydedilmiş 53 nefer bulunmakla beraber bunun maiyyet için kesin sayı olduğunu düşünmek hatalı olur. Zira defterdeki "Baki cemâ'at hâcet olacak ruznâmeden görülür" notu şehzade kapusunda kaydedilenden daha fazlası olduğunu göstermektedir.
[18] TSMA No: 6510 (BA, *TSMA*. *e*, 758-10).
[19] Uzunçarşılı bu belge için TSMA No: 9706/4 dipnotunu verir. Ancak mevcut arşivde *TSMA*. *d*. 9706 numaraya kayıtlı defter Şehzade Süleyman'ın değil Süleyman oğlu Mehmed'in Esami defterini göstermektedir. Defter için ayrıca bk. Feridun M. Emecen, *Kanuni Sultan Süleyman ve Zamanı*, Ankara: TTK Yayınları, 2022, s. 332-333.
[20] TSMA No: 7073, TSMA No: 2699 (BA, *TSMA*. *e*. 812/28, BA, *TSMA*. *d*. 2699); Uzunçarşılı Şehzade Mustafa için iki ayrı defteri kaynak gösterir. Bunlardan ilki yani TSMA No: 7073, (BA, *TSMA*. *e*. 812/28) teşrifat defteri değil şehzadeye yapılan aylık tayinatları gösterir tek sayfadan mürekkeb bir belgedir. TSMA No: 2699 (BA, *TSMA*. *d*. 2699) defteri Mustafa'nın teşrifat defteridir. Ayrıca DBŞM.d., 36'da "Şehzade Sultan Mustafa'nın Canik sancağı vesair yerlerdeki cemaatleri, Segedin muharebesinde yoldaşlık edenleri ve Donanma-yı Hümayun'daki sipahileri mübeyyin yoklama defteri" başlığında bir defter bulunur. Henüz literatürde inceleme konusu olmamış defter, Şehzade'nin kapu halkının tespiti için bir başka imkan sağlamaktadır.
[21] Açıkça esami defteri olan bu defterde isim ve günlük ulufeleriyle kayıtlı 552 nefer bulunmaktadır. Buna göre altmış kişilik sipahi, elli kişilik silahdar, otuz kişilik ulufe taifesi ve elbette daha fazlası bulunan şehzade kapusunun, ulufe ödemeleriyle yaptığı yıllık harcama masrafı 12 yük ve 52.983 akçe tutmaktadır (TSMA No: 9706/4 (BA, *TSMA*. *d*. 9706)).
[22] BA, *TSMA*. *d*. 731. Ayrıntılar için dipnot 13'e bakınız.

maiyyetindeki lala paşa, defterdar, ser-hazin, ser-kilârî gibi yüksek rütbeli görevlilere yapılan ödemelerin bulunduğu beş varaklık defter de dahil edilmelidir.[23]

Bu noktada teşrifat defterleri ile esâmî/maiyyet kayıtlarını tutan mevâcib defterlerinin ayrımını yapmak gerekir. Şehzade Alemşah oğlu Osman'ın ve Şehzade Mustafa'nın defterleri teşrifat, Şehzade Mehmed'in defteri ise mevâcib defteridir. Şehzade Korkud için hazırlanan defterde hem teşrifata hem şehzadenin kapusuna dair kayıtlar görülse de, Şehzade Selim'e (I) ait âdât defteri düşünüldüğünde, bu kayıt tutma biçiminin de istisna olmadığı görülecektir. Şehzade Selim'e (I) ait muhasebe defterinde şehzadenin kapusunda bulunan lala, defterdar, ser-hazin, mirahor ve kilerci gibi görevlilerin zemistânî ve bahâriyye olarak aldıkları ücretler kaydedilmiştir.[24] Bahsedilen iki defter farklı türde olsalar da bir bakıma hem kapuda görevli kimseleri hem de bunlar için yapılan harcamaları gösterirler. Bu durumda bir kayıt tutma klasiği olarak Osmanlılar'ın hazineden çıkan ve şehzade kapusuyla alakalı harcama kalemlerini bir arada tutma eğiliminde oldukları söylenebilir. Muhtemelen bu eğilim Korkud'un defterinde de kendini göstermiş, açıkça teşrifata dair kayıtların tutulduğu bu deftere diğer harcama kalemleri de eklenmiştir.

Teşrifat ve maiyyet defterlerinin önemli bir kısmının şehzadelerin gittikleri sancaklarda değil de sancağa çıkmadan evvel yahut III. Murad örneğinde olduğu gibi bir kısmı taşrada bir kısmı cülus için payitahta dönüldükten sonra hazırlandıklarını, yani bir kısmının taşra bir kısmının merkezi bürokrasinin ürünleri olduklarını unutmamak gerekir.[25] Bu defterlerin iki istisnası, tamamının Akşehir'de tutulduğunu bildiğimiz Şehzade Şehinşah'ın defteri[26] ile Şehzade Murad'ın maiyyet defterinin müsvedde kısmıdır.

---

[23] BA, *TSMA*. *d*. 10184; Defterin incelemesi için bk. Bostan, "Yavuz Sultan Selim'in Şehzadelik Dönemi", s. 32-33.
[24] BA, *TSMA*. *d*. 10184.
[25] Emecen ve Kunt, III. Murad'ın maiyyet defterinin tamamını merkez evrakı olarak değerlendirir (bk. Feridun M. Emecen, Zekai Mete ve Arif Bilgin, *Şehzade Divanı Defterleri*, Ankara: TÜBA, Basın Yayın, 2017. s. 28; İ. Metin Kunt, "Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları", *Yeni Türkiye* 31 (2000), s. 397). Bu değerlendirme ilk bakışta doğru görünse de daha sonra izah edileceği üzere defterin müsvedde kısmı taşrada, mukarrer kısmı merkezde oluşturulmuştur.
[26] BA, *TSMA*. *d*. 731.

Yukarıdaki bilgiler göz önüne alındığında taşrada üretilmiş olmaları bakımından elimizde bulunan en önemli kaynak grubunun Şehzade Divanı Defterleri olduğu söylenebilir.[27] Mevzubahis defterleri neşreden Feridun Emecen'in *Şehzade Divan Defterleri* kitabına yazdığı giriş, şehzadelerin sancağa çıkma gelenekleri, şehzade sancaklarının yetki ve imkan sınırlılıklarının zaman içerisindeki dönüşümü ve taşrada, şehzade divanında tutulduğu tespit edilen defterlerin içeriğine ilişkin bilgileri ihtiva eder. Söz konusu girişte Şehzade Divan defterleri üç kategoriye ayrılır:

> Bunlardan ilki divanda alınan kararların işlendiği ahkâm türü defterler; ikincisi maaşlarla ilgili hizmetli listelerini ihtiva eden mevacib kayıtları; üçüncüsü ise harcama kalemlerini gösteren mutfak masraf defteridir. Ayrıca Divan'a sunulan arz tezkirelerini yani "kazıyyeleri" havi bir başka defter türü daha mevcuttur… Bu guruplara girmeyen ve şehzadenin tasdikine sunulan arz tezkireleri defteri ise DBŞM tasnifinde yer almaktadır (nr. 23).[28]

Tespit edilen en erken tarihli Şehzade Divanı defteri, Şehzade Bayezid'e (II) Amasya'da bulunduğu sırada sunulan arzları havi kazayâ defteridir.[29] Bir başka kazayâ defteri ise Şehzade Selim'e (II) ait olup DBŞM 23'te bulunur.[30] Ahkam türü defterlere, Şehzade Selim (II) ve Mehmed'in (III) divanlarında alınan kararların kaydedildiği defterler; mevacib ve maiyyet defterlerine, Şehzade Süleyman ve Şehzade Murad'ın (III) sancakbeylikleri sırasında hizmetlilerini ve aldıkları maaşları ihtiva eden defterler; masraf defterlerine ise Şehzade Mehmed'in (III) mutfak masraflarını havi defter örnek gösterilmektedir.[31] Bu defterler, şehzade maiyyetleri için kısıtlı bilgiler sunmakla beraber taşradaki yönetim üslubu ve şehzadelerin yetkilerinin anlaşılması için önemlidir. Bu bilgilerden sonra tezin ana kaynakları olan arşiv defterleri ve kroniklerin tanıtımına geçebiliriz:

---

[27] Feridun M. Emecen, Zekai Mete ve Arif Bilgin, *Şehzade Divanı Defterleri*, Ankara: TÜBA Basın Yayın, 2017.
[28] F. M. Emecen, Z. Mete, A. Bilgin, *Şehzade Divanı Defterleri*, s. 29-30.
[29] BA, *TSMA*. *d*. 9873 (Feridun M. Emecen, "Osmanlı Taşrasında Saray Bürokrasisi: Şehzade Selim'in Kazayâ Defteri", *Osmanlı Araştırmaları* 46 (2015), s. 215).
[30] Defterin neşri ve değerlendirmesi için bk. Emecen, "Osmanlı Taşrasında Saray Bürokrasisi: Şehzade Selim'in Kazayâ Defteri", s. 213-301.
[31] Bk. Feridun M. Emecen, "The Sehzade's Kitchen and It's Expenditures an Account Book from Şehzade Mehmed's Palace in Manisa 1594-1595", *The Illuminated Table, The Prosperous House*, ed. S. Faroqhi-C. K. Neumann, Würzburg: 2003, s. 89-126. (Türkçe versiyon için bk. Feridun M. Emecen, *Osmanlı Klasik Çağında Hanedan, Devlet ve Toplum*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2011. s. 94-110).

Ana Kaynak: MAD 1324. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliyeden Müdevver fonuna 1324 (bundan sonra MAD 1324) numarasıyla kaydedilmiş defter pek çok ayrıntısıyla beraber eski şehzade ve yeni sultan III. Murad'ın kapu halkı listelerini ihtiva eder. Defterin en önemli özelliği, şehzade kapusundan padişah kapusuna yapılan atama notlarını barındırıyor olmasıdır. Bu bölümde defterin yalnızca şekilsel özelliklerinden bahsedilecek, muhtevası tezin ikinci ve üçüncü bölümünde anlatılacaktır. Defter arşiv fonuna "Padişahın rikâb-ı hümâyunlarıyla birlikte gelen ağalar ve müteferrikalar ve çeşnigirleri ve çavuşlarla sairlerinin esâmisi ve yevmi ulûfe mikdarlarını ve daha bazı malumatı ihtiva eden maiyyet-i şahane defteridir" özetiyle kaydedilmiş olmakla birlikte "maiyyet-i şahane defteri" yakıştırması oldukça isabetli görünmektedir. MAD 1324 defteri, şekli itibariyle Ruus defteri formunda ince uzun bir deftere ciltlenmiş biçimde 88 sayfadan oluşmaktadır. Sayfa aralığı 2-103 olan defterin 15 sayfası boş olup 7 sayfası da yalnızca defter başlıklarına ayrılmıştır, bu başlıklar sırasıyla;

- Sa'âdetlü Pâdişâh-ı Âlempenâh Hazretlerinin Rikâb-ı Hümâyûnlarıyla Gelen Kullarının Defteridir
- Saltanat Haberi Geldikden Sonra Yazılması Ferman Olunanların Defteridir
- Ağaların Müşâhere-horân Defteridir
- Mukarrer-horân Defteridir
- Istabl-ı Âmire Defteridir
- Sa'âdetlü Pâdişâh-ı Âlem-Penâh Hazretlerinin Rikâb-ı Hümâyunlarıyla Gelen Ağalar ve Müteferrikalar ve Çaşnigirler ve Çavuşlar Kullarının Defterdir
- Matbah-ı Âmire Defteridir

Devlet Arşivleri veri tabanında internet erişimine açık bulunan defterle ilgili belirtilmesi gereken ilk husus defterin online nüshası ile arşivden talep ettiğimiz orijinal/renkli nüshasının sayfa numaralarının farklı olmasıdır. Online, siyah beyaz nüshada sayfa sayıları Arapça, sayfaları ortalayacak şekilde, orijinal nüshada sayılar Türkçe, sayfaların üst köşelerinde konumlandırılarak yazılmıştır. Nedeni anlaşılması zor bu müdahale sayfa sayılarında örneğin ٥ - ٤ numaralı sayfaların 6 - 7. sayfalara kaymasına

yol açmıştır.[32] Sayfa sayıları dışında online nüsha ile renkli nüsha arasında içerik bakımından bir fark olmamakla birlikte bu tezde siyah beyaz/online nüshada okunması mümkün olmayan ifadeleri okumaya imkan verdiği ve yine siyah beyaz/online nüshadaki yanlış çekimler sebebiyle görünmeyen kenar yazılarını görünür kıldığı için renkli/orijinal nüsha tercih edilmiştir.

Defter, tespit edilebildiği kadarıyla ilk defa, şehzade divanı defterleri ışığında merkezi otoritenin taşra idaresi ve bürokrasisine etkisini incelediği makalesinde Feridun Emecen tarafından, taşra bürokrasisinin kaynaklarından biri olarak zikredilmiştir.[33] Metin Kunt ise kapu halkları üzerinden 16. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin algılanışını tartıştığı makalesinde MAD 1324 defterinden bahsetmiş, defterin muhtevasına dair, nispeten ayrıntılı okuma ve yorum ilk defa Kunt tarafından bu makalede yapılmıştır.[34] Kunt, defterin bazı bölümlerinin sultana arz edilmek üzere hazırlandığını ve atama notlarının sultanın el yazısı olabileceğini ileri sürerken defteri dört farklı bölüme ayırır:

> Arşivde tek defter olarak kayıtlı olan bu belge aslında dört değişik bölümden oluşuyor. Defterin şimdiki sahife numaralandırılmasında 43- 49. sahifelerde kayıtlı bir 'müşaherehorân mevâcib' (aylık ödeme) defterinden çıkarılan liste 71- 81. sahifelerde özenle temize çekilmiş ve 'Saâdetlû pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin rikâb-ı humâyûnları ile gelen ağalar ve müteferrikalar ve çaşnîgîrler ve çavuşlar kullarının defteridir' başlığıyla sultana takdim edilmiş. Defterde şimdi 51.- 70. ve 82.-102. sahifelerde görülen mevâcib listelerinden çıkarılarak temize çekilen sunuş listesi ise 1.-41. sahifelerde, 'Saâdetlû pâdişâh-ı alem-penâh hazretlerinin rikâb-ı humâyûnlarıyla gelen kullarının defteridir' başlığıyla yer alıyor.[35]

---

[32] Bu durumun defterin online erişilebilen nüshası ile çalışma yapan araştırmacılar ile bu tezdeki sayfa numaralandırmasında farklılıklara sebep olacağı açıktır. Örneğin defterle ilgili giriş mahiyetinde bilgiler veren Metin Kunt, defterde 43-49 sahifeler arasında Müşâhere-horân defterinin bulunduğunu, bu defterin temize çekilmiş halinin 71-81 sayfaları arasında yeniden yazıldığını söyler ancak renkli nüsha göz önüne alındığında 45-51 sayfaları arası Ağaların Müşâhere-horân defteri olup, temize çekilen liste 73-83 sayfaları arasında kalmaktadır. Bk. İ. Metin Kunt, "Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları", s. 393-399.

[33] Feridun M. Emecen, "Taşra Bürokrasisinin Kaynakları: Şehzade Dîvânı Defterleri", s. 91-100.

[34] İ. Metin Kunt, "Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları", *Yeni Türkiye* 31 (2000), s. 393-399.
Osmanlı şehzadeleri ve Osmanlı'da kapu halkları iki ayrı literatür olarak nispeten daha fazla incelemenin konusu olsalar da Uzunçarşılı'nın "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri" makalesiyle açtığı yolda, mevzubahis edilen iki araştırmacıdan başka cesaretle yürüyen pek kimse olmamıştır (İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", *Belleten* 156 (1975), s. 659-696); Bu noktada Rhoads Murphey'e de bir parantez açmak gerekir. Murphey, Osmanlı egemenliğini kapu halkı olgusu üzerinden incelediği kitabında hem şehzade kapuları hem de bu kapuların merkeze aktarılmasıyla ilgili değerli anekdotlar sunar. Bu minvalde Osmanlı'da kapu halklarını ele aldığı kitabı için bk. Rhoads Murphey, *Exploring Ottoman Sovereignty*, Londra: Continuum Yayınları, 2008, s. 99-206.

[35] Kunt, "Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları", s.397. Kunt'un verdiği sayfa aralıklarından defterin siyah beyaz kopyasını gördüğü anlaşılıyor. Sayfa sayıları sırasıyla 45-51; 73-83; 53-71 ve 85-103 şeklinde olmalıdır.

Kunt'un bölümlendirmesi kabaca doğru olsa bile ayrıntılarda tashîhe ihtiyaç duyar. MAD 1324'ün biri müsvedde biri temize çekilmiş formda iki defterden müteşekkil olduğu doğrudur; ancak benim kanaatim bu defterlerin ciltlenmesinde bir hata yapılarak sayfa sıralamasının karıştırıldığı dolayısıyla aslında iki parça olması gereken defterin dört parçaymış gibi ciltlendiği yönündedir. Ciltleme sırasında bazı sayfaların kaybolduğu yahut ciltlendikten sonra koptuğu düşünülebilir. Zira s.11'deki Silahdârân bölüğü kayıtları s.56'da müsvedde formda tekrar eder. İsimlerin üzerinde bulunan numaralar ise her bir neferin bölüğünü işaret etmektedir. 11. ve 56. sayfaları kıyaslamaya gittiğimize 11. sayfada bulunan neferlerin 1. 2. ve 3. bölüğe tabii olanları, müsvedde defterinde 56. sayfada bulunur. Ancak 11. sayfada 4. 5. 6. 7. 8. 9. ve 10. bölükten olduğu belirtilen neferlerin müsvedde defterde bölük tabloları bulunmaz. Aynı durum sayfa 13'teki Cemâ'at-i Ulûfeciyân ve sayfa 14'teki Cemâ'at-i Gurebâ için de geçerlidir, biri altı biri beş bölükten müteşekkil bu grupların da bölük listeleri defter içinde bulunmaz. Nitekim s.36'daki Cemâ'at-i Sekbânân grubu ve s. 48'deki Müteferrika gruplarının bölük listeleri de defter içinde mevcut değildir.

Defterin ilk bölümü Kunt'un da belirttiği gibi 3-40. sayfalar arasında bulunan *Sa'âdetlü Pâdişâh-ı 'Âlempenâh Hazretlerinin Rikâb-ı Hümâyûnlarıyla Gelen Kullarının Defteridir.* Bu defterin, 53-72 ile 85-87 ve 102-103 sayfaları arasında bulunan kayıtların temize çekilmiş hali olduğu doğrudur. Ancak aynı durum 90-96. sayfalar için geçerli değildir. 45-51 aralığındaki *Ağaların Müşâhere-Horân Defteri*'nin temize çekilmiş hali ise 73-83 arasında *Sa'âdetlü Pâdişâh-ı 'Âlem-Penâh Hazretlerinin Rikâb-ı Hümâyunlarıyla Gelen Ağalar ve Müteferrikalar ve Çaşnigirler ve Çavuşlar Kullarının Defteridir* başlığı altında bulunur. Bu durumda sayfa sıralaması 3-30, 35-38,[36] 31-40, 73-83 şeklinde olmalıdır.

İki ana defterin isimlendirmesine 87'deki "bu fevt olup Süleyman gelmişdir mukabele defterinde bulundu tashih olundu" kaydı yardımcı olacaktır. Cemâ'at-i

[36] Sayfa 57'de Çakırcıyân, Şâhinciyân, Atmacaciyân, Balabânciyân şeklinde devam eden silsile s.31'de muhtemelen yanlış birleştirme yüzünden bozulmuş, s.30'da bulunan Cebeciyân, Câmeşûyân, Çakırcıyân, Şâhinciyân silsilesi s.35'de Atmacacıyân, Balabancıyân, Solakîn ile devam etmiştir, sayfa sayılarında yapılan düzeltme bu silsilenin devamının sağlanması içindir.

Sakayân-ı Matbah grubuna mensub Mehmed bin Abdullah için yazılmış bu kayıt, s. 34'te Süleyman bin Abdullah olarak tashîh edilmiştir. Bu tashih, 3-40 sayfaları ile 73-83 sayfaları arasını mukabele/mukarrer defteri olarak isimlendirmemize imkan tanır. 53-72 ve 85-87 ve 102-103 arasında bulunan müsvedde deftere ise yoklama defteri demek yanlış olmayacaktır. Kayıt tutma biçimi ve mukabele notlarından anlaşılacağı üzere müsvedde kısım Manisa'da, Şehzade maiyyetinin İstanbul'a gelmesi için geçen bir aylık sürede, mukabele/mukarrer kısım ise İstanbul'da bizzat nişancı yahut katipleri tarafından yazılmıştır.

Bunlara ilaveten defterin 53 ila 57. sayfaları arasında "Mukarrer-horân defteridir" başlığı bulunur. "Mukarrer-horân" kaydının, "müşâhere-horâna" benzerliği sebebiyle bir maaş alma biçimi olduğu düşünülebilecekse de kayıtlardan anlaşıldığı üzere durum farklıdır. Defterin müsvedde kısmıyla ilişkili görünen bu parçada, görevlilerin yevmiye hesaplamaları yapılmış, her bir cemaat için toplam görevli sayısı ve yevmiye miktarı defter üzerinde hesaplanarak kaydedilmiştir. Bu durumda mukarrer-horân kayıtlarının ödeme biçiminden ziyade bir kayıt tutma biçimi olduğu söylenebilir. Görünen o ki Osmanlı katipleri, hesaplama yapmak adına tuttukları bu deftere, ödemelerin onaylanmış olduğunu bildirecek şekilde "mukarrer" ismini vermişlerdir.

41-44 sayfaları arasında bulunan *Saltanat Haberi Geldikden Sonra Yazılması Ferman Olunanların Defteri* ise bahsedilen defterlerden farklı bir defter düzeni teşkil eder. Defterin müsvedde olmadığı ilk bakışta anlaşılır olmakla beraber doğrudan mukabele defterinin bir parçası da sayılamaz. Zira defterdeki kimi kayıtlar müsvedde defterdeki isimlerle aynıyken kimilerinin kapuya ibtidâdan dahil edilmek üzere kaydedildikleri görülecektir. Yine de defterin İstanbul'da tutulduğu dolayıyla müsvedde defter olmadığı açıktır. Bu durumda defter için mukarrer defteri ile müsvedde defteri arasında bir konum belirlemek gerekecektir. Sayfa 96'daki "Mülâzım sekbânlar olub saltanat haberi geldikden sonra yazılması ferman olunan Sekbânlardır ki zikr olunur" başlığından hareketle bu defterin 41, 42, 43, 44, 90, 91, 92, 93, 94, 95 ve 96 sayfalarını içeren bir ara defter olduğu söylenebilir. Bu durumda MAD 1324 defterinin son hali 3-30, 35-38, 31, 32, 33, 34, 39, 40, 73-83, 41-44, 90-96, 45-57, 71, 72, 61-67, 85-87 ve 102-

103 şeklinde olacaktır. Defterin transkripte edilmiş hali, orijinal sayfa sıralamasıyla tezin ekler kısmında verilmiştir.

Diğer Defterler: III. Murad'ın kapu halkını ve cülusla beraber gelen atamaları anlamlandırabilmek için on iki yıllık sancakbeyliği süresi ve cülusundan sonraki en az altı aylık süre hesaba katıldığında oldukça kalabalık bir arşiv serisi karşımıza çıkmaktadır. Nitekim burada zikredilen defterlerin dışında pek çok kaynak okunmuş olmakla birlikte elbette pek çoğu da incelenememiştir. Bu minvalde tezin ana kaynağı olan MAD 1324 defteri dışındaki kaynakların, esas unsuru desteklemek için kullanıldığı belirtilmelidir. Bu başlık altında sıralanacak defterler, Şehzade Murad'ın sancağa çıktığı 28 Mart 1562 (22 Receb 969) ile cülus ettiği 22 Aralık 1574 (8 Ramazan 982) arasını kapsayanlar ve cülus tarihinden sonra tutulanlar olmak üzere iki kısımda anlatılacaktır. Cülus öncesine tarihlendirilen defterlerin ilk grubu MD 5 ve 6 numarada bulunan mühimme defterleri ve 2, 4 numarada bulunan ruus defterleri oluşturur. Bu defterlerde Şehzade'nin sancakbeyliği süresince haslarına aldığı terakkilerden yakın maiyyetine yapılan atamalara kadar pek çok hüküm bulunur. Defterler sırasıyla Temmuz/Ağustos 1565-Haziran/Temmuz 1566; Ağustos/Eylül 1564-Haziran/Temmuz 1565; Ocak/Şubat 1556-Mart 1557; Aralık 1559-Nisan/Mayıs 1561 yıllarını kapsar.[37] Ruus formundaki KK 225 ve MD 25 defterleri de Şehzade kapusunda bulunan görevliler için yapılan terakkiler ile kimi görevlilere verilecek tımar ve zeamet tevcihleriyle alakalı pek çok bilgi verir. Bu iki defter sırasıyla Mayıs 1572- Kasım 1573 ile Kasım 1573-Aralık 1574 yıllarına tarihlendirilmişler.[38] Nitekim MD 25 defteri cülusa dair bilgiler vermez, defterin son hükmü cülustan üç gün önce, 19 Aralık 1574'te (5 Ramazan 982) yazılmıştır.

TKGM 270, 332 ve 333 numaralı icmal defterleri Şehzade kapusunun üst düzey görevlilerinin has ve zeamet miktarlarına, KK 1867'de bulunan hazine ruznamçe defteri

[37] Muharrem 973 - Zilhicce 973 ve Muharrem 972 - Zilhicce 972; Rebîülevvel 963 - Cemâziyelevvel 964; Rebîülevvel 967 - Şaban 968. Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*'nı ele aldığı eserinde sancakta görev yapan şehzadelere dair de ayrıntılı bilgiler vermiş, özellikle III. Murad'ın şehzadeliği ile alakalı zikredilen defterleri teferruatlıca kullanmıştır. Bk. Feridun M. Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası,* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013, s. 26-42; Ayrıca: Feridun M. Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümâyuna: III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair", *Sultan III. Murad Dönemi ve Bursa*, ed. E. Gülsoy, Bursa: 2021, s. 13-30.

[38] Muharrem 980-Receb 981 ile Şaban 981-Ramazan 982.

ise verilen inamlara dair kayıtlar sunar. Bu minvalde Şehzade Murad'ın yanı sıra Lala Cafer Bey'in, Defterdar Üveys Çelebi'nin, Lala Ferruh Bey'in ve Şehzade'nin Kethüdası Pir Ali'nin aldıkları has ve zeametlerin miktarları verilmektedir. Mezkur defterlerde tarih kaydı bulunmasa da içeriğinden hareketle cülustan önce tutulduğu düşünülebilir.

Cülus sonrasına tarihlendirilen defterlerin en önemlisi, KK 1770 numaralı ruznamçe defteridir. Zilhicce 981-Zilkâde 982 yıllarını kapsayan defter, MAD 1324'teki atama notlarının sağlamasının yapılmasına imkan verir. Defterde, cülus sırasında İstanbul kapusunun aldığı bahşişlerle beraber, bir ay sonra payitahta ulaşan Manisa kapusunun atama kayıtları mevcuttur. Ayrıca defter, Sultan Selim (II.) ve Sultan Murad'ın (III.) haremine dair kayıtlar sunar. ARSK 1460 numaralı ruus defteri ile DFERZ 41 numaralı tımar ruznamçe defterleri de payitahta intikal eden görevlilerle ilgili kayıtları haizdir. Ruus defteri Mayıs 1574-Şubat 1575 yıllarını, tımar ruznamçe ise Nisan 1575-Mart 1576 tarihlerine dair kayıtları içermektedir.[39] Cülus sonrası sürece dair elinizdeki teze kaynaklık eden defterlerin en erken tarihlisi 2 numaralı mühimme zeyli defteridir. Defter, Manisa'daki kapunun İstanbul'a intikaliyle ilgili ayrıntılı bilgiler verir.[40]

Kronikler: Sultan III. Murad'ın sancağa çıktığı 28 Mart 1562 tarihinden, cülus ettiği 22 Aralık 1574 tarihine kadar geçen süre, iki Osmanlı padişahının saltanatını kapsar. Kanuni devrinin son dört yılıyla beraber sancakta geçen on iki yıllık süreci içeren pek çok kronik ve tabakat metni olsa da doğrudan Şehzade Murad'a yahut çevresindeki görevlilere dair bilgi veren eser miktarı sayılıdır. Bu minvalde zikredilecek ilk eser, *Tomar-ı Hümâyun* olarak da bilinen *Zübdetü't-tevârih* metnidir.[41] Seyyid Lokman tarafından kaleme alınan metin, III. Murad'ın cülusuna dair ayrıntılı bilgiler sunar. Eserin elinizdeki tez için en önemli kısmını, MAD 1324 defterinin tutulması ve şehzade kapusunun padişah kapusuna intikaliyle ilgili verdiği detaylı bilgiler oluşturur.[42]

[39] Safer 982 - Zilkade 982; Muharrem 983 - Zilhicce 983.
[40] Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, s.36, dn. 150.
[41] Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevarih*, hz. İbrahim Pazan, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2022; Detaylı bilgi için bk. Bekir Kütükoğlu, "Lokman b. Hüseyin" *DİA* 27 (2003), s. 209.
[42] Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevarih*, s. 357-368.

III. Murad'ın cülusuyla ilgili bilgiler veren bir başka kronik Selânikî Mustafa Efendi'nin *Târih*'i ile Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Künhü'l-ahbâr* adlı eseridir. İki eser de Şehzade'nin İstanbul'a gelişi ve cülusunu ele almakla beraber kapusuna dair ayrıntılı bilgi vermez. Nitekim Âlî'nin metninde III. Murad'ın şehzadeliğinin erken dönemlerine dair daha fazla anekdot bulunur.[43] *Târih* metninin en dikkate değer kısmını, Selânikî'nin cülusla beraber dağıtılan bahşişlerden ve inamlardan bahsettiği bölüm ile Şehzade Mehmed'in sancağa gidişine dair verdiği ayrıntılar oluşturur.[44] Atâyî'nin *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik* adlı Şakâik zeyli de kapu görevlilerinden birtakım kimselerin biyografilerini içermesi bakımından kaynak olarak kullanılmıştır.[45]

Yukarıda zikredilen kaynaklar ışığında elinizdeki tez üç ana bölüm şeklinde tasarlanmış, ilk bölümde Şehzade Murad'ın Manisa'ya gidişi ve III. Murad devrini ıslahatname literatürünün öznesi haline getiren meseleler anlatılmaya çalışılmıştır. İkinci bölüm, Şehzade Murad'ın kapu halkının özel ve genel hatlarıyla incelendiği bölümdür. Dört ana başlıktan oluşan ikinci bölümde, Manisa kapusunun oluşturulma süreci ele alınmış, Şehzade maiyyeti için gereken insan kaynağının nerelerden temin edildiği tartışılmıştır. Bu bölüm Şehzade kapusu görevlilerinin geldikleri şehirler ve kapuya dahil olma zamanlarına dair ayrıntılı bilgiler vermektedir. İkinci bölümün ikinci alt başlığı kapunun teşkilatlanmasına ayrılmış, Manisa sarayı hizmetkarlarının organizasyonu ve bu organizasyonun statü ve finansal güce dayanan veçhesi ortaya konulmuştur. Bu manada Şehzade kapusunun görevlileri finansal, statü ve organizasyonel birimlerde görev alanlar şeklinde gruplandırılmış, tezin bundan sonraki kapu halkı tanımı bu birimler ve gereklilikleri üzerinden kurgulanmıştır. İkinci bölümün üçüncü alt başlığında, kapu görevlileri arasındaki ilişki ağları ortaya konmuş, bu minvalde görevliler arasındaki patronaj ve nepotizm oranları incelenmiştir. Bölümün son başlığı Şehzade kapusunun maliyetine ayrılmış, her bir görevlinin aldığı maaş, inam ve sair gelirler ile 16. yüzyılda bir şehzade kapusunun maliyeti hesaplanmaya çalışılmıştır. Üçüncü ve son bölüm, tezin

[43] Şehzade Murad'ın İstanbul'a çağrılması, Konya kalesi muhafızlığı gibi hadiseler kısa da olsa Gelibolulu tarafından zikredilmektedir, bk. Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-ahbâr*, haz. Ali Çavuşoğlu, Ankara: TTK Yayınları, 2019. s. 945-961.
[44] Selânikî*, Târih,* Haz. Mehmet İpşirli Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999, s. 98-142.
[45] Nev'îzâde Atâyî, *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik*, haz. Suat Donuk, İstanbul: TTK Yayınları, 2017.

sorusunun cevaplandırıldığı bölümdür. Eldeki kaynaklar nispetince bir şehzade kapusunun cülusla beraber padişah kapusuna dönüştürülme oranı hesaplanmaya çalışılmış, bu dönüşüm görevliler, görevler ve maaşlar bağlamında incelenmiştir. Ayrıca ekler kısmında tezin ana kaynağını oluşturan MAD 1324 defterinin transkripte edilmiş hali okuyucuyla paylaşılmıştır.

1. BÖLÜM: PAYİTAHTTAN SANCAĞA: ŞEHZADE MURAD

Şehzade Murad, 4 Temmuz 1546'da (5 Cemâziyelevvel 953'te) babası Sultan Selim'in (II.) henüz sancakbeyliği yaptığı yıllarda Manisa'da, daha sonra kendisinin de sıklıkla kullanacağı Bozdağ yaylağında doğdu.[46] II. Selim ve Nurbanu Sultan'ın[47] ilk oğlu olarak dünyaya gelen Murad, dedesi tarafından İstanbul'a çağırılana kadar ailesinin yanından ayrılmayacak, ilk eğitimini de yine burada, Manisa sarayında alacaktı.[48]

Mutad olduğu üzere on yaşına gelen Şehzade'ye ilk sancakbeyliği tevcih edilmiş, Şehzade Murad 21 Eylül 1556'da (16 Zilkade 963) üç yüz bin akçelik haslarla Aydın sancakbeyliğine görevlendirilmişti.[49] Lalalığı Şehzade Selim'in defterdârı Hüsam Bey'e verilmiş, maiyyetine de bölük halkı ağaları dahil edilmişti.[50] Emecen'e göre bu atama yalnızca teorik olarak gerçekleştirilmiş, Şehzade muhtemelen Aydın'da hiç bulunmamıştı. Zira Şehzade bu dönemlerde, Sultan Süleyman'ın taht mücadelesini engelleme politikaları sonucunda Konya'ya gönderilen babası Şehzade Selim'e (II.) eşlik ediyordu.[51] Şehzade Murad'ın sünnet düğünü Aydın sancakbeyliğinin tevcihinden yedi ay sonra, Nisan 1557'de (Cemaziyelahir 964) yine Manisa'da yapılmıştı.[52]

---

[46] Feridun M. Emecen, *Osmanlı Sultanları II*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2016, s. 41; Evliya Çelebi'nin "Şehzade yaylası" olarak nitelediği Bozdağ'a dair ayrıntılı bilgi için bk. Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, s. 35, dn. 146.

[47] Nurbanu Sultan'ın kimliğiyle ilgili Emecen iki farklı rivayet zikreder. İlk rivayette Nurbanu Sultan'ın, Barbaros Hayreddin Paşa'nın Adalar seferinde esir alınan bir ada idarecisinin kızı olduğu ifade edilir. Bir diğerine göre ise Sultan'ın asıl adı Kale Kartanou olup, Korfu'lu bir aileye mensuptur, Emecen, ikinci rivayeti daha kuvvetli bulur (Emecen, *Osmanlı Sultanları II*, s. 41-42).

[48] Şehzade'nin yahudi bir kadının oğlu olduğuna dair rivayet ve konu hakkında değerlendirme için bk. Emecen, *Osmanlı Sultanları II*, s. 41.

[49] BA, *MD* 2, s. 155, hüküm 1433 (Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, s. 34).

[50] Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevarih*, s. 243 (Feridun M. Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair" *Sultan III. Murad Dönemi ve Bursa*, ed. Ersin Gülsoy, Bursa: Gaye Kitapevi, 2021, s. 16).

[51] 6 Eylül 1558/23 Zilkade 965 (Emecen, *Osmanlı Sultanları II*, s. 21).

[52] Seyyid Lokman sünnet düğünü için bir tarih vermemekle beraber sancakbeyliğinden sonra sünnetin gerçekleştiğini, eğlencelerin kırk günden fazla sürdüğünü aktarır (Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevarih*, s. 243); Ayrıca bk. Bekir Kütükoğlu, "Murad III" *DİA* 31 (2006), s. 172; Diyanet İslam Ansiklopedisi'nin internet sitesinde, maddenin yayım tarihi 2020 olarak görünmektedir (https://islamansiklopedisi.org.tr/murad-iii) Ancak 31. cildin baskısı, Diyanet Vakfı Yayınları tarafından 2006 yılında yapılmıştır. Feridun Emecen'in dikkat çektiği mezkur hata sebebiyle bu maddenin tarihlendirmesi, matbu nüsha esas alınarak yapılmıştır.

Sultan Süleyman, oğulları arasındaki çatışmayı önlemek için bir dizi yeni görevlendirme yapmış, Şehzade Selim'in Konya sancakbeyliğinin yanı sıra kardeşi Şehzade Bayezid'e Amasya, Bayezid'in oğlu Şehzade Orhan'a Çorum, Şehzade Murad'a ise Akşehir sancakbeyliği verilmişti. Yine de Sultan'ın bu hamlesi işe yaramayacak, sancağından memnun olmayan Şehzade Bayezid yeni taleplerle sorun çıkarmaya devam edecekti.[53] Bunun yanı sıra Akşehir sancakbeyliği tevcihi de Şehzade Murad için bir değişim anlamına gelmemiş, Şehzade, babasının yanında kalmaya devam etmişti. Bu birliktelik, babası ve amcası arasında vuku bulan taht mücadelesine şahitlik etmesine sebep olacak, Murad'ın saltanatı da dahil olmak üzere katıldığı tek savaş 29 Mayıs 1559'da (21 Şaban 966) Konya'da meydana gelen Şehzadeler Savaşı olarak kalacaktı.[54] Bu tarihlerde on üç yaşında olan Murad, muhtemelen Haziran ayının sonuna kalmadan dedesi Sultan Süleyman tarafından İstanbul'a çağırılmıştı.[55]

Şehzade'nin neden İstanbul'a çağrıldığı bilinmemekle beraber, Emecen süreci tahtın tek varisi Şehzade Selim'e yönelik bir manevra ya da veraseti korumaya alacak bir tedbir olarak değerlendirmektedir.[56] Yaklaşık üç yıl kadar İstanbul'da kalan Şehzade, 28 Mart 1562'de (22 Recep 969) Manisa sancakbeyi olarak görevlendirildi. Metin Kunt'un "Galler Prensi" benzetmesi yaptığı "Manisa Şehzadesi" algısının altında, 16. yüzyılın başlarında değişen "şehzadeler için gözde sancak" fikri yatıyordu.[57] Uzun yıllar, tahta geçmesi beklenen şehzadelerin gönderildiği Amasya, 16. yüzyılın başında itibar kaybına uğramış, yerini payitahta daha yakın olan Manisa'ya bırakmıştı.

> … Amasya'nın bağımsız durumu, payitahta yakınlığı nedeniyle kontrol edilmesi daha kolay olan ve II. Selim'den (1566-74) beri veliahtın gönderildiği Manisa lehine

[53] Şehzade Selim ve Bayezid arasındaki taht mücadelesi için bk. Şerafettin Turan, *Kanuni Süleyman Dönemi Taht Kavgaları*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1997. s. 57; Ayrıca bk. Petra Kappert, *Die Osmanischen Prinzen und ıhre Residenz Amasya in 15. und 16. Jahrhundert*, İstanbul: Nederlands Hıstorısch-Archaeologısch Instıtuut, 1976, s. 117-155.

[54] Emecen, *Osmanlı Sultanları II*, s. 43; Bu savaş sırasında Konya kalesi muhafızlığı yapan Şehzade Murad'ı Seyyid Lokman şu satırlarla anlatır: "Sulṭan Murad Han -ṭâle bekâhu ve nâle münâhu- ḥazretleri dahi ki Akşehr eyâleti ile mümtâz idi, sancaḳ-ı sa'âdet-bayrakın açup ve ṭabl ü nekkâre-i pür-ṣadâ ḳaldurup ol hînde lalası Ḫüsrev Beg ve ağaları ve bölük halkı ve tâyifesiyle cânib-i yemînde başḳa ḳol olup def'-i a'dâya ḳarşu durdılar" (Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevarih*, s. 253).

[55] Emecen, *Osmanlı Sultanları II*, s. 43.

[56] Emecen, *Osmanlı Sultanları II*, s. 43.

[57] İ. Metin Kunt, "Bir Şehzade Sancağa Çıkar (Bir İhtimal Dönmek Üzere)", *Osmanlı Dünyasında Kimlik ve Kimlik Oluşumu: Norman Itzkowitz Armağanı*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 79-90.

> büyük ölçüde kısıtlandı. Ancak, bağımsızlık için çabalayan bir şehzadeden ve onun takipçilerinden kaynaklanabilecek tehlike imparatorluğun varlığı için çok ciddi görüldüğünden, bu düzenleme sadece 1595 yılına kadar sürdürüldü.[58]

Kappert tarafından kaleme alınan bu satırlar, şehzade sancağı seçiminde değişen kriterleri ifade ediyordu. Nitekim henüz Sultan Süleyman hayattayken başlayan veraset savaşları merkezi otoritenin yeni tedbirler almasına sebep olmuş, Şehzade Murad da bu sürecin bir parçası olarak on iki yıl boyunca görev yapacağı Manisa'ya gönderilmişti.

Osmanlı kronikleri Şehzade Mehmed'in (III.) aksine Şehzade Murad'ın sancağa gidişiyle alakalı ayrıntılı bir tören anlatımı yapmazlar.[59] Kappert, kroniklerdeki bu tasarrufu mevzubahis törenin belirli standartları olan, sabit bir hadise olmasından kaynaklandığını ifade eder. Buna göre, kürk süslemeli altın başlık, altın dokumalı kaftan ve samur kürklerin ihsan edilmesi, şehzadelik hilati, davul ve kös ile beyaz bayrak bu törenin klasiklerini oluşturuyor, Osmanlı kronik yazarları bu mutad hadiseyi her seferinde anlatmıyorlardı. Bu minvalde Seyyid Lokman, Şehzade Murad'ın Manisa'ya gidişinde hayır dualar ile yolcu edildiğini söylemekle iktifa etmişti.[60]

Sancak yolunda Şehzade Murad'a hareminin yanı sıra lalası, defterdarı gibi divan üyeleri, Aydın sancakbeyliğinin tevcihi sırasında maiyyetine verilen görevliler ile İstanbul'da kaldığı süre boyunca edindiği kapusu eşlik ediyor olmalıdır.[61] Esasında 15. yüzyılın ortasından 16. yüzyılın sonuna kadar annelerinin de şehzadelere eşlik etmesi bir gelenekti. Ancak bu gelenek 16. yüzyılın sonunda bozulmuş, Pierce'ye göre valide sultanın kazandığı "kurumsal güç" "politik anne kuşağını" ortaya çıkarmıştı.[62] Hürrem Sultan'ın kaldırdığı sancağa gitme geleneği Şehzade Murad'ın annesi Nurbanu Sultan

---

[58] Kappert, *Die Osmanischen Prinzen und ıhre Residenz Amasya in 15. und 16. Jahrhundert*, s. 5.
[59] Kappert, *Die Osmanischen Prinzen und ıhre Residenz Amasya in 15. und 16. Jahrhundert*, s. 10; Şehzade Mehmed'in (III.) sancağa çıkma töreni anlatısı için bk. Selânikî*, Târih,* s. 142.
[60] "Sultân Murâd -tâle bekâhu- hazretlerine ibtidâ'en livâ-i Ma'nisa bâb-ı sa'âdetden tefvîz buyurılup tabl ü 'alem ve hayl ü haşem birle revâne kılınup hayr du'ālar eylediler" (Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevarih*, s. 263).
[61] Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair", s. 18.
[62] Leslie P. Peirce, *Harem-i Hümayun, Osmanlı İmparatorluğunda Hükümranlık ve Kadınlar,* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012, s. 30-31.

tarafından da devam ettirilmemiş, Nurbanu Sultan vefatına kadar II. Selim'in yanında kalmıştı.[63]

Saruhan sancağında Şehzade'ye eşlik edecek yeni bir lalanın atanması gündeme gelmiş, Şehzade Murad'ın lalalığına Şehzade Selim'in (II.) Miralem'i Cafer Bey tayin edilmişti. Muhtemelen II. Selim tarafından önerilen bu atama Şehzade'nin, oğlunun kapusunu organize etme sürecinin bir parçası olarak değerlendirilebilir. Nitekim sadece Cafer Bey'in atamasında değil, Murad'ın şehzade divanının diğer üyelerinin görevlendirilmesinde de Şehzade Selim etkin rol oynayacaktı.[64] Cafer Bey, Şehzade Selim'in Miralemliği görevinden sonra Saruhan sancağı alaybeyliği daha sonra da Beyşehir sancakbeyliği yapmıştı.[65] Nisan 1568'te Cafer Bey yerine Karlı-ili sancakbeyi Ferruh Bey lalalığa atanmıştı.[66] Dört yıl gibi bir süre bu görevde kalan Ferruh Bey, Nisan-Mart 1572'de Aydın sancağına gönderilmiş, Şehzade lalalığına ikinci defa bu dört yıllık sürede Ankara, Aydın, Hüdavendigar sancaklarının sancakbeyliğini yapan Cafer Bey getirilmişti.[67]

Şehzadelerin görevlendirildikleri sancaktaki bağımsızlık dereceleri, yetki ve imkan sınırlılıkları ve sancağa çıkma geleneği, Osmanlı taşra bürokrasisi ve şehzadelik kurumuyla alakalı literatürlerde tartışılageldiğinden burada yeni bir değerlendirmeye girişilmeyecektir. Ancak bu noktada özet olması bakımından, Şehzade sancakları üzerinde 16. asırda artan merkezi denetlemeye ilişkin en kuvvetli argümanın şehzadelerin lalaları vasıtasıyla kontrol edildikleri hususu olduğu belirtilmelidir, Emecen meseleyi şu ifadelerle açıklar:

> ..Şehzadelerin lalaları vasıtasıyla dizginlenmesi ve merkezi denetimin böylece artırılması keyfiyeti ve uygulaması da muhtemelen bu dönemden itibaren başlayarak tedrici şekilde sıkılaştırılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman'ın oğulları bu merkezi denetimi

[63] Emecen, Sultan Selim'in cesedinin buzlukta korunma emrini vermesinden hareketle Nurban Sultan'ın İstanbul'da kaldığını ifade eder (Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair", s. 18-19).
[64] Bk. 2.2.2. Kapuyu Yönetenler.
[65] Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair", s. 20.
[66] BA, *KK* 1867, s. 2; Ayrıca bk. Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair", s. 20.
[67] Emecen, Ferruh Bey'in Amasya'da bulunan merhum Şehzade Mustafa'nın defterdarı Ferruh Bey olabileceğini ifade etmektedir (Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair", s. 20-21, dn. 26-27).

> hiç şüphesiz büyük ataları II. Bayezid döneminden çok daha yoğun hissetmeye başlamış olmalıdırlar. Hele taht varisi konumundaki Şehzade Murad (III) ve Mehmed (III) neredeyse lalaların etkisi altında kalacak raddelerde merkezi kontrolü kabullenmişlerdir [68]

Uzunçarşılı da süreç bahsine girmeksizin aynı kabullerle, Şehzade Şehinşah örneğinde olduğu gibi lalaları denetleyici mekanizma kabul eder, hatta şehzade lalasını "vezir-i azam mesabesinde" değerlendirir.[69] Emecen ise Şehzade Murad'ın (III) Manisa'da sancakbeyliği yaptığı sırada merkezle yapılan görüşmelerin lalaları vasıtasıyla gerçekleştirilmesini ve gönderilen emirlerin lalaya hitaben yazılmasını Şehzade'nin sancağın idari işlerini bıraktığına ve bir yönetici/denetleyici mekanizma olarak lalaların mevcudiyetine bağlar.[70] Her iki örnek de mevzubahis edilen argümanı desteklemekte ve Şehzade yetkilerindeki tedrici sınırlandırma kronolojik hadiseler göz önüne alındığında makul görünmektedir.

Şehzadelerin yetkileri meselesi, ilki merkez-çevre ilişkisi bağlamında merkezi yönetimin yetki sahasının şehzadelerin yetkilerini nasıl sınırlandırdığı; ikincisi sancakbeyi olan şehzadelerin diğer sancakbeylerinden farklı bir yetkiye sahip olup olmadıkları başlıkları altında incelenebilir. Bağımsız müesseseler olmayan şehzade sancaklarının yetki alanlarının merkezi yönetim etkisi içinde bulunduğu yani sınırlamaya tabi tutuldukları açıktır. Özellikle 16. yüzyılın sonunda Amasya'nın payitahta uzaklığı sebebiyle gözden düşmesi ve daha yakın olan Manisa'nın "şehzade sancağı" olarak tebarüz etmesi, saltanat merkezinin şehzadelerin eylemlerini kısıtlama isteğinin neticesi olarak okunabilir. Nitekim ne II. Selim ne de III. Murad devrinde sancaklara aynı anda iki şehzade gönderilmeyecek, sancağa çıkma geleneği Sultan Süleyman'dan sonraki üçüncü nesille beraber ortadan kalkacaktır.[71]

Şehzade yetkilerinin sınırlandırılması yalnızca sancak seçiminde değil, sancağın iç işlerinin düzenlenmesinde de kendini gösterir. Askeri ve mülki sistemi ilgilendiren

---

[68] F. M. Emecen, Z. Mete, A. Bilgin, *Şehzade Divanı Defterleri*, s. 35.
[69] Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", s.669.
[70] BA, *MD* 18, 122/265 (Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, s. 35); Lalaların etkinliklerine dair kısa bir yorum için ayrıca bk. Petra Kappert, *Die Osmanischen Prinzen und ıhre Residenz Amasya in 15. und 16. Jahrhundert*, 11-14.
[71] Kappert, *Die Osmanischen Prinzen und ıhre Residenz Amasya in 15. und 16. Jahrhundert*, s. 5.

faaliyetlerini de merkeze bildirmek ve izin almak zorunda olan şehzadelerin[72] sancağın iç işlerinde kısıtlanmalarına dair en belirgin örnek, tımara dair herhangi bir meselenin şehzade divanı defterlerinde bulunmamasıdır: [73]

> Şehzade Selim'e ait defterde çeşitli talepler, mal alımları, asayiş talimatları gibi çeşitli hüküm ve tezkireler bulunmakta olduğu halde timar meseleleri ile ilgili herhangi bir kayıt yoktur. Bu gibi tekliflerin doğrudan merkeze yapıldığı, şehzadelerin bu yönden mutlaka merkezle irtibatlı olması gerektiği anlaşılmaktadır.[74]

Bunun yanı sıra Osmanlı şehzadeleri bulundukları sancaklarda diğer sancakbeylerinden farklı bir konumda olmamışlar, tek avantajları merkezle kurabildikleri doğrudan irtibat dolayısıyla hızlı iletişim olmuştur.[75] Bu minvalde şehzade sancaklarının teşkilatlanmasında tek farkın merkezdeki gibi teşkilatlanan divan bürokrasileri ve bu bakımdan şehzadelerin yanlarında bulunan lalalar ile aldıkları has miktarının fazlalığı olduğu söylenebilir.[76] Kunt, bu hasların miktarının sancakbeylerini aşıp bir beylerbeyi ile bile kıyaslanamayacağını ancak bir vezir hassı ile ölçüşebileceğini ifade eder.[77]

1.1. III. Murad Devri Tartışmaları

> …merhûm Sultân Murâd Hân-Tâbe serâhu hazretlerinin zamân-ı sa‘âdetlerinden berû olan hükkâm ve vükelâ-i devletin Devlet-i Aliyye umûrunda nice ve nice ihmâlleri olub dâ’imâ kânûn-i kadîme muhâlif mesleke sâlik oldukları eclden … hilâf-i şer‘ katl-i nefs ve rüşvet ve hilâf-i kânûn hareket ve bi’l-cümle kec tarîka sâlik oldukları hâlde dâimâ sa‘âdetlü pâdişâhımızı vebâle koyub ve bu sebebler ile ahvâl-i âlem müşevveş ve muttasıl bu Devlet-i Aliyyenin temeli kazılmak üzeredir.[78]

---

[72] Emecen, “Osmanlı Şehzadeleri ve Taşra İdaresi”, s. 111.
[73] F. M. Emecen, Z. Mete, A. Bilgin, *Şehzade Divanı Defterleri*, s. 31.
[74] Emecen, “Osmanlı Şehzadeleri ve Taşra İdaresi”, s. 110.
[75] Feridun M. Emecen, “Osmanlı Şehzadeleri ve Taşra İdaresi”, *Selçukludan Cumhuriyete Şehir Yönetimi,* İstanbul: TDBB, 2008, s. 107.
[76] Feridun M. Emecen, “Taşra Bürokrasisinin Kaynakları: Şehzade Dîvânı Defterleri”, s. 92.; Emecen, “Osmanlı Şehzadeleri ve Taşra İdaresi”, s. 108.
[77] İ. Metin Kunt, “Bir Şehzade Sancağa Çıkar Bir İhtimal Dönmek Üzere”, s. 83. Ayrıca Şehzade Murad’a (III) babası Selim’in arzıyla yeni haslar talebi için bk. BA, *MD* 6, 326/687, (Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, s.34-35, dn. 140-141).
[78] Yaşar Yücel, *Osmanlı Devlet Teşkilâtına Dair Kaynaklar: Kitâb-i Müstetâb, Kitabu Mesâlihi'l Müslimîn ve Menafi'i'l-Mü'mimîn, Hırzü'l-Mülûk*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1988, s. 2.

Kitâb-ı Müstetâb müellifinin 16. yüzyılın ikinci yarısı ile 17. yüzyıl başlarında Osmanlı idaresindeki bozulmayı ifade etmek üzere kaleme aldığı bu satırlar, Osmanlı tarihçiliğini uzun yıllar meşgul eden kriz/değişim paradigmasının çıkış noktalarından birini oluşturur. Islahatname/nasihatname metinlerinde sıklıkla dile getirilen kanûn-i kadîme muhalefet, liyakatsizlik ve adaletsizlik gibi konuların önemli aktörlerinden biri, yukarıdaki pasajda da görüleceği üzere III. Murad'dır.[79] Bu bölümde, mevzubahis tartışmalardan bahsedilerek kapu sistemine yönelik anlayışların temellendirilmesindeki yaygın etkiye değinilecek, tezin ilerleyen kısımlarında Manisa yıllarının, III. Murad'ın saltanat dönemine ne ölçüde tesir ettiği konusu üzerinde durulacaktır.

16. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı idari teşkilatında tebarüz etmeye başlayan değişim, ıslahatname metinlerinin de etkisiyle uzun yıllar boyunca tarihçiler tarafından kriz ve gerileme anlatısı etrafında kurgulandı. Siyasetname metinlerindeki şikayetleri çöküşün başlangıcı olarak okuyan Bernard Lewis, literatürü domine edecek gerileme paradigmasının kurucu metinlerini kaleme aldı.[80] Meselenin yorumlanması Haj'ın mezkur araştırmacılara, var olan metinleri yeterince tahlil etmeden kendi anlatılarının parçası haline getirdikleri eleştirisiyle değişmeye başladı.[81] Haj, mevzubahis değişimi

[79] III. Murad'ı değerlendirme perspektifini değiştirmeyi teklif eden çalışma için bk. Christine Woodhead, "Murad III and the Historians: Representations of Ottoman Imperial Authority in Late 16th-Century Historiography" *Legitimizing the Order*, ed. Hakan Karateke ve Maurus Reinkowski, Leiden: Brill, Boston, 2005, s. 85-98; Zeynep Aycibin, *Manevi Dünyası ile Sultan III. Murad: Çöküş Edebiyatının Merkezinde Bir Padişah*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2016.

[80] Haj, nasihatname literatürünü doğrudan gerilemenin örnekleri sayan metinleri üç kuşağa ayırır, buna göre Lewis ve Wright'ın metinleri ilk kuşağın örnekleridir. Bk. Rifa'at 'Ali Abou-El-Haj, *Modern Devletin Doğası: 16. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Osmanlı İmparatorluğu*, Ankara: İmge Kitabevi, 2018. s. 67; Bahsedilen metinler için bk. Bernard Lewis, "Ottoman Observers of Ottoman Decline", *Islamic Studies* 1 (1962), s. 71-87; Bernard Lewis, "Some Reflections on the Decline of the Ottoman Empire", *Studia Islamica* 9 (1958), s. 111-127; Sarı Mehmed Pasha, *Ottoman Statecraft The Book of Counsel for Vezirs and Governors (Nasâih ul-Vüzera vel'Ümera)*, çev. Walter Livingston Wright, Princeton: Princeton University Press, 1935.

[81] Örnek metinler için bk. Suraiya Faroqhi, "Crisis and Change," *An Economic and Social History of the Ottoman Empire*, ed. Halil İnalcık ve Donald Quataert, Cambridge University Press, Cambridge 1997, s. 411-636; Cemal Kafadar, "The Question of Ottoman Decline", *Harvard Middle Eastern and Islamic Review*, 4/1-2 (1997- 98), s. 30-75; Leslie Peirce, "Changing Perceptions of the Ottoman Empire: The Early Centuries", *Mediterranean Historical Review*, 19/1 (2004), s. 6-28; Pál Fodor, "State and Society, Crisis and Reform, in the 15th-17th Century Ottoman Mirror for Princes", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 40/2-3 (1986), s. 217-240; Douglas A. Howard, "Ottoman Historiography and

modern devlete geçiş süreci şeklinde yorumlarken ıslahatname metinlerinin bazen polemik bazen de protesto metinleri olarak dönemleri içinde değerlendirilmesini teklif ediyordu.[82] Nitekim bu teklif kabul gördü ve Osmanlı Devleti'nin 17. yüzyılda yaşadığı değişimle ilgili kaleme alınan metinler modern devlete geçiş kurgusu etrafında şekil değiştirdi.[83]

Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Nushatü's-Selâtîn*'i, Hasan Kâfî Akhisarî'nin *Usûlü'l-Hikem fî Nizâmi'l-Âlem*'i, Koçi Beğ'in risaleleri ile müellifi bilinmeyen *Hırzü'l-Mülük* ve *Kitâb-ı Müstetâb* benzeri pek çok metin, Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyılın sonunda başlayan ve 17. yüzyılda aşikar olan kurumsal ve ahlaki değişiminden yakınıyordu.[84] Müelliflerin meseleye yaklaşımları küçük nüanslarla ayrılmakla beraber başlıca şikayet konuları benzerdi. Buna göre, klasik düzendeki değişim ve kanun-i kadimi terk problemlerin temelini oluşturmaktaydı.[85]

Osmanlı Devleti'nin toplumsal ve idari sisteminin üzerine inşa edildiği dört sınıflı toplum yapısı bozulmuş, ideal düzen yerini dikey hareketliliğin mümkün olduğu bir

---

the Literature of "Decline" of The Sixteenth and Seventeenth Centuries" *Journal of Asian History* 22/1 (1988), s. 52-77.

[82] Abou-El-Haj, *Modern Devletin Doğası*, s. 72; Rifa'at 'Ali Abou-El-Haj, "The Ottoman Nasihatname as a Discourse over 'Morality'", *Mélanges Professeur Robert Mantran, ed. Abdeljelil Temimi, Za Zaghouan: Publications du Centre d'Etudes et de Recherches Ottomanes, Morisques, de Documentation et d'Information*, 1988, s. 17-30.

[83] Baki Tezcan, *The Second Ottoman Empire: Political and Social Transformation in the Early Modern World,* Cambridge: Cambridge University Press, 2010; Marinos Sariyannis, *A History of Ottoman Political Thought up to the Early Nineteenth Century,* Leiden: Brill, Boston, 2019, s. 144-187; Meseleyi 17. yüzyılda yaşanan "hanedan krizi" bağlamında inceleyen çalışma için bk. Günhan Börekçi, "İnkırâzın Eşiğinde Bir Hanedan: III. Mehmed, I. Ahmed, I. Mustafa ve 17. Yüzyıl Osmanlı Siyasî Krizi" *Dîvân* 14/26 (2009), s. 45-96.

[84] Metinler ve ıslahat tartışmaları için bkz. Mehmet Öz, *Kanun-i Kadimin Peşinde: Osmanlı'da Çözülme ve Gelenekçi Yorumcuları*, İstanbul: Dergah Yayınları, 2019; Coşkun Yılmaz, "Osmanlı Siyaset Düşüncesi Kaynakları ile İlgili Yeni Bir Kavramsallaştırma: Islahatnâmeler" *TALİD* 2 (2003), s. 299-338; Osmanlı siyaset düşüncesi metinleriyle ilgili genel bir değerlendirme için bk. Hüseyin Yılmaz, "Osmanlı Tarihçiliğinde Tanzimat Öncesi Siyaset Düşüncesine Yaklaşımlar" *TALİD* 2 (2003), s. 231-298; Erol Özvar, "Osmanlı Tarihini Dönemlendirme Meselesi ve Osmanlı Nasihat Literatürü" *Dîvân* 4/7 (1999), s. 135-151.

[85] Öz, *Kanun-i Kadimin Peşinde*, s. 33-59; Kanun-i kadim ifadesinin açıklaması için bk. Öz, *Kanun-i Kadimin Peşinde*, s. 182-184.

sisteme bırakmıştı.[86] Bu hareketlilik kapıkulu ocakları gibi önemli müesseselere "ecnebilerin" girmesi ve tımarların ecnebilere verilmesi gibi sosyal hayatı da etkileyecek bazı temel sorunlara yol açmaktaydı.[87] Nitekim Şehzade Mehmed'in (III.) sünnet düğününde kapu teşkilatına dahil edilen Türk çocuklar anlatısı başta ifade edilen bozulmaya ilgili en tipik anlatımlardan biridir. Buna göre Sultan Murad, sünnet düğününe gelen çocukların kalabalık bir kısmının, mükafat olarak, Acemi Ocağı'na kaydedilmelerini istemiş, Yeniçeri Ağası Ferhad Ağa'nın muhalefeti üzerine çıkan tartışma Ağa'nın azli ile sonuçlanmıştı. Nihayetinde Sultan'ın alınmasını emrettiği çocuklar Ocağa dahil edilmişlerdi. Aycibin, *Kavânîn-i Yeniçeriyân* müellifi ve Bostanzâde Yahya tarafından anlatılan Türk çocukların devşirme yapılması hadisesinin, Şehzade Mehmed'in sünnet düğününü ayrıntısıyla anlatan Selânikî ve Hasan Beyzâde tarihinde hiç bahsedilmiyor olmasına dikkat çeker. Müellifler sünnet düğününden ve düğün sırasında sipahiler ile yeniçeriler arasında yaşandığı bilinen kavgadan bahsetmiş, Yeniçeri Ağası'nın azli meselesine değinmiş ancak azle sebep olacak bir devşirme tartışmasından söz etmemişlerdir.[88] Hadise böyle gerçekleşmiş olsun ya da olmasın, Osmanlı müelliflerinin önemli bir kısmının, ocak ve devşirme sistemindeki aksaklıklardan Sultan Murad'ı sorumlu tuttukları bilinmektedir. Nitekim çözülmeyle beraber kul taifesi sayısında da ciddi artış yaşanmış, görevlilere ödenmesi gereken maaşlar hazine üzerinde idare edilemeyen bir baskı kurmuştur. Koçi Beğ'e göre III. Murad devri başlarında ulufeli kul sayısı otuz altı bin iken bu sayı IV. Murad devrine ulaşıldığında doksan bini aşmıştır.[89]

---

[86] Dört sınıflı toplum tasavvuru ve nasihatname metinlerine yansımaları için bk. Marinos Sariyannis, "Ruler and State, State and Society in Ottoman Political Thought", *Turkish Historical Review* 4 (2013), s. 83-117.

[87] Yücel, *Osmanlı Devlet Teşkilâtına Dair Kaynaklar,* s. 7-9; Koca Sinan Paşa'nın durumdan yakınan telhisleri için bk. Halil Sahillioğlu, *Koca Sinan Paşa Telhisleri*, İstanbul: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, 2004, s. 85, 101.

[88] Aycibin, *Manevi Dünyası ile Sultan III. Murad,* s. 115-119.

[89] Öz, *Kanun-i Kadimin Peşinde*, s. 87; Murphey, kul taifesi sayısındaki artışı çözülme literatüründen bağımsız ele aldığı metninde, kul sayısındaki %9'luk artışın, hazine üzerinde %38 gibi bir orana denk geldiğini ifade etmektedir, bu oran hazine üzerinde artan mali baskının boyutlarını göstermesi bakımından önemlidir, bk. Rhoads Murphey, "Consolidation of the Political Household in the Immediate Post-Accession Phase of Rule" *Exploring Ottoman Sovereignty*, Londra: Continuum Yayınları, 2008, s. 123-214.

Düzendeki bozulmanın bir başka sebebini veziriazamların liyakat usulüne göre seçilmiyor olması oluşturur. Bu değişimi III. Murad'ın cülusuna tarihleyen ıslahatname yazarları, yeni sultanla beraber sadrazamlık makamının, işinin ehli kimseler tarafından değil de sultana yakın olan devlet görevlileri ile doldurulduğundan yakınıyorlardı.[90] Bu durum da kaçınılmaz olarak rüşvetin yolunu açmış, her türlü mansıp ve dirlik yüksek rütbeli idarecilerin adamlarına tevcih edilmeye başlanmıştı. Sultan'ın devlet işlerinden elini çekmesi, bu türden suiistimallerin önünü daha çok açıyordu. III. Murad'ın bir padişah olarak güçlü görünmeyen portresi, tebaadan kendini soyutlayarak saraya kapanmasıyla daha fazla tepki çekmekteydi.[91]

"Kaht-ı rical" meselesi, III. Murad devrinin en problemli alanlarından birini oluşturuyordu. Zira padişah ya kendi evhamı yüzünden sürekli sadrazam değiştiriyor ya da sadrazamlık ve vezirlik makamına oturabilecek nitelikte görevli bulunamıyordu.[92] Bu durumda Osmanlı müellifleri tepkilerini devlet işleriyle yeterince ilgilenmeyen padişaha yönlendirmişlerdi. Aycibin, kalifiye görevli bulunamaması ve buna gösterilen tepkinin, III. Murad devrinde ortaya çıkmış yeni bir mesele olduğunu ifade eder. Zira *Kitâb-ı Müstetâb*'ın yazarı kaht-ı rical hadisesini ele aldığı kısımda, Sultan Süleyman devrinde vezir sıkıntısı çekilmemesine rağmen Topal Mustafa Paşa'nın azledilmeyerek görevde tutulduğunu, aksi durumların hoş karşılanmadığını ve hazineye zarar verdiğini anlatıyordu.[93]

---

[90] Öz, *Kanun-i Kadimin Peşinde*, s. 79-80.

[91] Aycibin, saraya kapanan padişah modeli ile devlet işleriyle ilgilenmeyen sultan modelini birbirinden ayırarak Osmanlı müellifleri ve halkının birincisine daha fazla tepki verdiğini ifade eder. Bk. Aycibin, *Manevi Dünyası ile Sultan III. Murad,* s. 59-64; Nitekim Günhan Börekçi, 17. yüzyılda yaşanan hanedan krizini incelediği makalesinde 16. yüzyılın ortasından itibaren Osmanlı padişahları etrafında geliştirilen zayıf, iş yapmayan ve saraydan çıkmayan padişah algısının, saray siyaseti içinde iktidar mücadelesi veren sultan algısına dönüştürülmesi gerekliliğine vurgu yapar. Zira mezkur tarihten sonra gelişen bir dizi olay, başta Beylerbeyi Vakası ve III. Murad olmak üzere Osmanlı sultanlarında kendi düzenlerini kurarak saray içindeki hizipler üzerinde egemenlik tesis etme zorunluluğu yaratmış, bu minvalde padişahların damatları ve musahipleri vesilesiyle kurdukları patronaj ağları, otoritelerini tesis etmelerine yardımcı olmuştur. Bk. Börekçi, "İnkırâzın Eşiğinde Bir Hanedan", s. 50-52.

[92] Bu noktada tüm nasihatname müelliflerinin aynı kanaatte olmadıklarının altı çizilmelidir. Örneğin, Hasan Beyzâde *Târih'*inde, mansıpların parayla satılması dolayısıyla cahil kimselerin de bu mansıpları elde edebildiklerini, dolayısıyla hak eden kimselerin hak ettikleri mevkilere erişememesinden yakınmaktadır, bk. Hasan Beyzâde, *Târih III,* s. 995-996 (Aycibin, *Manevi Dünyası ile Sultan III. Murad,* s. 104).

[93] Kitab-ı Müstetab müellifi Topal Mustafa Paşa hadisesini şöyle anlatır: "Topal Mustafa Paşa ba'zı zahmetlerden kötürüm olub ve Divân-ı hümâyûna geldikde Bâb-ı Sa'âdetden Divân-hâne kubbesine ve

Diğer taraftan ilmiye tarikinin bozulması III. Murad'ın bizzat şikayet ettiği bir başka hadiseyken durumu aşağıdaki ifadelerle anlatıyordu:

> Hâlen tarîk-ı ulemâya hayli ihtilâl 'ârız olub kânûn-ı kâdîm-i Sultan Mehmed zamanındaki gibi gözedilip, zamânımızda dahi ahsen olmak murâdımdır. Şimdi kânun gözedilmemekle müderrisîn ve talebe şuglden kalmışlardır. Kuzât-ı 'asâkire muhkem tenbîh oluna ki, müderrisîn ve talebe tekmîl-i müddet-i 'örfiyye etmedin, ferâgat etdirüp âhar mansıba sevk etdirmeyeler ve dânişmendler dahi aşağı medreselerden şugl mikdârın etmedin mevâliye aldırmayalar, kadıaskerin ma'rifeti olmadın kimesne kabul etmeyeler.[94]

Yukarıdaki satırlar ilmiye düzeni ve mülazemet sistemiyle alakalı daha genel bir sıkıntıdan bahsediyor olsa da mezkur problemin bu tezi ilgilendiren kısmı, mevaliden bazı kimselerin oğullarına henüz bir mansıba gelmeden maaş bağlayabilmesi keyfiyetiydi. Klasik dönem Osmanlı Devleti'nde ulema-devlet ilişkisine odaklanan eserinde Abdurrahman Atçıl, bu uygulamanın kanunlar yoluyla mevalilere hak olarak tanındığından bahsediyordu. Buna göre ilmiyeye girmek isteyen mevali çocukları, babalarının statülerinden yararlanarak nevbet beklemeksizin mülazım olabiliyorlardı. Bu durumda kendilerine himaye bulamamış muadillerinden farklı biçimde, hiyerarşinin alt birkaç basamağını doğrudan aşmış oluyorlardı. Çocuklar için mülazemet yolunun kanunname aracılığıyla kolaylaştırılması şöyle dursun, babaları vesilesiyle maaş almaları için ilmiye tarikine girmeleri de gerekmiyordu. Atçıl'ın aktardığına göre, şeyhülislam ve padişah hocasının oğulları altmış akçe, kazasker oğulları kırk akçe, şehzade hocalarının oğulları otuzar akçe ücret alabilirdi.[95] Meselenin kanunlar yoluyla meşrulaştırılması, tezin ikinci bölümünde gündem edileceği üzere, Şehzade Murad'ın kapusundan üç yaşında maaş alan Hoca Sadeddin'in oğullarının durumunu açıklamaktaydı.

ândan Arz odasına varmağa iktidârı olmadığı eclden kendisini oturağa arz ve telhîs eylemiş; ol mahalde merhûm pâdişâh… "Divân-hâne kubbesine gelince at ile gelsün. Ba'dehu 'arza girmek lâzım geldikde huzûr-ı hümâyûnuma tezkire ile getürsünler" deyû buyurmuşlar ve nice zamân merhûm Mustafa Paşa bu veçhile hidmet eylemişler. Öyle olsa ol asrlarda hod kaht-i ricâl değil idi, nihâyet tîz tebdîl ve azl ve nasb olunmak ahvâl-i âleme ihtilâl ve hazîneye küllî zarar olması mukarrer olduğu fehm olunurdu." Bk. Yücel, *Osmanlı Devlet Teşkilâtına Dair Kaynaklar,* s. 29.

[94] Cahid Baltacı, *XV-XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Medreseleri*, İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2005, s. 629.

[95] Abdurrahman Atçıl, *Erken Modern Osmanlı İmparatorluğu'nda Alimler ve Sultanlar*, İstanbul: Klasik Yayınları, 2019, s. 182.

Yukarıda bahsedilen tartışmalar ve ilgili literatür göz önüne alındığında Sultan Murad devrini doğrudan bir çöküş/kriz ya da değişimin başlangıcı gibi görmek mümkün değildir. Zira ilgili okuyucunun bildiği üzere, ıslahatname yazarlarının şikayetleri burada zikredilenden çok daha fazlaydı. Bu durumda III. Murad devri tartışmalarından Şehzade Murad'ın kapusunun İstanbul'a gelmesiyle ortaya çıktığı varsayılabilecek birkaç ana başlık kalıyordu. Bunlardan ilki Manisa ahalisinin de gelişiyle artan saray nüfusu ve bu artışın hazineye yansıması, ikincisi ise cülustan sonraki atamaların, özellikle Hoca Sadeddin ve oğulları etrafında gelişen boyutuyla, liyakat usulüne göre yapılması hadisesiydi. İki ana başlık da tezin esas sorusu yahut meselesini oluşturmamakla beraber ilerleyen bölümlerde cevaplandırılmaya çalışılacaktır.

2. BÖLÜM: ŞEHZADE KAPUSUNDA ADEM OLMAK: ŞEHZADE MURAD'IN KAPU HALKI

2.1. Merkezden Taşraya versus Taşradan Taşraya: Şehzade Kapusuna Katılanlar

Şehzade Murad'ın Manisa'dan İstanbul'a gelirken yanında getirdiği kullarının isimlerini havi MAD 1324 defterine[96] (bundan sonra *maiyyet* veya *maiyyet-i şahane defteri*) kaydedilmiş 3139 isim bulunmaktadır. Ancak bu sayı, üç sebepten Murad'ın kapu halkını doğru yansıtmaz. Bunlardan ilki, 42-44 sayfaları arasında bulunan "Saltanat Haberi Geldikten Sonra Yazılması Ferman Olunanlar Bunlardır" başlıklı yeni bir defter formundaki bölümün, maiyyet defterinin geri kalanından farklı olarak Şehzade kapusuna Manisa'da hizmet edenlerin yanı sıra cülus müjdesi sebebiyle İstanbul'a gelirken kapuya dahil olan görevlileri de gösteriyor olmasıdır. İkincisi, daha önce tanımlandığı gibi "mukarrer" ve "müsvedde" iki bölümden oluşan maiyyet defterinde isimleri, bölükleri, görevleri ve nispeten kolay ayırt edilebilecek baba adları ile tespiti mümkün 1263 mükerrer ismin bulunmasıdır.[97] Kalan 1810 isim arasında da mükerrerlerin olma ihtimali yüksektir. Üçüncüsü ise deftere kaydedilmemiş ancak Şehzade ile sancakta oldukları bilinen lala, defterdar, şehzade hocası gibi yüksek rütbelilere dair kayıtların eksikliğidir. Bu durumda Şehzade maiyyetinin toplam sayısının mükerrerler olmaksızın, kaydı eksik görevliler ile de düşünülmesi gerekmektedir.

2.1.1. Yeni Kapunun Eski Hizmetkarları

Bilindiği üzere ergenlik çağına ulaşmış Osmanlı şehzadeleri sünnet düğünlerinin ardından kendileri için tayin edilen sancaklara sancakbeyi olarak gönderilirler,[98] bu süreçte bir kısmı devlet görevlilerince hediye edilmiş bir kısmı da görevlendirilmiş maiyyetleri kendilerine eşlik ederlerdi.[99] Daha önce Aydın ve Akşehir sancakbeylikleri

[96] "Sa'âdetlü Pâdişâh-ı 'Âlempenâh Hazretlerinin Rikâb-ı Hümâyûnlarıyla Gelen Kullarının Defteridir": BA, *MAD* 1324, s. 3.
[97] Defterin şekil ve muhteva özellikleri için bk. Giriş.
[98] Uzunçarşılı "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri" makalesinde sancağa çıkma yaşının ortalama on dört - on beş olduğunu ancak on sekiz - yirmi yaşlarında da sancağa çıkmış şehzadelerin bulunduğunu belirtmektedir. Ona göre "sancağa çıkarılacak şehzadenin yaş durumu, padişahın çocuklarının adedine ve yaşına göre değişmiştir" (İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", s. 667).
[99] Kayıtlardan anlaşıldığı üzere sünnet düğünlerinde vüzera, ümera, elçiler ve diğer devlet ricali tarafından şehzadelere hediye sunulması adettendi. Bu vesileyle gelen hediyelerin kaydedildiği defterlere

ile görevlendirilmiş Şehzade Murad'ın bu yıllardaki kapusuna dair bir bilgimiz olmamakla birlikte 1562 yılının Mart ayında Manisa'ya gönderilen kapunun oluşturulma sürecinin yukarıda anlatılandan daha farklı işlediği söylenebilir.[100] Zira Murad'ın kapusuna hem dedesi Sultan Süleyman'ın hem de babası Şehzade Selim'in (II.) hizmetkarları dahil olmuş, Manisa'daki şehzade sarayı yalnızca İstanbul'dan değil, Harem-i Şerîf'ten, Konya'dan ve Kütahya'dan gelmiş görevlilere de ev sahipliği yapmıştır.

Tablo 1.

Manisa'ya Harem-i Şerîf'ten, Konya'dan ve Konya ve Kütahya'dan Gidenler.

Harem-i Şerîf'ten Gönderilenler	99
Konya'dan Manisa'ya Gönderilenler	142[101]
Konya'dan Manisa'ya Şehzade Murad ile Gidenler	46[102]
Toplam	**188**
Konya'dan ve Kütahya'dan Manisa'ya Gönderilenler	15[103]
Konya'dan ve Kütahya'dan Manisa'ya Şehzade Murad ile Gidenler	40
Toplam	**55**
Toplam	**342**

müfredat/hazine defterleri denmiştir. III. Murad'ın şehzadesi Mehmed'e (III.) gelen hediyeler arasında Budin Beylerbeyi Ali Paşa tarafından hediye edilen otuz dört gılman ile Tımışvar Beylerbeyi Cavid Paşa tarafından hediye edilen yirmi dokuz gılman, yine Bosna Beylerbeyi Ferhad Paşa tarafından hediye edilen kırk iki gılmanın ve daha pek çok hediyenin kaydı bulunmaktadır (BA,*TS.MA.d*. 9614, s. 2-3); Şehzade Mehmed'e gelen hediyeleri havi bir başka defter (BA,*TS.MA.d*. 5649); IV.Mehmed'in şehzadesi Mustafa'ya (II.) hediye edilenler arasında Darüssaâde ağası tarafından, şehzadenin haremine katılmak üzere, azad edilen otuz bir cariyenin kaydı (BA,*TS.MA.d.* 7857, s.11); yine şehzade Mustafa (II.) ve Ahmed (III.) için tertib edilen sünnet düğününde hediye edilenlerin listesi (BA,*TS.MA.d*. 154); III. Ahmed'in şehzadeleri Süleyman, Mehmed, Mustafa (III.) ve Beyazıd'ın sünnet düğünü hediyeleri (BA,*TS.MA.d.* 9561); Ayrıca III. Mehmed'in sünneti münasebetiyle saray eşrafına dağıtılan hediyelerin kayıtları bulunmaktadır (BA,*TS.MA.d.* 7856).

[100] Şehzade Murad, babası Selim'in (II.) Kütahya sancağına tayin edildiği 28 Mart 1562/22 Receb 969 tarihinde Manisa Sancakbeyliği ile görevlendirildi (Emecen, *Osmanlı Sultanları II*, s. 44).

[101] Bunlar arasındaki dört kişinin Konya'dan geldiğine dair kayıt muamele kaydı olarak tutulmuştur. Bk. *Konya'dan*, (*MAD* 1324, s. 66).

[102] Maiyyet defterinin 23. sayfasında "Cemâ'at-i Serrâcîn-i Tavla, -Konya'da yazılub sa'âdetlü pâdişâh ile Manisa'ya bile gidenler bunlardır" başlığı altındaki 8 isim, s. 64'te "Kütahya'dan" notuyla tekrar eder. Bu durumda müsvedde defterinin bir parçası olduğunu düşündüğümüz s. 64'teki "Kütahya'dan" notunun değil, mukarrer defterindeki 23. sayfanın kabul edilmesi gerekmektedir. Maiyyet defterinin sayfa düzeni ve mukarrer-müsvedde sayfaların sıralaması için bk. Giriş.

[103] Bunlar arasındaki bir kişinin Kütahya'dan geldiğine dair kayıt muamele kaydı olarak tutulmuştur. Bk. Konya'dan, (*MAD* 1324, s. 64).

Harem-i Şerîf'ten kastın neresi olduğu tam olarak bilinmemekle beraber maiyyet defteri Harem-i Şerîf'ten "çıkan" 99 kişilik iç oğlanlarının altı bölük halkına ve "zevvâk" cemaatine dahil edilerek Manisa'ya gönderildiklerini göstermektedir.[104] Bu durumda Şehzade Murad'ın hareminden çıkma olamayacak kadar kalabalık iç oğlanları grubunun Sultan Süleyman'ın yahut Şehzade Selim'in hareminden çıkmış olmaları gerekmektedir. Nitekim maiyyet defterinde kapuya dahil edilme tarihlerine dair bir kayıt da bulunmadığından 99 kişilik iç oğlanlarının İstanbul ya da Kütahya'dan gönderilerek Manisa'daki şehzade kapusuna girdikleri düşünülebilir.

Şehzade Murad'ın babası II. Selim sancakbeyi olarak Konya'ya ilk defa 1542'de,[105] ikinci defa 6 Eylül 1558 (23 Zilkade 965) tarihinde[106] oğlu Murad ile gelmiş ve Şehzade Murad en erken ihtimalle 1559 yılının Haziran ayına kadar Konya'da kalmıştır.[107] Bu süreçte hem Şehzade Selim'in hem de küçük şehzade Murad'ın kendilerine tabi olabilecek bazı kimselerle ilişki kurdukları, dolayısıyla Konya'da potansiyel bir kapu halkının bulunduğu iddia edilebilir. Nitekim bu iddia maiyyet defterindeki "Konya'dan yazılup Manisa'ya gelen"[108] 188 görevliyi açıklayabilecek olmakla beraber "Konya'dan yazılup Manisa'ya sa'âdetlü pâdişâh ile bile gidenler" [109] kaydı, üzerinde ayrıca durmayı gerektiren yeni bir başlık oluşturur.

Şehzadelerin sancaklarına gitmek için kullandıkları yol güzergahları hakkında ayrıntılı bilgi olmamakla beraber yanlarında yüklü miktarda para[110] ve kalabalık bir maiyyet bulunduran şehzade alaylarının menzillerine güvenli ve en hızlı şekilde ulaşmak isteyeceklerini düşünmek herhalde yanlış olmayacaktır. Bu durumda Şehzade ile beraber

[104] *MAD* 1324: Ebnâ-yı Sipâhiyân, s. 7; Cemâ'at-i Silâhdârân, s. 12; Cemâ'at-i 'Ulûfeciyân, s. 14; Cemâ'at-i Gurebâ, s. 15; Cemâ'at-i Zevvâkîn, s. 45.
[105] Feridun M. Emecen, "Selim II", *DİA* 36 (2009), s. 415.
[106] 6 Eylül 1558 (23 Zilkade 965) tarihinde Şehzade Selim Konya, Şehzade Beyazıd Amasya sancakbeyliği ile görevlendirilmiştir, (Emecen, *Osmanlı Sultanları II*, s. 21).
[107] Tarihi net olmamakla birlikte Şehzade Murad 1559 yılının sonlarında dedesi Sultan Süleyman tarafından İstanbul'a çağrılmış, Manisa sancakbeyliği ile görevlendirildiği 1562 yılına kadar payitahtta kalmıştır, (Kütükoğlu, "Murad III", s. 172).
[108] *MAD* 1324, s. 14.
[109] *MAD* 1324, s. 19.
[110] Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mustafa'nın sancağına, yanında nakit dört yüz bin akçe ile bir kıta (dört yüz dirhem) altın olduğu halde gittiği bilinmektedir, (BA,*TSMA.d.* 2699: Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", s. 686).

Konya'dan Manisa'ya gelen grup için üç ihtimal bulunduğu söylenebilir, ya Şehzade Murad yanında Manisa'ya gitmek üzere yola çıkmış maiyyeti olduğu halde Konya'da kapusuna katılmayı bekleyen grupları almaya gelmiş ya İstanbul'dan itibaren kendisine eşlik eden şehzade alayını ağır yükleriyle beraber Manisa'ya göndererek küçük bir maiyyetle Konya'ya uğramış ya da "Şehzade ile bile gidenler" ifadesi, doğrudan Şehzade ile yapılan yolculuğu kastetmekten ziyade bu görevlilerin yalnızca Manisa'ya Şehzadenin yanına gittiklerini işaret etmek için yazılmıştır.[111] Deftere, Konya'dan Manisa'ya gelen 138 görevli, Şehzade ile gelen 46 görevli kaydedilmiştir. Ayrıca "mukarrer" defterde Konya'dan geldiği yazılan dört kişinin de Şehzade Murad ile gelen ekipten olmadıkları düşünülebilir. [112]

Şehzade Murad'ın sancağa çıktığı 28 Mart 1562 (22 Receb 969) tarihinde henüz Osmanlı tahtına oturmamış Şehzade Selim sancakbeyliği yaptığı Kütahya'dan Manisa'ya bazı görevliler göndermiştir. Maiyyet defterinde doğrudan Kütahya'dan geldiği kaydedilmiş 1 görevli olmakla birlikte[113] "Dokuz yüz altmış altı yılından dokuz yüz yetmiş yılına değin Konya'da ve Kütahya'da yazılup sa'âdetlü pâdişâh hazretleriyle Manisa'ya bile giden" 54 görevliden bir kısmının Kütahya'dan geldiği açıktır.[114] Kütahya'dan 1558-1563 (966-970) yılları arasında gönderildiği söylenen görevlilerin 1558-1561 (966-968) yıllarından ziyade, Selim'in Kütahya sancakbeyliği ile görevlendirildiği 1562 (969) yılından sonra Manisa'ya gittikleri düşünülebilir. Nitekim yukarıdaki ifade şehzade kapusunun oluşumuyla alakalı başka ihtimalleri de akla getirmektedir. İlk olarak 1558 (966), bilindiği üzere Şehzade Murad'ın babası ve amcası arasında geçen savaş sırasında Konya Kalesi muhafızlığı ile görevlendirildiği tarih olup bu sırada henüz on üç yaşında bulunan Murad muhtemelen Haziran ayının sonuna kalmadan dedesi tarafından İstanbul'a çağrılmıştır.[115] Bu durumda 1558 (966) yılında

[111] Defterde "Manisa'ya gidenler" başlığı varken ayrıca "Şehzade ile bile gidenler" ifadesinin kullanılması son ihtimalin gerçeklik payını düşürmektedir.
[112] Konya'dan, (*MAD* 1324, s. 66).
[113] "Durak, Kütahya'dan varmışdır" (*MAD* 1324, s. 62).
[114] *MAD* 1324, s. 6.
[115] Şehzadeler Savaşı olarak da isimlendirilen bu muharebe Şehzade Selim ve Şehzade Bayezid arasında, 29 Mayıs 1559/21 Şaban 966 tarihinde gerçekleşmiştir. Kaynak kullanımı bakımından eksiklikleri olmakla birlikte konuyla alakalı en ayrıntılı metin için bk. Şerafettin Turan, *Kanuni Süleyman Dönemi Taht Kavgaları*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1997. s. 215; Ayrıca bk. Kappert, *Die Osmanischen Prinzen und ıhre Residenz Amasya in 15. und 16. Jahrhundert*, s. 117-155.

Şehzadenin hizmetine verilen görevlilerin, üç yıl boyunca Şehzade ile İstanbul'da kalıp, sancakbeyliği tevcihiyle Manisa'ya gittikleri düşünülebilir. Esasında daha önce iki kere sancakbeyliği ile görevlendirilmiş Şehzade'nin kapusunun 1562 (969) yılından önce kurulmaya başlanması da oldukça normal görünmektedir. Nitekim Seyyid Lokman'ın aktardığına göre Şehzade'ye Aydın sancakbeyliğinin verilmesinden sonra lalalığına Şehzade Selim'in (II.) defterdarı Hüsam Bey atanmış, maiyyeti de bölük halkı ağalarıyla oluşturulmuştur.[116] Yine Şehzade Selim 1560 (968) yılında kendi defterdarlığını yapan Hacı Mehmed Bey'in Murad'a lala olarak tayin edilmesini istemiş, böylece bir anlamda kendi kapusundan kimseleri Şehzade'nin maiyyetine dahil etmeye başlamıştır.[117]

Netice itibariyle Manisa Sancağı'na gönderilirken henüz bir padişahın şehzadesi konumunda olmayan Murad'ın kapusu, kendisinden önce sancağa çıkan Osmanlı şehzadelerinden farklı olarak hem dedesi Sultan Süleyman hem de babası Şehzade Selim'in kapusundan görevlendirilen hizmetliler ile oluşturulmuştur. Maiyyet defterindeki kayıtlara göre Şehzade Murad'ın kapusu için Harem-i Şerîf'ten gönderilen hizmetli sayısı 99, daha önce bir müddet kaldığı Konya'dan ve babasının sancakbeyliği yaptığı Kütahya'dan gelen görevlilerin sayısı ise sırasıyla 188 ve 55'tir. Bu durumda maiyyet defterinde kayıtlı 1810 kişilik Şehzade kapusunun 342 kişiye tekabül eden %19'luk kısmının nereden geldiğinin bilindiği söylenebilir. Arda kalan 1468 kişi arasında, Harem-i Şerîf, Konya ve Kütahya'dan gelenlerle beraber Manisa Sarayı'ndan ve Manisa'nın yerli halkından kimselerin bulunduğunu düşünmek de yanlış olmayacaktır.[118] O halde Şehzade Murad'ın Manisa'daki kapusunun Harem-i Şerîf,

---

[116] Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevarih*, s. 243 (Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair", s. 16).

[117] Hacı Mehmed Bey'in lala olması için Şehzade Selim tarafından yazılmış mektubun hükmü için bk. BA, *MD* 4, s. 140/1425: Emecen, *Manisa Kazası*, s. 101, dn. 497.

[118] Maiyyet defterinde bulunan "Manisa'da" ve "Manisa'da hizmette" kayıtları bu tahmini doğrulayacak niteliktedir. Kayıtlar bu kimselerin şehzadeyle birlikte İstanbul'a gelmeyip Manisa'da kaldıklarını gösterir. Bu durumda muhtemelen Şehzade kapusuna Manisa'dan katılan görevlilerden bazıları cülusa rağmen İstanbul'a gelmek yerine "oturakları" ile beraber Manisa'da kalmayı tercih etmişlerdir (*MAD* 1324, s. 19, 49, 96).

"Osmanlı Şehzadeleri ve Taşra İdaresi" makalesinde Feridun Emecen, şehzadelerin sancağa çıkma usulünün çift taraflı faydasından söz eder. Buna göre şehzadeyle beraber taşraya gelen "İstanbullu" kimseler ve cülusla beraber İstanbul'a taşınan taşralıların toplumsal hareketliliği, taşra hayatında önemli etkilere yol açmaktaydı. Bu tezin de ana konusunu oluşturan taşradaki görevlilerin merkeze intikali ve mansıplara yerleştirilmesi ve bundan duyulan rahatsızlık, III. Murad dönemi yazarlarınca sistemdeki bozulmanın sebebi olarak görülmüş, bu anlayış uzun yıllar Osmanlı tarihinin en çok konuşulan

Konya ve Kütahya'dan gelen 342 kişiyle birlikte Manisa'da halihazırda bulunan saray eşrafı ve yerli halktan kimselerin katılımıyla oluşturulduğu söylenebilir.

2.1.2. Kapu Halkının Genişlemesi

28 Mart 1562'de Manisa'ya sancakbeyi olarak gönderilen Şehzade Murad, cülus ettiği 22 Ocak 1574 tarihine kadar Manisa Sarayı'nda kalmış, aradan geçen on iki yıllık süreçte, şehzade kapusu doğal olarak kalabalıklaşmıştır. Kapunun genişlemesi maiyyet defterindeki dört farklı zamana ait kayıtlar ve Şehzade Murad'ın yıllar içinde artan has miktarlarıyla takip edilebilmektedir. Şehzade Murad'ın haslarının toplamına dair net bir bilgi bulunmamakla birlikte mühimme defterleri belirli zamanlarda yapılan artışla alakalı bilgiler sunar.

Şekil 1. Şehzade Murad'ın Gelir Miktarları.

Şehzade Murad'ın haslarına dair tespit edilebilen en erken tarihli miktar, 21 Eylül 1556 tarihinde, Aydın sancakbeyliğiyle görevlendirilmesine müteakip verilen 300 bin akçeden oluşmaktadır.[119] Bundan sonra görevlendirildiği Akşehir sancakbeyliği için kaç akçelik terakki aldığı belirlenememiş olmakla birlikte 1560 yılında beş bin altın "salyâne tarikiyle" Şehzade gelirlerine aktarılmıştır.[120] Bu durumda Eylül 1560'a kadar Şehzade'nin gelirlerinin üç yüz bin akçe, beş bin altın ve Akşehir sancakbeyliği için verilmesi gereken terakkiden (x) oluştuğu söylenebilir. Bu kaydın bulunduğu mühimme defterinde 8 Aralık 1560 tarihli bir başka hüküm, Murad'ın haslarına yüz bin akçe terakki

paradigmalarından birini oluşturmuştur. (Feridun M. Emecen, "Osmanlı Şehzadeleri ve Taşra İdaresi", *Selçukludan Cumhuriyete Şehir Yönetimi*, İstanbul: TDBB, 2008, s. 106-107).

[119] Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair," s. 15 (*MD* 2, s. 155, h. 1433).

[120] BA, *MD* 4, s. 131, h. 1330.

ve beş bin altın salyâne dahil edildiğini göstermektedir.[121] Bu durumda Şehzade'nin gelirleri dört yüz bin akçe, on bin altın ve Akşehir sancakbeyliği için verilmesi gereken terakkiden oluşmaktadır. 5 Şubat 1565 tarihli bir başka hüküm, yapılan dört yüz bin akçe terakki ile Şehzade haslarının iki milyon akçeye çıktığını söyler.[122] Bu artış, kuvvetle muhtemel Şehzade'nin 1562'de görevlendirildiği Manisa sancakbeyliği ile ilgilidir. O halde sancağa çıkma sürecinde Şehzade gelirlerine beş yüz bin ile bir milyon akçe arasında has eklendiği düşünülebilir.[123] Sancağa çıkıldıktan üç yıl sonra yapılmış dört yüz bin akçelik terakki ise Şehzade kapusunun genişlemesiyle doğru orantılı artan kaynak ihtiyacını göstermektedir. Tespit edilebilen bir sonraki en erken terakki, 1572/1573 yılında Şehzade hasları için gösterilen yirmi dokuz bin akçe olup toplam has miktarı iki milyon yirmi dokuz bin beş yüz on yedi akçeye ulaşmıştır.[124] Bundan sonra, Şehzade'nin cülusundan tam bir yıl önce, Ocak 1574'de iki yüz elli bin akçelik yeni bir terakki yapılmıştır.[125] Aşağıda da gösterileceği üzere bu yıllar, Manisa'daki Şehzade kapusunun en kalabalık yılları sayılabilir. Zira hem sancakta geçen on iki yıllık süreç içinde kapuya dahil olan görevlilerin bilgileri hem de eksiklikleriyle beraber sistematik biçimde arttığı görülen Şehzade hasları, hazineden maaş alan görevli sayısında artış olduğu tezini destekler.

Tablo 2.
Manisa'daki Bazı Görevlilerin Kapuya Dahil Olma Zamanları.

966-970 (1558-1563)	40
970-977 (1563-1570)	170
977-982 (1570-1574)	140
970-982 (1563-1574)	42
Toplam	**392**

[121] *MD* 4, s. 166, h. 1722.
[122] Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, s. 34, 35 (*MD* 4, s. 326, h. 687).
[123] Şehzade Murad'a Manisa sancakbeyliği görevi için verilen hasların miktarı bilinmiyor olmakla beraber Selânikî Mustafa Efendi tarihinde, Şehzade Mehmed'in (III.) aynı görev için kânûn-ı kadîm-i Osmaniyye üzere "otuz iki kerre yüz bin akçelik" (3.200.000) has aldığını söylemektedir. Şehzade Murad için de aşağı yukarı aynı miktarın verilmiş olabileceği düşünülse bile yukarıdaki metinde zikredilen 5 Şubat 1565 tarihli hükümde Şehzade haslarının terakkiyle beraber iki milyon akçeyi bulduğu açıkça belirtilmektedir. O halde Selânikî'nin kânûn-ı kadîmle kastının hasların miktarı değil, has verme uygulaması olduğu düşünülebilir (Selânikî, *Târih*, c. 1, s. 142).
[124] Defterin tarihi yalnızca 980 olarak belirtilmiştir bk. BA, *TKGM.d.* 333, s. 9b. Şehzade'nin haslarına dair icmal defterindeki diğer kayıtlar için bk. *TKGM.d.* 270, s. 9; *TKGM.d.* 332, s. 18, 19, 24.
[125] Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair", s. 15.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere defterde,1558-1563, 1563-1570, 1570-1574, 1563-1574 olmak üzere dört ayrı tarih kaydı bulunur. Esasında mevzubahis tarih kayıtları kapsadıkları isimlerin doğrudan o tarihlerde sancağa gelerek görev aldıklarını ifadeye imkân verecek açıklığa sahip değillerdir. Örneğin 12 kişilik Ebnâ-yı Sipâhiyân cemaatinin "Sa'âdetlü pâdişâh hazretleri Manisa'ya geldiklerinden sonra dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince sipâhî oğlanlarına ilhâk olunan bunlardır" başlığı tek başına, bu 12 kişinin 1563-1570 yılları arasında Manisa'da oldukları ve cülusla beraber İstanbul'a geldikleri dışında bir bilgi aktarmaz. Ancak kayıtlar bütün olarak incelendiğinde, bu yıllarda belirli cemaatlerin nüfusunun artması için doğrudan alım yapıldığı görülmektedir. Örneğin, 1563-1570 yılları arasında 12 kişinin dahil edildiği Ebnâ-yı Sipâhiyân cemaatine, 1570-1574 yılları arasında 31 görevli daha eklenmiş, 1563-1570 yılları arasında 14 kişinin katıldığı Silahdârân grubuna, 1570-1574 yılları arasında 17 kişi daha katılmıştır. Bu durumda 1563-1570 ve 1570-1574 tarih aralıklarında belirli cemaatler için görevli istihdamının yapıldığı söylenebilir. Ancak yukarıdaki tabloda tarih aralıkları karşılığında verilen sayıların süreç boyunca şehzade kapusunda bulunanların toplamını göstermediğine dikkat edilmelidir. Sayılar, yalnızca o tarihlerde kapuya gelerek görev alan kimseleri gösterirler. Nitekim bunların da nihai sayılar olduğunu düşünmek yanlış olacaktır zira deftere görev alma tarihleriyle kaydedilmiş görevli sayısı ancak 392'dir.

Şekil 2. Yıllara Göre Şehzade Kapusuna Alınan Görevli Miktarları.

Defterdeki en erken tarih kaydı 1558-1563 yılları olup bu tarihler kapuya katılmış 40 kişilik Ebnâ-yı Sipâhiyân grubunu işaret etmektedir.[126] Yukarıda, Konya'dan gelen

[126] *MAD* 1324, s. 6.

görevliler bahsinde belirtildiği gibi bu görevlilerin 1559 yılında Konya Kalesi muhafızlığı yapan Şehzade Murad'ın maiyyetine Konya'dan katılarak önce İstanbul'a sonra Manisa'ya gittikleri düşünülebileceği gibi 1559-1562[127] yıllarını İstanbul'da geçiren şehzadenin hizmetine payitahtta girerek Manisa yolculuğu sırasında yanında bulundukları da söylenebilir. Zikredilen birinci ihtimal kayıtta geçen "Konya'da ve Kütahya'da yazılup sa'âdetlü pâdişâh hazretleriyle Manisa'ya bile giden" ifadesinden hareketle daha makul görünmektedir.[128]

Maiyyet defterindeki bir başka tarih Murad'ın Manisa'ya gelişinin ertesi senesinden başlayan 1563-1570 (970-977) yıllarıdır. 11 cemaatten 170 kişinin kapuya dahil edildiği bu yedi yıllık tarih aralığında, bir önceki tarihlendirmede de zikredilen Ebnâ-yı Sipâhiyân grubundan 12 kişi Şehzade kapusuna alınmıştır. Muhtemelen Manisa'daki teşkilatlanmasını henüz tesis eden kapuya, Uzunçarşılı'nın deyişiyle "icra kuvvetlerine hizmet etmekle mükellef"[129] 48 çavuşun alınması da yine tesis edilmeye çalışılan kapu halkı ile ilgili olmalıdır. Ayrıca belirtilen tarihler II. Selim'in cülus ettiği 1566 yılını da kapsadığından bu tarihlerde Manisa'ya gelenlerin Şehzade Murad'ın artık İstanbul'da bulunan sultan babasının kapusundan gelmiş olma ihtimalleri de göz önünde bulundurulmadılar. Aynı durum 1563-1574 (970-982) yıllarında geldiği kaydedilen 42 kişi için de geçerlidir. Ayrıca 42 kişinin 29'unu oluşturan çavuşlardan yedi görevlinin *zaim* iki görevlinin *mültezim* olması sürekli genişleyen şehzade kapusunun kapasitesini gösterecek niteliktedir.

Defterde zikredilen son tarih aralığı 1570-1574 (977-982) yıllarıdır. Sipahi, Silahdar ve Çavuş istihdamının devam ettiği bu tarihlerde şehzade kapusuna 140 kişi dahil olmuş, bunlar arasında 58 kişi ile en kalabalık grubu Sekbanlar oluşturmuştur. Mevzubahis tarihler Murad'ın cülus ettiği 1574 (982) tarihini kapsamakla beraber, kapuya alınan kimselerin cülus haberi gelmeden önce doğrudan şehzade kapusunda istihdam edilmek üzere görevlendirildikleri, maiyyet-i şahane defterinde ayrıca bulunan

[127] İstanbul'a gidiş tarihi kesin olarak bilinemeyen Şehzade Murad'ın 29 Mayıs 1559'dan sonra 28 Mart 1562 tarihinden önce İstanbul'da kalmış olması gerekir.
[128] *MAD* 1324, s. 6.
[129] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2014. s. 391.

"saltanat haberi geldikten sonra yazılması ferman olunanlar"[130] başlığından hareketle anlaşılmaktadır.

Yukarıdaki kayıtlardan hareketle, Şehzade Murad'ın Manisa'daki kapusunun babası II. Selim ve dedesi Sultan Süleyman tarafından sadece kurulmakla kalınmayıp sürekli görevli ikmaliyle genişletilmesi için de desteklendiği söylenebilir. Maiyyet defterinde verilen dört zaman aralığı ve bu aralıklarda kapuya alınan görevlilerin benzer cemaatlerde istihdam edilmesi Şehzade kapusundaki görevli alımının sistematik olduğunu düşündürmektedir. Bu durumda 1810 kişilik Şehzade kapusunun 392 kişiye tekabül eden %22'lik kısmının hangi tarihlerde kapuda görev yaptığı bilinmektedir. Geldikleri yer ve tarihler kaydedilen görevli sayısının neden sınırlı olduğu, benzeri kayıtlar bulunmayan görevlilerdeki bilgi eksikliğinin onları ortak bir kümede buluşturup buluşturmayacağı ayrıca tartışılmalıdır.

Netice itibariyle Şehzade kapusunda bulunan 1810 kişinin %19'unun nereden geldiği, %22'sinin ise hangi tarihlerde Şehzade kapusuna katıldığı maiyyet defterindeki notlardan anlaşılabilmekle beraber bu görevliler arasında "Harem-i Şerif'ten Gelenler" bahsi dışında İstanbul'a dair ayrıca bir kaydın bulunmuyor oluşu, ibarenin İstanbul'u kastettiği yolunda yukarıda belirtilen kanaati teyit etmektedir. Bu durumda Şehzade Murad'ın, muhtemelen 1558'de Akşehir sancakbeyliği görevlendirilmesiyle başlayan kapu halkının oluşturulma süreci, hem kurulma aşamasında hem de Şehzade'nin Manisa'da bulunduğu 12 yıl boyunca payitahtın da destekleriyle devam etmiş, neticede Şehzade kapusu Manisa, Konya, Kütahya ve İstanbul'dan gelen görevlileri ve 1558-1574 yılları arasında kapuya dahil olan kimselerle birlikte 1810 kişiye ulaşmıştır.

2.2. Kapunun Teşkilatlanması

Sıklıkla merkez teşkilatının minyatürü olarak tasvir edilen şehzade kapularının teşkilat yapısını anlamak için merkez teşkilatında olduğu gibi cemaat sistemi ve hiyerarşisine dikkat etmek gerekmektedir. Uzunçarşılı, Osmanlı saray teşkilatına dair oldukça hacimli

[130] *MAD* 1324, s. 42.

ve henüz benzeri bulunmayan eserinde, sarayı Enderun (İç) ve Birun (Dış) olmak üzere iki kısımda anlatır. Mekansal ve kurumsal işleyişlerinin ötesinde sultana yakınlık dereceleri bakımından da iç-dış şeklinde sınıflandırılabilecek bu iki birim kısaca Enderun'un yedi koğuşu ile ağaları, Birun görevlileri ile rikab ağaları ve saray ahırlarının görevlilerini kapsamaktadır.[131] Bu sınıflandırma genel manada saray teşkilatını betimleyebilecek olsa da özelde, hizmet gruplarının statü ve görevlerini anlamak için yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda Şehzade kapusunun teşkilat şemasının Enderun-Birun bağlamından öte, cemaatleşme ve cemaatler/görevliler arasındaki statü hiyerarşisine göre yapılması teklif edilecektir.

Şehzade Murad'ın 1800'ü aşkın hizmetlisi maiyyet defterine cemaatler halinde kaydedilmiştir. Farklı maiyyet defterleri dikkate alındığında geleneksel bir kayıt tutma biçimi olduğu anlaşılan bu tasnif, 49 ayrı cemaatle maiyyet-i şahane defterinde de görülmektedir.[132] Temelinde bir gruba aidiyet ve görev dağılımının bulunduğu saray teşkilatı için oldukça makul olan bu uygulamada, mevzubahis 49 cemaatin tamamının organizasyonel birimler oldukları düşünülebilir. Ancak bu hizmetli gruplarının yalnızca kendi iç işleyişlerine sahip, görevlilerinin tamamının cemaat içinde vazifelendirildiği, tanımlı, maaşlı organizasyonlar olduklarını düşünmek yanlış olacaktır. Bu bağlamda Şehzade kapusunda bulunan cemaatler için *finansal*, *statü* ve *organizasyonel* birim sınıflandırması yapılacak, Şehzade'nin ademleri dahil oldukları cemaatler bakımından üç grupta ele alınacaktır.

Bir çatı tabir olarak finansal birim, şehzade sarayında yahut bir görevli grubunu himaye eden herhangi bir organizasyonda görevlilerin aldıkları maaş ile dahil oldukları cemaatler arasındaki organik ilişkiyi tanımlamaktadır. Şehzade Murad'ın hizmetlileri arasında has, zeamet ve tımara tabi görevlilerin olduğu bilinmekle beraber kapunun neredeyse tamamını maaşlı hizmetlileri oluşturur. Yazışmaları düzenlemek, tayin, azil, maaş ödemesi gibi işlemleri yapmak üzere görevlendirilmiş katipler[133] ve genel işleyişten

[131] Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, s. XI-XIII.
[132] Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mustafa'nın asker yoklama defteri ve Sultan Bayezid'in (II.) oğlu Şehzade Şehinşah'ın maiyyet defterindeki notlar da benzeri bir üslupla, cemaat sınıflandırmasına göre yazılmıştır (BA,*D.BŞM.d*. 36); (BA,*TS.MA.d.* 731). Daha fazla örnek için bk. Giriş.
[133] Neredeyse istisnasız biçimde her cemaat teşkilatında görev alan katiplerle ilgili tanımlayıcı bir bilgi olmamakla birlikte Erhan Afyoncu ve Recep Ahıshalı tarafından hazırlanmış katip maddesindeki "Yeniçeri

sorumlu cemaat kethüdaları/serbölükler, mikro düzeyde işleyen cemaatlerin kapu organizasyonuna dahil olmalarını sağlayan idareciler olarak bu organik ilişkinin taşıyıcılığını yapmaktadırlar. Cemaat düzeyinde katip, kethüdalar ve bölükbaşılarca yürütülen bu düzen, kapunun tamamı söz konusu olduğunda defterdar ve katiplerinin sorumluluğunda ilerlemektedir.[134] Kapudaki cemaat tasnifi ve düzeninin doğrudan maaş organizasyonuyla ilgili olduğu düşünüldüğünde daha anlamlı gelecek bu kayıtlardaki en önemli kalemi yevmiye kayıtları oluşturmaktadır. İsim, baba adı, görev ve yevmiye miktarı şeklinde yazılmış bu sistematik kayıtlar görevlerin cemaati, cemaatlerin de kapu teşkilatını belirlediği düzende her bir birim için esas unsuru oluştururlar. Bu bakımdan maiyyet defterinde bulunan her bir cemaatin finansal birim olarak çalıştığı, uhdesinde bulundurduğu her görevlinin de maaşlı çalışanlar olmaları hasebiyle bu birimle doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Tüm cemaatlerin finansal birim altında birleşebildiği bu teşkilat şemasında ayrışma, statü ve organizasyonel birimler bağlamında gerçekleşmektedir.

Doğası gereği finansal birimin parçası olan statü birimleri, bir görevlinin işinden ziyade statüsüyle sınıflandırılan, maaşını vazifesine değil statüsüne göre alan, cemaat-görev ilişkisi bakımından statü odaklı kurulmuş cemaatler şeklinde tanımlanabilir. Statü biriminin ne olduğunu daha iyi anlamak için organizasyonel birim ifadesiyle ne kastedildiğine işaret etmek gerekmektedir. Organizasyonel birimler, *Cemâ'at-i Sâyisân, Cemâ'at-i Kilerciyân, Cemâ'at-i Habbâzîn* gibi kapu içerisinde yerine getirilen belirli vazifeleri doğrudan cemaat isimlerinde taşıyan, dolayısıyla görevine bakılmaksızın sadece cemaat isminde organizasyonun amacını belirtebilecek birimlerdir. Bu bakımdan statü birimleri, bir görevden ziyade genel cemaat adlarıyla içerisinde pek çok cemaatten görevlinin bulunduğu birimler olarak tebarüz etmektedirler. Cemaat adının bir görev değil paye belirttiği statü gruplarıyla beraber düşünüldüğünde, deftere kaydedilecek görevlinin isminin hangi cemaat altına yazılacağı esas meseleyi oluşturmaktadır. Zira bir statü birimine dahil edilmek, alınacak maaşı doğrudan etkilemenin yanı sıra aynı işi yapan

ve kapıkulu sipahileri içerisinde bunların tayin, azil, maaş ödemesi gibi işlerini yapan, kayıtlarını tutan katipler vardı" ifadeleri genelleştirme yapmaya imkân sağlamaktadır (Erhan Afyoncu ve Recep Ahıshalı, "Kâtip" *DİA* 25 (2022), s. 53).

[134] Efendi-i Defterdar ve katiplerin kayıtları için bk. BA, *MAD* 1324, s. 47-48.

organizasyonel birim mensubu "meslektaşlar" arasında da hiyerarşi meydana getirmektedir.

Maiyyet defterinde doğrudan statü birimi şeklinde yorumlanabilecek dokuz cemaat bulunmaktadır. Bu cemaatler *Cemâ'at-i Ağayân, Cemâ'at-i Müteferrika, Cemâ'at-i Çavuşân, Ebnâ-yı Sipâhiyân, Cemâ'at-i Silâhdârân, Cemâ'at-i 'Ulûfeciyân, Cemâ'at-i Gurebâ, Cemâ'at-i Solakân ve Cemâ'at-i Sekbânân* şeklinde sıralanabilir. Yukarıda belirtildiği üzere statü birimleri doğrudan bir görev imlemekten ziyade, paye ve üstünlük göstergesi oluştururlar. Nitekim *Sipâhi*, *Silâhdâr*, *Ulûfeci*, *Gurebâ* cemaatlerinden müteşekkil altı bölük halkının aynı zamanda askeri organizasyonlar olduklarını dolayısıyla kendi içlerinde belirlenmiş hiyerarşileri olduğunu unutmamak gerekir.[135] Yukarıda zikredilen üstünlük iddiasının bir başka yönü statü birimlerinin kendi aralarında kıyaslanmasında ortaya çıkmaktadır. Örneğin oluşturulma biçimi gereği statü birimi olarak işleyen Ağalar Cemaati'nin uhdesinde bulundurduğu her hizmetli zaten kapu içerisinde belirli bir statüye sahip, çoğunlukla mensup oldukları cemaatin *Ser*'liğini yapan, Uzunçarşılı'nın rikab ağaları altında konumlandırdığı görevlilerden oluşmaktadır.[136] Nitekim deftere kayıtlı tüm cemaatlerden farklı olarak Ağalar Cemaati'nin kendi iç işleyişinden sorumlu kethüda, katip vb. görevlisinin bulunmuyor oluşu ve *Ser-Solakân*, *Ser-Mehterân-ı Alem* gibi bazı görevlilerin mevzubahis cemaatin yanı sıra görevlisi oldukları cemaatlere de kaydedilmiş olmaları[137] Ağalar Cemaati'nin doğası gereği statü birimi olduğunu ve diğer statü birimlerinden farklı olarak görevlerin maaşlarda etkisi olmadığını göstermektedir. Bu bakımından Ağalar Cemaati'nin ortalama yevmiye miktarı diğer statü birimlerinden farklılık göstermekte, bu farklılık görevlilerin zaten hiyerarşi bakımından saray teşkilatı içinde bulundukları konumdan kaynaklanmaktadır. Benzer şekilde, çeşitli hizmetleri ifa eden müteferrikalığın merkez sarayda yüksek rütbeli devlet görevlilerinin çocuklarına verilmesi, etkisini taşrada da

[135] Altı bölük halkı ve organizasyonları için bk. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları II*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1988; Coşkun Ünsal, "Osmanlı Askeri Teşkilatında Kapıkulu Süvarileri (XVI-XVII. Yüzyıllar)" (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2023).
[136] Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, s. 373.
[137] Ağalar Cemaati'ne kayıtlı Ser-Solakân sayfa 48'de, mükerrer kaydı ise s. 37'de bulunur, aynı şekilde Ser-Mehterân-ı Alem aynı yevmiyeyle s. 29 ve s. 48'e kaydedilmiştir. Ser-Habbâzîn, Kethüdâ-yı Çakırcıyân, Kethüdâ-yı Şâhinciyân, Emîn-i Cev ve Ser-Balabânciyân, Ağalar cemaatinin yanı sıra mükerrer kayıtlar ile kendi cemaatlerine de mensubiyetleri bulunan diğer görevlilerdir.

hissettirecek imtiyazlı ve seçkin bir grubun oluşmasına katkı sağlamış olmalıdır.[138] Nitekim Şehzade kapusunda Müteferrika Cemaati'ne mensup 54 görevliden 12'sinin bir tabiyet yahut akrabalık bağına sahip olması [139] ve Şehzade kapusunda bulunan 24 zaimden 15'inin Müteferrika Cemaati'nin mensubu olması,[140] Ağalar Cemaati'nde olduğu gibi saray hiyerarşisi içerisinde sahip olunan makamın statü birimleri arasında da geçerliliğini koruduğunu gösterir niteliktedir.

Aşağıdaki tabloda, saray içindeki hiyerarşileri gereği zaten birbirlerinden ayrılan statü birimlerinin yevmiye ortalamaları bakımından sıralamaları gösterilmektedir. Maiyyet defterinde hizmetlilerin tamamının görevi yazılmadığından "cemaat mensubu sayısı" ile "görevli sayısı" iki farklı veriyi belirtir. Örneğin, 45 kişilik Gurebâ Cemaati'nin "görevli sayısı" ifadesi, dört bostancı, bir solak, bir arabacı, bir çeşnici, bir kebapçı, bir atmacacı, bir elekçi, bir külhani, bir hayme mehteri, bir semendi (?) ve biri mülazım olmak üzere, 14 kişinin görevinin belirtilmiş olduğunu gösterir. Mevcudu 52 olan Ulûfeciler'in de yalnızca 6 tanesi kethüda, katip, teberdar, sekban, zerger, serbölük gibi görevler ile tanımlanmıştır. Aynı durum mensup ve görevli sayısı farklı olan tüm cemaatler için geçerlidir. Özellikle statü birimlerinde tanımlanmış görevli kategorisindeki meslekler, tablo 4'te görüleceği üzere, Şehzade kapusunu oluşturan her türlü cemaatten görevlerin dahil edilebileceği çeşitliliktedir. Bu manada kapuyu oluşturan 1805 kişiden yalnızca 708'inin görevinin tanımlı olduğu, toplamda 810 kişiye ulaşan statü birimlerinde ise tanımlı görevli sayısının 282 olduğu belirtilmelidir. Tanımlı görevliler tüm kapunun %39,22'sine, statü birimlerinin %34,81'ine, görevi tanımlı statü görevlileri ise kapunun tamamının %15,62'sine denk gelmektedir. Görevi yazılmamış isimlerin herhangi bir alanda kapuda hizmet ettikleri yahut oldukça düşük bir ihtimal de olsa yalnızca Şehzade kapusundan maaş almak için cemaat organizasyonuna dahil edildikleri düşünülebilir. Her halükârda aşağıdaki tabloda verilen ortalama yevmiyeler cemaat mensubu sayısına göre hesaplanmıştır. Buna göre Ağa ve Müteferrika sınıfları, peşi sıra takip eden çavuş ve altı bölük halkı gruplarından ciddi bir farkla ayrılmış durumdadır. *Sipâhi*, *Silâhdâr*, *Ulûfeci*

[138] "Müteferrikaların bir kısmı sultan zâde vezir ve beğlerbeği gibi Paşazâdeler ile ümera, defterdar ve rikab ağaları evladları olup diğer kısmı has'oda ile hazine ve kiler koğuşlarının ve baltacılarının kıdemlilerinden tayin olunurdu." (Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, s. 411); ayrıca Müteferrika için bk. Erhan Afyoncu, "Müteferrika" *DİA* 32 (2006), s. 183-185.
[139] BA, *MAD* 1324, s. 48.
[140] BA, *MAD* 1324, s. 48, 75.

ve *Gurebâ* bölükleri ise kendi aralarında nispeten yakın ancak askeri hiyerarşilerini belli edecek düzeyde ortalama yevmiyeleri bakımından farklılık göstermektedirler. Görevlerin maaşı, maaşların da cemaati belirlediği statü düzeninde aşağıdaki tablo, kapu sistemi ve tasnifinin doğrudan maaş organizasyonuyla ilgili olduğu tezini desteklemektedir.

Tablo 3.
Statü Birimleri ve Yevmiye Ortalamaları.[141]

Cemaat	Cemaat Mensubu Sayısı / Görevli Sayısı		Ortalama Yevmiye
Cemâ'at-i Ağayân	36	36	**22,33**
Cemâ'at-i Müteferrika	53[142]	29	**11,94**
Cemâ'at-i Çavuşân	107	39	**8,23**
Ebnâ-yı Sipâhiyân	243[143]	81	**7,28**
Cemâ'at-i Silâhdârân	114	27	**6,42**
Cemâ'at-i 'Ulûfeciyân	52	6	**5,82**
Cemâ'at-i Gurebâ	45	14	**5,6**
Cemâ'at-i Solakân	30	17	**3,56**
Cemâ'at-i Sekbânân	128	33	**2,75**

Hizmetkarı oldukları Şehzade'nin ve yaşadıkları sarayın her türlü iş ve ihtiyacından sorumlu, bu ihtiyaçlara doğrudan karşılık vermek üzere tesis edilmiş Şehzade kapusunda 163 ayrı görev kalemi bulunmaktadır. Kapudaki 1805 görevlinin 163 ayrı iş kolunda çalıştıkları ve 49 cemaat halinde istihdam edildikleri söylenebilir. Bu anlamda her bir görevlinin görev tanımı gereği dahil olması gereken bir cemaati olduğu düşünülebilir. Esasında yanlış olmayan bu varsayımı, şehzade kapusunun pek de nadir olmayan istisnaları değiştirecektir.

Kapu teşkilatlanması hem *Cemâ'at-i Hademe-i Matbah, Cemâ'at-i Etıbbâ ve Cerrâhîn, Cemâ'at-i Kilerciyân* gibi doğrudan görev kollarına hitap eden cemaatleri hem de *Cemâ'at-i Müteferrika, Cemâ'at-i Ağayân* ve *Cemâ'at-i Solakân* gibi muhtelif görevlilerin dahil oldukları cemaatleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu anlamda

[141] İsmi hem statü hem organizasyonel cemaatlerde bulunan mükerrer görevli isimleri, statü cemaatlerine dahil edilerek hesaplanmıştır.
[142] Cemaate mensup görevli sayısı 54'tür ancak bir görevlinin yevmiye miktarı deftere kaydedilmediğinden ortalama hesaplamasına dahil edilmemiştir.
[143] Cemaate mensup görevli sayısı 244'tür ancak bir görevlinin yevmiye miktarı deftere kaydedilmediğinden ortalama hesaplamasına dahil edilmemiştir.

kilercilikle görevlendirilmiş bir kapu mensubunun *Cemâ'at-i Kilerciyân*'a, çamaşırcının da *Cemâ'at-i Câmeşûyân*'a dahil olduğu ve maaşını buradan aldığı görülecektir. Ancak, tanımlı görevlilerin yalnızca %39'unu oluşturduğu Şehzade kapusunda bu nüfusun 1/3'ünü de statü birimlerinde görev yapan muhtelif görevliler oluşturmaktadır. O halde *Kilerciyân* cemaatine mensup olması gereken bir kilerci, statü cemaatlerine kaydedilerek bir taraftan kilercilik görevini sürdürürken bir taraftan da dahil olduğu grubun ayrıcalıklarından yararlanabilecektir.

Görevini tanımlayan bir cemaat olmaksızın hem statü hem organizasyonel gruplara dahil edilmiş görevliler de Şehzade kapusunda bulunmaktadır. Örneğin kapuda *Cemâ'at-i Bostânî* ya da *Cemâ'at-i Mültezim* gibi cemaatler bulunmazken hem statü hem organizasyonel birimler, içlerinde bostancılık ya da mültezimlikle görevlendirilmiş hizmetliler bulundururlar. Bu görevlilere de muhtelif görevliler denecek ve aşağıdaki tabloda 1. grubu oluşturan görevler doğrudan cemaat kollarına bağlı görevlileri belirtecektir. Organizasyonel birimlerde cemaati bulunan dolayısıyla doğrudan bir cemaate dahil edilebilen görevliler, örneğin bevvâblar için *Cemâ'at-i Bevvâbîn,* teberdârlar için *Cemâ'at-i Teberdârân* ve diğerleri için *Cemâ'at-i Mehterân-ı Hayme, Cemâ'at-i Kilerciyân, Cemâ'at-i Arabaciyân-ı Hâssa* gibi cemaatler 1. grubu oluşturmaktadır. Statü birimi olarak değerlendirilen *Cemâ'at-i Sekbânân* ise organizasyonel grupların azımsanamayacak sayıdaki *sekbân* görevlileri sebebiyle 1. gruba dahil edilmiştir. 2. gruptakiler ise muhtelif cemaatlerde bulunan muhtelif görevlileri belirtecektir.

Statü birimlerindeki ortalama yevmiye ve kişi sayısı verileri, yukarıda zikredilen dokuz statü cemaatinin tamamından, organizasyonel birimlerdeki kişi sayısı ve yevmiye miktarları ise örneğin arabacı için, *Cemâ'at-i Arabaciyân-ı Hâssa* cemaatine mensup, görevinde arabacı yazan ve görev kısmı boş olan tüm görevliler dahil edilerek hesaplanacaktır. Birimlerden herhangi birinde, aynı görevle vazifeli kişi sayısı birse kıyaslama yapılmayacaktır. Örneğin statü birimlerinde yedi olan *mülâzım* sayısı organizasyonel birimde bir olduğundan bu veri tabloya işlenmeyecektir. Tablonun amacı, statü ve organizasyonel gruplar arasında var olduğu iddia edilen hiyerarşi farkını yevmiye ortalamalarıyla ortaya koymaktır. Bu anlamda aynı görevi iki ayrı birimde yapan

çalışanların ortalama yevmiyeleri kıyaslanacaktır. Kıyaslamaya, *Cemâ'at-i Ağayân* gibi yüksek rütbeli ve oranları sabote edecek düzeyde yüksek yevmiyeli görevliler dahil edilmeyecek, aynı şekilde cemaat kethüdaları, ser-bölükler gibi yüksek yevmiyeli görevliler de her iki grubun verisinden çıkarılacaktır.[144]

Tablo 4.

Kapudaki Hizmetlilerin Birimlerine Göre Aldıkları Yevmiye Ortalamaları.

		Statü Birimlerinde Kişi Sayısı / Ortalama Yevmiye		Organizasyonel Birimlerde Kişi Sayısı / Ortalama Yevmiye	
1.Grup	**Bevvâb**	2[145]	**8**	33	**2,56**
	Teberdâr	17[146]	**7,17**	45	**2**
	Kilerci	12	**7,08**	36[147]	**3,01**
	Mehter-i Hayme	5[148]	**5,10**	47	**3,70**
	Sekbân	5[149]	**4,4**	8	**2,75**
	Arabacı	2	**3,5**	37	**3**
2.Grup	**Kethüda**	14	**6,39**	21	**7,28**
	Kâtib	10	**8,6**	14	**7,14**
	Bostânî	7[150]	**4,57**	2	**4,50**
	Meş'alei	6	**9**	9	**4,44**
	Zerger	2[151]	**6**	5[152]	**3,9**

[144] Her iki birimde de sayısı yirmiyi geçen *Kethüdâlar*, kıyasa uygun olduğundan bu sınırlamaya dahil edilmemiştir.

[145]Statü birimlerinde mevcut Bevvâb sayısı 10 olup, sekiz kişi *ser-bevvâblık* ve *kethüdâlık* ile görevlendirildiklerinden veriye dahil edilmemişlerdir. Bk. *MAD* 1324, s. 46.

[146] Statü birimlerinde mevcut *Teberdâr* sayısı 20 olup, üç kişi ser-bölüklük ile görevli olduklarından veriye dahil edilmemişlerdir. Bk. *MAD* 1324, s. 7, 8, 12, 14, 48, 49, 50.

[147] *An Cemâ'at-i Kilerciyân* ve *Cemâ'at-i Kilâr-ı Âmire* cemaatlerindeki toplam görevli sayısı 37 olup, biri *ser-kilârî* olduğundan veriye dahil edilmemiştir. Ayrıca *Kilerciyân* cemaatine mensup *vekil harç, sebzeî, şem'ger, kassâb, bazârî* gibi görevliler zaten bu grubun çalışanları olduklarından veriye dahil edilmişlerdir. Kilerci cemaatinden 19 kişi şakird olarak çalışmaktadır, yevmi 1-2 akçe arasında olan şakirdlerin yevmiyeleri ortalamaya etki etmediğinde cemaat ortalaması 4.35 olmaktadır. Bk. *MAD* 1324, s. 32, 86.

[148] Statü birimlerinde mevcut *Hayme Mehteri* sayısı 6 olup, bir kişi ser-bölüklük ile görevli olduğundan veriye dahil edilmemiştir. Bk. *MAD* 1324, s. 9, 10, 12, 15, 36, 46.

[149] Statü birimlerinde mevcut Sekbân sayısı 6 olup, bir kişi ser-bölüklük ile görevli olduğundan veriye dahil edilmemiştir. Bk. *MAD* 1324, s. 13, 35, 46, 90.

[150] Statü birimlerinde mevcut *Bostânî* sayısı 9 olup, iki kişi ser-bölüklük ile görevli olduklarından veriye dahil edilmemişlerdir. Bk. *MAD* 1324, s. 12-14.

[151] Statü birimlerinde mevcut *Zerger* sayısı 3 olup, bir kişi ser-zergerlik ile görevlendirildiğinden veriye dahil edilmemişlerdir. Bk. *MAD* 1324, s. 46.

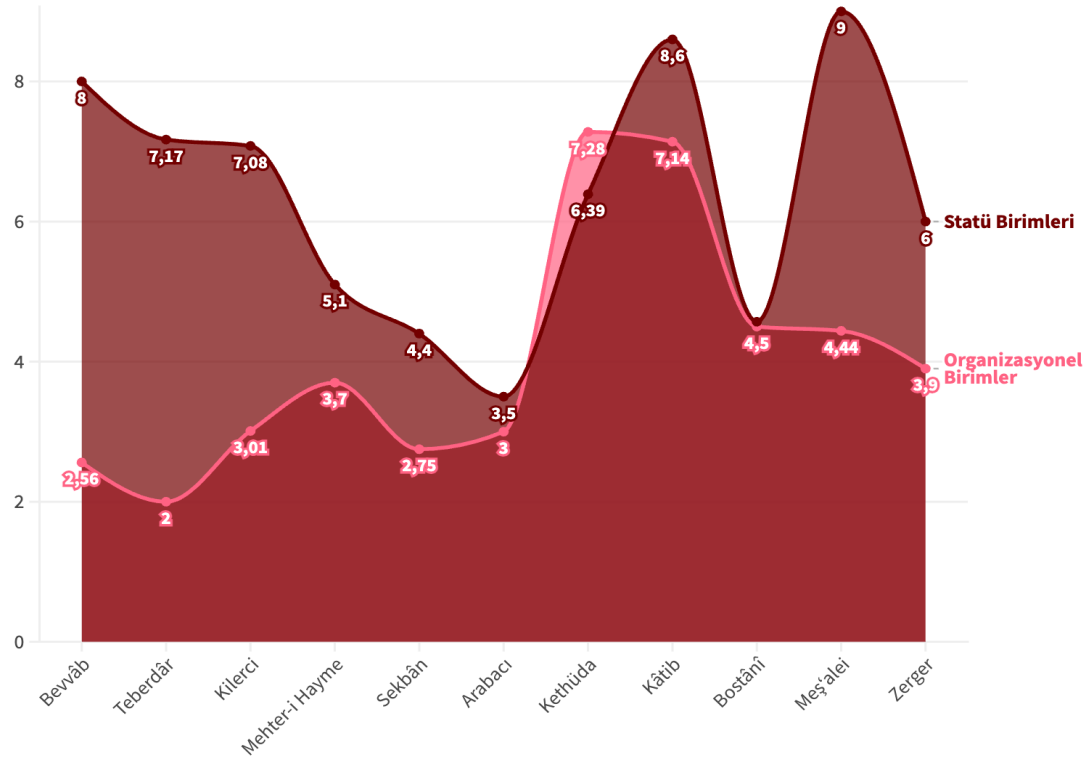
[152] Cemaatin başı konumundaki *Ser-Zerger* veriye dahil edilmemiştir. Bk. *MAD* 1324, s. 39.

Kapılarda nöbet tutmak ve misafirlere eşlik etmek gibi çeşitli görevleri yerine getiren bevvâblara dair bilgiler, literatürde kendine kapıcıbaşılar özelinde yer bulduğundan kapıcıbaşı olmayanların görev tanımlarını yapmak oldukça zordur. Yine de *Cemâ'at-i Bevvâbîn'e* dahil olduğunu bildiğimiz bu grubun, kolaycı bir tabirle, Şehzade'nin rikab hizmetlerini gördükleri yahut bağlı oldukları *ser-bevvâb*lara yardımcı oldukları söylenebilir. Tabloda görüleceği üzere statü birimlerinden maaş alan bevvâblar yevmi 8 akçe, organizasyonel birimde görev alanlar ise ortalama 3 akçeden aşağı günlük gelire sahiptirler. Organizasyonel birimlerdeki bevvâbların sayı çokluğunun yanıltıcı olmaması için yevmiyelerine tek tek bakıldığında da tüm cemaatteki yevmiye aralığının en az 2 en çok 4 akçe olduğu görülmektedir.[153] Aynı durum, iki birim arasında görevli sayısı farkı yüksek olan arabacılar için de geçerlidir. *Cemâ'at-i Arabaciyân-ı Hâssa'*ya mensup 37 görevliden 30'unun yevmi akçesi 1 ila 4 akçe arasında seyretmektedir. 1. gruptaki görevlilerin tamamının yevmiyesinin statü birimlerinde daha çok olması, yukarıda anlatılan statü hiyerarşisi meselesi sebebiyle oldukça makul olsa da sekbânların birim bazında değişen yevmiye miktarları üzerinde ayrıca durmak gerekmektedir. Zira beklenen, askeri bir grup olmaları hasebiyle görev tanımları gereği zaten statü sahibi olan bu grubun, hangi birimde olduğu fark etmeksizin aynı miktarda yevmiye almaları olacaktır. Ancak eldeki veriler, statüleri tanımlanmış olsa dahi önceliğin görevde değil, dahil olunan birimde olduğunu göstermektedir. Bu manada kapudaki yevmiye hiyerarşisinin, görevden öte birim bazında statü sistemine dayandığı söylenebilir.

[153] Bk. *MAD* 1324, s. 16-17.

Şekil 3.

Kapudaki Hizmetlilerin Birimlerine Göre Aldıkları Yevmiye Ortalamaları.

Şehzade kapusundaki muhtelif görevleri listeleyen 2. gruptaki yevmiye oranları, kethüdâ istisna olmak üzere, ilkinde olduğu gibi statü birimlerinde daha yüksektir.[154] Kethüdâlar arasındaki fark, organizasyonel birimlere dahil olan kethüdâların teşkilatlanma içinde zaten sahip oldukları statüden gelmektedir. Mevzubahis 21 kethüdâ arasında, hazine koğuşunun Enderun hazinesini yöneten üç kethüdası,[155] kilerci başının üç, mâkiyânî ve habbâzîn gibi matbâh-ı âmire görevlileri ve ıstabl-ı âmire, sakayân-ı matbâh gibi muhtelif bölüklerin kethüdaları bulunmaktadır.[156] Hiyerarşinin üst sıralarında bulunan görevlileri statü birimlerine dahil etme eğiliminde olan defterde

[154] MAD 1324 defterinde, muhtelif görevlerden olmaları sebebiyle 2. gruba dahil edilebilecek iki ayrı görevli sınıfı daha bulundurmaktadır. Deftere *Enderûnî* ve *Hazînei* şeklinde kaydedilmiş bu görevliler, statü birimlerinde sırasıyla, 25, 18 ve organizasyonel birimlerde 17, 2 olmak üzere toplam 42 Enderûnî ve 20 Hazîneî'den müteşekkildir. Enderûnî olmak Şehzade kapusunun, varsa, Enderun kısmında görev yapmayı kastedebileceği gibi, köken bakımından İstanbul sarayının Enderun bölümünden gelmiş olmayı da kastediyor olabilir, aynı durum Hazîneî için de geçerlidir. Ancak mevzubahis ifadelerden kastın ne olduğu tam olarak anlaşılamadığından tabloya dahil edilmemişlerdir.

[155] Hazine kethüdaları ile ilgili bk. Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, s. 304.

[156] Bk. *MAD* 1324, s. 16, 18, 19, 21, 23, 28, 29, 30, 32, 33, 40, 48, 49, 50.

mevzubahis görevlilerin neden statü birimlerine dahil edilmedikleri sorusunu da ayrıca düşünmek gerekmektedir.

Netice itibariyle yukarıdaki tablo, maaş organizasyonu dikkate alınarak biçimlendirilen Şehzade kapusunun statü hiyerarşisi sistemine göre kurulduğu, bu hiyerarşide de asıl olanın görevden ziyade mensup olunan birim olduğu tezini doğrulamaktadır. Şehzade kapusunun varlığı doğrudan finansal birimi ortaya çıkarmış, sistemin temelindeki maaş organizasyonu da statü birimleri ile organizasyonel birimler arasındaki hiyerarşinin oluşmasını sağlamıştır. Buna göre, kapu içerisinde daha imtiyazlı ve muhtemelen daha elit cemaatlere mensup hizmetliler, görevleri ne olursa olsun dahil oldukları birime göre maaşlandırılmış, bu da Şehzade kapusunun teşkilat düzenini belirlemiştir.

2.2.1. Cemaat İçi Teşkilatlanma

Şehzade sancağı ve sarayının her türlü işinden mesul Şehzade kapusu kendi içinde birimlere ayrılmış, sistematik bir yapılanmaya sahipti. Yöneticiler ve hizmetliler şeklinde tasnif edilebilecek bu yapılanmada hizmetli gruplar cemaatler halinde teşkilatlandırılmıştı. Büyük bir organizasyonun küçük yapı taşları halinde çalışan cemaatler, kendi içinde sınıflandırılmış görevlilerle belirli bir düzende hareket eden, cemaat içi görevlendirmelere ve organizasyona sahip, içeride ve dışarıda hiyerarşiye tabi birimler olarak Şehzade kapusunda hizmet vermekteydiler. Kapu teşkilatının idaresini kolaylaştıran bu cemaatler, görevli sayıları ihtiyaca göre değişebilen büyük ve küçük hizmet birimlerini ifade etmektedir. Nitekim Şehzade kapusunun makro ölçekli teşkilat şeması mikro ölçekte cemaatlerin iç işleyişinde kendini göstermektedir. Cemaatin kapu ve kendi içindeki organizasyonundan sorumlu görevlileri, cemaat içi görev dağılımları ve hiyerarşileri ile tanımlı iş kolları, birim teşkilatlanmasının göstergelerini oluşturmaktadır. Bu minvalde aşağıda cemaat içi organizasyon şemaları çıkartılarak Şehzade kapusunun mikro ölçekte teşkilatlanması incelenmeye çalışılacaktır.

Şehzade kapusunda, kendi başına bir görev grubunu temsil edebilen cemaat sayısı 49'dur. Bu cemaatlerin 39 tanesi kapuyla iletişimlerini sağlamakla görevlendirilmiş

kethüdâ, görevliler arasındaki iş bölümünün yapılması ve takip edilmesinden sorumlu ser-bölük,[157] maaş miktarları ve bunlara dair işlerin yürütülmesinden sorumlu kâtip[158] gibi yürütücü yönetici tabir edilebilecek görevlilerden ve doğrudan cemaat içerisine ya da *Şâkirdân-ı Cemâ'at-i Mezbûre* başlığı altına kaydedilmiş yardımcılar grubundan en az birini içinde bulundurmaktadır. Yürütücü görevlilerin vasıfları ve adları cemaatlere göre değişiklik gösterebilmekle beraber, örneğin *Cemâ'at-i Hademe-i Matbah*'ın yöneticisi için halife ya da üstad kullanılmaktadır, teşkilat şemasında bir çatı organizasyon altında bulunan cemaatlerin her birinin, örneğin *Istabl-ı Âmire* organizasyonuna bağlı *Cemâ'at-i Sâyisân-ı Bargirân-ı Tavla,* görevlileri ayrıca belirtilmemiş olabilir. Aşağıdaki tabloda mevzubahis 39 cemaatin yürütücü-yönetici görevlileri ile şâkird miktarları verilecek, bu anlamda şehzade kapusunun cemaat düzeyindeki organizasyonu incelenecektir. Tabloya, yukarıda zikredilmiş herhangi bir görevliye sahip olmayan 9 cemaat ile kurulma amacı gereği içerisinde kâtib bulunduran *Cemâ'at-i Kâtibân-ı Hazîne ve Dîvân* dahil edilmemiştir.[159] Tablodaki cemaatlerin de kendileri için çalışan görevlilerin tamamını uhdelerinde barındırmadıklarını hatırlatmak gerekmektedir. Bir önceki bölümde bahsedildiği üzere, kapudaki pek çok görevli maaş ve statü avantajları sebebiyle statü birimi tabir edilen cemaatlere kayıtlı olarak görevlerini yerine getirmektedirler. Ayrıca bir cemaat içine *tanımlı görevli* olarak kaydedilmiş ancak görevinin cemaatini belirtmediği, birden fazla cemaate dahil olabilecek görevliler, isimlerinin yazıldığı cemaat içinde "*" işaretiyle sınıflandırılmışlardır. Örneğin, aşağıdaki tabloda Cemâ'at-i

[157] Esasında ne kethüdalar ne de ser-bölük, ser-odalarla ilgili net iş tanımları yapmak Osmanlı saray teşkilatının müphemliklerle dolu doğası gereği mümkün değildir. Ancak literatürün asgari düzeyde ittifak ettiği bu tanımlamaları aşan bir çalışma henüz yapılmadığından mevzubahis görevler yukarıda verilen tanımlamalar çerçevesinde ele alınacaktır. Bk. Mehmet Canatar, "Kethüdâ" *DİA* 25 (2022), s. 332-334; Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, s. 377-390.

[158] Afyoncu ve Ahıshalı, "Kâtip" s. 53-55; Erhan Afyoncu, *Osmanlı Devlet Teşkilatında Defterhane-i Amire (XVI - XVIII. Yüzyıllar),* Ankara: TTK Yayınları, 2014; Recep Ahıshalı, *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttablık (XVIII. Yüzyıl),* İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, 2001.

[159] Tabloda *Cemâ'at-i Ağayân, Cemâ'at-i Kâtibân-ı Hazîne ve Dîvân, Cemâ'at-i Ümenâ ve Kâtibân-ı İşân, Cemâ'at-i İmâm ve Müezzinân, Cemâ'at-i Saraydârân, Cemâ'at-i Arabaciyân-ı Kiyâh, Cemâ'at-i Müteferrika, Cemâ'at-i Sâyisân-ı Ağayân-ı Enderûnî, Cemâ'at-i Sakayân-ı Matbah, Cemâ'at-i Simidgerân,* cemaatleri bulunmamaktadır. Tamamı bir cemaatin başı yahut şehzade divanı mensubu olan Ağalar Cemaati'nin yalnızca statü imleyen durumu göz önünde bulundurulduğunda tabloda bulunmaması makul görünmektedir. Benzeri bir durum 16 kişilik *Cemâ'at-i Kâtibân-ı Hazîne ve Dîvân* ile 11 kişilik *Cemâ'at-i Ümenâ ve Kâtibân-ı İşân* grupları için de geçerlidir. Cemaat tanımları gereği uhdesinde bulundurdukları kâtibler ve eminler ayrı birimler olarak verilmemiş, ilk grubun kâtibleri dipnot 153'e, ikinci grubunkiler ise görevlisi oldukları cemaatlerin toplam kâtib miktarlarına eklenmişlerdir (*MAD* 1324, s. 47).

Câmeşûyân'a mensup 3 şâkirtten biri deftere *şâkird-i câmeşûy*, ikisi ise Câmeşûyân Cemaati içine yalnızca *şâkird* olarak kaydedilmiş, işaretleme bu sebeple yapılmıştır.

Tablo 5.
Cemaatlerin Yürütücü ve Yardımcı Görevli Sayıları.

	Kethüdâ	**Ser-Oda / Ser-Bölük**[160]		**Kâtib**	**Şâkird**
Cemâ'at-i Arabaciyân-ı Hâssa		1	1		1
Cemâ'at-i Atmacacıyân			1		
Cemâ'at-i Balabânciyân			1		
Cemâ'at-i Bevvâbîn	1		11	2	
Cemâ'at-i Câmeşûyân			1		1-2*
Cemâ'at-i Cebeciyân	1		2	1	
Cemâ'at-i Çakırcıyân	1		1		
Cemâ'at-i Ebnâ-yı Sipâhiyân	1			1	
Cemâ'at-i Çavuşân			1		
Cemâ'at-i Ehl-i Hiref			11	1	21
Cemâ'at-i Etıbbâ ve Cerrâhîn			1		1
Cemâ'at-i Gurebâ	1		2[161]	1	
Cemâ'at-i Habbâzîn			1		
Cemâ'at-i Hademe-i Mescid-i Merhûm Server Ağa	4				
Cemâ'at-i Hademe-i Mescid-i Hazreti Mîr tâle bekâhu				1*	
Cemâ'at-i Hademe-i Matbah	2		9	2[162]	7[163]
Cemâ'at-i Harbendegân-ı Hâssa		1	2		
Cemâ'at-i Hayyâtîn	1		2		2
Cemâ'at-i Helvaciyân			2		1-12[164]
Cemâ'at-i Istabl-ı 'Âmire-i Küçük	3[165]			1	2*
An Cemâ'at-i Kilerciyân	3		1		20
Cemâ'at-i Mehterân-ı Alem			1		
Cemâ'at-i Mehterân-ı Hayme	1	1	3		
Cemâat-i Na'âlîn-i Hâssa	1				2

[160] Cemaat adlarıyla anılan ser-bölükler de, örneğin ser-harbende, ser-hayyât, ser-kilârî gibi ser-bölük başlığı altına kaydedilmiştir. Göreviyle kaydedilen ser-bölük sayısı 50'dir. Kalan 23 görevli ser-bölük-i teberdâr, ser-bölük-i sekbânân şeklinde cemaatlerine atıf yapılarak yazılmışlardır. Helvaciyân Cemaati'nin halifesi de bu gruba dahil edilmiştir. Bk. *MAD* 1324, s. 33.
[161] Biri *Ağa-ı Gurebâ-yı Sâbık*. *MAD* 1324, s. 48.
[162] Biri *Kâtib-i Matbah-ı Sâbık*.
[163] Maiyyet defterinde *Şâkirdân-ı Matbah-ı Âmire* cemaati bulunmaktadır. Bk. *MAD* 1324, s. 86.
[164] Mukarrer deftere *Şâkirdân-ı Helvaciyân* başlığında kaydedilmiş bu cemaat müsvedde defterde *Cemâ'at-i Helvaciyân* başlığı altında bulunmaktadır. Şakird sayısının belirlenmesinde mukarrer defter göz önüne alınarak görevi belirtilmeyen cemaat mensupları şâkirdler zümresine kaydedilmiştir.
[165] Biri *Kethüdâ-yı Sâbık-ı Istabl-ı Amire.*

Tablo 5- devam

	Kethüdâ	Ser-Oda / Ser-Bölük[166]		Kâtib	Şâkird
Cemâat-i Peykân	1-1*		1		
Cemâ'at-i Sâyisân-ı Bargirân-ı Tavla			2		3*
Cemâ'at-i Sayisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Enderûnî					4*
Cemâ'at-i Sayisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Bîrûnî			1		2- 8*
Cemâ'at-i Sakayân-ı Dîvân	1*		1		
Cemâ'at-i Serrâcîn-i Hâssa					5
Cemâ'at-i Sekbânân	4	2-2*	3	2	
Cemâ'at-i Silâhdârân	1-1*		1	1	
Cemâ'at-i Solakân			3[167]		
Cemâ'at-i Şütürbânân-ı Ner			3[168]		
Cemâ'at-i Şütürbânân-ı Mâde					1
Cemâ'at-i Şâhinciyân	1		1	1	
Cemâ'at-i Teberdârân	1*		3		
Cemâ'at-i 'Ulûfeciyân	1		1	1	
Cemâ'at-i Zevvâkîn	1*		1		
Toplam	**33**[169]	**7**	**75**[170]	**15**[171]	**95**[172]

Defter, tabloda verilmiş tüm görevliler için iki ayrı kayıt tutma biçimine sahiptir, bunlardan ilkini görevin hangi cemaat için yapıldığını gösteren kayıtlar (kethüdâ-yı mehterân-ı hayme), ikincisini ise cemaat adının geçmediği kayıtlar (kethüdâ) oluşturur. Örneğin ser-bölüklük görevi için defterde, ser-bölük-i teberdârân kaydı mevcut olduğu

[166] Cemaat adlarıyla anılan ser-bölükler de, örneğin ser-harbende, ser-hayyât, ser-kilârî gibi ser-bölük başlığı altına kaydedilmiştir. Göreviyle kaydedilen ser-bölük sayısı 50'dir. Kalan 23 görevli ser-bölük-i teberdâr, ser-bölük-i sekbânân şeklinde cemaatlerine atıf yapılarak yazılmışlardır. Helvaciyân Cemaati'nin halifesi de bu gruba dahil edilmiştir. Bk. *MAD* 1324, s. 33.

[167] Biri *ser-bölük-i sâbık*.

[168] Biri *Kethüdâ-yı Sâbık-ı Şütürbânân-ı Ner*.

[169] Şehzade kapusundaki toplam kethüdâ sayısı 36'dır. Tabloya işlenmemiş 3 kethüda, *Kethüdâ-yı Hazîne* görevi yapmaktadır. Bk. *MAD* 1324, s. 49.

[170] *Cemâ'at-i 'Ulûfeciyân* ve *Cemâ'at-i Silahdârân*'da birer *ser-bölük-i bostânîyân* olmak üzere şehzade kapusunda toplam 77 ser-bölük bulunmaktadır.

[171] Biri *Kâtib-i Harc-ı Hâssa,* yedisi *Kâtib-i Divân* ve biri *Kâtib-i Mâliye* olmak üzere Şehzade kapusunun toplam kâtip sayısı 25'tir; Maliye kâtipleriyle ilgili bk. Rıfat Günalan, "XVI. Yüzyıl Osmanlı Bürokrasisinde Mâliye Ahkâm Katipleri" Osmanlı Araştırmaları 49 (2017), s. 125-153; Harcı Hâssa Emini için bk. Arif Bilgin, "Harc-ı Hâssa Emini" *DİA* EK-1 (2020), s. 534-535.

[172] *Şâkird-i Reis-i Küttâb, Şâkird-i Kâtib-i Divân, Şâkird-i Meremmati* ve *Cemâ'at-i Sekbânân*'a kayıtlı bir, *Cemâ'at-i Serrâcîn-i Hâssa*'ya kayıtlı bir *şâkird-i seyis* ayrıca *Cemâ'at-i Serrâcîn-i Hâssa*'ya kayıtlı üç *şâkird-i hazîne* olmak üzere toplam şâkird sayısı 103.

gibi yalnızca "ser-bölük" şeklinde yazılmış kayıtlar da bulunmaktadır. Mevzubahis kayıtların ilki, cemaat ser-bölükleri/görevlileri şeklinde ifade edilecek ikincisi *ser-bölük* ifadesiyle gösterilecektir. Cemaat ifadesi bulunmayan görevlilerin, dahil edildikleri cemaatlerde görev yaptıkları kabul edilecektir. Örneğin Ebnâ-yı Sipahiyân Cemaati'ne kayıtlı üç ser-bölükten biri ser-bölük-i matbah ikisi *ser-bölük* şeklinde kaydedildiyse, ilk görevli matbah-ı âmireye dahil edilecek, iki görevli ise Ebnâ-yı Sipahiyân Cemaati'nin ser-bölüğü sayılacaktır. Aynı durum kethüdâ, şâkird ve kâtibler için de geçerlidir.

Cemaat görevlilerinin başı konumundaki ser-bölüklerin cemaat içindeki düzenden ve çalışanlarının hizmetlerinden sorumlu oldukları düşünülebilir. Nitekim defterde yalnızca ser-bölüklük ile ifade edilmeyen bu vazife zaman zaman ser-peşgiri ve ser-harbende gibi görev adlarıyla beraber de kullanılmaktadır. Şehzade kapusunda sayıları 82'i bulan *serlerin* 21'ini *ser-bölük*ler, 54'ünü cemaat ser-bölük ve ağaları oluşturmaktadır. Kayıtlar incelendiğinde iki grup arasındaki farkın yalnızca kayıt şekillerinden kaynaklanmadığı görülecektir. Hangi birime dahil oldukları fark etmeksizin *ser-bölükler* 4,76'lık ortalama ile ortalaması 6,56 olan cemaat ser-bölüklerinden daha az yevmiye alırlar.[173] Aynı durum *ser-oda*lar ile cemaat ser-odaları için de geçerlidir. Örneğin, *Cemâ'at-i Sekbânân*'a kayıtlı iki *ser-oda* 2,5 akçe alırken *ser-oda-i sekbânân*lık ile görevlendirilmiş iki kişi 4 akçe yevmiye almaktadır.[174] Sekbân Cemaati'nin kafa karıştırıcı olmaması için bu durumun statü birimleri özelinde gerçekleşmediğini belirtmek gerekir. Statü birimlerinden sayılmayan Teberdârlar'da da ser-bölük-i teberdâr 9 akçe yevmiye alırken Teberdârân Cemaati'ne mensup *ser-bölük* 3 akçe almaktadır.[175] Bu durumda bir kapu görevlisi için aslolanın, hangi cemaatte olduğu fark etmeksizin, cemaat içi hiyerarşi olduğu görülecektir. Hiyerarşi sisteminin maaş organizasyonuyla ilişkili olduğu düşünüldüğünde, kapudaki görevi doğrudan belirtilmeyen hizmetliler yürütücü-yönetici cemaat görevlilerinin alt basamağına yerleştirilmişlerdir.

Görev tanımları tam olarak bilinmeyen cemaat kethüdâlarının kapudaki mevcutları 33'tür. Günlük yevmiye oranlarına bakıldığında kethüdâlar arasında en itibarlı

[173] Ortalamanın çok üstündeki maaşları sebebiyle *Cemâ'at-i Ağayân'*a mensup *Ser*'ler bu hesaplamaya dahil edilmemiştir. *Cemâ'at-i Ağayân* için bk. *MAD* 1324 s. 46.
[174] Bk. *MAD* 1324, s. 35, 36, 38, 90.
[175] Bk. *MAD* 1324, s. 8, 18.

olanın, 12 akçe ile Cebeciyan bölüğünün kethüdâsı olduğu görülmektedir.[176] Cebeci kethüdasını, 11 akçeyle Kethüdâ-yı Cemâ'at-i Mehterân-ı Hayme takip eder.[177] Kapıcılar kethüdâsı ise merkezde sahip olduğu itibarı taşrada kaybetmiş görünmektedir. Uzunçarşılı'nın aktardığına göre, bütün kapıcı ve kapıcıbaşıların amiri konumundaki kethüdâ-yı bevvâbînler saray bevvâblarının amiri olarak görev yapmaktadır.[178] Ancak Şehzade kapusunun kapıcılar kethüdasının günlük yalnızca 20 akçeyle, kendi emrinde hizmet etmesi gereken tüm bevvâblardan en az 10 akçe kadar düşük ücret aldığı görülmektedir. Nitekim kapıcılar kethüdâsının 6 akçelik yiyecek, 2 akçelik bayramlık ve 1550 akçelik senelik ek tahsisatları da kapuda görevli diğer ser-bevvâbların gelirlerini aşmasını sağlayamamaktadır. Zira günlük 30 akçe alan ser-bevvâbların ayrıca 250 akçelik arpalık tahsisatına sahip oldukları görülür.[179] Bu durumda Şehzade kapusunun kapıcılar kethüdasının, merkezdekinin aksine, diğer ser-bevvâbların altında belki de hizmetinde bulunduğu düşünülebilir. Hazine kethüdâları ise Enderun hazinesinin en itibarlı görevlilerden olup Şehzade sarayında üç ayrı görevli bu vazifeyi yürütmektedir. Yevmiyesi 10, 9 ve 8 akçe olan hazine kethüdâlarının yevmiyelerindeki birer akçelik fark, ser-bölüklerde olduğu gibi cemaat içindeki hiyerarşiyi göstermektedir.[180]

Birimler arasındaki yazışmaları düzenleyen, maaş defterleri ve hazine girdi çıktıklarının kayıtlarıyla ilgilenen kâtiplerin Şehzade kapusundaki mevcudu 15 kişidir.[181] Cemaat katipleri, *kâtîb-i ulûfeciyân, kâtib-i silâhdâr, kâtib-i cemâ'at-i ebnâ-yı sipâhiyân, kâtib-i gurebâ, kâtib-i bazdârân, kâtib-i bevvâbîn*, 2 *kâtib-i sekbânân, kâtib-i ehl-i hiref, kâtib-i cev*, biri sabık olmak üzere 2 *kâtib-i matbah* ve *kâtib*'ten oluşmaktadır. Cemaat kâtiplerinin yevmiye ortalaması 7,5 iken *kâtip*, yevmi 3 akçeye çalışmaktadır.[182] Cemaat katiplerinden *kâtib-i ehl-i hiref* ayrıca *şâkird-i ruznâmeî* olarak kaydedilmiş, yevmiyesi 4 akçe olarak belirlenmiştir.[183] Ortalama cemaat kâtibi akçesinin altında kalan bu miktarın şâkirtlikten aldığı ücreti gösteriyor olduğu düşünülebilir.

---

[176] *MAD* 1324, s. 48; Cebeci Ocağı için bk. Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları II*, s. 3.
[177] *MAD* 1324, s. 28.
[178] Bk. Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı*, s. 380.
[179] Bk. *MAD* 1324, s. 46. Ser-bevvâbîn-i râbi'nin 40 akçelik yevmiyesinin sehven yazıldığı düşünülmektedir.
[180] *MAD* 1324, s. 49.
[181] Bk. dn. 153.
[182] *MAD* 1324, s. 50.
[183] *MAD* 1324, s. 48.

Daha önce de ifade edildiği üzere Şehzade kapusundaki hemen hemen her bir birim içinde, *şâkird* denilen yardımcı görevliler bulunmaktadır. Sayıları 103'ü bulan şâkirdler takımının 95'i tabloya dahil edilmiş olup *şâkirdler,* görevi tanımlanmış kapu görevlilerinin %14,54'ünü oluştururlar. Şehzade kapusu için oldukça yüksek bu oran şâkirdlerin cemaat içi organizasyon şemasına eklenmesini zorunlu kılmıştır. Şâkird yevmiyeleri cemaate göre değişmekle beraber ortalama 1 ila 4 akçe arasında seyreder.[184] Şâkirdlerin en kalabalık grubunu 21 kişilik *Cemâ'at-i Ehl-i Hiref* oluştururken bunu 20 kişiyle *Cemâ'at-i Kilerciyân* şâkirdleri takip etmektedir. Her iki grubun da görevlileri deftere, *şâkird-i cerrâh, şâkird-i mâkiyânî, şâkird-i zerger* gibi doğrudan işlerini ve ustalarını belli edecek şekilde kaydedilmişlerdir. Şâkirdler arasındaki en yüksek yevmiye 9,5 akçe ile *'An Cemâ'at-i Istabl-ı 'Âmire-i Küçük*'e bağlı *Cemâ'at-i Serrâcîn-i Tavla* görevlisi Mehmed'indir. *Şâkird-i Hüseyin Rıdvan* olduğu belirtilen Mehmed'in şâkird ortalamasının oldukça üzerinde, normal bir görevli düzeyindeki yevmiyesi ya bulunduğu cemaat içinde yönetici pozisyonunda olduğunu ya da bilgilerinde eksiklik olduğunu düşündürtmektedir. Nitekim cemaat kayıtlarına bakıldığında, Mehmed ile aynı oranda yevmiye alan tek kişinin, *Kethüdâ-yı Küçük* denilen, Küçük Ahır'ın İkinci Sarraçlar bölüğünün yöneticisi olduğu görülecektir.[185] *Cemâ'at-i Serrâcîn-i Tavla* bölüğü için 17. yüzyılın hemen başında verilen şâkird yevmiyesi en çok 4 en az 1 akçe olarak hesaplanmıştır.[186] Bu durumda 9,5 akçelik yevmiyesiyle Mehmed'in görevinin eksik yazılmış olduğu söylenebilir. Zira maiyyet defterindeki kayıt tutma biçimi her birimin yöneticilerini hemen cemaat başlığı altına yazma usulüne sahiptir. Mehmed'in adının ikinci sırada, *kethüdâ-yı küçük*ten hemen sonra yazıldığı ve yevmiyesinin de yanlış okumaya imkân vermeyecek açıklıkta olduğu düşünüldüğünde, görevinin eksik ya da yanlış yazıldığı anlaşılmaktadır. Mehmed'den sonraki en yüksek şâkird yevmiyesi 5 akçe ile *şâkird-i reis-i küttâb* ve *şâkird-i sârbân*'a verilmektedir. Şâkird yevmiyeleri içinde oldukça makul görünen bu ücretleri 4 ve 3 akçelik yevmiyeler takip eder. *Cemâ'at-i Ehl-*

[184] Cemâ'at-i Serrâcîn-i Hâssa için ortalama 2,88; Cemâ'at-i Sâyisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Bîrûnî için ortalama 3,66; Cemâat-i Na'âlîn-i Hâssa için 4; Cemâ'at-i Şütürbânân-ı Mâde için 5; 'An Cemâ'at-i Istabl-ı 'Âmire-i Küçük için 5,33; Cemâ'at-i Sâyisân-ı Bargirân-ı Tavla için 3,4; Cemâ'at-i Câmeşûyân için 1,33; An Cemâ'at-i Kilerciyân için 1,81; Cema'at-i Ehl-i Hiref için 1; Cemâ'at-i Kâtibân-ı Hazîne ve Dîvân için 4'tür.
[185] *MAD* 1324. s. 23; Istabl-ı Âmire teşkilatı için bk. Fatih Özdemir, *17. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Istabl-ı Âmire (Has Ahur) Teşkilâtı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2021.
[186] Fatih Özdemir, *Istabl-ı Âmire Teşkilâtı*, s. 193.

i Hiref ve *Cemâ'at-i Kilerciyân* şâkirdlerinin de neredeyse tamamı sırasıyla 1 ve 2 akçe almaktadır. Daha önce zikredilenlerin aksine *şâkird* yazılmış *Cemâ'at-i Sâyisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Enderûnî* ve *Bîrûnî* ile *Şâkirdân-ı Matbâh-ı Âmire*'nin toplam 27 kişilik görevlileri ortalama 3,14 akçe yevmiye almaktadırlar. Bu durum, bir önceki bölümde tartıştığımız üzere, maaşın görevi, görevin de cemaati belirlediği bu düzende alınan maaşın dahil olunan cemaatle ilişkili biçimde hiyerarşiyi meydana getirdiğini göstermektedir.

2.2.2. Kapuyu Yönetenler

Şehzade kapusu minyatürü olduğu merkez teşkilatıyla yalnızca organizasyon ve düzen bağlamında değil, idare bağlamında da benzerlikler taşımaktaydı. Bu minvalde, şehzade sancaklarında esas karar alıcının kim olduğu tartışması bir yana bırakılarak şehzade kapusunda sancağın yönetim ve idaresinden mesul kimseler ile sancağın idare fonksiyonuna hizmet eden görevliler de kapu halkından ayrı düşünülemeyecektir. Bu kimseler için "yakın-yönetici" grup sınıflandırması yapılacak olup görevlilerin çoğunluğunu Şehzade divanının üyeleri oluşturmaktadır. Nitekim daha önce belirtildiği üzere maiyyet defterinde Şehzade Murad'ın, idari manada yakın maiyyetinin kaydı bulunmamakla birlikte, kimi görevliler defterde bulunan tabiyet kayıtlarından, kimileri maiyyet defteri dışındaki arşiv kayıtları ve kroniklerden, kimileri de literatür yardımıyla tespit edilebilmektedir. Bu bölümde Şehzade sancağının yönetici pozisyonundaki görevlileri hakkında bilgi verilerek bir sonraki bölümü oluşturan tabiyet ve patronaj ağları bahsine hazırlık yapılması hedeflenmektedir. Bu minvalde kapunun "yöneticileri" Şehzade'ye muhtemel yakınlıklarına göre sıralanarak bir ölçüde tasviri bir anlatım yapılacaktır.

Selânikî Mustafa Efendi'nin Şehzade Mehmed (III.) için kaleme aldığı sancağa çıkma merasimi anlatısı Osmanlı şehzadelerinin yakın çevresi yahut burada tercih edilen terminolojiyle "yakın-yönetici" kapusuna dair fikir edinmemizi kolaylaştırır.[187]

[187] "Hazret-i Şehzâde-i civân-baht, sezâvâr-ı tâc u taht – *tâle bakâhu ve nâle münâhu*- ikbâl ü iclâl ile sa'âdetlü Pâdişâh-ı zıllu'llâh ile vedâlaşup, Mağnisa sancağına hazır u müheyyâ olduğu üzre Lalası Sipâhiler ağalığından sancağa çıkan Ali Beğ ve Hocası Sultan Süleyman Han müderrisi Mevlâna Nevâlî Efendi -*zîdet faza'ilühû*- ve Başruznamçeci Hüsam Beğ-zâde defterdârı ve Ahmed kapucı, kapucılar kethüdâsı ve nişancısı ve mir'alemi Mekkelü Mehmed Çavuş ve Ca'fer Çavuş, çavuş-başı ve mîr-âhûrı

Anlatıdan hareketle bahsi geçen "yakın-yönetici" gruba lala, şehzade hocası, defterdar, kapu kethüdası, nişancı, miralem, çavuş başı, mirahor ve reisülküttâbın dahil olduğu söylenebilir. Nitekim özellikle Şehzade Murad'ın sancakbeyliğinin gölge yöneticileri olarak tasvir edilen lalalar için[188] maiyyet defterinde tabiyet kayıtlarının ötesinde veri bulunmaz. Tabiyet kayıtlarında ise Murad'a lalalık yaptığı bilinen dört kişiden yalnızca ikisi zikredilmektedir.[189] Şehzade'nin Manisa Sancakbeyliği zamanına denk düşen ilk lalası, Lala Hacı Mehmed Bey olup, maiyyet defterindeki *Lala-ı Sâbık* kaydı Hacı Mehmed Bey'i belirtiyor olmalıdır.[190] Emecen'in aktardığına göre 6 Ekim 1560 (15 Muharrem 968) tarihinde, tıpkı selefi gibi Şehzade Selim'in defterdarlığından lalalığa tayin edilen Hacı Mehmed Bey, Karesi Sancakbeyliği'nin ardından Sarma Köyü kendisine temlik edilerek tekaüde ayrılmıştır. Tekaüd vakti tam olarak bilinmeyen Lala'nın ölüm tarihini Uluçay, 1576-1577 (984) öncesi için vermektedir.[191] Şehzade Murad, Manisa Sancakbeyliği ile görevlendirildiğinde lalalığına Cafer Bey getirilmiştir. Nevizâde'nin "el-Mevlâ Cafer Mu'allim-i Şehzâde-i Pâdişâh-ı 'Ālem-penâh" şeklinde zikrettiği yeni lala, maiyyet defterinde kendisine *Koca Lala* olarak yer bulmaktadır.[192] Bilindiği üzere Lala Cafer Bey kısa süreli ayrılığın ardından cülusuna kadar Murad'ın yanında kalmış, cülustan sonra da Şam Beylerbeyliği'ne atanmıştır.[193] Mevzubahis

---

Geyvan Beğ ve reisülküttâbı Abdurrahman Çelebi ve sâ´ir erkânı kulları … ta'yîn olunup, mâ-tekaddemden ola-geldüği üzre çıkup, cümle erkân-ı saltanat ve a'yân-ı sa'âdet Bâb-ı Hümâyûn'da muntazır u müterakkıb olup, envâ'-ı zîb ü zîver ile müzeyyen ü murassâ' mücevveze ve sorguş geyüp çıkdukda, a'yân-ı devlet önüne düşüp, evvel a'lemü'l-ulemâ Hoca-i Şâh-ı cihân mevle'l-mevâlî, Mevlânâ Sa'di Efendi hazretleri yanaşdı…" (Selânikî, *Târih,* s. 142). Şehzade Mehmed'in sancağa çıkma merasimine dair bu anlatı Gelibolulu Mustafa Âlî'de farklılık gösterir. Ona göre şehzadenin yanına yanaşan ilk kişi hocası değil, Sadrazam Siyavuş Paşa'dır. Nitekim Gelibolulu'nun aksine bu sırada İstanbul'da bulunan Selânikî'nin anlatısı literatürde daha muteber kabul edilmiştir. Metin Kunt, Gelibolulu'nun anlatısını siyaseti öncelemesine, Selânikî'nin anlatısını ise Osmanlı idaresinin dini hassasiyetini göstermek istemesine yorar. Bk. İ. Metin Kunt, "Bir Şehzade Sancağa Çıkar (Bir İhtimal Dönmek Üzere)", s. 81.

[188] Lala tartışması için bk. Giriş.

[189] Murad'ın Aydın Sancakbeyliği ile görevlendirildiği sırada, henüz babası II. Selim ile beraber Manisa'da yaşarken kendisine lala olarak tayin edilen Lala Hüsam doğal olarak maiyyet defterinde bulunmaz. Şehzade Selim'in defterdârı iken kendi dirliği ile Şehzade Murad'a lala tayin edilen Hüsam'ın görev başlangıcı mühimme defterindeki kayıttan hareketle 1556 Kasım (964 Muharrem) olarak tespit edilmekle beraber görevini kaç yıl sürdürdüğü bilinmemektedir. "Lala, Şehzâde Sultan Selim hazretlerinin oğulları Sultan Murad hazretleri şehzâde müşârünileyh hazretlerinin defterdârı Hüsam lala olmak buyruldu, kendü dirliği ile" (BA, *MD* 2. s. 179, h. 1637); Ayrıca bk. Kenan Ziya Taş, *Osmanlılar'da Lalalık Kurumu*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2017. s.153.

[190] *MAD* 1324. s. 8; Hacı Mehmed Bey'in tayin hükmü için bk. BA, *MD* 4. s. 140, h. 1425.

[191] Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası,* s.101, dn. 497.

[192] Atâyî, *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik*, s.735; *MAD* 1324, s. 12.

[193] Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair" s. 20-21; Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, s.101, dn. 497; Ayrıca görevi sırasında kendisine verilen haslar için bk. *TKGM.d.* 333, s. 6; *TKGM.d.* 332, s. 25, defterde sayfa numarası bulunmadığından mezkur kaydın

ayrılık sırasında Şehzade'nin lalalığına Ferruh Bey getirilmiştir. Hazine ruznamçe defterine "Ferruh Bey, Mirlivâ-yı Karlı İli ki Lala-ı Şehzâde-i Civan-baht Sultan Murad Han Tâle Bekâhu" [194] şeklinde kaydedilen lalaya dair maiyyet defterinde bir kayıt bulunmasa da icmal defterlerinden görevi sırasında aldığı hasların izi sürülebilmektedir.[195]

Maiyyet defteri Şehzade hocalığı için *merhum hoca* ve *hocaefendi* şeklinde iki ayrı kayıt sunar. *Merhum hoca*dan kasıt, Atâî'nin "Mu'allim-i Sultân Murâd" şeklinde zikrettiği İbrahim Efendi olmalıdır. Oğluyla birlikte Şehzade kapusunda olduğu anlaşılan İbrahim Efendi,[196] yine Atâî'nin naklettiğine göre Mayıs 1573 (Muharrem 981) tarihinde vefat etmiştir.[197] Kapuda kendisine tabi 14 kişi bulunan İbrahim Efendi'nin ardından Şehzade hocalığına Hoca Sadeddin Efendi getirilmiştir. Daha sonra şeyhülislam olacak oğulları Şeyh Mehmed ve Esad Efendileri de kapuya dahil eden Sadeddin Efendi için maiyyet defterinde *hocaefendi ve hoca* unvanı kullanılmaktadır.[198] *Cemâ'at-i İmâm ve Müezzinân'*a dahil edilen Şeyh Mehmed ve Esad Efendiler'in mensubu oldukları cemaatte yevmiyelerini *tanımlı-görevli* diğer üyelerden daha fazla aldıkları görülecektir. Aynı durum sâbık Şehzade hocası İbrahim'in oğlu Abdülkerim için de geçerlidir. Mezkur isimler sırasıyla 15, 10 ve 25 akçe yevmiye almaktadırlar.[199] Nitekim tanımlanmış görevi olmayan bu üç ismin babalarının statüsü ve gücünden faydalanarak kapudan yevmiye aldıkları söylenebilir. Hoca Sadeddin Efendi, Şehzade Murad'a cülus müjdesinin geleceği tarihe kadar Manisa'da Şehzade ile kalmış, cülusla beraber İstanbul'a giderek *hâce-i sultan* unvanını almıştır.[200]

Şehzade Murad'ın defterdârının Kara Üveys Çelebi olduğu bilinmektedir. Nitekim maiyyet defterinde Kara Üveys adına doğrudan bir kayıt bulunmadığı gibi

---

defterin 25. yaprağında bulunduğu söylenebilir, aynı şekilde kayıt online arşivde 25. dijital sayfaya denk düşmektedir.

[194] BA, *KK*. 1867, s.1/7.

[195] Feridun M. Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair" s. 15-16; BA, *TKGM.d.* 270. s. 32. Şehzade ve kapu görevlilerinin hasları "Şehzade Kapusunun Maliyeti" başlığı altında inceleneceğinden burada yalnızca kayıtlara işaret etmekle iktifa edilmiştir.

[196] Veled-i Merhum Hoca kaydı için bk. *MAD* 1324, s. 47.

[197] Atâyî, *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik*, (haz. Suat Donuk), s.630.

[198] Şeyh Mehmed ve Esad Efendiler'in kaydı için bk. *MAD* 1324, s. 47, *Cemâ'at-i İmâm ve Müezzinân*.

[199] *MAD* 1324, s. 47.

[200] Şerafettin Turan, "Hoca Sadeddin Efendi" *DİA* 18 (1998), s.196.

efendi-i defterdâr kaydı da *Mehmed Çelebi bin Üveys Çelebi* adına yapılmıştır.[201] Bu halde defterdâr için iki ihtimal bulunmaktadır. İlki, Mehmed Çelebi bin Üveys Çelebi adının sehven yazıldığı, mezkur Üveys'in de meşhur Kara Üveys Çelebi olması ihtimalidir. Buna göre Kadı Nazır Muhiddin Mehmed'in oğlu Üveys'in adının Üveys Çelebi bin Mehmed Çelebi yazılması gerekmektedir. Tire kadılığı yapan Kara Üveys Çelebi, şehzadenin vefat eden defterdarı yerine tayin edilmiş, cülusuna kadar Şehzade Murad ile kalmıştır. [202] İkincisi, mezkur *Mehmed Çelebi bin Üveys Çelebi'*nin Bıyıklı Mehmed Paşa'nın Bağdat ve Halep beylerbeyliği görevinde bulunmuş kardeşi Üveys'in oğlu Mehmed olma ihtimalidir.[203] Üveys'in oğlu Mehmed ile ilgili literatür bilgisi oldukça kısıtlı olmakla beraber defterde bir başka görevliye ait *Kayın-ı Bıyıklızâde* kaydı Bıyıklı ailesinin kapuyla ilişkide olma ihtimalini güçlendirmektedir.[204] Nitekim 1590'da Trablusgarp beylerbeyliği yaptığı bilinen Mehmed Paşa'nın cülustan sonra beylerbeyliğe atandığı düşünülebilir. Yine de bu durumda Kara Üveys Çelebi'ye dair kayıt eksik kalacağından zikredilen ihtimalin zayıf olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca defterde, Mustafa bin Mehmed, Kaya Çelebi bin Mehmed ve İbrahim Çelebi bin Ali Çelebi olmak üzere üç *defterdâr-ı sâbık* kaydı bulunmaktadır.[205] İbrahim Çelebi'nin 17 Ekim 1559 (15 Muharrem 967) yılına kadar Şehzade Murad'ın defterdarlığını yaptığı bilinmekle beraber bu tarihten sonra Şehzade Selim'in defterdarlığına geçmiştir. Mühimme kaydına göre aynı tarihte Şehzade Selim'in ruznamçecisi Ali de Şehzade Murad'ın defterdarı olarak atanmıştır.[206] Nitekim maiyyet defterinde Ali isminde bir defterdar kaydı bulunmaz. Bu durumda Şehzade Murad'ın kapusunda, baş defterdâr Kara Üveys Çelebi ve dördü sâbık olmak üzere beş defterdârın görev yaptığı söylenebilir.

Yakın-yönetici tabir edilen ve divan üyeleri arasında sayılan nişancı görevini Şehzade kapusunda Ahmed Bey yürütmektedir. Bayramlık, baharlık ve arpalık gibi aldığı ek tahsisatlarla birlikte yevmi 116 akçeye ulaşan Ahmed Bey'in oğlu Mehmed de *Veled-i Tevki'î Bey* kaydıyla Şehzade kapusunda istihdâm edilmekte olup Ahmed Bey'e dair

[201] *MAD* 1324, s. 48.
[202] M. Tayyib Gökbilgin, "Kara Üveys Paşa'nın Budin Beylerbeyliği 1578-1580", *Tarih Dergisi*, 2 (2020), s. 18.
[203] M. Mehdi İlhan, "Bıyıklı Mehmed Paşa" *DİA* 6 (1992), s. 116-117.
[204] *MAD* 1324, s. 8.
[205] Sırasıyla, *MAD* 1324, s. 6, 49, 75.
[206] BA, *MD* 4. s. 140, h. 1425.

başka bir bilgi mevcut değildir. Nitekim kapuda muhtemelen Ahmed Bey'den önce görev yapmış *merhum tevki'î* unvanına sahip Süleyman Çelebi de bulunmaktadır. Süleyman Çelebi'nin oğlu Kurd Çelebi de yevmi dokuz akçeyle Müteferrika Cemaati mensubu olarak Şehzade kapusunda istihdâm edilmiştir.[207]

Osmanlı sarayının rikab ağalarından sayılan miralemlik Şehzade kapusunda Ahmed Ağa tarafından ifa edilmiş görünmektedir.[208] Yevmi 35 akçesiyle Ahmed Ağa'ya tabi iki kişi de kapuda istihdam edilmektedir.[209] Nitekim önceki mir'alem olması muhtemel Sinan'ın da biri kardeşi olmak üzere üç adamı Şehzade kapusunda bulunmaktadır. Defterde Sinan ayrıca zikredilmemiş olup varlığı tabiyet kayıtlarından anlaşılmaktadır.[210] Aynı durum Şehzade'nin hazinedarbaşısı için de geçerlidir. Kapuda, ismi bilinmeyen bu görevliye tabi iki kişi bulunmaktadır.[211] Reis-i Küttâb-ı Dîvân Mustafa Efendi yevmi 26 akçe, Ruznâmeî Hasan yevmi 29 akçe, Teşrîfâtî Ramazan Efendi yevmi 8 akçe ve Kapucubaşı Osman Ağa yevmi 30 akçe ile yakın-yönetici grup içerisinde Şehzade'ye hizmet eden ekipten sayılabilir. Nitekim yakın-yönetici grubun en dikkate değer isimlerinden Darüssade ağası Yakut Ağa'ya dair maiyyet defterinde bir kayıt bulunmaz. Manisa'da inşa ettireceği hamamla varlığından haberdar olduğumuz Yakut Ağa'ya tabi beş görevli bulunmaktadır.[212] Benzeri bir durum Şehzade üzerindeki etkisine literatürün ittifak ettiği harem idarecisi Raziye Kalfa için de geçerlidir.[213] Haremden olması hasebiyle defterde bulunmaması çokta şaşırtıcı olmayan bu isim biri serrâclar biri hayme mehterleri bölüğünde olmak üzere iki görevlinin tabiyetine sahiptir.[214] Tabiyet kayıtları Ayşe Hatun ve Daye Hatun adında iki kadına daha atıfta

[207] *MAD* 1324, s. 48.
[208] *MAD* 1324, s. 46.
[209] *MAD* 1324, s. 6 ve 38.
[210] *MAD* 1324, s. 36. *Hasan*, *Birâder-i Mir'alem Sinan.*
[211] *tâbi'-i Hazînedâr başı* ve *tâbi'-i Ser-Hâzin* kayıtları için bk. *MAD* 1324, s. 42, 43.
[212] Yakut Ağa hamamı için bk. Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası,* s.109, dn. 545; Bu görevlilerden dördünün "Saltanat haberi geldikten sonra yazılması ferman olunanlar" defterinde bulunması ayrıca izahat gerektiren bir durum olmakla beraber mevzu üçüncü bölümde tartışılacaktır.
[213] Kütükoğlu, "Murad III", s. 172.
[214] *MAD* 1324, s. 19, 29. Feridun M. Emecen, "III. Murad" *DİA* 31 (2020), s. 117; ayrıca Raziye Kalfa için bk. Markus Köhbach, "Raziye Hatun und ihr Umfeld" in *Frauen, Bilder und Gelehrtre: Studien zu Geselleschaft und Künsten im Osmanischen Reich* (haz. Sabine Prator and Christopher K. Neumann), İstanbul: Simurg, 2002, s. 109-123.

bulunmakla beraber mezkur iki ismin kimler oldukları hakkında bilgi bulunmamaktadır.[215]

Yönetimde söz hakkı bulunmamakla beraber Şehzade'ye yakınlıkları bakımından zikredilmesi gereken isimler arasında Şehzade imamları sayılabilir. Maiyyet defterindeki imam kaydı tek olmakla beraber Nevizâde, Şehzade Murad'a imamlık eden bir görevliyi daha Zeyl'inde zikreder. Nevizâde'nin *Deli İmam* dediği bu isim *Mevlâ Abdülkerim Efendi* olup yine mezkur Şakâ'ik yazarının aktardığına göre 1572-1574 (980-982) yılları arasında Şehzade'ye imamlık yapmış, cülustan sonra kazaskerlik ile tekaüd olmuştur.[216] Bu durumda maiyyet defterinde imamlık kaydı bulunan Mevlana Halil İbrahim'in ya sabık imam olduğu ya da Şehzade kapusunda imamlıkla görevli iki ayrı ismin olduğu düşünülebilir. Buna göre Mevlana Halil İbrahim Efendi, yevmi 17 akçeye Şehzade kapusunda çalışmaktadır.[217]

Bu bölümde zikredilecek son isim müstakbel sultanın şeyhi, Şeyh Şüca Dede olacaktır. Manisa yıllarında tanıştıkları bilinen Şeyh ve Şehzade'nin ilişkilerinin başlangıcına dair net bir tarih olmamakla birlikte,[218] tanışma iki farklı rivayete dayanmaktadır. Nitekim bu rivayetlerde tanışmanın nasıl değil, ne zaman gerçekleştiği esas meseleyi oluşturur. Tarihçi Mustafa Âlî, Şehzade'nin rüya tabiri vesilesiyle başlayan ilişkilerinin cülustan "bir ay mikdârı evvel" gerçekleştiğini söyler,[219] *Kitab'ul-Menâmât*'ın müstensihi Mirahur Nuh Ağa ise benzeri bir rüya rivayetini vakit belirtmeden aktarır.[220] Nihayetinde, Şeyh tarafından Şehzade'nin cülusuna yorulan rüya gerçek çıkar ve cülus gerçekleşir. Felek'in aktardığına göre cülusun ardından İstanbul'a davet edilen Şeyh'e başlangıçta birtakım vesilelerle para gönderilirken bir süre sonra bir

---

[215] *Ayşe Hatunun karındaşı oğlu İbrahim* (*MAD* 1324, s. 49); *Hış-ı Dâye Hatun Ahmed bin Sinan* (*MAD* 1324, s. 6); Şehzadelere süt annelik yapan kadınlara Dâye unvanı verildiği bilinmektedir, dâye unvanı için bk. Leslie P. Peirce, *Harem-i Hümâyun Osmanlı İmparatorluğu'nda Hükümranlık ve Kadınlar*, (çev. Ayşe Berktay), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012. s. 183.
[216] Atâyî, *Şakâ'ik*, s. 944.
[217] *MAD* 1324, s. 47.
[218] Özgen Felek, ikili arasındaki mektuplaşmanın 1574 (982) tarihinde başlamış olabileceği kanaatindedir. Bk. Özgen Felek, "Re-Narrating Islamic Lore: the Dream Writing of Sultan Murâd III" *JTS* 34 (2010), s. 3.
[219] Faris Çerçi, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Künhü'l-Ahbârı'nda II. Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri II.Cilt*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 2020, s. 246.
[220] Özgen Felek, *Kitabü'l-Menâmât: Sultan III. Murad'ın Rüya Mektupları*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012, s. 10.

ev hediye edilmiş ve maaş bağlanmıştır.[221] Ancak, maiyyet defterindeki *Şüca Dede* kaydı Şehzade ile Şeyh arasındaki finansal ilişkinin daha geçmişe dayandırılmasına imkân tanımaktadır. Zira, *Cemâ'at-i Hademe-i Mescid-i Hazreti Mîr Tâle Bekâhu* cemaatine mensup Şüca Dede, *ferrâşl*ık göreviyle yevmi 2 akçeye Şehzade kapusunda kayıtlı görünmektedir. Üstelik bu kayıt mezkur defterin *Saltanat Haberi Geldikten Sonra Yazılması Ferman Olunanlar Bunlardır* kısmında bulunmaz. Bu durum Şüca Dede'nin Şehzade kapusuna kapulanmasının cülus müjdesiyle alınan bir karardan daha fazlası olduğunu gösterir. Bu minvalde Şehzade ile Şeyh'in ilişkisi, rüyanın tabiri ile cülus haberinin gelmesi arasında geçtiği söylenen kısa zamandan biraz daha öncesine tarihlendirilmelidir.[222]

Kayıt, hakkında çok az bilgi bulunan Şeyh'in hayat hikayesine de küçük bir katkı sağlar. Şeyh'e dair oldukça kısıtlı bilgiye kaynaklık eden Mustafa Âlî, "âvâm-ı âvâm bir acemi oğlanı" tabir ettiği Şeyh'in Arnavut asıllı olup Murad'ın şehzadeliği döneminde Manisa'ya geldiğini ve civar bahçelerde bağbânlık yaparak geçimini kazandığını aktarmaktadır.[223] Şüca'nın bağbânlık kariyeri muhtemelen Şehzade ile tanışmasına kadar sürmüş, Şeyh İstanbul'a davet edildiği, hatta belki de kendisine maaş bağlandığı güne kadar Şehzade'nin kapu halkı olarak ferrâşlıktan kazanç sağlamıştır. Döşemeci, hizmetkar anlamına gelen ferrâş,[224] statüden öte gerçek bir görevi niteliyor görünmektedir, aynı durum mensubu olduğu *Cemâ'at-i Hademe-i Mescid-i Hazreti Mîr Tâle Bekâhu* cemaati için de geçerlidir.[225] Şehzade Murad'ın mescidinde görevli oldukları anlaşılan bu görevliler arasında Şüca Dede'nin yanı sıra bir de *Sufi* kaydı bulunmaktadır.[226] İsminden hareketle, tamamen spekülasyona dayanan bir varsayımla, bu görevlinin de Şeyh ile kapuya dahil edilen bir görevli belki de Şüca'nın arkadaşı olduğu

[221] Felek, *Kitabü'l-Menâmât,* s. 12.
[222] Emecen, *Kitâbü'l-Menâmât'taki* Murad'ın şehzadelik dönemine denk geldiği kesin olmayan "dört yıldan berü sizin ile mu'âmele iderüz" ifadesinden ve Lala Ferruh Bey için gündeme gelen beylerbeylik isteğinden hareketle, Şeyh ile Şehzade'nin ilişkisinin Mustafa Âlî'nin belirttiğinin aksine en az 1570 yılına kadar çekilebileceğini belirtmektedir (Emecen, "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair" s. 24; tezkire için bk. Felek, *Kitabü'l-Menâmât,* s. 240, tezkere 1111).
[223] Ayrıca Atâî, Şeyh'in Halvetiyye tarikatından Çelebi Efendi'nin silsilesinden olduğunu aktarmaktadır (Nev'îzâde Atâyî, Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik, (haz. Suat Donuk) İstanbul: TTK, 2017, s.378).
[224] Devellioğlu, *Lûgat*, s. 311.
[225] "Cemâ'at-i Hademe-i Mescid-i Hazreti Mîr Tâle Bekâhu" (*MAD* 1324, s. 50).
[226] *MAD* 1324, s. 50.

düşünülebilir. Netice itibariyle, maiyyet defterindeki kayıtlar, literatürdeki bilgiden farklı olarak Şeyh'in Şehzade ile kurduğu ilk finansal ilişkinin İstanbul'dan önce, Manisa'da başladığını, yine Şeyh'in itibarını İstanbul'a gelişinden çok önce, muhtemelen rüya tabiri ile cülus müjdesi arasında geçen zamanda kazandığını, bu vesileyle Şehzade kapusunda kendisine yer bulduğunu göstermektedir. Nitekim her şeyde var olan yanılma payı bu kayıt için de geçerlidir. Belki de mezkur kayıt Şeyh ile aynı adı taşıyan sıradan bir görevliye ait olup tüm bu hikaye bir tesadüf olarak kalacaktır.

Yukarıdaki bilgilerden anlaşıldığı üzere Şehzade kapusunun yakın-yönetici pek çok üyesinin kaydı maiyyet defterinde bulunmaz. Neden kapu halkının görevi tanımlı-tanımsız, yevmiyesi düşük-yüksek, neredeyse, her türlü görevlisi deftere kaydedilmişken bu yüksek payeli görevlilerin kaydedilmediği sorusunu ayrıca cevaplamak gerekir. Şimdiye kadar verilen bilgilerden anlaşılacağı üzere maiyyet defteri, mansıbların yanı sıra mevâcib/dirlik miktarlarını da gösterir. Defterin, bir anlamda Şehzade kapusunun dağılmasıyla ortaya çıkacak ulufesiz ve dirliksiz kalan görevlileri tespite yaradığı, dolayısıyla hali hazırda tımar ya da zeamet, nadiren de has tasarruf eden yakın yönetici görevlilerin bu gruba dahil olmadıkları için deftere kaydedilmedikleri düşünülebilir. Tanışmaları Şehzade Murad'ın sancakbeyliği döneminin sonuna denk gelen Şeyh Şüca ise Manisa'daki muhtemel yılların aksine cülus sonrası süreçte etkili bir isim olduğu için yakın-yönetici grubuna dahil edilmiştir.

2.3. Şehzade Kapusunda Patronaj ve İlişki Ağları

Şehzade sarayında bulunmak, kapunun efendisiyle görevlileri arasında doğal bir intisab ilişkisi meydana getiriyor, bu anlamda Şehzade'nin kulları dolaylı olarak Padişah'ın kulları oluyordu. Aslında klasik dönem Osmanlı'sında paşa, ekabir yahut şehzade kapusunda bulunmanın organik getirisi olarak padişahla ilişkilenme ve avantajları, söz konusu tahta çıkmak üzere sancakta bulunan tek veliaht ve onun kapusu olduğunda muadillerinden daha fazla önem taşımaktaydı. Şehzade kapusuna taşradan yahut payitahttan dahil olan görevliler, muhtemelen edindikleri statüleriyle doğru orantılı şekilde bu ilişki ağlarını genişletebiliyor, bir kapuda bulunmanın avantajını çoğunlukla birinci çemberlerinden dahil ettikleri yeni bağlarla artırma yoluna gidiyorlardı. Görünen

o ki saltanata bu denli yakın olan şehzade kapusundan daha fazla faydalanabilmek için tesis edilen bağları artırmanın iki yolu vardı. İlki, yukarıda belirtildiği gibi, birinci çemberden aile fertlerini, çoğunlukla erkek çocuk ve erkek kardeş olmak üzere muhtelif cemaatlerde istihdam etmek için kapuya almak, ikincisi birincisinden daha az kasıtlı ancak muhtemelen daha avantajlı olarak kendi etrafında, kotasını statünün belirlediği tabiyet ağları oluşturmaktı. Bu minvalde Şehzade Murad'ın kapusunda bulunan görevlilerin %10'u tabiyet ve akrabalık yoluyla birbirine bağlanmış durumdaydı. Bunların 53'ünü var olan görevlilerin birinci ve ikinci çemberlerinden kapuya dahil ettikleri akrabaları, 138'ini ise tabiyet yoluyla kapuyla ilişki kuran görevliler oluşturmaktadır. Bu bölümde Şehzade kapusunun ilişki ağları ortaya konularak tabiyet yahut akrabalık bağına sahip olmanın avantajlı bir durum oluşturup oluşturmadığı tespite çalışılacaktır. Bu minvalde ilk olarak akrabalık, ardından tabiyet yoluyla Şehzade kapusuna dahil edilen görevliler incelenecektir.

Tablo 6.[227]
Şehzade Kapusunda Akrabalık Ağları.

Tabiyet	Biçimi	Adı	Cemâ'at-i	Görevi	Yevmi
Abdullah	Birâder	Mehmed	Silâhdârân	-	7
Ağa-ı Gurebâ-yı Sâbık Hüseyin Ağa	Veled	Mustafa bin Hüseyin Ağa[228]	Bevvâbîn	-	2
Hüseyin Ağa	Birâder	Hasan[229]	Serrâcîn-i Hâssa	-	4
Ağa-ı Gurebâ-yı Sâbık Hüseyin Ağa	Birâder	Ali	Çavuşân	-	8
Ahmed Çavuş	Kaynının birâderi	Hüseyin	Serrâcîn-i Hâssa	-	3
Ayşe Hatun	Yeğen[230]	İbrahim	Zevvâkîn	Enderûn	10
Bıyıklızâde	Kayın	Receb	Ebnâ-yı Sipâhiyân	-	8
Çaşnigir Başı	Birâder	Mehmed bin Hasan Ağa	Müteferrika	-	11
Dâye Hatun	Hîş	Ahmed bin Sinan	Ebnâ-yı Sipâhiyân	-	8

[227] Tablodaki tâbiyet okuması, sağdan sola doğru, Mehmed, Birâder-i Abdullah veya Esad, Veled-i Hoca Sadeddin Efendi şeklinde yapılmalıdır. Yevmiye kısmında "*" ile gösterilenler "Saltanat Haberi Geldikten Sonra Kapuya Dahil Edilen" kimseleri göstermektedir.
[228] Mîrâhor-ı Büzürg Hüseyin Ağa'nın da oğlu olabileceği gibi, mezkur isim defterde mirahor diye kaydedildiğinden, Ağa-ı Gurebâ-yı Sâbık Hüseyin Ağa'nın oğlu olduğu düşünülmektedir.
[229] Kayıt yalnızca "Birâder-i Hüseyin" olarak yapılmıştır, Hüseyin'in Ağa-ı Gurebâ-yı Sâbık Hüseyin Ağa olabileceği ihtimali üzerinde durulduğundan tabloya da bu şekilde kaydedilmiştir (*MAD* 1324, s. 19).
[230] "Ayşe Hatun'un karındaşı oğlu" (*MAD* 1324, s. 49).

Tablo 6- devam

Tabiyet	Biçimi	Adı	Cemâ'at-i	Görevi	Yevmi
Defterdâr	Hîş	Ahmed	Müteferrika	-	10
Defterdâr	Hîş	Halil	Müteferrika	-	-[231]
Ağa-ı Sipâhiyân Derviş	Hîş	Ali	Sekbânân	-	2
Divane Pir Mehmed Za'im-i Adala	Veled	Mustafa bin Hacı Mehmed	Çavuşân	Za'im	8
Hızır Çavuş	Veled	ibrahim	Ebnâ-yı Sipâhiyân	-	-[232]
Hoca Sadeddin Efendi	Veled	Şeyh Mehmed	İmâm ve Müezzinân	-	15
Hoca Sadeddin Efendi	Veled	Esad	İmâm ve Müezzinân	-	10
Karaca Ahmedzade	Hîş	İsmail	Ebnâ-yı Sipâhiyân	-	7
Kasım Efendi	Veled	Mehmed	Ebnâ-yı Sipâhiyân	-	8
Kasım Efendi	Veled	Ali	Ebnâ-yı Sipâhiyân	-	8
Kethüdâ-yı Bevvâbîn Hasan Ağa	Peder	İlyas	Silâhdârân	-	5
Kethüdâ-yı Bevvâbîn Hasan Ağa	Veled	Mehmed	Bevvâbîn	-	1
Kethüdâ-yı Bevvâbîn Hasan Ağa	Hîş	Sinan	-	-	*
Kılıç Paşa	Veled	Şahver bin Kılıç Paşa	Sekbânân	-	2
Kurd Çelebi	Veled	Mehmed Çelebi bin Kurd Çelebi	Müteferrika	Şâkird-i Ruznâmeî[233]	9
Küçük İmrahor Mustafa Ağa	Veled	Mehmed Diğer	Serrâcîn-i Hâssa	-	1
Mehmed Çavuş	Birâder[234]	Abdi	Çavuşân	-	7
Mehmed Zaim	Birâder	Umur	Sekbânân	-	2
Merhum Hoca	Veled	Abdülkerim	İmâm ve Müezzinân	-	25
Merhûm Tevki'î	Veled	Kurd Çelebi bin Süleyman Çelebi	Müteferrika	-	9
Mestan	Veled	Veled	Bevvâbîn	Serbölük	4

[231] Sayfa sonuna yazılmış kayıtta yevmiye bilgisi bulunmaz ancak cemaat ortalamasından yevmiyenin 7 veya 8 akçe olduğu düşünülebilir (*MAD* 1324, s. 48).
[232] Sayfa sonuna yazılmış kayıtta yevmiye bilgisi bulunmaz, cülus sonrası için yazıldığı düşünülen kayıtta "kânun üzere tımâr" ibaresi bulunmaktadır (*MAD* 1324, s. 56).
[233] "Mezkûr mukaddemâ hazîne-i âmirede beş akçe ile rûznâme şâkirdi idi" (*MAD* 1324, s. 76).
[234] Ayrıca "tâbi'-i Hamid Efendi" (*MAD* 1324, s. 50).

Tablo 6- devam

Tabiyet	Biçimi	Adı	Cemâ'at-i	Görevi	Yevmi
Mîrâhor-ı Büzürg Hüseyin Ağa	Birâder	Hasan	Ebnâ-yı Sipâhiyân	-	8
Miralem Sinan	Birâder	Hasan	Sekbânân	-	3
Kağıd Emini	Veled	İshak bin Mustafa	Serrâcîn-i Hâssa	-	3
Mustafa	Birâder[235]	Oruç	Serrâcîn-i Hâssa	-	4.5.
Naal-ı Bargirân Ahmed	Veled	İbrahim bin Ahmed	Müteferrika	-	10
Rıdvan	Birâder	Ali	Serrâcîn-i Hâssa	-	6
Rûznâmei	Birâder	Mehmed	Zevvâkîn	-	10
Sabık Kapı Kethüdası Ferruh Ağa	Veled	Pir Ali bin Ferruh Ağa	-	-	*
Ser Çavuşan	Birâder	Yaralı	'Ulûfeciyân	-	5
Ser Etibba İsa Çelebi	Birâder	Hacı bin Mehmed	Ebnâ-yı Sipâhiyân	-	7
Ser Habbâz Ahmed	Veled	Abdurrahman	Simidgerân	-	2
Ser Kassab Ahmed	Birâder	Bayram	Kilerciyân	Kassab	6
Ser-Nefer Hüseyin[236]	Veled	Veled-i Ser Nefer	Şütürbânân-ı Mâde	-	6.5.
Sinan Ağa[237]	Birâder	İbrahim	Ebnâ-yı Sipâhiyân	-	6
Sinan Ağa	Veled	Mehmed bin Sinan	Serrâcîn-i Hâssa	-	3.5.
Sinan Ağa	Veled[238]	Mehmed	Sâyisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Bîrûnî	-	4
Sinan Çavuş	Veled	Bali bin Sinan Çavuş	Müteferrika	-	10
Sufi	Veled	Mehmed	Teberdârân	Bevvâb	2
Şükrullah	Birâder	Seydi	Silâhdârân	-	7
Tevki'î Bey	Veled	Mehmed bin Tevki'i	Zevvâkîn	-	9
Veled Bey	Birâder	Mehmed	Müteferrika	-	10
Yahya	Birâder	Hızır	'Ulûfeciyân	-	6
Yumuk Mehmed	Veled	Mahmud	Ebnâ-yı Sipâhiyân	-	5

[235] Mezkur Mustafa, Oruç ile aynı cemaatte bulunan "Şâkird-i hazine dikici Mustafa" olabilir. (*MAD* 1324, s. 19).
[236] Aynı cemaatte "Hüseyin, Nâm-ı diğer Ali" adında "Ser-Nefer" görevinde bir hizmetli bulunmaktadır. Şayet kastedilen Ser-Nefer, Hüseyin ise baba ve oğulun aynı cemaatte görev yaptıkları düşünülebilir (*MAD* 1324, s. 63).
[237] Kapuda Ser-Bevvâbîn-i hâmis, Ser-Bevvâbîn-i sâdis ve Ser-Şâhinciyân olmak üzere üç ayrı Sinan Ağa bulunuyor (*MAD* 1324, s. 46).
[238] Aynı zamanda "der hizmet-i hocaefendi" (*MAD* 1324, s. 20).

Yukarıdaki tabloda listelenen 53 kaydın 25'ini çocuk, 18'ini kardeş, 6'sını akraba ve 4'ünü de muhtelif diyebileceğimiz akrabalık kayıtları oluşturmaktadır. Görevlilerin, kapuya dahil olma potansiyelleri ve imkânları yüksek erkek çocuklarını organizasyona bir vesileyle dahil etmeleri şaşırtıcı olmamakla beraber, çocukların babalarının mesleklerini devam ettirecek şekilde konumlandırıldıkları söylenemez. Zira tabloda görüleceği üzere, akrabalığa dair kayıtların tamamının ancak %3'lük kısmı tanımlanmış göreve sahip hizmetkarlardan oluşmaktadır. Nitekim tanımlanmış görevi olmayanların doğrudan, dahil oldukları cemaatin işini yaptıkları varsayılacak olsa bile mezkur görevlilerin %60'ı statü cemaati tabir edilen cemaatlere dahil edilmişlerdir. Bu durumda akrabalık yoluyla kapuya dahil edilen görevlilerin yalnızca 21'inin organizasyonel bir birimde, cemaatinin nitelediği işi yaptığı söylenebilecektir. Tanımlanmış görev bağlamında istisnayı oluşturan görevlilerin ise babalarıyla meslektaş oldukları söylenebilir. Mustafa bin Hacı Mehmed, babası Adala Zâim'i Divâne Pir Mehmed gibi zâimlikle görevlendirilmiş, Kurd Çelebi'nin oğlu Mehmed Çelebi babasının değilse de dedesi Tevki'î Süleyman Çelebi'nin izinden giderek, muhtemelen kapunun İstanbul'a taşınmasından belli bir zaman önceye kadar "hazîne-i âmirede beş akçe ile rûznâme şâkirdliği" yapmıştır.[239] Benzeri bir durum kardeşini kendi bölüğünde istihdâm ederek kassâb yapan Ser Kassâb Ahmed için de geçerlidir.

Tablodaki isimlerin çoğunluğunu Manisa sarayında sıradan görülemeyecek vazifelere sahip görevliler oluşturmaktadır. Statüsü ve görevini belli edecek herhangi bir veriye sahip olmayanların da Sufi, Şükrullah, Yahya gibi, birtakım "önemli" vazifeleri ifa ettikleri düşünülebilir. Ayrıca tablodaki isimlerin bir kısmına yalnızca tabiyet kayıtlarındaki notlardan ulaşılabildiği, defterin içerisinde doğrudan görevleri ve vazifeleriyle anılmadıkları belirtilmelidir. Örneğin Ayşe Hatun ve Dâye Hatun isimleri hatta Hoca Sadeddin ismi bile maiyyet defterinde tabiyet kayıtları dışında bulunmaz. Öte taraftan görevi belirtilmiş vazifelilerden bir kısmının da, Ruznâmeî ve Kağıd Emîni gibi, isim bilgisi defterde mevcut değildir. Ne ile vazifeli olduklarını bilmediğimiz Ayşe ve Dâye Hatun ile aşağıda tabiyet kayıtlarında zikredilecek Râziye Hatun'un kapuda

[239] Merhum Tevkii Süleyman Çelebi oğlu Kurd Çelebi'nin oğlu, "mezkûr mukaddemâ hazîne-i âmirede beş akçe ile rûznâme şâkirdi idi" (*MAD* 1324, s. 76).

hizmetli istihdâm ederek bu kimseler için referans olabilmeleri, Şehzade sarayının haremi ve görevlilerine dair birtakım fikirlerin oluşmasını sağlayabilir. Nitekim Şehzade sarayının yönetici hizmetlilerinden sayılabilecek Defterdâr, Tevki'î, Mir'alem, Mirâhor ve Kapu Kethüdâsı da tabiyet ağlarını genişletme yoluna gitmişlerdir.

Tablodaki Kılıç Paşa kaydı üzerinde ayrıca durmak gerekir. Feridun Emecen, Manisa kazasına dair pek çok ayrıntıyı işlediği eserinde, Manisa kazası sipâhilerinin Kaptân-ı Deryâ Kılıç Ali Paşa kumandasında gerçekleşen seferlere ve Piyâle Paşa serdarlığında gerçekleşen Pulya Seferi'ne iştirâk ettiklerini belirtir.[240] İlk bakışta Kılıç Paşa kaydıyla alakasız gelebilecek bu bilgiler esasında Piyâle Paşa'ya tabi kapu görevlileri kaydıyla anlamlı bir bütün oluşturmaktadır. Normal şartlarda Piyâle Paşa ile bağlantıları olması beklenmeyen kapu görevlilerinin bu tabiyet ilişkisini sefer yoluyla temin ettikleri düşünülebilir, bu durumda kaptân-ı deryâ himâyesindeki bir görevlinin de Şehzade kapusunda bulunması şaşırtıcı olmayacaktır. Kayıt makul bir kısaltmayla Kılıç Paşa şeklinde yapılmıştır. Literatürdeki oldukça kısıtlı Kılıç Ali Paşa biyografilerinde Paşa'nın ailesine dair bir bilgi verilmezken Paşa'nın Şahver adından bir oğlu olduğu ve Cema'ât-i Sekbânân'a dahil edilerek Şehzade kapusunda görev aldığı ihtimali üzerinde durulabilir.[241] Benzeri bir ilişki bağı, Bıyıklızâde için de geçerlidir. "Kapuyu Yönetenler" bölümünde bahsedildiği üzere, Şehzade Murad'ın defterdârlığını yapan Mehmed Çelebi bin Üveys Çelebi, şayet Kara Üveys Paşa değilse, Bıyıklı Mehmed Paşa'nın Bağdat ve Halep beylerbeyliği görevinde bulunmuş kardeşi Üveys'in oğlu Mehmed olmalıdır. Bu durumda Mehmed'in Bıyıklızâde lakabıyla Şehzade kapusunda yer aldığı ve kaynı Receb'i organizasyona dahil ettiği düşünülebilir.[242]

[240] Emecen, Manisa Kazası, s. 295.
[241] Şahver bin kılıç Paşa için bk. *MAD* 1324, s. 37; Hakkındaki çalışmaların büyük çoğunluğu Tophane'deki yapısıyla ilgili olan Kılıç Ali Paşa'nın biyografisi ve faaliyetlerine dair bk. İdris Bostan, "Kılıç Ali Paşa", *DİA* 25 (2022), s. 410-412; Mehmet Kuru, "Relations Between Ottoman Corsairs and The Imperial Navy in the 16th Century" (Yüksek Lisans Tezi, Sabancı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009).
Kılıç Ali Paşa'ya dair çalışmalar biyografisinden ziyade Tophane'de yaptırdığı yapı üzerine yoğunlaşmıştır.
[242] Bıyıklı Mehmed Paşa için bk. dn. 202.

Şehzade'nin hocası Sadeddin Efendi de daha sonra şeyhülislamlığa kadar yükselecek oğulları Esad ve Mehmed'in kapuda istihdam edilmesini sağlamıştır.[243] Nitekim Şehzade Murad'ın cülus ettiği 1574 yılında bile Esad dört, Mehmed altı yaşındadır. Bu durumda bir hizmette bulunamayacak kadar küçük olan çocuklar birinci bölümde gündem edildiği üzere, Osmanlı kanunnamelerinin ulema çocuklarına ilmiye tarikine girmeden de maaş verilmesi uygulamasından yararlanıyorlardı. Nitekim burada şaşırtıcı olan, mevali çocuğu olmanın, Şehzade Mehmed'in hocasının aldığı yevmiye düşünüldüğünde, mevali olmaktan daha fazla getirisinin olmasıdır.

Aşağıdaki tabloda Şehzade kapusundaki tabiyet ağları listelenmektedir. Kayıtlardan anlaşıldığı üzere nüfuzlu kimselerle akraba olmak kapuda himaye edilmenin tek yolu değildi. Gerek kabiliyet ve liyakat gerek de yalnızca sadakat ölçeğiyle himaye altına girilebiliyor, böylece bir taraf konumunu sağlamlaştırıp etki alanını genişletirken bir taraf da yeni dahil olduğu organizasyonun imkânlarından yararlanabiliyordu. Tabiyet sistemi, kapuda halihazırda var olan görevlilere de, henüz Şehzade sarayına adım atmamış görevli adaylarına da hizmet ediyordu. Dışarıdan -Manisa'dan- kapuya görevli alma süreçlerinin kimin izni ve kontrolüyle gerçekleştiği net olmamakla birlikte, yeni adayların en azından tabiyetine girdikleri görevlilerle ilişki kurmuş olmaları ya da iyi bir referansa sahip olmaları gerekiyordu. Nitekim böyle durumlarda yalnızca himayesinde bulundukları efendilerinden değil, kapunun başka nüfuzlularından da himaye görüyorlardı. Örneğin, aşağıdaki tabloda Karaca Ahmed'e tâbi görevlilerden biri olan İskender bin Abdullah, cülus sonrası mansıb dağıtım sürecinde Hoca Sadeddin'in tezkiresi ile sipâhi olmuştu. Karaca Ahmed'e tabi İskender aynı zamanda Hocaefendi'nin naibliğini yapıyordu.[244] O halde himaye düzeninde ilişkiler tekli bağlar üzerinden ilerlemiyor, birden fazla hamilik edinebilen görevliler muadillerine göre daha ayrıcalıklı konumda bulunabiliyorlardı. Öte taraftan, ilk haminin güvenilirliği, görevlinin başka nüfuzlularca tercih edilme ihtimalini artırıyor olabilirdi. Böyle durumlarda birinin çocuğu ya da kardeşi, bir başkasının şâkirdi yahut tabisi olarak statüsünü yükseltirken kapudaki konumunu da sağlamlaştırabiliyordu. Örneğin Mehmed Çavuş'un kardeşi Abdi,

[243] Bk. M. Münir Aktepe, "Esad Efendi, Hocazâde", *DİA* 11 (1995), s. 340-341; Mehmed İpşirli, "Mehmed Efendi, Hocazâde", *DİA* 28 (2003), s. 452-453.
[244] *MAD* 1324, s. 56.

muhtemelen abisinin etkisiyle Hamid Efendi'nin tabiyetine girmiş, hem abisinin hem efendisinin himayesinde kapudaki varlığını sürdürmüştü.[245] Tabiyetlerdeki ikincil bağlar, ilk haminin bireysel çabaları sonucunda da oluşuyor olabilirdi. Hamiler, muhtemelen çoğunlukla akrabalarını daha yüksek statülü bir görevlinin maiyyetine öneriyor yahut ricada bulunuyorlardı. Görünen o ki Hoca Sadeddin'in oğullarına tanınan imtiyaz sağlanmadıkça, yüksek statülü birine tabi olmak orta kademeden bir görevlinin oğlu veya kardeşi olmaktan daha değerliydi. Böyle bir durumda Seyis Mehmed'in, Hoca Sadeddin'in himayesine girmesini Kapucu Başı olan babası Sinan Ağa'nın sağlaması gerekecekti.[246]

Tabiyet ilişkileri yalnızca kapudaki görevlilerin referanslarıyla değil, dışarıdan, Manisa eşrafından kimselerin katkılarıyla da yürütülüyor olmalıydı. Zira aşağıdaki tabloda görülen Karaca Ahmed ve Karaca Ahmedzâde kayıtları Abdâlân-ı Rûm zümresine mensup ve Hacı Bektaş'a müntesip olduğu bilinen hekim/derviş Karaca Ahmed ve onun soyundan gelenleri ifade ediyor ise bu bağın varlığı, Şehzade kapusunun Manisa'da bulunan Karaca Ahmed Tekkesi ile ilişki içinde olduğu anlamına gelecekti. Kayıtlarda bulunan Karaca Ahmed,[247] Karaca Ahmedzâde[248] ve Karaca Ahmed Sultan[249] şeklindeki üç ayrı isim Osmanlı katiplerinin kayıt tutma keyfiyetlerinin bir neticesiydi. Zira, hemen yukarıda belirtildiği üzere Karaca Ahmed, Orhan Gazi devrinde yaşamış, bir süre Saruhanoğulları'nın yanında kalarak burada tekke kurmuş bir dervişti,[250] maiyyet defterinde adı geçen Karaca Ahmet, bu dervişin soyundan gelerek tekkesinde postnişin olan bir başka Ahmed'i yani Karaca Ahmedzâde'yi belirtiyor olmalıdır. Tabiyet kayıtlarında karşılaşılan "tâbi'-i Sultan" da muhtemelen Karaca Ahmed Sultan'ın bir kısaltmasıydı. İlk bakışta şüpheli gelebilecek bu kısaltma için bir başka ihtimali Şehzade Murad oluştursa da görevlilerin Şehzade'ye tabi olamayacak kadar sıradan pozisyon ve yevmiyeleri bu ihtimali ortadan kaldırmaktadır.[251] O halde Şehzade kapusunda Karaca

[245] *MAD* 1324, s. 50.
[246] *MAD* 1324, s. 20.
[247] İskender bin Abdullah, tâbi'-i Karaca Ahmed (*MAD* 1324, s. 56).
[248] Veli bin Abdullah, tâbi'-i Karaca Ahmedzâde; Memi, tâbi'-i Karaca Ahmedzâde (*MAD* 1324, s. 6, 49).
[249] Hüseyin, tâbi'-i Karaca Ahmed Sultan (*MAD* 1324, s. 9).
[250] Haşim Şahin, "Karaca Ahmed" *DİA* 24 (2001), s. 374-375; Karaca Ahmed tekkesi ve adına vakfedilmiş mezraa için bk. Emecen, *Manisa Kazası,* s.165, 166.
[251] Sipâhî ve Sekbân cemaatlerinde bulunan bu hizmetlilerin tanımlanmış bir görevi olmadığı gibi Mehmed bin Seydi dışında baba adları da kaydedilmemiştir. Yevmiye miktarları ise 7, 8, 2.5 ve 2 akçe ile daha önce

Ahmed tekkesiyle irtibatı olan sekiz görevli bulunmaktaydı. Bu görevlilerden ikisi "Konya'dan ve Kütahya'dan Manisa'ya gelen" ekibin içinde yer alıyordu.[252] Ancak tekkeyle ilişkilerini Manisa'ya geldikten sonra değil, muhtemelen çok daha önce kurmuşlardı. Zira görevlilerden biri "'an akrabâ-yı Karaca Ahmedzâde" İsmail, bir diğeri de yine aynı cemaatte görevlendirilmiş "tâbi'-i Karaca Ahmedzâde" Veli bin Abdullah'tı. Muhtemelen bu görevliler Şehzade Selim'in kapusundayken Manisa'dan Konya'ya gitmişler daha sonra da yeni şehzadeye katılmak üzere görevlendirilmişlerdi. Bu durumda Manisa'nın Horos köyünde[253] olduğunu bilinen tekke ve muhiblerinin uzun yıllardır Şehzade sarayı ve halkıyla ilişkili oldukları düşünülebilir.

Tablo 7.[254]
Şehzade Kapusunda Tabiyet Ağları.

Tabiyet		**Kişi Sayısı**		**Görevli**
Abdullah	-	1		-
Ağa	Ağa-ı Sipâhiyân Derviş	2		-
Ahmed Çavuş	Serracin-i Has Ahmed Çavuş	1		-
Ahmed Paşa	-	1		1
Bali Ağa	-	2		-
Bekir bin Şahkulu	Za'im Bekir	1		-
Bektaş Bey	-	1		-
Çaşnigir Başı	-	2	2*	-
Çavuş	-	1		-
Davud Ağa	Ser-Bevvâbîn-i Sâbi'	2	2*	-
Dede Bey	-	2		-
Defterdâr	Mehmed Çelebi bin Üveys Çelebi	14		-
Defterdâr-ı Sâbık	Kaya Çelebi bin Mehmed	2		-
Derviş Ağa	Ağa-ı Sipâhiyân	1		-
Dilaver Ağa	Ser-Çakırcıyân	1		-
Elmas Ağa	-	3		-
Ferhad Ağa	Saruhan Alaybeyi[255]	5	2*	-
Hamid Efendi	-	1		-
Haydar Efendi	Mevlânâ Haydar	1		-

zikredilen istisnai görevlilerin yevmiye miktarlarının oldukça altında seyreder. Tabi'-i Sultan Mehmed, Mehmed bin Seydi, Abdi ve Musa bin Abdullah için sırasıyla bk. *MAD* 1324, s. 8; 36; 54; 36.

[252] İsmail ve Veli bin Abdullah (*MAD* 1324, s. 6).

[253] Emecen, *Manisa Kazası,* s.166.

[254] Tabiyet kısmındaki iki ayrı sütunun ilki defterdeki kayıt şeklini gösterirken ikincisi mezkur kimselerin tespit edilebildiği kadarıyla görevlerini göstermektedir. Kişi sayısı sütunundaki "*" ifadeleri, örneğin Çaşnigir Başı'ya tabi iki görevli için, ikisinin de "Saltanat Haberi Geldikten Sonra Yazılması Fermân Olunanlar'dan" olduklarını göstermek için kullanılmıştır. Nitekim bu durum bağlantıları aracılığıyla cülustan sonra doğrudan Padişah kapusunda görev alabildiklerini göstermesi bakımından önemlidir.

[255] Emecen, *Manisa Kazası,* s.101, dn. 498.

Tablo 7 - devam				
Tabiyet		**Kişi Sayısı**		**Görevli**
Hasan Ağa	Ser-Silahdârân/Kethüdâ-yı Bevvâbîn	1		1
Hazinedar Başı	-	2	2*	-
Hazreti Paşa	Kılıç Ali Paşa[256]	2		-
Hoca	-	6		-
Hocaefendi	Sadeddin Efendi	11	3*	-
Hüseyin Ağa	Ağa-ı Gurebâ-yı Sâbık	1		-
Hüseyin Paşa	-	1		-
Hüsrev Ağa[257]	Emîn-i Matbâh	2*		1
İmam	Mevlânâ Halil İbrahim	1	1*	-
Kadıasker-i Anadolu	-	1		-
Kadıasker-i Rumeli	-	2		-
Kapu Ağası	-	1	1*	-
Kapucu Başı Osman Ağa	Ser-Bevvâbîn-i Evvel	1	1*	-
Karaca Ahmed	-	2		-
Karaca Ahmedzâde	-	2		-
Kasım Efendi	-	1		-
Kethüdâ	Kethüdâ-yı Sekbân Karlı	1		-
Kethüdâ-yı Cemâ‘at-i Mehterân-ı Hayme	Süleyman	1		-
Kilercibaşı	Ser-Kilârî Merdan	2	2*	-
Koca Lala	Cafer Bey	4		-
Kurd Çelebi	Merhûm Tevki‘î Süleyman Çelebi’nin Oğlu	1		-
Kurd Ağa-ı Gölcük	Kurd Mehmed Ağa	1		-
Lala-ı Sâbık	Hacı Mehmed Bey	1		-
Mahmud Ağa	Ser-Ulûfeciyân	1	1*	-
Mehmed Çelebi	Za‘im-i Foça Mehmed Çelebi bin Ali	1		1
Merhûm Hoca	İbrahim Efendi	13		3
Merhûm Ser-Tabbâhîn	Ser-Tabbâhîn Davud	1		1
Meş‘aleî	Meş‘aleî Hüseyin	1		-
Mir‘alem	Ahmed Ağa	2		-
Mirâhor	-	1		-
Mir‘alem Sinan	-	2		1zaim
Mu‘allimzâde	Ahmed Efendi	1		-
Mustafa Ağa	Ser-Bevvâbîn-i Sânî	2	1*	-
Frenk Hekim	Mustafa	1		-
Müfti Efendi	-	1		-
Paşa	-	10		2
Piyâle Paşa	-	1		-
Teşrîfâtî	Ramazan Efendi	1		-
Raziye Hatun	Harem ..	2		-
Rüesâ	-	1		-

[256] Kılıç Ali Paşa’nın Şehzade kapusundaki bağlantılarıyla ilgili bk. s. 56.
[257] Defterin bir başka bölümünde yalnızca “tâbi‘-i Hüsrev” kaydı bulunuyor olup Hüsrev Ağa ile aynı kişi olabileceği düşünülerek tabiyet sayısı buraya havale edilmiştir (*MAD* 1324, s. 13).

Ser-Çavuş	Ser-Çavuşân Hızır	1		-
Ser-Etıbbâ	İsa Çelebi	1		-
Ser-Şahinciyân	Sinan Ağa	1		-
Ser-Zevvâkîn	Mustafa Ağa	1		-
Server Ağa	-	2		-
Sultan	-	4		-
Sünbül Ağa	-	2	1*	-
Tatarhan	-	2	1*	-
Tevki'î	Ahmed Bey	5		-
Vâlide-i Sultan Mustafa	Mahidevran Sultan	4		--
Vezir Mustafa Paşa	-	1		-
Yakut Ağa	Dârüssa'âde Ağası	5	4*	-
Toplam		**163**	**24**	**11**

Tabiyet ilişkisinin belirli durumlarda mali bakımdan avantaj sağladığı açık olmakla birlikte bu farkın pratikte nasıl bir hiyerarşiyi meydana getirdiği bilinmemektedir. Yine de Şehzade Murad'ın kapusunda statü sahibi bir görevlinin oğlu, kardeşi yahut akrabası olarak bulunmanın, cülus sonrası süreçte getireceği avantajlar bir yana, Manisa'da, Şehzade sarayında maddi bir fayda sağlayıp sağlamadığı sorusu maiyyet defterindeki kayıtlardan anlaşılabilmektedir. Buna göre aşağıdaki tabloda hamisi aracılığıyla Şehzade kapusunda bulunan görevliler ile aynı cemaate mensup ancak tabiyet bağı bulunmayan kulların yevmiye miktarları karşılaştırılmaktadır. Tablodaki veriye yalnızca akrabalık değil tabiyet ilişkileri de eklenmiş, *Tabiyet Bağı Olanlar* kısmına görevli sayısı 1 olan cemaatler dahil edilmemiştir.

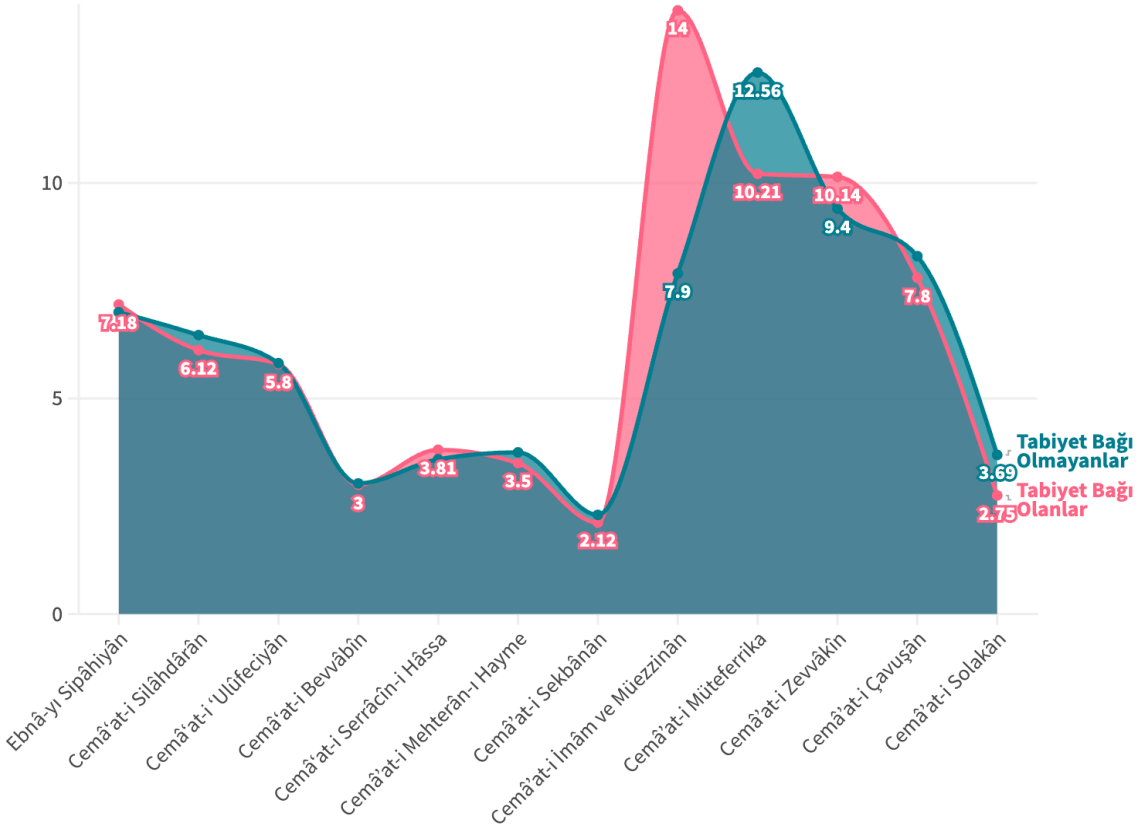
Tablo 8.
Şehzade Kapusunda Tabiyet Bağı Olan ve Olmayan Görevlilerin Yevmiye Ortalamaları.

	Tabiyet Bağı Olanlar Kişi Sayısı/Ortalama		**Tabiyet Bağı Olmayanlar Kişi Sayısı/Ortalama**	
Ebnâ-yı Sipâhiyân	34	**7.18**	212	**7**
Cemâ'at-i Silâhdârân	16	**6.12**	98	**6.47**
Cemâ'at-i 'Ulûfeciyân	5	**5.80**	47	**5.82**
Cemâ'at-i Bevvâbîn	10	**3**	66	**3.03**
Cemâ'at-i Serrâcîn-i Hâssa	19	**3.81**	169	**3.59**
Cemâ'at-i Mehterân-ı Hayme	14	**3.5**	191	**3.75**
Cemâ'at-i Sekbânân	32	**2.12**	96	**2.30**
Cemâ'at-i İmâm ve Müezzinân	5	**14**	11	**7.90**

Cemâ'at-i Müteferrika	15	**10.21**	39	**12.56**
Cemâ'at-i Zevvâkîn	7	**10.14**	32	**9.40**
Cemâ'at-i Çavuşân	15	**7.8**	90	**8.30**
Cemâ'at-i Solakân	4	**2.75**	26	**3.69**

Şekil 4.

Şehzade Kapusunda Tabiyet Bağı Olan ve Olmayan Görevlilerin Yevmiye Ortalamaları.

İki grup arasında mali bakımdan avantaj sayılabilecek bir fark görülmediği gibi, cemaatlerin yarısından fazlası için tabiyet bağı olmayan görevlilerin daha fazla maaş aldıkları söylenebilir. Bu noktada tabiyet bağı olanlar lehine tek büyük istisnayı Cemâ'at-i İmâm ve Müezzinân oluşturmaktadır. 16 kişilik cemaatte ikisi tabiyet, üçü akrabalık olmak üzere beş kişinin hamisi bulunur. Cemaat içerisinde yalnızca Hoca Sadeddin'in oğulları Şeyh Mehmed ve Esad efendiler ile Merhûm Hoca'nın oğlu Abdülkerim'in tanımlanmış görevi bulunmaz. Buna rağmen, Merhûm Hoca'nın oğlu Abdülkerim

Efendi'nin yevmiyesi, Şehzade Mehmed'in (III.) hocası Mevlana Haydar Efendi'nin yevmiyesinden daha fazladır. İkisi de *tâlib-i ilim* olan Mevlana Hasan ve Behram'ın yevmiyelerinde de tabiyet sebebiyle fark oluştuğu görülmektedir. Aynı statüye sahip olsalar bile Merhûm Hoca'ya tabiliği bulunan Mevlana Hasan, Behram'ın iki katı yevmiye almaktadır.

Tablo 9.
Cemâ'at-i İmâm ve Müezzinân'ın Yevmiye Miktarları.

Mevlana Haydar	Hoca-ı Sultan Mehmed Han	24	-
Mevlana Halil	İmâm	17	-
Mevlana Hasan	Tâlib-i İlim	10	tâbi'-i Merhûm Hoca
Mevlana Abdülbaki	Hoca-ı Gılmân-ı Enderûnî	5	-
Mustafa	Tâlib-i İlim	10	tâbi'-i Merhûm Hoca
Abdülkerim	-	25	Veled-i Merhûm Hoca
Behram	Tâlib-i İlim	5	-
Şeyh Mehmed	-	15	Veled-i Hocaefendi
Esad	-	10	Veled-i Hocaefendi
Süleyman	Müezzin	4	-
Hamza	Müezzin	7	-
Hüseyin	Müezzin	7	-
Hacı Ali	Müezzin	7	-
Yusuf	Müezzin	4	-
Ahmed	Müezzin	4	-
Nasreddin	Hoca-ı Teberdârân	3	-

Yevmiye miktarlarından anlaşılacağı üzere kapuda en azından maddi avantaj sağlamak için tabiyet ilişkisinin kurulmuş olması tek başına yeterli değildir. Tabiyette esas avantajı intisap edilen kişinin kapu içerisindeki konumu belirlemekteydi. Nitekim Defterdâr, Rûznâmeî ve Tevki'î gibi kapunun yönetici kesimiyle akraba olanlar ile Şehzade hocalarına intisap etmişlerin yevmiyeleri bu durumun göstergelerinden biridir. O halde saray görevlilerinin hiyerarşisinin himaye altına aldıklarının hiyerarşisini belirlediği söylenebilir. Nitekim maddi bakımdan avantaj sağlamayan "sıradan" bir görevlinin himayesinde olma durumunun da kapu içindeki sosyal statüde bir fark yarattığı düşünülebilir.

2.4. Şehzade Kapusunun Maliyeti

Manisa'daki Şehzade sarayı yalnızca organizasyon bağlamında değil, finansal işleyiş bakımından da payitahta benzemekte olup Şehzade'nin hazinesi ve talep edildikçe merkez hazinenin imkânları Şehzade kapusuna hizmet etmekteydi. Şehzade Murad'ın sarayı için elimizde ne Şehzade Mehmed'de olduğu gibi mutfak masraf defterleri[258] ne de Şehzade Mustafa'daki gibi aylık tayinat kayıtları[259] olmamakla birlikte maiyyet defteri görevlilere yapılan yevmiye, ıydiyye, bahariyye, zemistani ödemeleri ve arpalık gelirlerini göstermektedir. Bu kayıtlar, en azından Şehzade kapusunun personeline yaptığı harcamaların tespit edilmesine imkân sağlamaktadır. Ayrıca Osmanlı Arşivi'nin farklı defter formlarında da Şehzade kapusuna dair çeşitli ödeme kayıtları bulunmaktadır. Kapu halkının, ilki üç aylık ulufe, ikincisi aylık "Mevâcib-i Müşâhere-horân" maaşları ile bahariyye, iydiyye gibi çeşitli mükafatlar ve son olarak arpalık gibi harici gelirler olmak üzere dört farklı gelir biçimi olduğu söylenebilir. Daha önce yakın yönetici olarak sınıflandırılmış ve defterde kayıtları bulunmayan görevlilerin ise has ve zeamet tasarruf ettikleri görülecektir. Bu bölümde, Şehzade Murad'ın görevlilerinin toplam maliyeti ile yevmiye, has ve zeametle finanse edilmiş görevlilerin oranları verilecektir.

Tablo 10.
Cemaatlerin Mensup Sayılarına Göre Yevmiyelerinin Ağırlık Oranı.

Cemaat	Mensub Sayısı	Toplam Yevmiye	Ağırlık % (Mensub)	Ağırlık % (Yevmiye)	Ağırlıklar Çarpımı
Ebnâ-yı Sipâhiyân	244	1703	13,47	17,62	2,37
Çavuşân	107	863	5,91	8,93	0,53
Silahdârân	114	733	6,29	7,58	0,48
Sekbânân	128	298	7,06	3,08	0,22
Müteferrika	54	619	2,98	6,40	0,19
Ağayân	36	804	1,99	8,32	0,17
Bevvâbîn	76	218	4,19	2,26	0,09
Mehterân-ı Hayme	66	243,5	3,64	2,52	0,09
'Ulûfeciyân	52	303	2,87	3,13	0,09
Serrâcîn-i Hâssa	66	238,5	3,64	2,47	0,09
Zevvâkîn	39	372	2,15	3,85	0,08

[258] Feridun M. Emecen, "Şehzadenin Mutfağı: III. Mehmed'in Şehzadelik Döneminde Manisa Sarayına Ait Bir Mutfak Masraf Defteri", *Tarihin İçinde Manisa*, Manisa: Manisa Belediyesi Kültür Yayınları, 2007, s. 73-114.
[259] Uzunçarşılı'nın *TS.MA.e* 7073 olarak verdiği evrağın numarası *TS.MA.e* 812-28 olarak değişmiştir (Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", s. 685).

Tablo 10 - devam					
Cemaat	Mensub Sayısı	Toplam Yevmiye	Ağırlık % (Mensub)	Ağırlık % (Yevmiye)	Ağırlıklar Çarpımı
Harbendegân-ı Hâssa	52	266	2,87	2,75	0,08
Şütürbânân-ı Mâde	52	266	2,87	2,75	0,08
Sâyisân-ı Bargirân-ı Tavla	59	228,5	3,26	2,36	0,08
Gurebâ	45	252	2,48	2,61	0,06
Ehl-i Hiref	49	153,5	2,70	1,59	0,04
Arabaciyân-ı Hâssa	44	142,5	2,43	1,47	0,04
Teberdârân	52	108	2,87	1,12	0,03
Hademe-i Matbah	49	110	2,70	1,14	0,03
Kilerciyân	38	116,5	2,10	1,21	0,03
Hayyâtîn	33	110	1,82	1,14	0,02
Sâyisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Bîrûnî	35	103,5	1,93	1,07	0,02
Solakân	30	107	1,66	1,11	0,02
Habbâzîn	32	87,5	1,77	0,91	0,02
Istabl-ı ‘Âmire-i Küçük	26	106,5	1,43	1,10	0,02
Mehterân-ı Alem	23	112	1,27	1,16	0,02
İmâm ve Müezzinân	16	157	0,88	1,62	0,01
Kâtibân- Hazîne ve Dîvân	16	142	0,88	1,47	0,01
Ümenâ ve Kâtibân-ı İşân	11	98	0,61	1,01	0,01
Şütübânân-ı Ner	14	73,5	0,77	0,76	0,01
Etıbbâ ve Cerrâhîn	7	129	0,39	1,33	0,01
Arabaciyân-ı Kiyâh	14	40,5	0,77	0,42	0,01
Helvaciyân	16	32	0,88	0,33	0,00
Sâyisân-ı Esbân-ı Hassa-ı Enderûnî	12	37	0,66	0,42	0,00
Çakırcıyân	11	34	0,61	0,33	0,00
Şâhinciyân	10	32,5	0,55	0,38	0,00
Cebeciyân	11	29	0,61	0,35	0,00
Na‘âlîn-i Hâssa	10	28,5	0,55	0,34	0,00
Simidgerân	11	23	0,61	0,24	0,00
Sakayân-ı Divân	9	25	0,50	0,26	0,00
Hademe-i Mescid-i Hazreti Mîr	8	25	0,44	0,26	0,00
Peykân	7	21	0,39	0,22	0,00
Saraydârân	8	18	0,44	0,19	0,00
Sâyisân-ı Ağayân-ı Enderûnî	5	13	0,28	0,13	0,00
Atmacaciyân	4	12	0,22	0,12	0,00
Balabânciyân	3	15	0,17	0,16	0,00
Câmeşûyân	4	7,5	0,22	0,08	0,00
Hademe-i Mescid-i Merhûm Server Ağa	2	5	0,11	0,05	0,00
Sakayân-ı Matbah	2	4	0,11	0,04	0,00

Saray çalışanlarının tamamı maaşlı olarak hizmet etmekte Şehzade hazinesine günlük en az 9666 akçe maliyet çıkmaktaydı.[260] Yukarıdaki tablo cemaatlerin toplam yevmiye ve mensup sayılarını göstermektedir. Görevli sayıları eşit olmayan cemaatlerin yevmiye ortalamalarına göre sıralama yapmak anlamlı olmayacağından, mensup sayıları ve yevmiyelerinin kapunun tamamına oranla ağırlıkları hesaplanmış böylece her bir cemaatin mensup sayısına oranla Şehzade kapusundan aldığı pay tespit edilmiştir. Bu hesaplamaya göre kapudaki en yüksek pay 2,37 ağırlık oranıyla Ebnâ-yı Sipâhiyân cemaatine aittir. Daha önce belirtildiği üzere Ağayan ve Müteferrika cemaatleri kişi başına alınan yevmiye miktarlarında en yüksek grubu oluştursalar da mensup sayılarının azlığı ağırlık çarpımlarını etkilemiş görünmektedir.

Şehzade kapusundaki 1810 görevlinin, yalnızca günlük ödemesi 9666 akçeye mâl olmaktaydı. 9666 akçe, 1566 – 1582 yılları arasındaki Sultani/Akçe kuru 65 ve 70 olmak üzere ayrı ayrı değerlendirildiğinde,[261] 65 için 148.71 altına, 70 için 138.09 altına tekabül etmektedir. İki verinin ortalaması alındığında Şehzade kapusunun günlük maliyetinin 143.40 altın olduğu düşünülebilir. Yıllık maliyet, bir güneş yılı esas alınarak hesaplandığında, 3.528.090 akçe yani 52.341 altın çıkar.[262] Bu durumda görevlilerin yalnızca günlük ücretlerini ödemek üzere Şehzade hazinesinden yıllık 52.341 altın çıkarıldığı söylenebilir. Ancak bu miktarın sancakta bulunan sürecin tamamında geçerli olduğunu düşünmek hatalı olacaktır. Yıllık 52 bin altın muhtemelen Şehzade kapusunun cülusa yakın, en kalabalık olduğu yıllarının maliyetidir. Nitekim zikredilen 9666 akçenin bir kısmı ulufe bir kısmı müşahere-horan şeklinde ödenmektedir.

Maiyyet defterinin 45. sayfasındaki "Ağaların Müşâhere-horân defteridir" başlığı altında, şayet sayfa kopması yaşanmadıysa, on iki ayrı cemaat bulunur. Buna göre *Ağayân, İmâm ve Müezzinân, Etıbbâ ve Cerrâhîn, Kâtibân-ı Hazîne ve Dîvân, Ümenâ ve*

[260] Defterde yevmiye bilgisi kaydedilmemiş 6 görevli bulunmaktadır nitekim Müteferrika, Ebnâ-yı Sipâhiyân gibi statü cemaatlerinde bulunan bu görevlilerin maaş almadıkları değil, kayıt sırasında katiplerce yapılan hata sonucu yevmiye bilgilerinin yazılmamış olduğu düşünülebilir.
[261] Şevket Pamuk, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Para'nın Tarihi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012, s. 68.
[262] Tevki'î Ahmed Bey'in ıydiyye, bahâriyye ve zemistânî hesaplamasında günlük 9 akçe, yıllık 3100 akçe olarak hesaplanmıştır, buna göre yıllık tutar 344 gün hesabından belirlenmiş görünmektedir. Bu sebeple kapu halkı için zikredilecek yıllık maliyetler hem güneş yılı hem de hicri yıl göz önüne alınarak 365 ve 344 üzerinden iki ayrı şekilde hesaplanacaktır. 344 gün için yıllık maliyet, 49.329 altın/ 3.325.104 akçe.

Kâtibân-ı İşân, Müteferrika, Zevvâkîn, Çavuşân, Peykân, Hademe-i Mescid-i Hazreti Mîr, Hademe-i Mescid-i Merhûm Server Ağa ve *Saraydârân* cemaatleri maaşlarını aylık ödemeyle alırlar. Yani kapudaki 311 kişi, yevmi toplam 3253 akçeyi, aylık toplam 97.590 akçe şeklinde almaktadır. 97.590 akçe, yukarıdaki kurlarla hesaplandığında ortalama 1447 altına tekabül eder.[263] Ayrıca mezkur bölüme dahil edilmediği halde maaşını müşâhere-horân ile aldığı kaydedilmiş münferit sekiz görevli daha bulunmaktadır. Bu görevlilerin günlük aldığı 78 akçe, aylık 2340 akçeye denk gelmektedir.[264] O halde Şehzade kapusundan aylık ödeme alan toplam görevli sayısı 319 olup, bu görevlilerin aylık maaşı 99.930 akçeye yani 1482 altına tekabül etmektedir.[265] Bu durumda aylık maaş ödemeleri Şehzade kapusundan yapılan yıllık 52 bin altın maaş masrafının %2.83'ünü oluşturmaktadır. Defterdeki diğer görevlilerin ise "mezkûrun Receb, Şaban ve Ramazan vâcibinde ulûfe verilmeyüb nâ-bedîd olmuş" kaydından hareketle maaşlarını ulûfe şeklinde aldıkları söylenebilir.[266]

Maiyyet defteri yevmiyelerin yanı sıra ıydiyye, bahariyye, zemistani, taamiyye, çuha ve arpalık ödemeleri için de kayıtlar sunmaktadır. Esasında Osmanlı sarayında birtakım görevlilerin bu türden hediye almaları kanun üzere gerçekleştirilmiş, hizmetliler görevlerine göre inamlardan yararlanmışlardır.[267] Aşağıdaki tablo (Tablo 11) maiyyet defterine mezkur inam miktarları not edilmiş görevlileri göstermektedir. Kayıtlar deftere "zemistânî ve bahâriyye ve 'ıydiyye fî yevm/fî sene 900" şeklinde not edilmiş olmakla beraber tabloda kısaltmaya gidilerek sadece miktarlar yazılmış, günlük kayıtların yıllık miktarları güneş yılına göre hesaplanmıştır. Tablodaki veriler, aksi belirtilmedikçe ıydiyye, bahariyye, zemistani gelirlerini göstermektedir, bunun dışındaki ödemeler ayrıca belirtilmiştir.

Tabloya göre en yüksek miktar teşrîfâtî ve rûznâme-i defterdâr görevleri için ayrı ayrı ödeme alan Teşrîfâtî Ramazan'a aittir. Birden fazla görevi olan Du'âgûy ve Divitdâr Mehmed bin Halil'in geliri de iki ayrı kalemde hesaplanmıştır. En düşük ücreti ise yıllık

[263] Yıl 344 gün üzerinden hesaplandığında her bir ayın ortalaması 28.6 gün çıkar. Bu durumda kapudaki 311 kişinin yevmi 3253 akçesi, aylık 93.035 akçe/1380 altın yapmaktadır.
[264] 344 gün için aylık 2246 akçe.
[265] 95.281 akçe/1413.50 altın.
[266] Kayıt için bk. *MAD* 1324, s. 37.
[267] Filiz Karaca, "İn'am", *DİA* 22 (2000), s. 259-260.

365 akçe ile şâkirdler almaktadır. Kapucular Kethüdâsı Hasan Ağa, Emîn-i Matbah Hüsrev ve Kâtib-i Matbah Hüseyin diğer görevlilerden farklı olarak sırasıyla yevmi altı ve onar akçeden taamiyye ücreti almış,[268] Tevkiî Ahmed Bey'in arpalığından elde ettiği gelirin aylık miktarı da deftere kaydedilmiştir. Miralem, ser-bevvablar, büyük ve küçük mirahorlar, zevvak, çakırcı ve sekban cemaatlerinin serleri ile ot emini ve katibinin dahil olduğu 16 kişilik görevli grubu da yevmiyelerinin yanı sıra arpalık ile ücretlendirilmişlerdir.[269] Ehl-i Hiref cemaatindeki görevlilerin her birine yıllık altı yüz akçeden toplam on beş bin akçe, şakirdlerine yalnızca kumaş için yıllık toplam bin altı yüz akçe ödenmiştir. Aynı şekilde çamaşırcı ve cerrah şarkirdlerine sadece kumaş için toplam bin yüz akçe ödeme yapıldığı görülmektedir. Şehzade hazinesinden çıkmayan arpalık gelirleri istisna tutulduğunda kapudaki 83 görevlinin in'am ödemeleri için yıllık 72.445 akçe masraf yapıldığı söylenebilir, bu hesaba mezkur üç görevlinin aldığı günlük yemek ödemesi de eklendiğinde yıllık masraf 79.745 akçe çıkar. 79.745 akçe 1566 – 1582 oranlarıyla hesaplandığında ortalama 1182 altına tekabül etmektedir.[270] O halde kapu görevlileri için Şehzade hazinesinden yapılan toplam masrafın yıllık, 3.607.835 akçe, 53.522 altın olduğu söylenebilir, mezkur ödemeler toplam harcamanın %2.21'ini oluşturmaktadır.[271]

[268] Emîn-i Matbah Hüsrev ve Kâtib-i Matbah Hüseyin'in isimleri, inam gelirleri olmadığı için tabloya kaydedilmemiştir (*MAD* 1324, s. 46, 48).
[269] Metin Kunt, defterdeki arpalık tevcihlerinin cülustan sonra yapıldığını, mezkur görevlilerin bu tevcihlerle beraber emekli edildiklerini söyler. Ancak hem kayıtların yazı stili hem de günlük ödemelerin tamamının tespiti için tutulan "yekun" kayıtlarına arpalık miktarlarının da dahil edilmesi Kunt'un değerlendirmesinin doğru olmadığını göstermektedir. 16 görevlinin tasarruf ettiği aylık 4.647 akçe değerindeki arpalık tevcihleri, Manisa'da Şehzade kapusunda bulundukları sırada verilmiş olmalıdır. Kunt'un yorumu için bk. Kunt, "Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları", s. 398; *MAD* 1324, s. 46.
[270] 344 gün için 59.672 akçe/ 885 altın.
[271] 344 gün için 59.672 akçe/ %1.66.

Tablo 11.
Maiyyet Defterindeki Görevlilerin Yevmiye Dışındaki Gelirleri.

İsim	Görevi	Yevmi	Bahâriyye ve Zemistânî ve Iydiyye Miktarları (Akçe)
Ahmed Bey	Tevki'î	45	Yekûn 116 (günlük)[272]
Hasan Ağa	Kethüdâ-yı Bevvâbîn	20	1500 (yıllık) [273]
Mevlana Halil	İmam	17	1400 (yıllık) [274]
Mevlana Abdülbaki	Hoca-ı Gılmân-ı Enderûnî	5	900 (yıllık)
İsa Çelebi	Reis-i Etıbbâ	50	3000 (yıllık)
Hasan	Ser-Cerrâhîn	11	600 (yıllık)
Mustafa Frenk	Tabîb	17	600 (yıllık)
Faik	Kehhâl	9.5	600 (yıllık)
Pir Ahmed	Cerrah	4	600 (yıllık)
Mustafa	Cerrah	7	600 (yıllık)
Kurd Yahudi	Tabîb	40	1500 (yıllık)
Mustafa	Mukâta'aî	19	6 (günlük)
Mehmed	Muhâsebeî	15	6 (günlük)
Mehmed	Tezkireî	12	6 (günlük)
Süleyman	Mukâbeleî ve Mukâta'a-ı sânî	12	6 (günlük)
Bali	Kâtib-i Divân	8	6 (günlük)
Osman	Kâtib-i Divân	10	6 (günlük)
İbrahim	Kâtib-i Divân	10	6 (günlük)
Şaban	Kâtib-i Divân	9	6 (günlük)
Bekir	Kâtib-i Mâliye	9	6 (günlük)
Ramazan	Teşrîfâtî	8	6 (günlük) Rûznâme-i Defterdâr 6 (günlük)
Feyzi	Kâtib-i Divân	6	6 (günlük)
Mehmed	Kâtib-i Divân	7	6 (günlük)
Mahmud	Kâtib-i Cebeciyân-ı Ruznâmei Paşa	5	6 (günlük)
Veli	Şâkird-i Rûznâmeî ve Kâtib-i Ehl-i Hiref	4	1 (günlük)
Ahmed	Şâkird-i Reis-i Küttâb	5	1 (günlük)
Mustafa	Şâkird-i Kâtib-i Divân	3	1 (günlük)
Mustafa	Emîn-i Ahkâm	11	1500 (yıllık)
Hasan	Vezzân	5	1900 (yıllık)
Süleyman	Sâ'atî	10	600 (yıllık)
Mehmed bin Halil	Du'âgûy ve Divitdâr	11	2400 (yıllık) be cihet-i Divitdâriyye 1500 (yıllık) be cihet-i Du'â-gûy 900 (yıllık)

[272] Tevki'î Ahmed Bey'in gelirleri, resm-i ahkâmdan günlük 48 akçe, arpalıktan günlük 14 akçe, ıydiyye, bahâriyye ve zemistânî günlük 9 akçe, toplam günlük gelir 116 akçe olarak hesaplanmaktadır. Ancak arpalık geliri Şehzade hazinesinden çıkmadığından toplam ücretlendirmede hesaplamaya dahil edilmeyecektir (*MAD* 1324, s. 45).
[273] Ayrıca yemek ödemesi için verilen günlük 6 akçe, (*MAD* 1324, s. 46).
[274] Bu ödeme notunda ıydiyye kaydı bulunmamaktadır (*MAD* 1324, s. 47).

25 Kişi	Cemâ'at-i Ehl-i Hiref	-	15 bin (yıllık)
16 Kişi	Şâkirdân-ı Ehl-i Hiref	-	1600 (yıllık-kumaşlık)
4 Kişi	Cemâ'at-i Câmeşûyân	-	400 (yıllık-kumaşlık)
7 Kişi	Şâkirdân-ı Cerrâhîn	-	700 (yıllık-kumaşlık)
83Kişi			**72.445 Akçe / 1074 Altın**

Maiyyet defteri yalnızca, maaşlarını Şehzade hazinesinden alan görevlilerin isimlerini verirken maaş dışında has, zeamet ve tımar tasarruf ederek gelir elde eden görevliler de kapuda bulunmaktadır. Örneğin Şehzade'nin lalası Cafer Bey'in 92.748, Lala Ferruh Bey'in 98.120 akçelik has tasarruf ettiği icmal defterlerindeki kayıtlarda geçmektedir.[275] Miralem Pir Ali Ağa ile Defterdâr Kara Üveys Çelebi ise zeamet tasarruf etmekte ayrıca mühimme kayıtları cülustan iki ay önce Defterdâr'a yapılan yirmi beş bin akçelik terakkiyi de göstermektedir.[276] Daha sıradan görevleri bulunan kapu mensuplarına ise zeamet yahut ulufeleri bedeli tımar verildiği görülmektedir. Bu şekilde tımar tasarruf ettiği tespit edilen görevli sayısı on beş olup daha kapsamlı bir arşiv taraması yapıldığında bu sayının artacağı açıktır.[277]

Neticede, doğrudan Şehzade hazinesinden finanse edilerek maaşları gider hanesinde yazılan görevli sayısı 342'dir. Mezkur görevlilerin ödemeleri için yıllık 3.607.835 akçe masraf yapılmaktadır. Üç buçuk milyonluk masrafa Manisa sarayının harcamaları da eklendiğinde gider miktarı, yalnızca görevli maaşlarının ödenmesi için gereken üç milyonluk ücretten daha fazla çıkmaktadır. Nitekim bu masrafa karşı Şehzade Murad'ın tespit edilebilmiş has miktarı 2.286.850 akçedir. Bu durumda Şehzade'nin gelirleri için iki seçenek üzerinde durulabilir. İlki, arşiv kayıtlarında Şehzade Murad'a verildiği ifade edilen has miktarlarının, dirlik olarak verilen bölgeden toplanabilecek asgari miktarı gösteriyor olduğu, ikincisi ise Şehzade Murad'ın tespit edilmemiş en az bir milyon akçelik geliri daha olduğudur. Mühimme defterindeki, 2 Şubat 1565 tarihli kayıttan hareketle Şehzade gelirinin en erken 1565 ortalarında artırılmış olması

[275] BA, *TKGM.d*. 333, s. 11; BA, *TKGM.d.* 270, dijital s. 32.
[276] Pir Ali Ağa'nın zeametleri için, *TKGM.d.* 270, s. 142, ayrıca bk. Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, s. 281; Kara Üveys Çelebi için, *TKGM.d*. 333, s. 12; *MD* 25, s. 304, h. 2814.
[277] Kâtib-i Kethüdâ-yı Bevvâbîn Mehmed'e yapılan beş bin akçe terakki için *MD* 25, s. 206; Şehzade kapusunda bulunup ibtidâdan tımar alanlar için *MD* 25, s. 4, 214; zeamet tasarruf edenler için *MD* 25, s. 62; *KK* 225, s. 65, 118, 123, 157, 171, 268; *MD* 25, s. 121; 45 bin akçelik zeamet sahibi Lala Cafer'in Oğlu Ahmed'e müteferrikalık talebi için bk. *KK* 225, s. 216.

beklenebilir zira kayıt, mezkur tarihte verilen dört yüz bin akçelik terakki ile Şehzade haslarının iki milyon akçeye ulaştığını söylemektedir.[278] Nitekim yapılan terakkilerin sıklığı düşünüldüğünde cülusa kadar geçen dokuz yıllık süreçte Şehzade haslarının mezkur gideri finanse etmeye yetecek miktarda olacağı düşünülebilir.[279]

[278] Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, s. 34, 35 (*MD* 4, s. 326, h. 687).
[279] Şehzade'nin gelirleri için bk. Kapu Halkının Genişlemesi.

3. BÖLÜM: TAŞRADAN PAYİTAHTA: ŞEHZADE KAPUSUNDAN PADİŞAH KAPUSUNA

Sultan Selim'in (II.) vefatı, Sokullu Mehmed Paşa'nın görevlendirdiği Hasan Çavuş ile Şehzade Murad'a bildirilmiş,[280] Murad aynı gece, yanında lalası ve hocası bulunduğu halde Nişancı Feridun Bey'in kalyetesiyle Mudanya'dan İstanbul'a yola çıkmıştı. Devrin kronikleri bu yolculuğun her türlü ayrıntısından bahsediyorlardı.[281] Zira Şehzade'nin İstanbul'a gelişi, yeni padişahın tahta oturmasının ötesinde büyük bir yenilenme ve binlerce kişilik hizmetli grubunun kariyerlerinde yapılacak değişimi ifade etmekteydi.[282] Bu değişimin en önemli parçasını payitahta dönen şehzadelerin beraberlerinde getirdikleri kapu halkları oluşturuyordu. Nitekim sultanın keyfi atama yetkisi şehzadelik kapusunu da kapsıyor, her cülusta yeni görevlileri istihdam etmek üzere saraydan "büyük çıkma" denilen tasfiyeler gerçekleştiriliyordu.[283] Kapunun sağladığı destek sultanın meşruiyetine neredeyse doğrudan etki ediyor, mevcut görevlilerin biati ile yeni hizmetlilerin alması gereken terakkiler egemenliğin tesisindeki zaruri şartları oluşturuyordu.[284] Murphey'in, kapu halkının sadakatini saltanatın anahtarı şeklinde

[280] Emecen, II. Selim'in kesin olmayan vefat tarihini kroniklerden hareketle 13-14 Aralık 1574 (28-29 Şaban 982) olarak vermektedir. II. Selim'in vefat tarihiyle ilgili tartışma için bk. Feridun M. Emecen, "II. Selim", *DİA* 36 (2009), s. 417; Hasan Çavuş'un görevlendirilmesiyle ilgili hüküm için bk. BA, *KK* 249, s.119 (zikreden: Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, s. 36).

[281] Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, s. 358; Selânikî, *Târih-i Selânikî,* s. 99.

[282] Her padişahın cülusunun yeni bir dönem başlattığı kabulü çoğunlukla verilen berat ve yapılan anlaşmaların yenilenmesi özelinde anlaşılsa da meselenin temelini kural koyucu olarak tahta oturan Osmanlı padişahının idari ve hukuki tasarruflarındaki yenilikler oluşturmaktaydı. Nitekim literatürün ittifak ettiği üzere Sultan Süleyman'ın kanunları ve kalemlerdeki profesyonelleşmeyle beraber bu yenilenmenin mahiyeti değişmiş, Süleyman'dan sonraki değişimler formalite olmaktan öteye gitmemiştir. Bk. İ. Metin Kunt, "Sultan Dynasty and State in the Ottoman Empire: Political İnstitutions in the Sixteenth Century" The Medieval History Journal 6, 2 (2003), s. 222; Rhoads Murphey, "Consolidation of the Political Household in the Immediate Post-Accession Phase of Rule" *Exploring Ottoman Sovereignty*, Londra: Continuum Yayınları, 2008, s. 118.

[283] Kunt, "Royal and Other Households", s. 111; Murphey, "Consolidation of the Political Household", s. 117.

[284] Kunt'un II. Selim anlatısı, kapunun padişahın egemenliği üzerindeki etkisini göstermesi bakımından önemlidir. Buna göre babasının vefat haberi üzerine İstanbul'a hareket eden Şehzade, cülusunu tasdikleyecek bir kapu bulamadığından hazineyi açtırmamış, Sigetvar'a gitmek suretiyle cülusunu tekrarlamayı tercih etmişti. Kunt'a göre Selim'in gerçek saltanatı babasının ordu ve kapusunu devraldığı Macar topraklarında başlamıştı. Zira yeni padişahın kapusu asla sabık kapu yerine geçemiyor, Murphey'in söylediği gibi saltanat için aslolanı divan yönetiminin tasdiki değil, mümkün olan en kalabalık maiyyetin onayı oluşturuyordu (Kunt, "Sultan Dynasty and State in the Ottoman Empire", s. 224; Murphey, "The Dynasty as Family Enterprise", s. 101).

değerlendirmesi de bu yüzdendi.[285] Kapunun hizmetkarları cülusa kadar sağladıkları koşulsuz sadakatin neticesini payitahtta almayı ümid ediyorlardı.[286] Zira padişah kapusunda elde edilecek mansıp, ne kadar sıradan olursa olsun şehzade kapusunda yahut muadili bir kapuda bulunmaktan daha prestijliydi.

Kapuhalklarının dönüşüm süreci, üzerinde dramatik etkiler yaratacağı farklı unsurların varlığı sebebiyle kolay işlemiyordu. Sabık sultanın kapusu, saltanatın süresine bağlı olarak teşkilatlanmasını genişletmiş başka kapularla iç içeydi. Ekabir kapuları şeklinde adlandırılan bu organizasyonlar, kendi çıkarları doğrultusunda yönetim kademelerinden alabilecekleri maksimum faydaya odaklanıyor, yeni padişahın gelişi bu kadroların dolayısıyla da kurdukları fayda zincirinin değişmesi anlamına geliyordu. Palmira Brummett, Akdeniz dünyasının bir parçası olarak Osmanlı'da ekabir kapularını incelediği makalesinde, bu kalabalık hizmetkarları, ortak menfaatler etrafında toplanmış, kendi iç işleyişine sahip, genişletilmiş akraba ve çıkar grupları olarak tanımlamaktaydı.[287] Vezîriâzam Sokullu Mehmed Paşa'nın üç padişahlık sadareti tam da böyle bir kapunun oluşmasına fırsat vermişti. III. Murad vezîriâzamın gücünü kırabilmek için en yakın adamlarından Nişancı Feridun Bey'i azletmiş, kethüdâsı Hüsrev Ağa ile kapucubaşısını uzaklaştırmış olsa da ondan kurtulması ancak paşanın ölümüyle mümkün olabilmişti.[288] Zira yeni padişahın atama yetkisi ancak üst düzey idari kalemler söz konusu olduğunda

[285] Rhoads Murphey, "The Dynasty as Family Enterprise: Siblings Rivalry, Struggles for Succession to the Throne and Incipent Creation of the Political Household" *Exploring Ottoman Sovereignty*, Londra: Continuum Yayınları, 2008, s. 99-116.

[286] Murphey, "The Dynasty as Family Enterprise", s. 111; Şehzade konutlarına olan teveccühü sanatçılar ve bunların himayesi veçhesinden ele alan Kappert, Şehzade kapularını, İstanbul'a göç etme eğiliminin bir parçası olarak işlevsel bir durak, istasyon olarak tanımlamaktadır. Buna göre şairler ve sanatçılar ya sancaktaki süre boyunca merkeze önerilmeyi ya da cülusla beraber payitahta taşınmayı hedeflemekteydiler. Bk. Kappert, *Die Osmanischen Prinzen und ıhre Residenz Amasya*, s. 16.

[287] Palmira Brummett, "Osmanlıları Akdeniz Dünyasına Yerleştirmek: Ekabir ve Kapılar Meselesi" *Hakim Paradigmaların Ötesinde: Rifa'at Abou-El-Haj'a Armağan*, ed. Donald Quataert, Baki Tezcan, İstanbul: Tan Yayınevi, 2012. s. 105-124; Hajj'ın 1683-1703 arasında merkezi yönetimin dönüşümü ile paşa ve ekabir kapularının yükselişini Köprülü Mehmed Paşa üzerinden anlattığı makalesi için bk. Rifaat Ali Abou-El-Haj, "The Ottoman Vezir and Paşa Households 1683-1703: A Preliminary Report", *Journal of the American Oriental Society*, 94/4 (1974), s. 438-447.

[288] Erhan Afyoncu, "Sokullu Mehmed Paşa", *DİA* 37 (2009), s. 354-357; Fleischer, Sokullu'nun sadaretini bürokratik ve askeri atamalardaki tercihleri sebebiyle "intisap imparatorluğu" olarak değerlendirmektedir (Fleischer, Gelibolulu Mustafa Âlî, s. 47); Sokullu Mehmed Paşa'nın iktidarına dair anekdotlar için bk. M. Tayyip Gökbilgin "Mehmet Paşa, Sokullu, Tavil" *İA* 7 (1970), s. 595-605; Paşa'nın kapusuna dair kısa bir inceleme için bk. Günhan Börekçi, "Factions and Favorites at the Courts of Sultan Ahmed I (r. 1603-17) and His Immediate Predecessors" (Doktora Tezi, The Ohio State University, 2010), s. 159-172.

sınırlandırılabiliyordu. Bu da yapılacak atamaların miktarını bilemeyen selef kapunun sıradan görevlileri için en önemli sorunu oluşturuyordu.[289]

Kunt'un ifade ettiği şekliyle sultanın devlet kadrolarını tamamen değiştirmesi söz konusu değildi. "Kanun-ı kadim" gereğince dîvân-ı hümâyuna dokunulmuyor, sarayın sanatkar ve tabipleri gibi yetişmiş görevliler de çoğunlukla değişmeden hizmetlerine devam edebiliyorlardı.[290] Yeni sultandan beklenen saray görevlilerini yani kapu halkını değiştirmesiydi. Sultan Murad cülusu takiben 15 bin yeniçerisine kesesi on bin altından yetmiş kese göndermiş,[291] müjdeyi getiren Hasan Çavuş'u Çavuşbaşılık ile ödüllendirmişti.[292] Sultan'ın Manisa'daki kapusu ancak cülustan bir ay kadar sonra 21 Ocak 1575'te, başlarında Şehzade'nin Defterdarı Üveys Çelebi olduğu halde Üsküdar Sarayı'na gelebilmişlerdi.[293] Bundan sonra yapılması gereken şehzade kapusuna terakkilerin verilerek payitahta dahil edilmelerini sağlamaktı.

> Ve yarındası Seşenbih günü [1 Şubat 1575] vezîriâzam divân-ı âlîden geldükden sonra hilâf-ı âdet hâssaten Manisa'dan gelen hüdâvendigâr kulları mühimmâtı içün ikindi divanına çıkup ve reis'ül-küttâbı dahi çağırdup ve onun kalemiyle birer birer yoklayup ve yollu yolunca cümlesin kapu bölüğüne ilhâk etdiler. [294]

---

[289] II. Selim, ikinci kez cülus etmek üzere Sigetvar'a gittiğinde, Konya Muhaberesi sebebiyle orantısız artan görevlilerinin miktarı sabık kapunun mansıp endişesini artırmış, daha da önemlisi bu kalabalık grubun atamaları, Sultan Süleyman devrinde yetişerek büyük çıkmayı bekleyen görevlilerin önünü kapatmıştı. Murphey, II. Selim ile gelen görevlilerin sayısını 4.956 olarak verir. Personel sayısında %9'a denk gelen bu artış, hazine üzerinde %40'lık, 35 milyon akçe tutarında devasa bir ödeme yükü anlamına geliyordu (Murphey, "Consolidation of the Political Household", s. 124-125); Selim'in kapusuna silahlı asker alımının yapılmasına sebep olan Şehzadeler Savaşı için bk. Şerafettin Turan, *Kanuni Süleyman Dönemi Taht Kavgaları*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1997.

[290] Kunt, "Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları", s. 395-396; Murphey, "Consolidation of the Political Household", s. 119.

[291] Her biri 50 filorilik cülus bahşişi almışlardı, Selânikî, *Târih-i Selânikî,* s. 102 (Murphey, "Consolidation of the Political Household", s. 126); Seyyid Lokman yeniçerilere gönderilen bahşişi "üçer bin akçe" miktarında vermektedir (Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, s. 359-360).
Ruznamçe defterindeki kayıtlar, Sultan Murad'ın cülustan üç gün sonra, 11 Ramazan 982 tarihinde saraya altı bölük halkı ve saraya hizmetlilerine verdiği inamları göstermektedir. Buna göre Ebnâ-yı Sipâhiyân, Silâhdâr, 'Ulûfeciyân-ı yemîn, 'Ulûfeciyân-ı yesâr, Gurebâ-yı yemîn, Gurebâ-yı yesâr, Cebeciyân, Topçuyân, Mehterân-ı 'alem, Istabl-ı âmire, Matbah-ı âmire, Bevvâbîn, Ehl-i Hired, Çavuşân-ı dergâh-ı âlî, Mehterân-ı hayme, Habbâzîn-i hâssa ve Arabaciyân cemaatlerinin tamamına cülus bahşişi verilmişti. Kayıtlar için bk. BA*, KK* 1770, s. 63a, 63b, 68a, 74a,

[292] Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, s. 360, 361.

[293] Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, s. 363; Şehzade maiyyetinin İstanbul'a gelişi nakil arabalarının eksikliği nedeniyle gecikmiş, İstanbul'dan kadırgalar ile 14 araba, 330 beygir ve birkaç çift mefreş gönderilmiş, civar kadılıklarına kafilenin geçeceği yollara yiyecek ikmali ve bakım için emirler verilmişti. Defterdar Üveys, 12 Ocak 1575 günü "Darüssaade" halkıyla yola çıkıldığını bildiriyordu (Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, s. 36).

[294] Metnin devam eden satırları şöyledir, "Ve yarındası Çehârşenbih ve onun ertesi Pençşenbih günleri [2 ve 3 Şubat 1575] dahi husus-ı mezbûre için reisü'l-küttâb paşa-yı a'zam hazretlerine varup ve yoklama

Seyyid Lokman tarafından kaleme alınmış bu satırlardan anlaşılacağı üzere sadrazam ve reisülküttab yeni kapunun dahli meselesi için mutad olmayan bir mesai harcamış, defterin temize çekilmesi üç gün sürmüştür. Sultan'a sunulmuş olması muhtemel defterdeki atama kayıtları çok geçmeden ruznamçelerde de yerini alacaktır.[295] Şehzade kapusunun sultan kapusuna dönüşme oranının belirlenmesine imkan sağlayacak bu notlardan hareketle devam eden bölümde, cülus müjdesiyle beraber III. Murad'ın maiyyetinde ibtidadan yer bulduğu iddia edilen görevlilerden bahsedilecek, ardından şimdiye kadar görevleri, maaşları ve ilişki ağları ile mezvubahis edilen 1810 kişiden kaçının padişah sarayına intikal ettiği sorusuna cevap aranacak, son olarak da şehzadenin yakın-yönetici maiyyetinin cülusla beraber edindikleri mansıplar ve kariyer dönüşümleri incelenecektir.

3.1. Kapunun En Yeni Üyeleri: Saltanatla Müjdelenenler

Daha önce şekil ve muhteva özellikleri bahsedilen maiyyet defterinin 42. sayfasında "Saltanat haberi geldikten sonra yazılması ferman olunanların defteridir" başlığı bulunur. Buradaki kayıtlar defterin geri kalanından farklı olarak "Hazînedârbaşı kullarının serrâcı Şabân yedi akçe ile çavuş" örneğinde olduğu gibi kısa notlar halinde yazılmışlardır. Mukarrer görünümündeki defterin bu kısmı, Şehzade kapusunun intikalinden sonra İstanbul'da tutulmuş olmalıdır.[296] Zira ismi bulunan 66 görevlinin kapuya Sultan'ın fermanıyla dahil edildikleri sayfa başında açıkça ifade edilir.[297] Metin Kunt, defterin bu

defterin tashih idüp sâyir mesâlih görülmezdi." O halde mezkur üç gün kapunun yeni baştan sayılıp müsvedde kısmının hazırlanması için değil, müsvedde defterdeki atama notlarının temize çekilmesi için harcanan mesaiyi işaret etmektedir. Bu durumda müsvedde defterin ne zaman ve nerede tutulduğu sorusu ortaya çıkar. Şayet defterin kapunun gelişiyle İstanbul'da tutulduğu düşünülecekse Murad'ın cülusuna dair her türlü ayrıntıyı zikreden kronik yazarlarının bu olaydan bahsetmemesi anlamlı olmayacaktır. Ayrıca müsvedde defterde bazı görevliler için "Manisa'da yerinde yazılmışdır" kaydı bulunmaktadır. Bu durumda *MAD* 1324 defterinin, daha önce sayfaları belirtilen müsvedde kısmının Manisa'da tutulmuş olduğu iddia edilebilir. Bu iddia, defterin taşra evrakı olarak sınıflandırılmasına imkan sağlaması bakımından önemlidir. Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, s. 364.

[295] BA, *KK* 1867, s. 90; BA, *KK* 1770, 84b- 85a ve devamı. *KK* 1770 defterinin incelemesi için bk. Nejat Göyünç, "Tarih Başlıklı Muhasebe Defterleri", *Osmanlı Araştırmaları* 10 (1990), s. 1-38.

[296] Seyyid Lokman, muhtemelen, bu defterin tutulma sürecini şu satırlarla anlatmaktadır: "Ve eyyâm-ı mezbûreden sonra vâkî olan Cuma günü ki mâh-ı mezbûrun yigirmi ikisi [4 Şubat 1575] idi, reis-i mezkûr hilâf-ı mu'tâd küttâb-ı getürdüp mu'avvak kalan mesâlih-i enâm ve ahkâm-ı meserret-encâmı görüp ve resîd eyleyüp mührlü kîse ile nişancı bege gönderdi" (Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, s. 365).

[297] "Sa'âdetlü pâdişâh gerdûn-iktidâr e'azzallâhu te'âlâ nasârahû ilâ yevmi'l-karâr hazretlerine saltanat haberi geldikden sonra yazılması fermân olunan bunlardır" (*MAD* 1324, s. 42).

parçasını, Sultan Murad dönemindeki düzen bozulmasının bir örneği olarak değerlendirir. Ona göre deftere, dolayısıyla da Sultan'ın kapusuna alelacele alınan bu görevliler, kronik yazarlarının Murad devrine dair yakınmalarının haklı bir sebebi gibi görünmektedir:

> Bu kişilerin Şehzade Murat'ın artık padişah olduktan sonra fakat alelacele ve Sultan Murat'ın fermanıyla hala şehzade kapısına yazılmaları, hemen hepsinin bir ricacı aracılığıyla kayırılmasından ötürü olsa gerek. Anlaşılan amaç, artık şehzade kapısı mensubu sayılan bu kişilerin böylece başka bir göreve geçebilmelerini sağlamaktı.[298]

Görevlilerin, cülus haberinden sonra daha yüksek bir mansıp alabilmek için Şehzade kapusuna dahil edildikleri yorumu hatalı görünmektedir. Zira mezkur defterdeki 66 görevlinin 19'u halihazırda zaten Manisa'daki kapuda ekmekçi, aşçı, seyis ya da kapucu olarak görev almış kimselerden oluşur. Nitekim dördünün ismi defterin bu kısmına mükerrer olarak kaydedilmiştir. Yani maiyyet-i şahane defterinin müsvedde bölümünde isimleri bir kez daha geçer. Bu tekrar, "cülusla müjdelenenler" defterinin mukarrer parçalardan biri olduğunu ispat etmekle birlikte tekrarı bulunmayan isimlerin de kapuyla halihazırda ilişkileri olduğunu göstermektedir. Zira kayıt usulünden anlaşıldığı üzere, görevlilerin mukarrer kısma kaydedilebilmeleri için daha önce yoklanarak atamalarının belirlenmiş olması gerekmektedir. Görevleri belirtilmemiş olanlar ise Şehzade kapusuna değil doğrudan Padişah kapusuna dahil edilmek üzere not edilmişler ayrıca %40 gibi yüksek bir oranla kapunun üst düzey hizmetlileriyle akrabalık, tabiyet veya "âdem olma" yoluyla ilişki kurmuşlardır. Bahsi geçen üst düzey görevliler arasında Şehzade'nin Darüssaade Ağası Yakut Ağa, Kilercibaşı, Hazinedarbaşı, Kapu Ağası ve Hoca Sadeddin gibi isimler bulunur. Ayrıca 18 görevli de Sokullu Mehmed Paşa'nın isteğiyle deftere kaydedilmiştir.[299] Bu minvalde mezkur isimlerin ricacı olmalarına gerek olmaksızın "ademlerini" Padişah kapusunda istihdam edebileceklerini düşünmek yanlış olmayacaktır.

[298] Kunt, "Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları", s. 398.
[299] "Devletlü ricasıyla", devletlüden kasıt Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa olmalıdır.

Cülusla müjdelenme kavramı, cülus sonucu görev alma kapasiteleri öncelikli olanları ifade etmek üzere kullanılmış olabilir.[300] Bu minvalde "cülusla müjdelenen" görevlilerin atama kayıtları iki grupta incelenecektir. İlk grubu Şehzade kapusunda bulundukları halde Padişah kapusuna intikal edenler oluşturur. Aşağıdaki tabloda mevzubahis görevlilerin yevmiye ve statülerindeki değişiklikler gösterilmektedir. Bu değişikliklerin görevlendirme olarak değil, cemaatleri belirleme bağlamında yapılmış olması muhtemeldir. Yani atamalar, görevleri değil maaşların ödeneceği cemaatleri gösteriyor olmalıdır. Ancak her halükarda yevmiye miktarlarında da cemaat değişikliklerinde de cülusla beraber gelen ciddi bir terakki söz konusu değildir. Nitekim yevmiyesi artan dört kişinden üçü statü birimlerinde bulunmaktadır. Ebnâ-yı Sipâhiyân cemaatinden maaş alan iki görevlinin yine aynı cemaatte, bir akçelik terakkiyle devam ediyor olmaları statü gruplarının etkisini göstermekle birlikte terakkilerde statü cemaatlerinin istisnai durumda olup olmadıklarının değerlendirmesi ileride yapılacaktır.

Tablo 12.
Şehzade Kapusundan Padişah Kapusuna Cülus Müjdesiyle Geçenler.

İsim	**Tabiyet**[301]	**Eski Görev- Yevmiye**[302]		**Yeni Görev- Yevmiye**	
Şaban		Serrâc-ı Ser Hâzîn	6	Çavuş	7
Ali bin Hüseyin		Sipahi - Merhum Sultan Mustafa validesinden mektup getüren	6*	Sipahi Oğlanı	7
Mahmud	*	Sipahi- Helvacı Sultan hazretlerinden mektup getüren	6*	Sipahi Oğlanı	7
Memi		Seyis	2-3	Bevvâb	3
Hasan		Ekmekçi	2	Bevvâb	3
Hızır		Ulûfeci	5	Bevvâb	5
Mustafa		Bevvâb	2*	Bevvâb	4
Ömer	tâbi'-i Hoca	Şâkird-i Seyis	3	Serrâc	3
Ali	*	Aşçı	2	Baltacı	2

[300] Bu değerlendirme, cülus sonrası yevmiye terakkileri mevzusunu danıştığım sırada yine mezkur konu için Rhoads Murphey tarafından yapılmıştır. Kendisine büyük bir sabır ve nezaketle sorularıma cevap verdiği için ayrıca teşekkür ederim.

[301] "*" işareti deftere "devletlü ricasıyla" yazılan görevlileri göstermektedir.

[302] Tablodaki görevlilerin tamamı müsvedde defterde bulunmadığından, eski yevmiyeler Şehzade kapusunda kendileriyle aynı işi yapan görevlilerin yevmiye ortalamalarına göre yazılmıştır. "*" ile işaretlenmiş miktarlar ise müsvedde defterde kayıtları olan görevlilerin doğrudan aldıkları miktarları göstermektedir.

Hüsrev	*	Aşçı	2	Baltacı	2
Behram	*	Aşçı	2	Baltacı	2
Abdi	*	Aşçı	2	Baltacı	2
Mahmud	*	Aşçı	2	Baltacı	2
Numan	*	Aşçı	2	Baltacı	2
Mustafa	*	Aşçı	2	Baltacı	2
Kurd	*	Ekmekçi	2	Baltacı	2
Mustafa	*	Ekmekçi	2	Baltacı	2
İbrahim	*	Ekmekçi	2	Baltacı	2
Memi	*	Ekmekçi	2	Baltacı	2

Aşağıdaki tablo, tanımlanmış bir görevi olmadığı halde cülus müjdesiyle Padişah kapusuna gelen isimleri göstermektedir. 35 görevliden 26'sının Şehzade kapusuyla doğrudan bağlantısı olduğu düşünüldüğünde, görevlilerin merkez kapuya dahil edilen alelade isimler oldukları yorumu yetersiz kalır. Nitekim bu görevlilerin, en azından 26'sının ilişki türleri sebebiyle Şehzade kapusunda hizmet ettikleri bile iddia edilebilir. Zira akrabalık değilse de tabiyet kayıtlarının terakki defterine yazılmasının makul açıklaması Şehzade kapusunda bir şekilde görev almaları olacaktır. Aksi halde, örneğin "tâbi'-i Yakut Ağa" kayıtları için, Yakut Ağa'nın Manisa'da Şehzade sarayının dışında bir kapusu olduğu ve burada kendisine hizmet eden dört kişiyi İstanbul'a getirmek suretiyle Padişah kapusunda istihdam etmeye çalıştığının iddia edilmesi gerekir. Herhangi bir veriye dayanmayan bu iddialar "adem" ve "kul" kayıtları söz konusu olduğunda da yetersiz kalacaktır.

Tablodaki isimlerin eski görevleri bilinmediğinden yevmiye ve cemaat bağlamında bir terakki yorumu yapılamaz. Benzer şekilde birine tabi olmanın da görevliler açısından avantaj yarattığı söylenemez. Zira Hocaefendi'ye tabi biri silâhdâr biri serrâclara yazılmış iki görevlinin dahi yevmiyeleri eşit değildir. Tablodan çıkarılabilecek en net sonuç, en yüksek yevmiyelerin, tabiyet fark etmeksizin çoğunluklu statü birimlerine dahil edilen görevlilere verildiğidir. Benzeri temayül yukarıdaki tabloda da görülmüş olmakla beraber bu iddia daha fazla veriyle ispatlanmaya muhtaçtır.

Tablo 13.
Padişah Kapusuna Cülus Müjdesiyle Geçenler.

İsim	Tabiyet	Yeni Görev – Yevmiye	
Pir Ali bin Ferruh Ağa	Veled-i Kethüdâ-yı Bevvâbîn-i Sâbık	Müteferrika[303]	10
Mehmed	Adem-i Çaşnigirbaşı	Silahdâr	8
Hasan	Adem-i Ferhad Ağa	Silahdâr	6
Abdi bin Mehmed	tâbi‘-i Hocaefendi	Silahdâr	8
İskender bin Abdi	tâbi‘-i Hocaefendi	Silahdâr	7
Bali		Silahdâr	6
Mahmud	Adem-i Ferhad Ağa	Ulûfeci	5
Ali		Ulûfeci	3
Mustafa	Rum ilinden Mustafa	Ulûfeci	6
Mehmed	Adem-i Mustafa Ağa	Bevvâb	3
Süleyman	Adem-i İmam	Bevvâb	3
Mehmed	Serulûfeci Mahmud Ağa Kulu	Bevvâb	3
Sinan	Hış-ı Kethüdâ-yı Bevvâbîn	Bevvâb	3
Hasan	Adem-i ser Bevvâbîn Osman Ağa	Bevvâb	3
Derviş	Adem-i Çaşnigirbaşı	Bevvâb	3
Piri		Bevvâb	3
Koca Pehlivan		Bevvâb	3
Mehmed		Bevvâb	3
Anbar	tâbi‘-i Yakut Ağa	Mehter-i Hayme	3
Ali	tâbi‘-i Yakut Ağa	Mehter-i Hayme	3
Mustafa	tâbi‘-i Yakut Ağa	Mehter-i Hayme	3
Bahşayıs		Mehter-i Hayme	3
Bosna Hüseyin	tâbi‘-i Yakut Ağa	Serrâc	3
Cafer bin Abdullah	tâbi‘-i Hocaefendi	Serrâc	3
İsmail		Serrâc	3
Hasan		Silahdâr	7
Mahmud*	tâbi‘-i Davud Ağa	Mehter-i Hayme	2
Bali*	tâbi‘-i Davud Ağa	Baltacı	2
Mustafa*	tâbi‘-i Sünbül Ağa	Baltacı	2
Rıdvan*	tâbi‘-i Kilercibaşı	Baltacı	2
Kasım*	tâbi‘-i Kilercibaşı	Baltacı	2
Hüseyin*	tâbi‘-i Hazînedâr başı	Baltacı	2
Hüseyin	tâbi‘-i Kapı Ağası	Baltacı	2
Mehmed*		Baltacı	2
Ahmed	Gulam-ı Ahmed Ağa	İçeri alınmak buyruldu[304]	-

[303] Cülusla müjdelenenler defterinde görevi Çaşnigir olarak belirtilse de maiyyet defterinin 49. sayfasında “Müteferrika buyruldu” yazmaktadır.
[304] İçeri alınmaktan kasıt Ahmed’in Enderun ya da saray hizmetine dahil edilmesi olmalıdır. Bk. Abdülkadir Özcan, “Gulâm” *DİA* 14 (1996), s. 184.

Netice itibariyle cülus müjdesiyle beraber padişah kapusuna geçtiği belirtilen 66 görevlinin on dokuzu Baltacı, dördü Çadır Mehterleri, biri Çaşnigir, biri Çavuş, on dördü Kapıcı, beşi Serrâc, on biri Sekbân, dördü Silahdâr, dördü Sipâhi ve ikisi Ulûfecilere dahil edilmiştir. Bu görevlilerin 19'unun Şehzade'ye hizmet ettiği kesinken, kalan 47'sinin de bir şekilde Şehzade kapusuyla irtibatlı olduğu belki de burada görevli olduğu söylenebilir. Yevmiyelerde kayda değer bir terakki olmamakla birlikte defterin başında "kimi cebeci kimi topçu kimesne hâlince tîmâr tedârik oluna" ve "üçer bin tîmâr verildi" kaydı bulunur. Kunt'un görevlilere "alelacele" mansıp dağıtılma itirazı biraz da bu kayıtlardan kaynaklanmaktadır. Ayrıca kaydın Sultan tarafından yazılmış olabileceğini düşündüğünden, defteri nasihatname yazarlarının III. Murad devrine dair endişelerinin ilk örnekleri olarak değerlendirmektedir.[305] Nitekim mezkur 66 görevlinin halihazırda kapuyla ilişki içinde olduğu düşünüldüğünde, padişahın kapusuna tımar tevcih etmesi şaşırtıcı değildir. Kayıtlarla ilgili asıl sorun kapudaki cemaatlere yerleştirilmek suretiyle yevmiye alan görevlilerin ayrıca tımar tasarruf edebilme keyfiyetidir.

3.2. Manisa Kapusunun Dönüşümü: Taşradan Payitahta Gelenler

Sultan Murad'ın cülusunun ardından yukarıda da temas edildiği üzere Manisa'daki kapunun payitahta intikali söz konusu olmuş, şehzade maiyyetinin tamamı ancak bir ay kadar sonra, 21 Ocak 1575'te, İstanbul'a gelebilmişti. Yaklaşık 1810 kişi oldukları hesap edilen bu görevlilerin yeni mansıpları bir önceki bölümde tarif edildiği gibi nişancı ve sadrazam tarafından tek tek not edilmiş, kapunun ataması üç gün içinde tamamlanmıştı. Bu bölümde, maiyyet-i şahane defterindeki atama notlarından hareketle Sultan Murad'ın şehzadelik kapusunun yüzde kaçının padişah kapusuna intikal ettirildiği hesaplanarak cemaatlerin ve üst düzey görevlilerin terakkileri incelenecektir.

[305] Kunt, "Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları", s. 398; Nasihatname tartışmaları için bk. Rifaat A. Abou-El-Haj, *Formation of the Modern State: the Ottoman Empire, Sixteenth to Eighteenth Centuries*, Albany: State University of New York Press, 1991; Baki Tezcan, *The Second Ottoman Empire: Political and Social Transformation in the Early Modern World*, Cambridge: Cambridge University Press, 2010; Nasihatname müelliflerinin tımar sistemine dair eleştirileri için bk. Linda T. Darling, "Nasihatnameler, İcmal Defterleri, and the Timar-Holding Ottoman Elite in the Late Sixteenth Century", *Osmanlı Araştırmaları*, 43 (2014), s. 193-226.

Şehzade kapusu 49 ayrı cemaat halinde organize edilmiş, maiyyet defterinin atama notları da bu cemaatlere göre tertip edilmiştir. Manisa'daki cemaatlerine göre sınıflandırılan görevlilerin padişah kapusunda hangi cemaate, kaç akçelik terakkiyle gideceği çoğu zaman topluca, kısmen de tek tek yazılarak kaydedilmiştir. Bu minvalde 49 cemaatin 35'i padişah kapusuna dahil edilirken 14'ü için terakki kaydı yapılmamıştır.[306] Atamaların bir hiyerarşi çerçevesinde yapıldığı kesin olmakla birlikte bu hiyerarşinin, Şehzade kapusunda olduğu gibi, cemaatlerin statüsüne göre belirlendiği görülecektir. Nitekim cemaat içlerinde de sınıflandırma yapılmış, görevliler aynı cemaatlere farklı ücretlerle atanmışlardır. Aşağıdaki tabloda (Tablo 14) daha önce statü birimi olarak değerlendirilen cemaat hizmetlilerinin atama notları verilmektedir. Buna göre görevliler Şehzade kapusunda sahip olduklarından daha aşağı pozisyonlara yerleştirilmiş, Padişah kapusunun mahiyeti itibariyle terfi sayılan rütbe tenzili, özellikle altı bölük halkının atamalarında kendini göstermiştir. Örneğin, altı bölüğün en prestijli grubu Sipahi cemaatinin görevlilerinden yalnızca üç kişi statüsünü sürdürebilmiş, 231 görevli daha aşağı cemaatlerde konumlandırılmıştır. En çok tayinin yapıldığı cemaat Ulûfeciyân olurken görevlilerin 261'i buraya alınmış, 121'i Sağ, 140'ı Sol Ulûfeci'ye olacak şekilde yerleştirilmişlerdir. Bu noktada şehzade kapusunun süvarileri için en çok tercih edilenin altı bölüğün dördüncü grubu, Cemâ'at-i Ulûfeciyân olması padişah kapusuna geçişteki terakki mantığını göstermektedir.

Statü gruplarındaki 810 kişiden 588'i Padişah kapusuna dahil edilmiş, bunlardan 163'ü Silâhdâr, 121'i Sağ Ulûfeci, 140'ı Sol Ulûfeci, 38'i Sağ Gurebâ, 35'i Sol Gurebâ, 28'i Müteferrika, 7'si de Çavuş cemaatine alınmıştır. 9 görevlinin tımar aldığı kesin olmakla birlikte ayrıca tımara sahip olabileceği not edilen görevli sayısı 82'dir. Ancak "Tîmâr kabul edenlere tîmâr, kabul etmeyenlere 'ulûfesiyle sol 'ulûfecilere buyruldu" kaydında görüleceği gibi tımarların tevcihi diğer cemaatlerde de şarta bağlanmış nitekim bu görevlilerden hangilerine tımar verildiği ayrıca kaydedilmemiştir. Bu sebeple

[306] Maiyyet defterindeki kopmuş sayfalar sebebiyle burada zikredilen cemaat ve görevli miktarlarının nihai sayılar olduğunu düşünmek yanlış olacaktır. Terakkiler çoğunlukla müsvedde deftere kaydedilmiş, müsvedde defterde sayfası bulunmayan Mehter-i Hayme gibi cemaatlerin atamaları tespit edilememiştir. Bu minvalde kayıtları bulunmayan yüksek çoğunluğun Padişah kapusuna alınmadığı düşünülse de bir kısmı için bu durum söz konusu değildir.

tablodaki tımar/cemaat kayıtlarındaki görevliler, cemaat sayılarına dahil edilerek hesaplanmaktadır.

Statü gruplarından Padişah kapusuna dahil edilen 588 kişiden ancak 483'ünün sabık ve yeni maaş miktarları tespit edilebilmektedir. Bu görevlilerin şehzade kapusundan aldıkları 3697 akçelik yevmiye, İstanbul'da %59 oranında artarak 5895 akçeye ulaşmıştır. Bu anlamda en yüksek terakkiyi %61'lik artışla Ağayân cemaatinin mensupları almış, Ağalar çoğunlukla Müteferrika zümresine dahil edilerek statülerini kısmen muhafaza edebilmişlerdir. Silâhdâr, Ulûfeci, Gurebâ cemaatlerinin tüm görevlileri Padişah kapusuna dahil edilmiş, Sekbânân cemaatinden yalnızca 1 kişi, dirlik verilmek suretiyle terakki alabilmiştir.

Tablo 14.
Statü Cemaatlerinin Padişah Kapusuna Geçme Oranları ve Yevmiyeleri.

Sabık Cemaat	Toplam Mevcut	Yeni Cemaat	Terakki Alan Mevcut	Eski Yevmiye	Yeni Yevmiye
Ebnâ-yı Sipâhiyân	244	Silâhdâr (5 akçe)	98	736	1226
		Sağ Ulufeci (4 akçe)	30	218	338
		Sol Ulufeci (4 akçe)	31	198	322
		Tımar/Sol Ulufeci (ulufeleriyle)	67	436	436
		Sipahi (5 akçe)	1	7	12
		Tımar (miktar kaydı yok)	3	14[307]	-
		Sipahi (ulufe kaydı yok)	2	14	-
		Silâhdâr (ulufe kaydı yok)	1	6	-
		Sol (ulufe kaydı yok)	2	12	-
		Toplam	**235+2[308]**	**1595**	**2334**
Silâhdâr	114	Sağ Ulufeci (5 akçe)	59	402	697
		Sağ Ulufeci (4 akçe)	28	181	293
		Sol Ulufeci (4 akçe)	17	99	167
		Tımar/Sol Ulufeci (miktar yok)	10	51	-
		Toplam	**114**	**682**	**1157**
Ulufeciyan	52	Sağ Gureba (5 akçe)	37	223	408
		Sağ Ulufeci (5 akçe)	4	24	44
		Sol Gureba (4 akçe)	6	33	57
		Tımar/ Sol Gureba (ulufeleriyle)	5	23	-

[307] Veled-i Hızır Çavuş, İbrahim'in yevmi miktarı yazılmadığından yalnızca iki görevlinin sabık yevmiyesini göstermektedir. *MAD* 1324, s. 56.
[308] Ayrıca iki görevli için "cedîd" kaydı var. *MAD* 1324, s. 56.

		Toplam	**52**	**280**	**509**
Ağayân	36	Müteferrika (20 akçe)	17	484	824
		Müteferrika (15, 12 akçe)	6	120	178
		Tımar (20, 15 ve 7 bin)	4	50	49 bin
		Mehter (5 akçe)	2	23	33
		Kuyumcu (1 akçe)	1	12	13
		Hayyat (1 akçe)	1	12	13
		Silahdar (5 akçe)	1	11	16
		Münferit[309]	3	55	-
		Toplam	**35**	**662**	**1077**
Gureba	45	Sol Gureba (5 akçe)	24	141	261
		Sol Gureba (3 akçe)	20	104	164
		Sağ Gureba (5 akçe)	1	7	12
		Toplam	**45**	**252**	**437**
Solakân	30	Sol Ulufeci (9 akçe)	15	69	204
		Silahdar (5 akçe)	1	11	16
		Toplam	**16**	**80**	**220**
Sekbânân	128	Dirlik (miktar yok)	**3**	**-**[310]	**-**
Müteferrika	54	Silâhdâr (ulufesiyle)	2	34	34
		Silâhdâr (ulufe kaydı yok)	6	66	-
		Müteferrika (5 akçe)	3	40	55
		Müteferrika (ulufe kaydı yok)	2	17	-
		Toplam	**13**	**74**	**89**
Çavuşân	107	Çavuş (ulufe kaydı yok)	7	72	72
		Tımar (17 bin, ulufe bedeli tımar)	2	18	-
		Silâhdâr (Azeb Ağalığı)	1	7	-
		Silâhdâr	53	421	-
		Toplam	**63**	**518**	**72**[311]
TOPLAM	**810**		**588 / 483**[312]	**4451 / 3697**[313]	**5895**

Aşağıdaki tabloda (Tablo 15) organizasyonel cemaat görevlilerinin Padişah kapusuna geçme oranı ve aldıkları terakki miktarları gösterilmektedir. Atamalar organizasyonel birimlerin 27 cemaatlik bölümünde yapılmış, bu cemaatlerdeki 627

[309] Ser-Bevvâbîn-i Hâmis Sinan Ağa, Tezkire Verile; Ser-Helvaciyân Mustafa "ulûfesiyle Manisa'da Hatuniyye'den otuz akçe buyruldu,"; Ser Habbâzîn Ahmed "Mezkûr dahi vazifesi hassa etmekçiler ile almak buyruldu" *MAD* 1324, s. 46.

[310] "Saltanat haberi vardıktan sonra dirlik fermân olunanlardan gelüb yoklananlar bunlardır" başlığı altında bulunduğundan yevm miktarı yazılmamıştır. Bk. *MAD* 1324, s. 38.

[311] Maiyyet defterinde kaç terakkiyle atandıkları belirtilmemiş olmakla beraber en azından aynı cemaat için ulufeleriyle atandıkları düşünülebilir. Toplam hesap çavuşluktan çavuşluğa geçen görevlilerin aynı ulufeyi aldıkları düşüncesiyle yapılmıştır.

[312] Eski ve yeni maaşı tespit edilebilen görevli sayısı.

[313] Cemaatlerin toplam ödemeleri yalnızca eski ve yeni yevmiye miktarları belliyse hesaplamaya dahil edilmiştir.

kişiden yalnızca 403'ü kendisine padişah kapusunda yer bulabilmiştir. Bu anlamda organizasyonel gruplardaki bin kişilik görevli taifesinin %60'nın İstanbul'daki kapuya dahil edilmediği söylenebilir. Mezkur 403 görevlinin 28'ine toplamda 95 bin akçeyi aşan tımar verilmiş, 278 kişiye denk gelen %69'luk bir dilimin ataması da Şehzade kapusunda bulundukları cemaatlere, yine bu kapudan aldıkları ulufe miktarları korunarak yapılmıştır.[314] Organizasyonel birimlerin doğrudan görev ifade eden doğası düşünüldüğünde normal olan bu atama tercihlerini ilginç kılan, Padişah kapusuna geçişin, söz konusu 278 görevli için finansal anlamda bir terakkiyi ifade etmiyor oluşudur.

Genel itibariyle atamalar, statü birimlerinde olduğu gibi aşağı pozisyonlara yapılmamış olsa da ücret artışlarında ciddi bir daralma söz konusudur. Kapuya dahil edilen 297 görevlinin yevmiye miktarlarında yalnızca 84 akçelik artış olmuş, sabık kapudan alınan toplam 1476 akçe, 1559 akçeye çıkmıştır. Bu anlamda ulufelerdeki en yüksek terakki Müteferrika zümresine geçişlerde verilmiş, görevlerini Padişah kapusunda aynı şekilde devam ettirecek Etıbbâ ve Cerrâhîn cemaati mensupları da beş akçeden başlayarak terakki almışlardır. Benzer şekilde verilen tımar miktarları da statü birimleriyle kıyaslandığında aşağıda kalmaktadır. En çok atama 40 kişiyle Sipâhî cemaatine olmuş, Şehzade'nin zevvâkları padişah kapusuna çoğunlukla bu cemaatten geçmişlerdir. Sipâhîleri, 34 kişiyle hâssa arabacıları, 28 kişiyle serrâc, 23 kişiyle top arabacı grupları takip etmektedir. Nitekim Şehzade kapusunun hâssa ve ot arabacıları yüksek bir oranla dergâh-ı âlî arabacılarına dahil edilmişlerdir. Manisa'daki Saray-ı Amire, Gölcük, Susendıraz ve Bozdağ yaylarındaki sarayların saraydârları ve Manisa Sarayı'nın suyolcusu için "İçeriye arz olunub anda nâzır-ı mukâta'atdan vazifelerin verilmek için hüküm buyruldu" kaydı vardır. Bu durumda şehzade kapusunun organizasyonel birimlerdeki 36 görevlisine mukataalardan maaş tahsis edildiği görülecektir.

[314] Atama notlarındaki "ulufesiyle yerlerine", "sâbık olduğu üzere mukarrer buyruldu", "ulûfesiyle yerine buyruldu tezkire verildi" ifadeleri hem cemaat hem de yevmiye bağlamında Şehzade kapusundaki düzenin devam ettirildiğini göstermektedir. Bk. *MAD* 1324, s. 34.

Tablo 15.
Organizasyonel Cemaatlerin Padişah Kapusuna Geçme Oranları ve Yevmiyeleri.

Sabık Cemaat	Mevcut Toplam	Yeni Cemaat	Terakki Alan Mevcut	Eski Yevmiye	Yeni Yevmiye
Serrâcîn-i Hâssa	66	Serrâc (1 Akçe)	28	140	168
		Tımar (6 bin)	1	3.5.	-
		Tımar (2 bin)	2	6	-
		Yerine	3	9	9
		Tezkire verildi (ulufeleriyle)	2	2	2
		Toplam	**36**	**151**	**179**
Zevvâk	39	Sipâhî (miktar yok) [315]	31	298	**-**
		Silâhdâr	1	11	-
		Müteferrika	1	9	-
		Çaşnigir	6	54	-
		Toplam	**39**	**-**	**-**
Cemâ'at-i Kâtibân-ı Hazîne ve Dîvân	16	Müteferrika/ Sipâhî (5 Akçe)	3	46	61
		Müteferrika/ Silâhdâr (4 Akçe)	1	12	16
		Müteferrika (Kayıt yok)	2	16	-
		Müteferrika (4 akçe)	1	10	14
		Anadolu Kazaskeri (3, 1 Akçe)	4	27	37
		Mâliye (3, 1 Akçe)	2	15	19
		Şâkird-i Ruznâmeî (1 Akçe)	1	4	5
		Toplam	**14**	**114**	**152**
Sâyisân-ı Bargirân-ı Tavla	59	Yerlerine (ulûfeleriyle)[316]	**55**	**224.5**	**224.5**
Ehl-i Hiref	49	Tezkire (1 Akçe)	**26**	**129**	**155**
Şâkird-i Ehl-i Hiref	23	Yerlerine (ulûfeleriyle)	**23**	**24.5**	**24.5**
Arabaciyân-ı Hâssa	44	Hassa Arabacı (1 Akçe)	34	115	149
		Top Arabacı (1 Akçe)	7	19	26
		Müteferrika (1 Akçe)	1	2.5.	3.5
		Tımar (miktar yok)	2	5	-
		Toplam	**44**	**136.5**	**178.5**
Istabl-ı 'Âmire-i Küçük	26	Tezkire (1 Akçe)	23	103	126
		Tezkire (ulûfeleriyle)	3	3.5	3.5
		Toplam	**26**	**106.5**	**129.5**

[315] Bir kişi "Valideden oturak rica eder", *MAD* 1324, s. 49.
[316] "Bunlar tavlası olduğuna ağadan temessük getirdik de ulûfesiyle yerine buyruldu tezkire verildi." *MAD* 1324, s. 25.

Tablo 15 - devam

Sabık Cemaat	Mevcut Toplam	Yeni Cemaat	Terakki Alan Mevcut	Eski Yevmiye	Yeni Yevmiye
Ümenâ ve Kâtibân-ı İşân	11	Müteferrika (5 Akçe)	2	21	31
		Sipâhî (5, 3 Akçe)	2	18	26
		Sipâhî (miktar kaydı yok)	1	9	-
		Silâhdâr (3 Akçe)	1	12	15
		Müteferrik	4	33	36[317]
		Toplam	**10**	**84**	**108**
Hayyâtîn	33	Tezkire (miktar yok)	**22**	**96**	**-**
Arabaciyân-ı Kiyâh	14	Top Arabacı (1 Akçe)	**14**	**40.5**	**54.5**
Peykân	7	Peykân (1 Akçe)	4	16	20
		Sipahi (ulûfeleriyle)	3	5	5
		Toplam	**7**	**21**	**25**
Şüturbânâ-ı Ner*	14	Tezkire (ulûfeleriyle)[318]	**14**	**73.5**	**73.5**
Çakırcıyân	11	Tezkire (1 Akçe)	9	25	34
		Tımar (7 bin)	1	6	7 bin
		Tımar rica eder	1	3	-
		Toplam	**11**	**25**	**34**
Helvaciyân	16	Merd-i Tımar Şud	5	9.5	-
		Tımar (4 bin)	10	19	40 bin
		Toplam	**15**	**-**	**-**
Şâhinciyân	10	Tezkire (1 Akçe)	9	27.5	36.5
		Tımar (7 bin)	1	5	-
		Toplam	**10**	**27.5**	**-**
Balabânciyân	3	Tezkire (1 Akçe)	2	6	8
		Tımar (15 bin)	1	9	-
		Toplam	**3**	**6**	**8**
Etıbbâ ve Cerrâhîn	7	Tezkire (5, 4, 3, 2, 1 Akçe)	**7**	**138.5**	**156.5**
Mehterân-ı Alem	23	Mehter (5 Akçe)	**1**	**10**	**15**
Hademe-i Matbah	49	Tımar (2 bin)	**1**	**2**	**2 bin**
Sâyisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Bîrûnî	35	Küçük Ahur (1 Akçe)	**1**	**5.5**	**6.5**
Sâyisân-ı Esbân-ı Hassa-ı Enderûnî	12	Küçük Ahur (1 Akçe)	**1**	**5.5**	**6.5**
Na‘âlîn-i Hâssa	10	Top Araba (miktar yok)	**2**	**5**	**-**
Saraydârân	8	Mukataa (miktar yok)	**8**	**18**	**-**
Atmacaciyân	4	Tezkire (1 Akçe)	3	9	13

[317] Emîn-i Harc-ı Hâssa Sinan “Çavuşluk buyruldu”; Kâtib-i Harc-ı Hâssa Murteza “Müteferrika/Sipâhî”; Sâ‘atî Süleyman “20 akçe ile saatçi”; Anbârî-i Hîme Ahmed “üç akçe ile cebeci”

[318] “Tavla ve katarı olduğuna ağasından temessük getirenlere ulûfe ile cemâ‘atlere ilhâk buyruldu tezkire verildi” *MAD* 1324, s. 23.

		Tımar rica eder	1	3	-
		Toplam	**4**	**9**	**13**
Habbâzîn	32	Tımar (4, 6 bin)	2	7.5	10 bin
		Hassa Ekmekçi (ulufesiyle)	1	12	12
		Toplam	**3**	**12**	**12**
Câmeşûyân	4	Tezkire (miktar yok)	1	3.5	-
		Tezkire (buçuk)[319]	3	4	-
		Toplam	**4**	**7.5**	**-**
Sakayân-ı Matbah	2	Saka (ulufeleriyle)[320]	**2**	**4**	**4**
TOPLAM	**627**		**403/ 297**[321]	**1950/1476**	**1559.5**

Netice itibariyle Manisa'daki Şehzade kapusunun 1810 kişilik mevcudu, 588'i statü birimlerinden, 403'ü organizasyonel birimlerden olmak üzere toplamda 991 kişi ile Padişah kapusuna dönüştürülmüştür.[322] Bu oran Manisa'daki kapunun yarısından fazlasının cülustan faydalandığı anlamına gelmektedir. Şehzade kapusundaki 37 cemaatin görevlileri dergâh-ı âlîde 17 cemaat içine dağıtılmış, en çok atama Ulûfecilere yapılmıştır.[323] Habbâzîn ve Hayyâtîn örneklerinde olduğu gibi cemaatlere yapılan tek kişilik atamalar, çoğunlukla Şehzade kapusunun cemaat serlerinin/başlarının atamalarından oluşmaktadır. Yevmiye ödemelerinde ise toplam 2282 akçelik terakki söz konusudur. Bu minvalde statü birimlerinde aldıkları eski ve yeni yevmiye miktarları tespit edilebilen 483 görevliye verilen 5895 akçe, Şehzade kapusunda statü birimlerinin

[319] "Şâkirdlere buçuğu" *MAD* 1324, s. 30.
[320] "Sâbık üzere mukarrer" *MAD* 1324, s.
[321] Sabık ve yeni yevmiyesi tespit edilebilen görevli sayısı 311'dir ancak tımar tevcih miktarları toplam ödeme hesabına dahil edilmediğinden sabık ve yeni akçesi tespit edilen görevli sayısı 297 yazılmıştır.
[322] Şehzade kapusunun Bevvâbîn, Mehter-i Hayme, Harbendegân-ı Hâssa, Şütürbânân-ı Mâde, Teberdârân, Hademe-i Matbah, Kilerciyân, İmâm ve Müezzinân, Cebeciyân, Simidgerân, Sâyisân-ı Ağayân-ı Enderûnî, Hademe-i Mescid-i Merhûm Server Ağa cemaatlerinden Padişah kapusuna hiç alım yapılmamış, 453 görevli atama sürecine dahil edilmemiştir. Daha önce de belirtildiği üzere maiyyet defterinin bazı sayfalarında eksiklikler olup, tespit edilemeyen atamaların bu sayfalarda bulunuyor olabileceği düşünülmelidir. Zira padişah kapusuna yapılacak atamalardaki pek çok ayrıntı müsvedde defterin parçalarından elde edilmiştir.
[323] Rhoads Murphey, Sultan Süleyman devrindeki atamalarda Gurebâ cemaatine yapılan alımların %132 ve %147 oranındaki artışını, mezkur cemaatin Padişah kapusuna yeni katılanları istihdam etmek için "tasarlanmış bir kategori" olabileceği şeklinde değerlendirmektedir. ("The use of the gureba regiment in particular as a catch-all category designed to accommodate new recruits into the imperial patronage system seems apparent"). Sultan Murad'ın kapusu için aynı oranlar geçerli olmasa da tek bir cemaate yapılan kalabalık alımlar, Sultan Murad devri Ulûfeci cemaatinin de böyle bir amaca hizmet edip etmediği sorusunu akla getirmektedir. Murphey'in değerlendirmesi için bk. Murphey, "Consolidation of the Political Household", s. 125.

tamamına (810 kişi) ödenen 4451 akçeden daha fazladır. Yani Padişah kapusundaki "düşük mevkili" görevlilerin yarısı, Şehzade kapusunun "prestijli" görevlilerinin tamamından daha fazla maaş almaktadır. Organizasyonel birimlerde ise bunun tam tersi bir tablo ortaya çıkar. Zira bu cemaatlerin üyeleri, çoğunlukla Manisa'daki ulufeleriyle, nadiren de oldukça düşük miktarlardaki terakkilerle Padişah kapusuna geçmiştir. Böylece sabık ve yeni ücreti tespit edilebilen 297 görevlinin maaşları toplamda 84 akçe artmıştır. Padişah kapusuna dahil edilen 64 görevliye, 150 bin akçeyi aşan tımarların tasarrufu verilmiştir.

Padişah kapusuna dahil edilen 991 kişiye, cülus müjdesiyle beraber kapuya alındığı söylenen 66 görevli de eklendiğinde Şehzade kapusundan Padişah kapusuna geçen görevli sayısı 1057'yi bulmaktadır. Nitekim mezkur 1057 kişinin tamamının aldıkları mansıplarla beraber İstanbul'a geldiğini düşünmek hatalı olacaktır. Zira maiyyet defterindeki bazı kayıtlar, görevlilerin İstanbul'daki kapuya dahil edildikleri halde Manisa'da kaldıklarını göstermektedir. "Manisa'da," "Manisa'da serrâc olmuştur," "Manisa'da hizmette," "Manisa'da tımar," "Ulûfesiyle Manisa'da Hatuniyye'den otuz akçe buyruldu" gibi daha pek çok örnek bu türden görevlileri işaret eder. Bahsedilen kayıtlar maiyyet-i şahâne defterinin Manisa'da tutulup Şehzade kapusunun ilk kez orada yoklandığına kanıt olmakla birlikte padişah kapusundan finanse edilecek her görevlinin de İstanbul'da bulunmadığını göstermektedir.[324]

Maiyyet defterine göre Şehzade kapusunun Bevvâbîn, Mehter-i Hayme, Harbendegân-ı Hâssa, Şütürbânân-ı Mâde, Teberdârân, Hademe-i Matbah, Kilerciyân, İmâm ve Müezzinân, Cebeciyân, Simidgerân, Sâyisân-ı Ağayân-ı Enderûnî, Hademe-i Mescid-i Merhûm Server Ağa cemaatlerinden Padişah kapusuna hiç alım yapılmamış, 453 görevli atama sürecine dahil edilmemiştir. Ancak maiyyet defteri dışındaki kayıtlar mezvubahis edilen cemaatlerden yapılan atamalarla ilgili bilgiler sunar. Örneğin Cemâ'at-i Bevvâbîn mensubu Durak Karlı için defterde atama notu bulunmadığı halde,

[324] Nitekim Seyyid Lokman'ın Şehzade kapusunun gelişine dair anlatısında bir sayımdan ziyade nişancı ve sadrazamın atamalar için harcadığı mesaiden bahsedilmektedir. Bu durumda muhtemelen Manisa'da hazırlanan müsvedde bölüm üzerine atama notları yerleştirilmiş, İstanbul'da bulunmayan görevliler için "Manisa'da" notları alınmış, sonraki üç günde ise bu atamaların temize çekilerek "mukarrer" defterin oluşturulması söz konusu olmuştur. Bk. Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, s. 364.

982 tarihli Ruznamçe defterinde İstanbul'da bulunduğuna dair kayıt bulunur.[325] Bu durumda daha önce de belirtildiği üzere maiyyet defterinin bazı sayfalarında eksiklikler olup, tespit edilemeyen atamaların bu sayfalarda bulunuyor olabileceği düşünülmelidir. Zira atamalardaki pek çok ayrıntı müsvedde defterin parçalarından elde edilmiştir.

3.3. Terakki: Kapunun Yöneticileri ve Hizmetkarları

Cülus müjdesinin gelişiyle Manisa ahalisinde oluşan yeni mansıp beklentisi, kapunun yarısından fazlasının İstanbul'a intikaliyle kısmen de olsa karşılanmış olmalıydı. Nitekim yukarıdaki bölümde cemaatler ve terakkiler özelinde verilen atamalar, Şehzade kapusunun yürütücü-yönetici ve yakın-yönetici tabir edilen görevlileri için Sultan ile karşılıklı faydaya dayanan ayrı bir önemi haizdi. Zira görevliler hem padişah kapusunda yer bulabilmek hem de Manisa'da sahip oldukları ayrıcalıklı konumu korumak isteyeceklerdi. Öte yandan kendi kapusunu ve sistemini kurmak zorunda olan Sultan, halihazırda tanıdığı adamlarını sarayda istihdam edecek, böylece otoriteyi temin ve saray içindeki egemenliği sağlama noktasında önemli bir eşik geçilmiş olacaktı. Bu minvalde, yürütücü-yönetici grup olarak tanımlanan, ser-bevvâb, mirâhor-ı büzürg, ruznâmeî ya da cemaat serlerini/başlarını kapsayan görevliler ile şeyhülislam, lala, defterdâr gibi görevlileri niteleyen yakın-yönetici grupların padişah kapusunda aldıkları görevler ayrıca incelenerek Manisa kapusunun İstanbul sarayındaki egemenliği tartışılacaktır.

Cülus sonrası terakkilerin bir veçhesini yakın-yönetici tabir edilen üst düzey kapu görevlileri oluşturmaktadır. Bu minvalde Şehzade'nin lalası başta olmak üzere, şehzade divanı üyeleri üst düzey görevlerle taltif edilmiş, yıllar içinde verilen mansıplarda değişiklikler de yapılmıştır. Nitekim cülustan sonra şehzade kapusundan yapılan en yüksek mevkili atama Hoca Sadeddin Efendi için olmuş, Hocaefendi'ye 26 Mart 1575'te arpalık ve ulufe verilmişti.[326] Bundan sonra Sadeddin Efendi, Hâce-i Sultân olarak bilinecek ve makamını Sultan Mehmed (III.) devrinde de koruyacaktır.[327] Şehzade kapusundan maaş almalarını sağladığı oğulları Şeyh Mehmed ve Esad Efendiler de III.

[325] *MAD* 1324, s. 16; *KK* 1770, s. 85b. Bu vesileyle beni defterden haberdar eden İsmail Emre Pamuk'a teşekkür ederim.
[326] Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, s. 366.
[327] Turan, "Hoca Sadeddin Efendi", s. 196.

Mehmed döneminde şeyhülislamlık ve kazaskerlik makamlarına kadar yükseleceklerdi.[328] Şehzade'nin bir diğer lalası Cafer Bey de Derviş Paşa'nın azlinden sonra Şam Beylerbeyi olarak atanmıştı.[329]

Şehzade kapusunun bir başka önemli ismi İstanbul'a gelişinin akabinde divanda sorgulanan Kara Üveys Çelebi'dir. Şehzade'nin defterdarlığını yapan Üveys Çelebi aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere (Efendi-i Defterdâr) ilk olarak müteferrika zümresine yirmi beş akçe ile tayin edilmişti. Şubat 1575'te ise Hamid ili sancağı kendisine tevcih edilmiş, ertesi gün, 20 Şubat 1575'te, yüz bin akçe zeamet ile dergâh-ı âlî müteferrikalığına atanmıştı. Nitekim henüz iki ay geçmeden bu sefer Rumeli'nin şıkk-ı sânî defterdarlığı ile görevlendirilmişti.[330] 1578'de Budin Beylerbeyliği'ne atanan Paşa,[331] Halep ve Şam Beylerbeyliklerinin ardından başdefterdarlık ve Mısır Valiliği görevlerinde bulunacaktı.[332]

Aşağıdaki tabloda yürütücü-yönetici tabir edilen hizmetlilerin aldıkları yeni görevler veyahut maaşlarını almaya devam edecekleri cemaat adları ile yevmiyelerine yapılan terakkiler gösterilmektedir. Bu minvalde tablonun en rütbelisi Tevki'î Ahmed Bey'in 20 akçelik terakkiyle Müteferrikalar'a dahil edildiği görülür. Kapuların dönüşüm süreci göz önüne alındığında şehzade nişancısının, Dîvân-ı Hümâyun'a dahil edilmek suretiyle görevine devam edebileceği düşünülemezdi.[333] Ahmed Bey'e ulufeli[334] olarak

[328] Aktepe, "Esad Efendi, Hocazâde", s. 340-341; İpşirli, "Mehmed Efendi, Hocazâde", s. 452-453.
[329] 20 Ağustos 1575, bk. Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, s. 368.
[330] Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, s. 364-367.
[331] Bk. Tayyip Gökbilgin, "Kara Üveys Paşa'nın Budin Beylerbeyliği, 1578-1580" *TD*, İstanbul 1952, 3/4, s.17-34 (Emecen, *Manisa Kazası*, s.36, dn. 150).
[332] İlhan Gök, "III. Murad'ın Devlet Adamlarından Kara Üveys Paşa'nın Hayatı ve Muhallefatı (1591)" *Hazine-i Evrak Arşiv ve Tarih Araştırmaları Dergisi* 4 (2022), s. 53-81.
[333] Metin Kunt, Divân-ı Hümâyundaki kıdem sırası gereğince Sultan'ın Dîvân'ı istediği gibi değiştiremeyeceğinden bahseder. Bk. Kunt, "Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları", s. 396.
[334] Müteferrikalar ulûfeli ve gedikli olmak üzere iki şekilde finanse ediliyorlardı. Ulûfeli müteferrikalar hiyerarşide gediklilerin üzerindeydi. Bk. Uzunçarşılı, *Saray Teşkilatı*, s. 411-413; Afyoncu, "Müteferrika", s. 183-185.

padişah müteferrikalığı verildiği görülmektedir.[335] Nitekim terakkisi bununla sınırlı kalmayacak, Haziran 1575'te Anadolu Tımar Defterdârlığı ile görevlendirilecekti.[336]

Tablo 16.
Yürütücü-Yönetici Görevlilerin Padişah Kapusunda Aldıkları Terakkiler.[337]

Ş.K. Görevi	P.K. Görevi	Yevmiye Eski/Yeni		Ş.K. Görevi	P.K. Görevi	Yevmiye Eski/Yeni	
Tevki'î Ahmed Bey	Müteferrika	45	65	Ser-Mehterân-ı Hayme	Mehter	13	18
Mir 'alem Ahmed Ağa	Müteferrika	35	55	Ser-Hayyâtîn	Hayyât	12	13
Ser-Bevvâbin-i evvel	Müteferrika	30	50	Ser-Helvâciyân	Manisa'da 30 akçe	13	-
Ser-Bevvâbîn-i sânî	Müteferrika	30	50	Ser-Zergerân	Kuyumcu	12	13
Ser-Bevvâbîn-i sâlis	Müteferrika	30	60	Ser-Solakân	Silahdar	11	16
Ser-Bevvâbîn-i râbi'	Müteferrika	30	50	Ser-Mehterân-ı Alem	Mehter	10	15
Ser-Bevvâbîn-i hâmis	-	30	Tezkire	Ser-Habbâzîn	Hassa Ekmekçiler	12	12
Ser-Bevvâbîn-i sâdis	-	30	20 bin t.	Reis-i Etıbbâ	Etıbbâ ve Cerrâhîn	50	55
Ser-Bevvâbîn-i sâbi'	Müteferrika	30	50	Mukâta'aî Mustafa	Müteferrika Sipâhî	19	24
Mîrâhor-ı Büzürg	Atama yok			Muhâsebeî	Müteferrika Sipâhî	15	20
Ser-Zevvâkîn	Müteferrika	30	50	Tezkireî Mehmed	Müteferrika Silâhdâr	12	16
Mirahor-ı Küçük	Müteferrika	30	50	Teşrîfâtî Ramazan	Müteferrika	8	-
Ser-Çakırcıyân	Müteferrika	25	45	Emîn-i Matbah	Müteferrika	11	16
Ağa-ı Sipâhiyân	Müteferrika	30	50	Emîn-i Harc-ı Hâssa	Çavuş	12	-
Ser-Silâhdârân	Müteferrika	22	42	Emîn-i Ahkâm	Sipâhî	11	16

[335] Uzunçarşılı, müteferrikalar arasındaki statüden bahsederek zâdegân çocuklarının kanunnâme gereğince 60 akçe aldığını aktarır. Vezîr-i âzam çocukları 60, vezir oğulları 50, nişancı ve beğlerbeğilerin çocukları ise 45'er akçe almaktaydı. Bu durumda Ahmed Bey'e müteferrikalık tevcihiyle verilen 65 akçelik gelir vezîr-i âzam oğullarının maaşlarından da yüksekteydi. Bu terakki Sultan Murad'ın eski kapusuna teveccühünün bir yansıması olarak değerlendirilebilir (Uzunçarşılı, Saray Teşkilatı, s. 412).
[336] Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, s. 368.
[337] Ş.K: Şehzade Kapusundaki görevi; P.K: Padişah kapusundaki görevi/cemaati.

Tablo 16- devam

Ş.K. Görevi	P.K. Görevi	Yevmiye Eski/Yeni		Ş.K. Görevi	P.K. Görevi	Yevmiye Eski/Yeni	
Ser- Ulûfeciyân	Müteferrika	20	40	Ser-Mehterân-ı Alem	Mehter	10	15
Ser-Gurebâ	Müteferrika	20	40	Ser-Cerrâhîn	Etıbbâ ve Cerrâhîn	11	15
Ser-Sekbânân	Müteferrika	25	45	Ser-Balabânciyân	Tımar	9	15 bin t.
Ser-Çavuşân	Müteferrika	22	42	Efendi-i Defterdâr	Müteferrika	20	25
Ser-Cebeciyân	Müteferrika	15	30	Ser-Peykân	Peykân	7	8
Emîn-i Cev	Müteferrika	10	25	Rûz-Nâmei	Müteferrika	29	44
Ser-Şâhinciyân	Müteferrika	21	36	Ser-Atmacaciyân	Müteferrika	19	31
Reis-i Küttâb	Müteferrika	26	41				

Tabloda verilen 45 yürütücü-yönetici görevlinin 25'i padişah kapusuna Müteferrika zümresinden dahil edilmiştir. 25 görevliden 17'sinin maaşları müteferrikalığın üst zümrelerinde yer almalarını sağlayacak düzeydedir. Buna göre Sultan Murad'ın, yakın maiyyeti olarak hizmet edecek müteferrikaları, en azından bir kısmını, Manisa'daki kapusundan seçmeyi tercih ettiği düşünülebilir. Altıbölük ağalarından Ağa-ı Sipâhiyân Derviş Ağa da Müteferrika cemaatine yazılmış ayrıca tabloda görülen tüm serbölükler, cemaatleri Padişah kapusuna dahil edilmese de dergâh-ı âlîye alınmıştır.[338] Örneğin, 66 kişilik Çadır Mehterleri cemaatinden padişah kapusuna dahil edilen tek bir görevli bile yokken Ser-Mehterân-ı Hayme olarak şehzade kapusuna hizmet eden Ali, dergâh-ı âlî mehterlerine dahil edilmiştir. Mezkur görevlilerin ortak noktasını, Ağayân cemaatine mensubiyetleri oluşturmaktadır. Bu durumda bir kez daha statü birimi görevlilerinin kapu dönüşüm sürecinde, hizmet ettikleri cemaat ne olursa olsun, mensubu bulundukları birim bağlamında değerlendirilip terakki aldıkları söylenebilir.

[338] Alımlar doğrudan görevlilerin hizmet ettikleri muadil cemaatlere yapılmıştır. Örneğin Ser-Hayyât Alaüddin bir akçelik terakki ile dergâh-ı âlî hayyâtlarına alınmıştır. Bk. *MAD* 1324, s. 46.

SONUÇ

Sancağa çıkan son Osmanlı şehzadelerinden III. Murad'ın şehzadelik evresi, babasının evvela taht, ardından egemenlik mücadelesine şahit olarak geçmişti. Başta Sokullu Mehmed Paşa olmak üzere merkez bürokrasisinin çeşitli güç odakları, ıslahat literatürünün temeline konuşlandırılan bu yeni padişahın, cülusun hemen ardından bir takım yeni tedbirler almasına neden olmuştu. Sultan Murad, iktidarını kurup güçlü bir hakimiyet elde etmek için Manisa'daki şehzadelik kapusunu merkeze taşımayı hedeflemiş, bunu da yüksek oranda başarmıştı.

II. Selim'in henüz kendi şehzadeliğinde, damatları yoluyla inşa ettiği ittifak zincirinin halkaları, oğlunun kapusunu da kapsıyordu. Piyale Paşa, Kılıç Ali Paşa, Vezir Mustafa Paşa gibi görevlilerin ademlerine ev sahipliği yapan Manisa sarayının bir kısım idarecileri, II. Selim'in yakın adamlarıydı. Yani Şehzade Selim'in (II.) iktidarı için oluşturmaya çalıştığı güçlü politik zemin, bir yönüyle Şehzade Murad'ın kapusunu da kuşatmıştı. Nitekim cülusun devamında yaşanan hadiseler göz önüne alındığında Murad'ın, babasından miras kalan bu stratejiyi devam ettirdiği, kendi kapusunu önceleyerek eski iktidarın gücünü kırmaya çalıştığı görülecekti. Önce Manisa'da müsvedde kısmı, daha sonra payitahtta mukarrer kısmı tutulan maiyyet-i şahane defteri, şehzade kapusunun tüm organizasyonu ve ilişki ağlarını gözler önüne sermekteydi. İstisnai ayrıntıları içermesi bakımından önemli olan defter, Murad'ın kendi gücünü Sokullu iktidarına karşı öne sürme çabasının bir neticesi olarak tutulmuş olmalıydı. Zira sadrazamın iktidarına karşı konumlanmış Manisa kapusuyla Sultan Murad, kendi egemenliğini kurmak istiyordu.

Bahsedilen egemenlik kurma çabasının terakkilere yansıyan birkaç yönü vardı. Padişah kapusuna dahil edilmek başlı başına terakki sayılmakla birlikte payitaht, pek çok görevliye ciddi bir maaş artışı getirmemişti. Bu durumda maaş oranlarının değerlendirilmesi, görevlilerin Manisa'daki statüleriyle birlikte görev alma süreleri de dikkate alınarak yapılmalıydı. Yani padişah kapusuna intikal edebilen ancak hala düşük ücretler üzerinden maaş alan görevlilerin, Manisa kapusunda uzun süredir hizmet etmekten ziyade organizasyona yeni dahil edilmiş oldukları düşünülmelidir.

Bu dönüşüm, henüz saltanatı döneminde Sultan Murad ve devrini ıslahat yazarlarının hedefi haline getirecekti. Mevzubahis literatüre göre Sultan, oldukça kalabalık bir maiyyeti İstanbul'a dahil etmeye çalışmasının yanı sıra sistemi bozmuş, kapıkulu ocaklarına ecnebilerin karışmasının önünü açmıştı. Cülusla beraber Hace-i Sultan lakabı alan Hoca Sadeddin Efendi'nin, henüz çocuk yaştaki oğulları Şeyh Mehmed ve Esad efendileri şehzade kapusunda istihdam ederek maaş almalarını sağlaması, daha sonra bu çocukların şeyhülislam ve kazasker olacak kadar yükselmeleri, "beşik uleması" tartışmalarının da temelini teşkil ediyordu.

Sultan III. Murad devrinin ıslahat literatürüne konu edilen tüm "bozulmuşlukları" bu manada şehzadelik kapusu ile de ilişkiliydi. Manisa'da kurulan ilişkiler, tabiyetler ve nepotizm cülusla beraber payitahta taşınmış, siyasi politikaların faturası Sultan Murad'a ve Manisa'dan getirdiği yahut farklı vesilelerle kapusuna dahil ettiği görevlilere kesilmişti. Nitekim sonuçları ne olursa olsun, Sultan III. Murad'ın şehzadelik kapusunun İstanbul'a taşınması hadisesi, %50'li gibi bir oranla gerçekleşmiş bulunuyordu.

KAYNAKLAR

1. Arşiv Vesikaları

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi
A.RSK.d. [Bab-ı Asafî, Ruus Kalemi Defterleri]: 1460.

DBŞM. d. [Baş Muhasebe Kalemi Defterleri]: 36.

DPYM. [Piyade Mukabelesi Kalemi]: 1/5.

DFE.RZ [Defterhane-i Amire, Timar Zeamet (Ruznamçe) Defterleri]: 41.

KK [Kamil Kepeci]: 225, 249, 1770, 1867.

MAD. d. [Maliyeden Müdevver Defter]: 1324.

MD [Mühimme Defteri]: 2, 4, 6, 18, 25

TKGM. d. [Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Defterleri]: 270, 332, 333.

TSMA. d. [Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defterleri]: 154, 731, 2699, 2921, 5649, 7856, 7857, 9561, 9614, 9706, 9873, 10184.

TSMA. e. [Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakları]: 758/10, 812/28, 851/3.

2. Kaynak Eserler

Emecen, Feridun M., Zekai Mete ve Arif Bilgin, *Şehzade Divanı Defterleri*, Ankara: TÜBA Basın Yayın, 2017.

Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-ahbâr*, haz. Ali Çavuşoğlu, Ankara: TTK Yayınları, 2019.

Hasan Beyzâde Ahmed Paşa, *Târih* III*,* nşr. Şevki Nezihi Aykut, Ankara: TTK Yayınları, 2004.

Koca Sinan Paşa Telhisleri, nşr. Halil Sahillioğlu, , İstanbul: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, 2004.

Nev'îzâde Atâyî, *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik*, haz. Suat Donuk, İstanbul: TTK Yayınları, 2017.

Sarı Mehmed Paşa, *Ottoman Statecraft The Book of Counsel for Vezirs and Governors (Nasâih ul-Vüzera vel'Ümera)*, çev. Walter Livingston Wright, Princeton: Princeton University Press, 1935.

Selânikî Mustafa Efendi, *Târih*, Haz. Mehmet İpşirli, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999.

Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevarih*, hz. İbrahim Pazan, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2022.

3. Araştırma ve İncelemeler

Afyoncu, Erhan ve Recep Ahıshalı, "Kâtip" *DİA* 25 (2022): s. 53-55.

Afyoncu, Erhan. "Müteferrika" *DİA* 32 (2006): s. 183-185.

Afyoncu, Erhan. "Sokullu Mehmed Paşa", *DİA* 37 (2009): s. 354-357

Afyoncu, Erhan. *Osmanlı Devlet Teşkilatında Defterhane-i Amire (XVI-XVIII. Yüzyıllar)*, Ankara: TTK Yayınları, 2014.

Ahıshalı, Recep. *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttablık (XVIII. Yüzyıl)*, İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, 2001.

Aktepe, M. Münir. "Esad Efendi, Hocazâde", *DİA* 11 (1995): s. 340-341.

Al-Tıkrıtı, Nabıl Sırrı. "Şehzade Korkud (CA.1468-1513) and The Articulation of Early 16th Century Ottoman Religious Identity", Doktora Tezi, The University of Chicago, 2004.

Atçıl, Abdurrahman. *Erken Modern Osmanlı İmparatorluğu'nda Alimler ve Sultanlar*, İstanbul: Klasik Yayınları, 2019.

Aycibin, Zeynep. *Manevi Dünyası ile Sultan III. Murad: Çöküş Edebiyatının Merkezinde Bir Padişah*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2016.

Baltacı, Cahid. *XV-XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Medreseleri*, İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2005.

Bekar, Cumhur. "The Rise of the Köprülü Family: The Reconfiguration of Vizierial Power in the Seventeenth Century" Doktora Tezi. Leiden University. Institute for History. 2019.

Bilgin, Arif. "Harc-ı Hâssa Emini" *DİA* EK-1 (2020): s. 534-535.

Bostan, İdris. "Kılıç Ali Paşa", *DİA* 25 (2022): s. 410-412.

Bostan, M. Hanefi. "Yavuz Sultan Selim'in Şehzadelik Dönemi (1487-1512)" *Türk Kültürü İnceleme Dergisi* 40 (2019): s. 1-86.

Börekçi, Günhan. "Factions and Favorites at the Courts of Sultan Ahmed I (r. 1603-17) and His Immediate Predecessors" Doktora Tezi. The Ohio State University. 2010.

Börekçi, Günhan. "İnkırâzın Eşiğinde Bir Hanedan: III. Mehmed, I. Ahmed, I. Mustafa ve 17. Yüzyıl Osmanlı Siyasî Krizi" *Dîvân* 14/26 (2009), s. 45-96.

Brummett, Palmira. "Osmanlıları Akdeniz Dünyasına Yerleştirmek: Ekâbir ve Kapılar Meselesi", *Hakim Paradigmaların Ötesinde Rifa'at Abou-El-Haj'a Armağan*, Ankara: 2012, s. 105-124.

Canatar, Mehmet. "Kethüdâ" *DİA* 25 (2022): s. 332-334.

Çerçi, Faris. *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Künhü'l-Ahbârı'nda II. Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri II.Cilt*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 2020.

Darling, Linda T. "Nasihatnameler, İcmal Defterleri, and the Timar-Holding Ottoman Elite in the Late Sixteenth Century", *Osmanlı Araştırmaları* 43 (2014): s. 193-226.

Devellioğlu, Ferit. *Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi, 2013.

El-Haj, Rifaat Ali Abou. "The Ottoman Vezir and Paşa Households 1683-1703: A Preliminary Report", *Journal of the American Oriental Society* 94/4 (1974): s. 438-447.

El-Haj, Rifaat Ali Abou. *Formation of the Modern State: the Ottoman Empire, Sixteenth to Eighteenth Centuries*, Albany: State University of New York Press, 1991.

El-Haj, Rifaat Ali Abou. "The Ottoman Nasihatname as a Discourse over 'Morality'", *Mélanges Professeur Robert Mantran, ed. Abdeljelil Temimi, Za Zaghouan: Publications du Centre d'Etudes et de Recherches Ottomanes, Morisques, de Documentation et d'Information*, 1988, s. 17-30.

Emecen, Feridun M. "II. Selim", *DİA* 36 (2009): s. 414-418.

Emecen, Feridun M. "Manisa Sarayından Saray-ı Hümayun'a III. Murad'ın Şehzadelik Yıllarına Dair" *Sultan III. Murad Dönemi ve Bursa*, ed. Ersin Gülsoy, Bursa: Gaye Kitapevi, 2021. s. 13-30

Emecen, Feridun M. "Osmanlı Şehzadeleri ve Taşra İdaresi", *Selçukludan Cumhuriyete Şehir Yönetimi*, İstanbul: TDBB, 2008. s. 99-112.

Emecen, Feridun M. "Osmanlı Taşrasında Saray Bürokrasisi: Şehzade Selim'in Kazayâ Defteri", *Osmanlı Araştırmaları* 46 (2015): s. 213-301.

Emecen, Feridun M. “Şehzadenin Mutfağı: III. Mehmed’in Şehzadelik Döneminde Manisa Sarayına Ait Bir Mutfak Masraf Defteri”, *Tarihin İçinde Manisa*, Manisa: Manisa Belediyesi Kültür Yayınları, 2007, s. 73-114.

Emecen, Feridun M. “Taşra Bürokrasisinin Kaynakları: Şehzade Dîvânı Defterleri”, *Tarih Boyunca Türk Tarihinin Kaynakları Semineri: Bildiriler, 6-7 Haziran 1996*, İstanbul: 1997, s. 91-107

Emecen, Feridun M. “The Sehzade’s Kitchen and It’s Expenditures an Account Book from Şehzade Mehmed’s Palace in Manisa 1594-1595”, *The Illuminated Table, The Prosperous House*, ed. S. Faroqhi- C. K. Neumann, Würzburg: 2003, s. 89-126.

Emecen, Feridun M. *Kanuni Sultan Süleyman ve Zamanı,* Ankara: TTK Yayınları, 2022.

Emecen, Feridun M. *Osmanlı Sultanları II*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2016.

Emecen, Feridun M. *XVI. Asırda Manisa Kazası*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013.

Emecen, Feridun M. Zekai Mete ve Arif Bilgin, *Şehzade Divanı Defterleri*, Ankara: TÜBA Basın Yayın, 2017.

Faroqhi, Suraiya. “Crisis and Change,” *An Economic and Social History of the Ottoman Empire*, ed. Halil İnalcık ve Donald Quataert, Cambridge University Press, Cambridge 1997, s. 411-636.

Felek, Özgen. “Re-Narrating Islamic Lore: the Dream Writing of Sultan Murâd III” *JTS* 34 (2010): s. 1-19.

Felek, Özgen. *Kitabü'l-Menâmât: Sultan III. Murad'ın Rüya Mektupları*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012.

Fleischer, Cornell. *Tarihçi Mustafa Âli: Bir Osmanlı Aydın ve Bürokratı*, çev. Ayla Ortaç, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013.

Fodor, Pál. “State and Society, Crisis and Reform, in the 15th-17th Century Ottoman Mirror for Princes”, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 40/2-3 (1986), s. 217-240.

Gökbilgin, M. Tayyib. “Kara Üveys Paşa'nın Budin Beylerbeyliği 1578-1580”, *Tarih Dergisi* 2 (2020): s. 17-34.

Gökbilgin, M. Tayyip. “Mehmet Paşa, Sokullu, Tavil” *İA* 7 (1970): s. 595-605.

Göyünç, Nejat. "Tarih Başlıklı Muhasebe Defterleri", *Osmanlı Araştırmaları* 10 (1990): s. 1-37.

Günalan, Rıfat. “XVI. Yüzyıl Osmanlı Bürokrasisinde Mâliye Ahkâm Katipleri” *Osmanlı Araştırmaları* 49 (2017): s. 125-154.

Hathaway, Jane. “Households in the Administration of The Ottoman Empire”, *Türklük Bilgisi Araştırmaları* 40 (2013): s. 127-149.

Hathaway, Jane. *Beşir Ağa: Osmanlı Hareminin Baş Hadım Ağası*, İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2022.

Hathaway, Jane. “The Military Household in Ottoman Egypt” *İnternational Journal of Middle East Studies* 27/1 (1995), s. 39-52.

Hathaway, Jane. “"Mamluk Households" and "Mamluk Factions" in Ottoman Egypt: A Reconsideration”, *The Mamluks in Egyptian Politics and Society* ed. Thomas Philipp ve Ulrıch Haarmann, Cambridge University Press, 1998. s. 107- 117.

Hathaway, Jane. “The Household of Hasan Aga Bilifya: An Assessment of Elite Politics in 17th-Century Egypt”, *Turcica* 27 (1995), s. 135-151.

Howard, Douglas A. “Ottoman Historiography and the Literature of "Decline" of The Sixteenth and Seventeenth Centuries” *Journal of Asian History* 22/1 (1988), s. 52-77.

İlhan, M. Mehdi. “Bıyıklı Mehmed Paşa” *DİA* 6 (1992): s. 116-117.

İpşirli, Mehmed. “Mehmed Efendi, Hocazâde”, *DİA* 28 (2003): s. 452-453.

Kafadar, Cemal. “The Question of Ottoman Decline”, *Harvard Middle Eastern and Islamic Review*, 4/1-2 (1997- 98), s. 30-75.

Karaca, Filiz. “İn‘am”, *DİA* 22 (2000): s. 259-260.

Kappert, Petra. *Die Osmanischen Prinzen und ıhre Residenz Amasya in 15. und 16. Jahrhundert*, İstanbul: Nederlands Hıstorısch-Archaeologısch Instıtuut, 1976.

Kolçak, Özgür. “Sâhib-i Devlet Âdemleri: 1663–1664 Osmanlı-Habsburg Savaşında Fazıl Ahmed Paşa’nın Askerî Kıtaları”, Yayımlanmamış makale.

Köhbach, Markus. “Raziye Hatun und ihr Umfeld", *Frauen, Bilder und Gelehrtre: Studien zu Geselleschaft und Künsten im Osmanischen Reich* (haz. Sabine Prator and Christopher K. Neumann), İstanbul: Simurg, 2002, s. 109-123.

Kunt, İ. Metin. “Sultan Dynasty and State in the Ottoman Empire: Political İnstitutions in the Sixteenth Century” *The Medieval History Journal* 6, 2 (2003): s. 217-230.

Kunt, İ. Metin. “Bâb-ı Hümayun ve Diğer ‘Kapılar’”, *Osmanlı Dünyası*, ed. Christine Woodhead, İstanbul: Alfa Yayınları, 2018, s. 145-160.

Kunt, İ. Metin. “Bir Şehzade Sancağa Çıkar (Bir İhtimal Dönmek Üzere)”, *Osmanlı Dünyasında Kimlik ve Kimlik Oluşumu: Norman Itzkowitz Armağanı*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 79-90.

Kunt, İ. Metin. “Devlet, Padişah Kapısı ve Şehzade Kapıları”, *Yeni Türkiye* 31 (2000): s. 393-399.

Kunt, İ. Metin. “Royal and Other Households”, *The Ottoman World*, ed. Christine Woodhead, New York: Routledge, 2012, s. 103-116.

Kunt, İ. Metin. “Sultan Dynasty and State in the Ottoman Empire: Political İnstitutions in the Sixteenth Century” *The Medieval History Journal* 6, 2 (2003): s. 217-230.

Kunt, İ. Metin. “XVI. Yüzyıl Osmanlı Siyasasında Saltanat ve Hükümet Ayrışması”, *İSAM Konuşmaları*, İstanbul: 2013, s. 25-33.

Kunt, İ. Metin. *Sultan's Servants: The Transformation of Ottoman Provincial Government, 1550–1650*. Newyork: Columbia University Press, 1983.

Kuru, Mehmet. “Relations Between Ottoman Corsairs and The Imperial Navy In The 16th Century” Yüksek Lisans Tezi. Sabancı Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2009.

Kütükoğlu, Bekir. “Lokman b. Hüseyin” *DİA* 27 (2003): s. 208-209.

Kütükoğlu, Bekir. “Murad III” *DİA* 31 (2006): s. 172-176.

Lewis, Bernard. “Ottoman Observers of Ottoman Decline”, *Islamic Studies* 1 (1962), s. 71-87.

Lewis, Bernard. “Some Reflections on the Decline of the Ottoman Empire”, *Studia Islamica* 9 (1958), s. 111-127.

Murphey, Rhoads. *Exploring Ottoman Sovereignty,* Londra: Continuum Yayınları, 2008.

Öz, Mehmet. *Kanun-i Kadimin Peşinde: Osmanlı’da Çözülme ve Gelenekçi Yorumcuları*, İstanbul: Dergah Yayınları, 2019.

Özcan, Abdülkadir. “Gulâm” *DİA* 14 (1996): s. 184.

Özdemir, Fatih. "17. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Istabl-ı Âmire (Has Ahur) Teşkilâtı" Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2021.

Özvar, Erol. “Osmanlı Tarihini Dönemlendirme Meselesi ve Osmanlı Nasihat Literatürü” *Dîvân* 4/7 (1999), s. 135-151.

Pamuk, Şevket. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Para'nın Tarihi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012.

Peirce, Leslie P. *Harem-i Hümayun, Osmanlı İmparatorluğunda Hükümranlık ve Kadınlar*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012.

Peirce, Leslie P. "Changing Perceptions of the Ottoman Empire: The Early Centuries", *Mediterranean Historical Review*, 19/1 (2004), s. 6-28.

Sariyannis, Marinos. *A History of Ottoman Political Thought up to the Early Nineteenth Century,* Leiden: Brill, Boston, 2019, s. 144-187.

Sariyannis, Marinos. "Ruler and State, State and Society in Ottoman Political Thought", *Turkish Historical Review* 4 (2013), s. 83-117.

Şahin, Haşim. "Karaca Ahmed" *DİA* 24 (2001): s. 374-375.

Taş, Kenan Ziya. *Osmanlılar'da Lalalık Kurumu*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2017.

Tezcan, Baki. *The Second Ottoman Empire: Political and Social Transformation in the Early Modern World,* Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Turan, Şerafettin. "Hoca Sadeddin Efendi" *DİA* 18 (1998): s.196-198.

Turan, Şerafettin. *Kanuni Süleyman Dönemi Taht Kavgaları*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1997.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", *Belleten* 156 (1975): s. 659-696.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları II,* Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1988.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2014.

Ünsal, Coşkun. "Osmanlı Askeri Teşkilatında Kapıkulu Süvarileri (XVI-XVII. Yüzyıllar)" Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. 2023.

Woodhead, Christine. "Murad III and the Historians: Representations of Ottoman Imperial Authority in Late 16th-Century Historiography" *Legitimizing the Order*, ed. Hakan Karateke ve Maurus Reinkowski, Leiden: Brill, Boston, 2005, s. 85-98.

Yılmaz, Coşkun. "Osmanlı Siyaset Düşüncesi Kaynakları ile İlgili Yeni Bir Kavramsallaştırma: Islahatnâmeler" *TALİD* 2 (2003), s. 299-338.

Yılmaz, Hüseyin. “Osmanlı Tarihçiliğinde Tanzimat Öncesi Siyaset Düşüncesine Yaklaşımlar” *TALİD* 2 (2003), s. 231-298.

Yücel, Yaşar. *Osmanlı Devlet Teşkilâtına Dair Kaynaklar: Kitâb-i Müstetâb, Kitabu Mesâlihi'l Müslimîn ve Menafi'i'l-Mü'mimîn, Hırzü'l-Mülûk*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1988.

EKLER

2

MALİYEDEN MÜDEVVER
DEFTER

MAD.d.
DEFTER NO: 01324

3
SA‘ÂDETLÜ PÂDİŞÂH-I ‘ÂLEMPENÂH HAZRETLERİNİN RİKÂB-I HÜMÂYÛNLARIYLA GELEN KULLARININ DEFTERİDİR

SA‘ÂDETLÜ PÂDİŞÂH HAZRETLERİNİN MANİSÂ’DA OLAN KULLARI DEFTERİDİR

Cemâ‘at-i Ebnâ-yı Sipâhiyân

Dokuz yüz altmış altı yılından dokuz yüz yetmiş yılına değin Konya’da ve Kütahya’da yazılub sa‘âdetlü pâdişâh hazretleriyle Manisa’ya bile giden sipâhî oğlanı kullarıdır

2 Sinan bin Mustafa sekiz	1 Hasan Çerkes dokuz	1 Ali bin Yusuf sekiz	1 Mehmed bin Mehmed sekiz	1 Ahmed Kethüdâ-yı Cemâ‘at-i Mezbûre on
3 İsa tâbi‘-i Vâlide-i Sultan Mustafa sekiz	3 Ferruh Arnavud sekiz	3 Piri bin Yusuf yedi	3 Mehmed bin Hüseyin sekiz	2 Ramazan bin Şahin yedi
5 Nûrullah bin Abdullah sekiz	4 Çalabverdi Fî yevm sekiz	4 Ali bin Hasan sekiz	4 Mahmud bin Abdullah Nevrekob sekiz	3 Mehmed bin Mustafa Yolasığmaz altı
6 Muzaffer bin Ali sekiz	5 İsmâil ‘an Akrabâ-yı Karaca Ahmedzâde yedi	*(Kâtîb-i ‘ulûfeciyân)* 5 Hamza bin Halil Kâtîb-i Ulûfeciyân sekiz	5 İsmail bin Veli tâbî‘-i Dede Bey sekiz	5 Hamza bin Divane sekiz
(Kâtib-i Silâhdârân 6) 6 Hüseyin bin Sinan Kâtib-i Silâhdâr sekiz	6 Resul bin Yusuf sekiz	6 Hürrem bin Abdullah sekiz	6 Yusuf bin Enbiya sekiz	6 Pervâne bin Abdullah sekiz
8 Kara Yusuf bin Eymirşah sekiz	7 Hızır bin İskender sekiz	7 Emrullah bin Nasrullah yedi	7 Ahmed bin Sinan Hış-ı Daye Hatun sekiz	7 Hasan bin Mahmud sekiz
9 Mustafa bin Mehmed Defterdâr-ı Sâbık sekiz	8 Veli bin Abdullah [tâbi‘-i][339] Karaca Ahmedzâde sekiz	8 Mehmed bin Yusuf sekiz	8 Yusuf bin Ali tâbi‘-i Mir‘alem yedi	8 Mehmed bin Kara Yusuf yedi
10 Bali bin Ali sekiz	9 Muharrem bin Turası altı	9 Cafer bin Mehmed altı	9 Ahmed bin Hasan sekiz	9 Ahmed bin Nebi Ağa sekiz
Beşer akçe terakkî ile silâhdârlar zümresine ilhâk buyruldu			*Yekûn-*	10 Keyvan bin Abdullah sekiz

[339] s. 55.

Harem-i şerîfden çıkub sipâhî oğlanlarına ilhâk olunan bunlardır

1 Hüseyin Hazîne yedi	1 İbrahim bin Abdullah yedi	1 Lütfi bin Hürrem yedi	1 Ali Teberdâr? yedi	1 Mustafa Enderûnî dokuz
1 Muzaffer Enderûn yedi	1 Sıhak Enderûn yedi	1 Hürrem bin Abdullah yedi	1 Ahmed bin Abdullah yedi	1 Süleyman Enderûn yedi
2 Yahya[340] Enderûn yedi	2 Perviz Enderûn yedi	2 Zeynel bin Abdullah yedi	2 Ali Kilârî sekiz	1 Yusuf Enderûn yedi
3 Dâvud Hazîne sekiz	3 Mahmud Dellâk dokuz	2 Diğer Mehmed bin Abdullah yedi	2 Hasan Enderûn yedi	2 Mehmed bin Abdullah Hazîne yedi
3 Behzad Hazîne yedi	3 Malkoç Hazîne yedi	3 Alagöz Hazîne yedi	3 İbrahim Hazîne yedi	3 Hüseyin bin Abdullah Enderûn yedi
4 Mustafa Hazîne yedi	4 Diğer Hüseyin Enderûn yedi	4 Hüseyin bin Abdullah Hazîne yedi	4 Balî bin Abdullah Hazîne yedi	4 Hüsrev Hazîne sekiz
5 Hasan Hazîne yedi	5 İlyas Hazîne yedi	5 Ali Hazîne yedi	5 Zülfikar Hazîne yedi	4 Cafer Hazîne yedi
6 Hasan Hazîne sekiz	6 Gazanfer Hazîne sekiz	6 Ali Enderûn dokuz	6 Şaban bin Abdullah Dellâk on	5 Feridun Kilârî yedi
6 Yusuf Kilârî yedi	6 Rıdvan Kilârî yedi	6 Musa Kilârî yedi	6 Perviz Kilârî yedi	6 Keyvan Kilârî yedi
7 Muharrem Kilârî yedi	7 Sefer bin Abdullah Kilârî yedi	7 Mehmed Enderûn sekiz	7 Behram bin Abdullah sekiz	6 Semender Kilârî yedi
7 Süleyman Enderûn yedi	7 Şaban Enderûn yedi	7 Mustafa Enderûn yedi	7 Mehmed Enderûn yedi	7 Firuz Kilârî yedi
Bunlar dahi beşer akçe terakkî ile silâhdâr olmak buyruldu		8 Hasan Ser-Leşker dokuz	8 Kaytas Enderûn yedi	7 Rüstem bin Abdullah Kilârî yedi

[340] Bahşi, s. 54.

Solaklardan ve sekbânlardan ve teberdârlar ve gayrıdan sipâhî oğlanlarına ilhâk olunan bunlardır

4 Memi Solak yedi	6 *(Konya'dan gelenlerden olup beş akçe terakkî ile silâhdâr buyruldu)* Süleyman Dündâr-ı Sâbık dokuz	8 Hamza Serrâc sekiz	5 Yerli Solak altı	5 Pir Ahmed Solak altı
7 Sefer Teberdâr altı	6 Yusuf Teberdâr sekiz	3 Murad Bostânî beş	7 Mehmed Hayyât altı	7 Ömer Kethüdâ-yı Peykân sekiz
10 Hüsrev bin Abdullah Teberdâr dokuz	9 Memi Teberdâr dokuz	9 Mahmud Serbölük-i Teberdâr dokuz	8 Lütfi Teberdâr altı	7 İskender Teberdâr sekiz
Dörder akçe terakkiyle sağ 'ulûfecilere buyruldu	3 İlyas bin İbrâhim yedi	3 Ahmed bin Şaban altı	10 Mustafa Teberdâr Meyvei Çavuş-ı Cemâ'at-i Mezbûre dokuz	10 Nesimi Teberdâr dokuz

Sa'âdetlü pâdişâh hazretleri Manisa'ya geldiklerinden sonra dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince sipâhî oğlanlarına ilhâk olunan bunlardır

5 Hacı İsa tâbi'-i Merhûm Hoca sekiz	4 Receb Kayın-ı Bıyıklızâde sekiz	3 İsa tâbi'-i Vâlide-i Sultan Mustafa sekiz	1 Hacı bin Mehmed yedi	1 Hasan Birâder-i Mirâhor sekiz
7 Receb tâbi'-i Defterdâr-ı Sâbık beş	7 Mehmed tâbi'-i Sultan sekiz	6 Hüseyin bin Kasım sekiz	5 Mustafa tâbi'-i Lala-ı Sâbık yedi	5 Ali tâbi'-i Merhûm Hoca yedi
Dörder akçe terakkî ile sağ 'ulûfecilere buyruldu		9 Hızır bin Süle sekiz	8 Mustafa bin Mehmed altı	8 Mustafa bin Pîrî altı

Dokuz yüz yetmiş yedi yılından dokuz yüz seksen iki Ramazanına gelince sipâhî oğlanlarına ilhâk olunan bunlardır

2 İbrahim bin Ahmed Ağa yedi	2 Süleyman Dündâr-ı Sâbık[341] dokuz	2 Halîl Kâtib-i Cemâ'at-i m. altı	1 İbrahim Birâder-i Sinan Ağa altı	1 Mehmed bin Seydi Mahmud sekiz
3 Süleyman bin Abdullah tâbi'-i Defterdâr sekiz	3 Muharrem Cemâ'at-i Mehterân-ı Hayme altı	2 Ali bin Nebi altı	2 Ali bin Ahmed altı	2 Hacı Hüseyin tâbi'-i Mu'allimzâde sekiz
4 Durmuş beş	4 Mustafa bin Karabey beş	3 Mehmed tâbi'-i Ramazan Efendi sekiz	3 Piyâle bin Hasan altı	3 Mehmed tâbi'-i Kadıasker-i Anadolu yedi
6 Mesih bin Abdullah altı	6 İbrahim bin Hüseyin altı	6 Mehmed bin Mustafa altı	5 Ali bin Kasım Efendi sekiz	5 Mehmed bin Kasım Efendi sekiz
7 Ferhad bin Abdullah beş	7 Osman bin Mustafa beş	7 Turgud altı	7 Cafer bin Abdullah altı	7 Hüseyin tâbi'-i Karacaahmet Sultan yedi
9 Mahmud Veled-i Yumuk Mehmed beş	9 Ahmed tâbi'-i Tevki'î yedi	8 Kaytas bin Abdullah beş	8 Pîr Ali bin Abdullah beş	8 Hüseyin bin Abdullah tâbi'-i Ağa yedi
Dörder akçe terakkiyle sol 'ulûfecilere buyruldu			2 Kasım bin Abdullah yedi	2 Beşir bin Abdullah yedi

İltizâm sebebiyle sipâhî oğlanlarına ilhâk olunan bunlardır

3 Süleyman bin Mehmed beş	3 Mustafa bin Velî yedi	2 Abdülvehhab yedi	2 Eymirşah bin Mehmed sekiz	1 Mehmed bin Ömer dokuz
4 Ahmed bin Hamza beş	4 Veli bin Memi beş	4 Ahmed Taşra altı	3 Kurd bin Hoca Ali altı	3 Kurd bin Mehmed yedi
4 Süleyman bin Bali altı	4 Timur bin Savcı yedi	4 Bayram bin Mustafa beş	4 Hacı Osman Mültezim-i Manda yedi	4 Ahmed Mültezim-i Mandace yedi

[341] Divitdâr, s. 54.

4 Ahmed bin Hacı İlyas yedi	4 Süleyman bin Mustafa yedi	4 Ahmed bin Kurd yedi	4 Hacı Mehmed bin Hacı İskender yedi	4 Teberrük bin Hacı Seydi altı
5 Hasan bin Ali on	5 Veli bin Hüseyin beş	5 Hüdaverdi bin Yusuf yedi	5 Ali bin Bahşi Mültezim altı	5 Ferruhşad bin Seydi Ali sekiz
5 Mustafa bin Günlemen altı	5 Hüseyin bin Mustafa altı	*(mültezimler arasına sehven yazılmış bu uslub? nice olmuşsa bu dahi)*5 Beymiş bin Mahmud altı	5 Hüseyin bin Turgud yedi	5 Mehmed Küçek on
6 Şaban bin Hacı Süleyman yedi	6 İlyas bin Mustafa altı	6 Mustafa bin İlyas altı	6 Hüseyin bin Kasım sekiz	5 Hasan bin Ahmed altı
8 Osman bin Süleyman yedi	8 Mustafa Mültezim-i Sâbık altı	8 Hacı Bali yedi	6 Maden bin Hacı Nasuh beş	6 Bostan bin Hasan Pazarlı yedi
9 Turgud beş	9 Memi bin Mehmed altı	9 Ebubekir bin Abdi beş	9 Cafer bin Abdullah yedi	8 Mehmed bin Ali beş
9 Durmuş altı	9 Halil bin Davud altı	9 Mustafa bin Dede altı	9 Mehmed Mültezim-i Perâkende-i Aydın altı	9 Emrullah bin Süleyman beş
10 Aydın bin Süleyman beş	10 Mustafa bin Yusuf yedi	10 Osman bin Hacı Mehmed yedi	10 İlyâs bin Bahşi[342] sekiz	9 Seydi Ahmed yedi
6 Mehmed bin Bali beş	6 Ömer Fakih bin Abdulbaki altı	6 Murad bin Bali Fakih altı	10 Hasan bin Kabalak sekiz	10 Kurd Bali bin Kabalak Yusuf beş
7 Seyfullah bin Cafer beş	7 Mehmed bin Hacı Yusuf yedi	7 Hacı bin Mehmed altı	7 Mustafa bin Hacı Bekir sekiz	6 Hacı ‘an Mehterân-ı Hayme altı
Tîmâr taleb edenlere tîmâr, kabul etmeyenlere ‘ulûfeleriyle sol ‘ulûfecilere buyruldu			10 Süleyman bin Hacı Şaban sekiz	7 Mehmed bin Yusuf sekiz

[342] Yahya(?), s. 56.

Cemâ‘at-i Silâhdârân
Konya’dan yazılub Manisa’ya Silahdarlık ile giden bunlardır

1 İbrahim bin Ali yedi	1 Seydî Birâder-i Şükrullah yedi	5 Haydar bin Mutahhar yedi *(Kethüdâ-yı Cemâ‘at-i Gurebâ)*	1 Mehmed bin Piri yedi *(Kâtib-i Gurebâ)*	1 İlyas bin Divane Hasan yedi *(Kethüdâ-yı cemâ‘at-i mezbûre)*
2 Mehmed bin Ferhad yedi	2 Abdi bin Receb yedi	1 Sinan bin Yunus yedi	1 İdris bin Hamza yedi	1 Mehmed bin Piri Semendire yedi
3 Yusuf bin Seydi yedi	3 Mustafa bin Divane Hacı Bektaş yedi	3 Pir Hasan bin Hızır yedi	3 Mustafa bin Piri yedi	2 Memi Midillü yedi
4 Mustafa bin Benli yedi	4 İsa bin Mahmud yedi	3 Osman bin Hasan yedi	3 Mustafa bin İsmail yedi	3 Hamza bin Seydi yedi
5 Pir Kasım bin Alaaddin yedi	4 Ahmed bin Ali yedi	4 Yusuf bin İlyas yedi	4 Haydar Merdüm-i Hüseyin Ağa yedi	4 Bayramlu bin Halil yedi
6 Seydi Ali bin Musa yedi	6 Hasan bin Mustafa nâm-ı diğer Carullah yedi	5 Ferhad bin Abdullah Zerger altı	5 Hürrem bin Abdullah altı	5 Üveys bin Dündar dört
7 Pir Arnavûd yedi	6 Veli bin Kutluşah altı	6 Mustafa bin Derviş yedi	6 Keyvan bin Abdullah yedi	6 Hüseyin bin Abdullah tâbi‘-i Defterdâr yedi
8 Ahmed bin Halil Fakih yedi	7 Abdi bin Abdullah altı	7 Hamza bin Pirgayib yedi	7 Halil bin Hızır yedi	7 Ahmed bin Abdurrahman yedi
8 Halil bin Mehmed yedi	8 Yahya bin Tuğrul yedi	8 Divane Hasan bin İbrahim yedi	8 Keyvan bin Abdullah yedi	8 Pir Ahmed yedi
10 Mehmed bin Ali yedi	9 Veli bin Mustafa tâbi‘-i Hoca yedi	9 Ahmed bin Yusuf yedi	9 Musa bin Seydi yedi	9 Mustafa bin Abdullah yedi
Beşer akçe terakkiyle girü sağ ‘ulûfeci olmak buyruldu			10 Orhan bin Murad yedi	10 Hüseyin bin Taceddin yedi

Harem-i Şerîf'den çıkan silâhdârlar bunlardır

2 Canfeda Enderûn altı	2 Kubat Enderûn altı	2 Hüseyin bin Abdullah sekiz	1 Semender Enderûn altı	1 Feridun Enderûn altı
Beşer akçe terakkî ile sağ ulûfeci olmak buyruldu			2 Firuz Enderûn altı	2 Hürrem Enderûn altı

Teberdârândan ve solaklardan ve mehterlerden ve cerrâhînden çıkan silâhdârlar bunlardır

4 Mehmed Cerrâh altı	3 Cafer Teberdâr[343] altı	2 Hasan Solak beş	2 Mehmed bin Eymirzeh Solak altı	1 Mehmed bin Abdullah Solak yedi
8 Mehmed Teberdâr altı	8 Ali Serbölük-i Bostâniyân altı	7 Kadri Teberdâr altı	6 Şaban bin Abdullah Teberdâr altı	6 Davud Külhânî sekiz
Dörder akçe terakkiyle sağ ulûfecilere buyruldu	10 Mustafa bin Kasım Halîfe altı	9 Veli Teberdâr yedi	9 Memi Teberdâr sekiz	5 Mehmed bin Hasan Mehter-i Hayme beş

Dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince silâhdârlar cemâ'atine ilhâk olunan bunlardır

2 Beşir tâbi'-i Defterdâr beş	2 Hasan tâbi'-i Defterdâr beş	2 Muharrem bin Hürrem Kethüdâ altı	2 Receb bin Abdullah sekiz	1 Hasan bin Abdullah tâbi'-i Paşa altı
5 Hasan bin Abdullah tâbi'-i Defterdâr beş	5 Ahmed bin Koçu yedi	5 Ahmed bin Hüseyin yedi	3 Mansur Matrâkî on	3 Ali bin Seydi Ahmed yedi
Dörder akçe terakki ile sağ 'ulûfecilere buyruldu	10 Ali bin Abdullah altı	1 Ahmed bin Abdullah tâbi'-i Koca Lala yedi	8 Keyvan bin Abdullah tâbi'-i Koca Lala yedi	6 Mustafa bin Ahmed yedi

Dokuz yüz yetmiş yedi yılından dokuz [yüz] seksen iki Ramazan'ına gelince silâhdârlar cemâ'atine ilhâk olunan bunlardır

3 İlyas Peder-i Kethüdâ-yı Bevvâbîn beş	1 Ali bin Bilal yedi	1 Muharrem bin Ahmed Ağa beş	1 Eymirzeh tâbi'-i Tatarhan yedi	1 Ebubekir bin İbrahim altı
6 Hürrem tâbi'-i Merhûm Hoca altı	6 Bekir bin Abdullah beş	5 Veli bin Abdullah beş	4 Süleyman bin Mehmed beş	3 Mehmed bin Kadızâde altı

[343] Silahdâr, s. 56.

9 Pehlivan bin Musa yedi	9 Ali bin Abdullah tâbi‘-i Paşadört	8 Mehmed Birâder-i Abdullah yedi	7 Mehmed tâbi‘-i Hüsrev altı	7 Mustafa bin Muharrem beş
Dörder akçe terakkî ile sol ‘ulûfecilere ilhâk buyruldu			10 Mehmed bin Bali Çelebi Kâtib-i Dîvân altı	10 Mustafa Mısrî yedi

İltizâm ile silâhdârlar cemâ‘atine ilhâk olunan bunlardır

7 Ömer bin Sadık beş	7 Mustafa bin Turgud dört	6 Eymirzeh bin Ali dört	6 Hamza bin Lütfi yedi	4 Hacı bin Musa beş
10 Ali bin Nasuh altı	10 Hüdaverdi bin Ali dört *(Yirmi sekiz akçeye satın alınmışdır)*	9 Mehmed bin Hacı Ali beş	9 Hasan bin Mehmed dört	9 Halil bin İsa yedi
Tîmâr kabul etmeyenlere ‘ulûfesiyle sol ‘ulûfecilere buyruldu				

Cemâ‘at-i ‘Ulûfeciyân
Konya’da yazılub Manisa’ ya ‘ulûfecilik ile giden bunlardır

1 İbrahim bin Süleyman altı	1 Mustafa bin Kasım altı	1 Ahmed bin Hüsrev tâbi‘-i Dede Bey altı	1 Ali bin Mustafa altı	1 İsmail Kethüdâ-yı Cemâ‘at-i m. yedi
2 Emrullah bin Mahmud altı	2 Mustafa Kâtib-i Bazdârân altı	1 Mustafa bin Sefer altı	1 Mehmed Arnavud altı	1 Mahmud bin İshak altı
3 Mahmud bin Tanrıvermiş altı	2 Hızır Birâder-i Yahya altı	2 Mustafa bin Hüseyin altı	2 Mehmed bin Uğur altı	2 Hasan Avlonya altı
3 Eymirşah bin Hacı altı	3 Mehmed bin Pervane altı	3 Mehmed bin Yusuf altı	3 Ali bin Turgud altı	3 Gazanfer bin Halil altı
4 Hızır bin Cafer altı	4 Ferhad bin Abdullah altı	4 Ali bin Bali altı	4 Ahmed Sekbân altı	4 Ulaş bin Musa altı
5 Mehmed bin Bahadır altı	4 Mustafa bin Memi altı	4 Ali bin Bahşi yedi	4 Ali bin İbrahim altı	4 Ali bin Hızır altı
6 Hasan bin Abdullah altı	6 Mahmud bin Hamza altı	5 Ahmed Zerger altı	5 Musa bin Halil altı	5 Hasan bin Hamza altı

Beşer akçe terakkiyle sağ gurebâya ilhâk buyruldu	6 Salih bin Pir altı	6 İslam bin Cemal altı

Harem-i Şerîfden çıkub ‘ulûfecilere ilhâk olunan bunlardır

Bunlar dahi beşer akçe terakkiyle sağ ‘ulûfeciye buyruldu	*(‘an Bostân)*2 Hızır Serbölük-i Bostâniyân altı	*(‘an teberdârân)* 2 Memi Teberdâr altı	6 Hüseyin bin Abdullah yedi	4 Ali bin Abdullah beş

Dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince ‘ulûfecilere ilhâk olunan bunlardır

Dörder akçe terakkiyle sol gurebâya buyruldu	5 Mahmud bin Seydi altı	2 İskender bin Abdullah tâbi‘-i Koca Lala altı

Dokuz yüz yetmiş yedi yılından seksen iki Ramazan’ına gelince ‘ulûfecilere ilhâk olunan bunlardır

Dörder akçe ile sol gurebâya buyruldu	6 Hasan bin Hacı Ali beş	4 Hızır bin Cafer beş	1 Yaralı Birâder-i Ser Çavuşân beş
			Bekir tâbi‘-i Vâlide-i Sultan Mustafa altı

İltizâm ile ‘ulûfeci olan bunlardır

6 Mehmed bin Hacı Hızır dört	6 Abdullah bin Mehmed beş	5 Koç Mehmed bin Hasan altı	5 Hacı Veli bin Turgud dört	3 Abdurrahman bin Kara Kurd dört
Tîmâr kabul etmeyenlere ‘ulûfeleriyle sol gurebâya ilhâk olmak buyruldu				

Cemâ‘at-i Gurebâ

Konya’da yazılub Manisa’ya garîb yiğitliği ile giden bunlardır

2 Hüdaverdi bin Ali altı	2 Kasım bin Ali altı	1 Hızır bin Ali beş	1 Mustafa bin Arslan altı	1 Nurullah bin Mehmed altı
3 İbrahim bin Ali altı	3 Mustafa bin Piri altı	3 Bostan bin Hacı Bayram altı	3 Hüseyin bin Ali altı	2 Mehmed bin Sefer altı

4 Beylik bin Bali dört	4 Kasım bin Süleyman altı	3 Nasuh bin Mehmed altı	3 Yusuf bin Ali altı	3 Musa bin Abdullah altı
5 Cemşid bin Yusuf altı	5 Ali bin Ayvad altı	4 Şehsuvar bin Hüseyin altı	4 Murad bin Eymirzeh altı	4 Adilhan bin Uruzhan altı
Beşer akçe ile sol gurebâya ilhâk buyruldu	5 Mustafa bin Hızır altı	5 Aşki bin Himmet altı	5 Cüneyd bin Yakub altı	5 Çalabverdi bin Hüdaverdi altı

Harem-i Şerîf'den çıkub zümre-i mezbûreye ilhâk olunan bunlardır

Beşer akçe terakkiyle sağ gurebâya ilhâk buyruldu	1 Kenan bin Abdullah yedi

Solaklardan ve teberdârlardan ve aşçılardan ve gayrıdan zümre-i mezbûreye ilhâk olunan bunlardır

2 Ali Bostânî beş	2 Hasan Bostânî altı	1 Kalender Arabâî beş	1 Ali Solak beş	1 İvaz Bostânî beş
4 İlyas Külhânî beş	3 Ömer bin Abdullah Elekci beş	3 Mehmed Atmacaî beş	2 Mehmed Kebâbî beş	2 Yardım Çeşniî beş
Üçer akçe terakkiyle sol gurebâya buyruldu		5 Mustafa Bostânî beş	4 Mehmed Semendî beş	4 Mehmed an Mehterân-ı Hayme altı

Dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince zümre-i mezbûreye ilhâk olunan bunlardır

Üçer akçe terakkiyle sol gurebâya buyruldu	3 Mahmud tâbi'-i Hoca altı	2 Ayvâdî bin Bahşayışş altı	2 Mehmed bin Hasan beş

Dokuz yüz yetmiş yedi yılından dokuz yüz seksen iki Ramazan'ına gelince gurebâya ilhâk olunan bunlardır

Üçer akçe terakkiyle sol gurebâya buyruldu	5 Davud bin Abdullah beş	5 Mehmed bin Mahmud beş	4 Mehmed bin Mustafa beş	2 Ahmed Mülâzım beş

Cemâ‘at-i Bevvâbîn
Konya’da yazılub Manisa’ya kapıcılık ile giden bunlardır

Hüseyin bin Abdullah Meş‘aleî beş	Murat bin Abdullah Meş‘aleî dört	Hüseyin bin Kubat Meş‘aleî beş	Hasan bin Abaza Mataraî beş	Abdi Helvâî Kâtib-i Cemâ‘at-i M. beş
Pir bin Süleyman üç	İsa bin Satılmış üç	Veled-i Mestan Serbölük dört	Gündüz bin Mustafa Serbölük dört	Sinan bin Abdullah Meş‘aleî dört
		İhtiyar bin Mustafa üç	Durak Karlı üç	İnehan bin Yakub üç

Aşçılardan ve sekbânlardan ve mehterlerden kapıcılara ilhâk olunan bunlardır

Ahmed bin Mahmud Mehter üç	Mahmud Sekbân üç buçuk	Nurullah bin Yusuf üç	Ahmed bin Abdullah Meş‘aleî dört	Ahmed tâbi‘-i Hüsrev Ağa Meş‘aleî beş
Ramazan bin Seydi Ali üç	Muharrem Tabbâh üç	Salih bin Kubat iki	Ali bin Pars üç buçuk	Ali bin Bali Mehter üç
Süleyman Kilârî üç	Mahmud Mâkiyânî üç	Himmet Tabbâh üç	İsmail Çeşniî üç	İsa Sekbân üç
Veli Çeşniî İki buçuk	Bayram Sekbân üç	Ali an Mehterân-ı Hayme üç	Sefer Sekbân iki	Ferruh Tabbâh iki
Mehmed Otâğî dört	Ali bin Turgud üç	Nurullah Tabbâh dört	Halil Helvâî üç	Sefer bin Ali Kethüdâ-yı Sekbân iki buçuk
		Ramazan Seyis iki	Ömer Sekbân üç	Abdi bin Abdullah iki

Sa‘âdetlü Pâdişâh Manisa’ya vardıklarından sonra dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince yedi yılda kapıcılara ilhâk olunan bunlardır

Halil Seyis üç	Ali Bostân üç	Hızır Merdüm-i Ahmed Paşa Meş‘aleî dört

Dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz seksen iki Ramazan'ına gelince Kapıcılara ilhâk olunan bunlardır

Bali bin Yunus iki	Sinan tâbi'-i Kurd Çelebi Remmâl iki	Ramazan bin Yusuf üç	Hüseyin bin Abdullah üç	Ahmed bin Abdullah iki
Muharrem bin Abdullah üç	Mehmed bin Abdullah iki	Mehmed Sekbân iki	Ahmed tâbi'-i Hoca üç	Derviş Sekbân iki
		Ahmed iki	Hasan tâbi'-i Haydar Efendi üç	Mustafa bin Abdullah iki

İltizâm ile Kapıcı olmuşdur

Hacı İskender bin Mahmud dört

Hâliyâ yoklanmayanlar bunlardır

İskender bin Abdullah dört	Ahmed bin Abdullah iki	Hamza tâbi'-i Hasan Ağa Serbölük üç	Hüseyin bin Abdullah Meş'aleî beş	Osman bin Abdullah Meş'aleî dört
Hasan Kilârî iki	Yusuf bin Abdullah üç	Sinan bin Abdullah iki	Yusuf Serbölük iki	Haydar bin Abdullah iki
Mehmed Veled-i Kethüdâ-yı Bevvâbîn bir	İbrahim bin Abdullah üç	Mustafa bin Hüseyin Ağa iki	Mustafa tâbi'-i Defterdâr üç	Hasan bin Abdullah iki
		Câriye-i Bîmârân iki	Hasan Cellâd üç	Pervane Hâdim-i Bîmârân yedi

Cemâ‘at-i Teberdârân

Mehmed bin Abdullah iki	Mehmed Tabbâh iki	Hasan bin Abdullah Meyveî iki	Mehmed bin Abdullah Bâziî(?) üç	Mehmed bin Abdullah Serbölük üç	Hüsrev bin Abdullah Kethüdâ dört
Ahmed bin Abdullah iki	Keyvan bin Abdullah iki	Yusuf bin Abdullah iki	Diğer Hüseyin iki	Hüseyin Macar iki	Hüseyin bin Abdullah iki
Süleyman Fî yevm iki	Hasan Fî yevm iki	Veli bin Abdullah iki	Mesih bin Abdullah iki	Seyfi bin Abdullah iki	Yusuf bin Abdullah iki
Süleyman Fî yevm iki	İlyas Fî yevm iki	Ferhad Fî yevm iki	Arslan Fî yevm iki	Lütfi Fî yevm iki	Gülabi Fî yevm iki
Mustafa Fî yevm iki	Hüseyin Fî yevm iki	İbrahim Fî yevm iki	Cafer Fî yevm iki	Mehmed Fî yevm iki	Osman Fî yevm iki
Pirali Fî yevm iki	Ali Fî yevm iki	Yusuf Fî yevm iki	Derviş Fî yevm iki	Ahmed Fî yevm iki	Kurd Fî yevm iki
Hasan bin Abdullah iki	Behram Fî yevm iki	Kasım bin Abdullah iki	İskender bin Abdullah iki	Malkoç bin Abdullah iki	Mehmed Helvâî iki
Pervane Fî yevm iki	Alagöz Fî yevm iki	Mehmed Fî yevm iki	Ali Fî yevm iki	Mustafa bin Abdullah iki	Mehmed Veled-i Sûfî Bevvâb iki
		Hüseyin bin Abdullah iki	Sefer bin Abdullah iki	Timur Fî yevm iki	Mustafa Fî yevm iki

Cemâ‘at-i Serrâcîn-i Hâssa
Konya’dan yazılub Manisa’ya sa‘âdetlü pâdişâh ile bile gidenlerdir

Rüstem bin Abdullah Hazîneî altı buçuk	Abdi İmâm dört buçuk	Mehmed bin Bali İskemleî altı buçuk	Ahmed bin Divane *Rıdvan* dokuz	Mahmud Kethüdâ-yı Istabl on
	Cafer bin Abdullah beş	Mustafa Serrâc dört buçuk	Hasan bin Mustafa dört buçuk	Davud bin Abdullah yedi buçuk

Dokuz yüz yetmiş yılından yetmiş yedi yılına gelince Serrâc olanlar bunlardır

Halil bin Mustafa beş buçuk	Musa bin Abdullah beş	Şaban bin Hamza üç buçuk	Hasan tâbi‘-i Server Ağa dört buçuk	Kadri tâbi‘-i Elmas Ağa beş buçuk
Pervane bin Abdullah Yapukcu beş	Mehmed Şâkird-i Serrâc dört	Hamza bin Oruç altı	Mustafa tâbi‘-i Hoca dört [buçuk][344]	Ramazan bin Abdullah dört buçuk
	Cafer Kile dört	Mustafa Şâkird -i Hazîne Dikici dört	Nebi Sâyisân-ı Enderûnî beş	Oruç Birâder-i Mustafa dört buçuk

Dokuz yüz yetmiş yedi yılından dokuz yüz seksen iki Ramazan’ına gelince Serrâc

Mustafa tâbi‘-i Hocaefendi iki	Mustafa Şâkird dört	Keyvan bin Abdullah dört buçuk	Eymirzeh tâbi‘-i Paşa dört	Bekir Halîfe İmâm iki

olanlar bunlardır

Hâliyâ yoklanmayan bunlardır

Hüsrev bin Abdullah üç	Üveys tâbi‘-i Ağa dört	Mehmed bin Mustafa Kara Bali[345] dört	Ali Birâder-i Rıdvan altı	Şaban bin Abdullah beş
Hüseyin bin Abdullah üç	İhtiyar Şâkird-i Serrâc dört buçuk	Mehmed Zerger-i Istabl dört buçuk	Hasan tâbi‘-i Ahmed Çavuş üç buçuk	Mehmed Anbârî dört
Mehmed Şâkird -i Serrâc üç	Hacı Hüseyin üç buçuk	Ali bin Abdullah tâbi‘ [Raziye][346] beş	Nasuh[347] bin Abdullah tâbi‘-i Paşa dört buçuk	Süleyman Şâkird -i Serrâc üç buçuk
				Hasan Birâder-i Hüseyin dört

[344] S. 72, aynı sıradaki Mehmed de s. 72’de dört buçuk ulufe ile kaydedilmiş olmakla beraber bu defterin Mukarrer Horan defterinden sonra yazıldığı düşünüldüğünde ulufede azaltmaya gidildiği düşünülebilir ya da yalnızca eksik yazımdan kaynaklanan bir hata olabilir.
[345] Karamânî, s. 72.
[346] S. 72.
[347] Rıdvan, s. 72.

Şâkirdân-ı Serrâcîn-i Hâssa

Mahmud bin Yardım bir	İshak bin Mustafa üç	Mansur bir	Mehmed bin Şaban üç buçuk	Ahmed bir
Diğer Hüseyin bir	Hüseyin bir	Mehmed Şâkird -i Davud Serrâc bir	Ömer bir	Kara Hasan bir
Hasan bin Abdullah Şâkird-i Hazine bir	Mahmud Diğer bir	Mehmed Diğer bir	Ruşen Şâkird-i Hazîne bir	Mehmed bin Turgud bir

Cemâ‘at-i Sayisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Enderûnî

Hacı an Şâkirdân dört	Nurullah Şâkird dört	Nasuh Şâkird dört buçuk	İbrahim bin Mehter Hasan Saka beş buçuk	Cuma Mehter altı
			Ahmed an Şâkirdân dört	Rüstem bin Abdullah dört

Şâkirdân-ı Mezbûrîn

Yusuf bir	Veli bir	Hasan bir	*Diğer* Hamza bir	Hamza bir

Cemâ‘at-i Sâyisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Bîrûnî

Nasuh dört	Musa dört	Ali dört	Selim dört buçuk	Yusuf Serbölük beş buçuk
Mustafa Şâkird -i Seyis dört	Osman Şâkird dört buçuk	Mehmed bin Evhad dört	İslam bin Abdullah dört	Ali Şâkird -i Seyis dört
Ahmed bin Abdullah dört	Himmet dört	Mustafa dört	Ahmed Şâkirdân dört	Hüseyin Şâkird dört
Hasan Şâkirdân dört	Hüseyin Şâkird dört	Nurullah Şâkirdân dört	Abdullah bin Hüseyin dört	İsa Şâkird dört
			Baki dört	Mehmed *Veled-i Sinan* dört *(der hizmeti Hocaefendi)*

Şâkirdân-ı Sâyisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Bîrûnî

Nurullah bir	Diğer Mustafa bir	Mustafa bir	Abdurrahman bir	Hamza bir
Piri bir	Hüseyin bir	Süleyman bir	Mehmed bir	Hasan bir
		Bekirbey bir	Halil Şâkird bir	İlhan Sığırtmaç bir

Cemâ‘at-i Sâyisân-ı Ağayân-ı Enderûnî

Ahmed Şâkird-i Seyis-i Ağa-ı Der bir	Ömer Seyis-i Ser-Kilârî iki	Seydi Ahmed Seyis-i Ser-Hâzîn iki	Abdullah Seyis-i Ağa-ı Dâru’s-sa‘âde dört	Mehmed Seyis-i Ağa-ı Der dört

Cemâat-i Na‘âlîn-i Hâssa

Aşir Kileî iki	Muharrem Şâkird-i Na‘âl dört	Musa beş buçuk	Durak beş buçuk	Mustafa Kethüdâ-yı Na‘âlîn sekiz buçuk
				Hasan bin Abdullah Keyyâl üç

Şâkirdân-ı Mezbûrîn

Yusuf bir	Mahmud bir	Mehmed bir	Hüseyin bin Hızır bir

Cemâ‘at-i Harbendegân-ı Hâssa

Pazarlı beş	Hüseyin beş	Hasan Ser-Odaî altı	Hamza Ser-Harbende altı buçuk	Durmuş Ser-Harbende yedi buçuk
Armağan beş	Hüdaverdi beş	Yakub beş	Dursun beş	Ferruh Na‘âl-ı Esterân altı
Abdi Tabbâk beş	Ali Diğer beş	Ali beş	Yusuf beş	Durmuş beş

Veli bin Seydi Ahmed beş	Mehmed beş	Hüseyin beş	Timur beş	Mustafa beş
Yusuf bin Abdullah beş	Hüseyin bin Turgud beş	Nurullah beş	Süleyman bin Seydi Ali beş	Osman bin Kemal beş
Receb bin Hamza beş	Mehmed bin Işık beş	Derviş bin İskender beş	Yusuf bin Ahmed beş	Timur Acem beş
Nebi bin Bali beş	İbrahim bin Nebi Fakih beş	Hüseyin bin Hamza beş	Davud beş	Ahmed bin Hüseyin beş
Hamza bin Abdullah beş	Nebi beş	Ahmed bin Cenabi beş	Sefer bin Turali beş	Ali bin Nebi beş
Memi beş	Yusuf bin Abdullah beş	Hüseyin Na‘âl beş	Timur beş	İsa beş
Hamza beş	Mustafa beş	Hasan beş	Osman Na‘âl dört	Övündük beş
			Cenabi beş	Hüseyin beş

Cemâ‘at-i Şütürbânân-ı Mâde

Dede beş	Hüseyin nâm-ı diğer Ali beş	Veled Ser-Nefer altı buçuk	Habbâz Memi Sârbân yedi	Hamza Sarbân yedi
Hızır beş	Hacı bin Hasan beş	Mehmed beş	Halil beş	Karayer beş
Kurd beş	Muharrem beş	İsa beş	Mehmed beş	Veli beş
Diğer Hızır[348] beş	Mehmed beş	Diğer Veli beş	Kılıç beş	Memi beş
Süleyman beş	Yusuf beş	Sinan beş	Osman beş	Musa beş
Karaca beş	Hasan beş	Saltık beş	Mehmed beş	Receb beş

[348] Dede (?), s. 63.

Mercan beş	Haydar beş	Diğer Receb beş	Receb beş	Kurd beş
Ahmed beş	Turgud beş	Veli bin Hasan beş	Hasan beş	Mustafa beş
Hasan beş	Receb beş	Mehmed beş	Bulaş[349] beş	Diğer Kurd beş
Durmuş beş	Mustafa beş	Işık beş	Nasuh beş	Hüseyin beş
			Mehmed Şâkird-i Sârbân beş	Helvacı beş

Cemâ‘at-i Şütürbânân-ı Ner

İbrahim beş	Mustafa beş	Turgud beş	Muslihiddin Ser-Nefer altı	İbrahim Sarbân yedi buçuk
Ahmed beş	Mehmed beş	Hasan beş	Memi beş	Mehmed beş
	Hüseyin beş	İsa beş	Nebî beş	İskender beş

‘An Cemâ‘at-i Istabl-ı ‘Âmire-i Küçük
Cemâ‘at-i Serrâcîn-i Tavla
Konya’da yazılub sa‘âdetlü pâdişâh ile Manisa’ya bile gidenler bunlardır

Muharrem Alaşehir beş	Yusuf bin Abdullah beş buçuk	Abdi bin Abdullah dört	Mehmed Şâkird-i Hüseyin Rıdvan dokuz buçuk[350]	Hacı Pervane Kethüdâ-yı Küçük dokuz buçuk
Hasan Birgiî beş	Yusuf bin Abdullah dört buçuk	Ahmed bin Rıdvan beş	Mahmud bin Memi tâbi‘-i Hocaefendi dört buçuk	Menteş bin Kasım dört
			Mustafa bin Mezid dört	Hüseyin Şâkird üç

[349] Bulaşık, s. 63.
[350] Yedi buçuk, s. 64.

Pâdişâh hazretleri sa'âdet ile Manisa'ya geldiklerinden sonra yazılan Bargîr Serrâcları bunlardır

Rüstem dört buçuk	Mustafa dört	Mahmud dört	Ramazan üç buçuk	Mustafa bin Hızır dört buçuk
	Nebi bin Abdullah üç	Mahmud Şâkird üç buçuk	Mehmed Arabaî üç	Hüseyin bin Hürrem Çilingir dört buçuk
			(Hâliyâ yoklanmamışdır) Mehmed bin İbrahim dört buçuk	*(iltizâm ile sarrâç olmuşdur)* Yahya Mültezim iki[351]

Şâkirdân-ı Mezkûrîn

Bostan bir	İbrahim bir	Cafer Bir buçuk

Cemâ'at-i Arabaciyân-ı Hâssa
Konya'dan Manisa'ya sa'âdetlü Pâdişâh ile bile gelenlerdir

İskender bin Abdullah dört buçuk	Ali bin Yusuf dört buçuk	Cafer bin Abdullah altı buçuk	Ahmed Ser-Oda beş	Mustafa Tabbâh Serbölük altı
Ferhad Âhenger altı	Hızır Tabbâh üç	İlyas tâbi'-i Bali Ağa Habbâz üç	Mahmud bin Abdullah dört	Mustafa Seyis dört

Dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince yazılan bunlardır

Mustafa bin Piri üç	Mehmed bin Abdullah üç	Ahmed bin Abdullah üç	Cafer[352] bin Hacı İki buçuk	Hamza bin Sefer üç	*(merd-i tîmâr-şud)* Hürrem bin Abdullah iki
Yunus Arabaî üç	Memi Şah tâbi'-i Defterdâr beş	İbrahim bin İlyas üç	İlyas bin Pir Ahmed üç	Mehmed Dîvane üç	Budak bin Abdullah iki buçuk
Hüseyin bin Hamza iki	Hızır bin Abdullah üç	*(şâkird)* Hasan Karamânî[353] İki buçuk	Ali Diğer dört	Ali tâbi'-i Elmas Ağa üç	*(merd-i tîmâr-şud)* Osman Arabaî üç
			Şenlik üç	Mestan iki buçuk	Mustafa bin Abdullah üç

[351] s. 64, *(Manisa'da Gürle iltizâmı)* Ali bin Ali Mültezim.
[352] Hızır (?), s. 65.
[353] Şâkird-i Meremmâtî, s. 65.

Dokuz yüz yetmiş yedi yılından dokuz yüz seksen iki yılına gelince yazılan bunlardır

Hızır beş	Hacı üç	Eymirzeh iki buçuk	Cenabi üç	Hişam üç	Mahmud üç	Murad Arabaî üç
					Mustafa üç	Bali bin Eymirtaş[354] üç

Şâkirdân-ı Mezkûrîn

Cihan bir	Mehmed Arabaî bir	Musa bin Hamza bir

Cemâ'at-i Arabaciyân-ı Kiyâh

Sevindik üç	Abdülkerim üç	Arslan üç	Üveys Seyis üç	Hasan Tabbâh iki	Muharrem Seyis üç
Ali bin Abdullah üç	Ağa Bey bin Musa üç	Hamza bin Ayas üç	Abdi bin Mahmud üç	Bali bin Yusuf üç	Haydar iki buçuk
					Haydar bin Abdullah üç

Cemâ'at-i Sâyisân-ı Bargirân-ı Tavla

Memi Na'âl-ı Gâvân dört		Ahmed Na'âl-ı Bargirân altı buçuk	Resul tâbi'-i Tevki'î dört	Mustafa dört	Sefer Ser-Bölük beş	Eymirzeh Mehter beş	Oruç Ser-Bölük altı
Mustafa Şâkird dört	Davud dört	Mehmed Nalband-ı Bargirân beş	Süleyman Şâkird -i Arabaî dört	Mustafa dört	Ahmed dört	Bahşayış dört	Ali bin Abdullah dört
Armağan dört	Durmuş dört	Mahmud dört	Şirgeldi dört	Ümmet dört	Pirce dört	Ali bin Nasuh dört	Fethullah dört
Nurullah dört	Maden dört	Ahmed dört	Süleyman dört	Ali bin Yusuf dört	Ömer Şâkird -i Na'âl bir	Ali dört	Bahşayış dört
Mustafa Diğer dört		Emrullah dört	Hasan dört	Mustafa dört	Kalender dört	Cihan dört	Ali dört
Nebi dört		Veli dört	Hüseyin dört	Ali diğer dört	Yusuf dört	Musa dört	Abdurrahman dört
Hasan dört		Mehmed Şâkirdân dört	Halil dört	Resul Şâkirdân dört	Hasan dört	Timur dört	Mehmed dört
					Memi dört	Sefer dört	Oruç dört

Şâkirdân

Musa bir	Mehmed bir	İsmail bir	Mustafa bir

[354] Seyis, s. 65.

Cemâ'at-i Mehterân-ı Alem

Hasan bin Abdullah Nefîrî beş Yusuf Zilcezen üç	Ahmed Tabbâh dört	Haydar Abdullah Nakkâreî beş	Budak bin Hacı Nakkâreî beş	*(mukaddemâ ulûfesin müşâhere-horân ile alırmış)* Hacı Pir Ser-Mehterân-ı Alem Fî yevm on
Mustafa bin Abdullah Surnâî on	Ahmed Nefîrî beş	Bayram Surnâî altı	Mustafa Surnâî dört	Ahmed Kösî beş
Mehmed Tabbâl dört	Hasan Zilcezen üç	Durak Tabbâl iki	Ali Tabbâl dört	Bostan Kösî beş
Mehmed Tabbâl dört	Yusuf Nekkâreî sekiz	Mustafa Surnâî altı	Mustafa Tabbâl dört	Hüseyin Nefîrî dört
			Kenan Nefîrî beş	Ferhad bin Abdullah bir

Cemâ'at-i Mehterân-ı Hayme

Ahmed bin Oruç dört Hacı bin Piri Ser-Oda dört	Yakub Serbölük dört	Hasan Serbölük dört	Süleyman Keythüdâ-yı Cema'at-i m. on bir	*(mukaddema ulûfesin müşâhere-horân ile alırmış)* Ali Ser-Mehterân-ı Hayme on üç
Hüseyin bin İlyas dört	Yusuf bin Ahmed dört	Hüseyin bin Ramazan dört	Hızır bin Abdurrahman dört	Eymirhan bin Hızır dört
Mustafa Du'âgûy bir	Ali bin Kayabey dört	Ali bin Mehmed dört buçuk	Keyvan bin Abdullah dört	Hüseyin bin Nebi dört
Karahasan bin Abdullah dört	Abdurrahman bin Mehmed dört	Ali tâbi'-i Kethüdâ-yı m. dört	Mehmed bin Hacı Veli dört	Mehmed tâbi'-i Tevki'î dört
Mehmed Mihaliç dört	Yusuf bin Abdullah dört	Mehmed bin Ali Ağa dört buçuk	İbrahim bin Abdullah dört	Mehmed bin Ali dört

Cafer Tabbâh dört	Hanefî Fî yevm üç buçuk	Sufi Kırış tâbi‘-i Ferhad Ağa dört buçuk	Hüseyin Merdüm-i Server Ağa dört	Himmet bin Hızır dört
Diğer Şaban Fî yevm üç buçuk	Ferruh Haymedûz dört buçuk	Bekir tâbi‘-i Defterdâr-ı Sâbık üç buçuk	Hasan bin Mehmed tâbi‘-i Raziye Hatun üç	Şaban bin İskender dört
Sultan Matrâkî dört	Mehmed Matrâkî dört	Abdulkadir Fî yevm dört	Diğer Osman Fî yevm üç	Osman Tabbâh üç buçuk
Osman bin Abdullah dört	Muharrem tâbi‘-i Defterdâr Efendi üç buçuk	Hüseyin tâbi‘-i Merhûm Hoca dört	Karagöz Tabbâh dört	Sinan bin Abdullah tâbi‘-i Rüesâ dört
Mahmud bin Abdullah üç buçuk	Mehmed bin Abdullah üç buçuk	Solak Yusuf iki	Mehmed Sekbân üç buçuk	Mehmed Tabbâh üç buçuk
Ahmed tâbi‘-i Paşa Durudger üç buçuk	Yardım Fî yevm üç	Pehlivan bin Mehmed dört	Abdurrahman tâbi‘-i Mustafa Ağa üç	Mustafa bin Abdullah üç buçuk
Osman Haymedûz üç	Mehmed bin Mustafa üç	Mustafa tâbi‘-i Defterdâr Efendi üç	İsa bin Turgud üç	Mustafa Şâkird-i Helvâî üç
Süheyl bin Abdullah üç	Muharrem Tabbâh bir	Aydın Tabbâh bir	Memi tâbi‘-i Hocaefendi iki	Mehmed tâbi‘-i Sünbül Ağa üç

Cemâ’at-i Sakayân-ı Dîvân

Nebi bin Mehmed iki	Hasan bin Abdullah iki buçuk	Ali tâbi‘-i Meş’aleî üç buçuk	Hasan Kethüdâ üç buçuk	Ali bin Abdullah Ser-Sakayân beş
Diğer Keyvan bin Abdullah iki buçuk		Keyvan Fî yevm iki	Abdi Karamânî iki	Yakub bin İsa iki

Cemâ'at-i Cebeciyân

Mustafa Fî yevm iki	Mehmed Tirger üç	Mustafa Çilingir üç	Mehmed tabi'-i Hoca iki	Hüseyin Serbölük dört
Ali Tûgî iki	Veli Hayyât üç	Mustafa Zerger üç	Ahmed Külâhdûz üç	Hasan Çilingir üç
				Hamza Tabbâh bir

Cemâ'at-i Câmeşûyân

Memi Şâkird bir buçuk	Cafer Şâkird bir	Eymirzeh Şâkird-i Mezbûr bir buçuk	Sefer Ser-Câmeşûy üç buçuk

Cemâ'at-i Çakırcıyân

Karaca Fî yevm üç	Durmuş Fî yevm üç	Pirce Fî yevm üç	*(tîmâr rica eder)* Ferhad Fî yevm üç	Eynebey Fî yevm üç	*(mukaddemâ 'ulûfesin müşâhere-horân ile alırmış)* Bahşi Kethüdâ-yı Çakırcıyân Fî yevm altı
	Hacı Kerim Fî yevm üç	Cafer Fî yevm üç	Süleyman Fî yevm iki	Memi bin Mustafa Kethüdâ iki	Ayas bin Abdullah üç

Cemâ'at-i Şâhinciyân

İsa tâbi'-i Abdullah üç	Celal tâbi'-i Ser-Şâhinciyân üç	Yardım bin Abdullah üç	Ramazan bin Karabey üç	Mahmud bin Abdullah üç	*(mukaddemâ 'ulûfesin müşâhere-horân ile alırmış)* Ali Kethüdâ-yı Şâhinciyân Fî yevm beş *(mezkûr tîmâr ricâ eder)*
		Ahmed Fî yevm üç	Eymirzeh Fî yevm üç	Ömer Fî yevm üç	Hacı Mehmed üç

An Cemâ’at-i Hademe-i Matbah

Ahmed Halîfe Üstâd dört	Hızır Halîfe üç buçuk	Hüseyin Halîfe Enderûn dört	Yakub Üstâd beş	Davud Ser-Tabbâhîn sekiz
		Hüseyin bin Abdullah Halîfe üç	Hacı Murad Halîfe üç	Kara Ahmed Halîfe üç

Şâkirdân-ı Cemâ’at-i Mezbûrîn

Sefer bin Abdullah iki	Mehmed bin İbrahim iki	Ferruh bin Abdullah iki	Hasan bin Abdullah iki	Mustafa bin Abdullah Çeşniî iki buçuk
Mahmud bir buçuk	Ahmed bin Abdullah iki	Rıdvan bin Abdullah iki	*(iki bin yazıldı)* Hasan bin Abdullah iki	Ali bin Abdullah iki
Turgud bin Abdullah iki	Behram bin Abdullah iki	Hamza nâm-ı diğer Hasan iki	Ahmed iki	Sefer iki
Yusuf bin Abdullah bir buçuk	Keyvan bin Abdullah bir buçuk	Hasan bin Abdullah bir buçuk	Osman bir buçuk	Muharrem bir buçuk
Ali bin Abdullah iki	Abdi bin Abdullah iki	Ali bin Abdullah bir buçuk	Veli bin Abdullah iki	Cafer bin Abdullah bir buçuk
Mustafa bin Abdullah bir buçuk	İsa iki	Hasan iki	Mustafa bin Abdullah iki	Mahmud bin Abdullah iki
	Diğer Abdi iki	Mesih iki	Abdi iki	Diğer Mustafa iki

An Cemâ'at-i Kilerciyân

Ahmed Kassâb altı	Receb Ser-Şem'ger yedi	Mehmed Ser-Sebzeî beş buçuk	Osman Vekîl-Harç altı	Pervane Kilârî sekiz
Kurd Aşşâb üç	Nurullah Şem'ger beş	Abdurrahman Bazârî iki buçuk	Muharrem Bazârî iki buçuk	Yusuf Bazârî üç
Davud Ser-Mâkiyân beş	Bayram Kassâb Birâder-i Ahmed Kassâb altı	Hasan Ser-Mastger üç	Nasuh Ser-Kal'î dört	Mehmed Ser-Berfî[355] üç
				Hüseyin Kal'ayger iki

Şâkirdân-ı Mezkûrîn

Hasan Şâkird-i Mastger iki	Seyfi Şâkird-i Kal'ayger iki	Ahmed Kethüdâ-yı Makiyânî iki buçuk	Hasan bin Abdullah Şâkird-i m. iki	Hüseyin bin Abdullah Şâkird-i Kilâr iki
Hüseyin Şâkird-i Mastger iki	Hüseyin Şâkird -i Kal'ayger bir buçuk	Ramazan Şâkird-i Şem'ger bir buçuk	Ahmed Şâkird-i Kilârî iki	Veli Şâkird-i Sebzeî iki
Memi Şâkird-i Aşşâb bir	Osman bin Abdullah Şâkird-i Kilârî iki	Ali bin Yunus Şâkird-i Mâkiyânî iki	Halil Şâkird-i Mâkiyânî iki	İbrâhim Şâkird-i Berfî bir
Mahmud Şâkird-i Mâkiyânî bir buçuk	Muharrem Şâkird-i Mâkiyânî iki	Ali bin Abdullah Şâkird-i Mâkiyânî iki	Mustafa Şâkird-i Kilârî iki	Eymirzeh Şâkird-i Kilârî iki

[355] Harcî (?), s. 86.

Şâkirdân-ı Helvâciyân
(*dörder bin yazılıb resîd olunmuş*)

Hasan bin Mehmed iki	*(merd-i tîmâr şud)* Veli bin Abdullah iki	*(merd-i tîmâr şud)* Bostan Mülâzım iki	Hüseyin bin Abdullah Turşuî? İki buçuk	Mehmed Halîfe-i Helvaciyân dört
Abdi iki	Süleyman bin Abdullah bir buçuk	*(merd-i tîmâr şud)* Ali bin Abdullah bir buçuk	*(merd-i tîmâr şud)* Sefer bin Abdullah iki	*(merd-i tîmâr şud)* Rıdvan bin Abdullah iki
Mehmed bin Abdullah iki	Yusuf bin Abdullah iki	İskender bin Abdullah bir buçuk	Mehmed bin Abdullah iki	Mahmud bin Abdullah bir buçuk

Cemâ'at-i Habbâzîn
(mezkur mukaddemâ ulûfesin müşâhere-horân ile alırmış)
Ahmed Ser-Habbâzîn
Fî yevm on iki

Hasan Halîfe dört buçuk	Rıdvan Üstâd dört buçuk	*(tîmâr buyruldu 6000)*Lütfî Üstâd Dört buçuk	Hüseyin Üstâd[356] beş	Hüseyin Kethüdâ-yı Habbâzîn altı buçuk
			Hüseyin Halîfe dört	Pervâne bin Abdullah Halîfe üç

Şâkirdân-ı Mezbûrîn

Bali bin Abdullah iki	Yusuf bin Abdullah iki	Hüseyin bin Abdullah iki	Hasan bin Abdullah Elekçi-i Hâssa iki buçuk	*(dört bin tîmâr buyruldu-merd-i tîmâr-şud)* Mehmed bin Abdullah Elekçî-i Hâssa üç
Aydın bin Abdullah bir buçuk	Hürrem bin Abdullah bir buçuk	Diğer Mustafa bin Abdullah iki	Mustafa bin Abdullah iki	Hasan bin Abdullah iki
Bulgar bir buçuk	Bekir bin Abdullah iki	*(be Kabe-i şerîf refden)* Yakub bin Abdullah bir buçuk	Kasım bin Abdullah iki	Mehmed bin Abdullah bir buçuk

[356] Usta, s. 87.

Mustafa bin Abdullah iki	Ali bin Abdullah iki	Süleyman bin Abdullah bir buçuk	İbrahim bin Abdullah bir buçuk	Mehmed iki
	Hasan bin Abdullah iki	Mustafa bin Abdullah iki	Osman bin Abdullah iki	Mehmed bin Abdullah bir buçuk

Cemâ'at-i Simidgerân

Seydi Ali bin Abdurrahman iki	Kurd bin Abdullah iki	Eymirzeh bin Abdullah iki	Behzad bin Abdullah iki	Hüseyin Üstâd dört
Abdurrahman[357] Veled-i Serhabbâz iki	Halil bin Abdullah bir buçuk	Ali bin Abdullah iki	Hasan bin Abdullah[358] bir buçuk	Bekir bin Abdullah iki

Cemâ'at-i Sakayân-ı Matbah

Süleyman bin Abdullah iki	Ali bin Abdullah iki

[357] S. 87'de Cemâ'at-i Habbâzîn arasına Ser-Habbâzîn göreviyle kaydedilmiştir.

[358] S. 87'de Hüseyin bin Abdullah olarak kaydedilmiştir.

Cemâ’at-i Atmacacıyân

Köse bin Ali üç	Şahbende Fî yevm üç	Ali bin Hasan üç	*(tîmâr ricâ eder)* Mahmud bin Ali üç

Cemâ’at-i Balabânciyân

Hasan Karlı üç	Mehmed bin Kılıç üç	*(mukaddemâ ulûfesin müşâhere-horân ile alırmış)* Mustafa Ser-Balabânciyân dokuz

Cemâ’at-i Solâkîn

(Dokuz akçe ile sol ulûfeci buyruldu, cümleye tezkiresi verildi)

(mukaddemâ ulûfesin müşâhere-horân ile alırmış)

Mehmed Ser-Solâkîn
Fî yevm
on bir

Musa bin Hamza dört	Yusuf bin Ahmed dört	Ahmed bin İlyas beş	Nebi tâbi‘-i Çavuş beş	Ahmed bin Mehmed altı
Hamza bin Musa dört	Mahmud Kethüdâ-yı Sekbânân dört	Musa Ser-Oda-ı Sekbân dört	Ali bin Mustafa dört	Hacı Serbölük dört
Carullah bin Abdullah dört	Ali Sekbân dört	Şaban bin Yakub dört	Bekir Bostânî dört	Keyvan bin Abdullah dört
	(Bu üç nefere bölük verilmedi)	Hüseyin bin Cüneyd bir	Ali Tabbâh bir	Hasan bin Ali Tabbâh bir

Cemâ'at-i Sekbânân

Konya'dan Manisa'ya Pâdişâh hazretleri ile bile giden bunlardır

1 Hüseyin Aşcı iki	1 Hasan bin Durmuş[359] iki buçuk	1 Receb bin Abdullah Serbölük dört	1 Hamza Kethüdâ-yı Cemâ'at-i m. on iki	1 Mehmed Kâtib-i Cemâ'at-i Mezbûre on bir
2 Eymirzeh bin Ali Ser-Odaî iki buçuk	2 Musa bin Ahmed Elekçi iki	2 Haydar bin Abdullah iki buçuk	2 Mustafa bin Abdullah tâbi'-i Bali Ağa üç	2 Mehmed bin Külek Serbölük dört

Dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince Sekbân olan bunlardır

1 Karlı bin Abdullah iki buçuk	1 Mustafa bin Ali tâbi'-i Piyâle Paşa iki buçuk	1 İbrahim bin Ahmed iki buçuk	1 Mustafa bin Abdullah tâbi-i Kethüdâ üç	1 İbrahim bin Halil iki buçuk
1 Hasan bin Mustafa iki	1 Mustafa bin İbrahim iki	1 Mehmed bin İbrahim üç	1 Ali bin Nasuh iki	1 Mehmed tâbi'-i Mirahor iki buçuk
1 Mehmed Mülâzım iki	1 Bali bin Mustafa iki	1 Ali bin Bahşayışş iki	1 Bostan bin İlyas iki	1 Hasan bin İshak iki buçuk
1 Eymirşah bin Süleyman iki	1 Nurullah bin Abdullah iki	1 Mustafa Helvâî iki	1 Cihan Mehter-i Hayme iki buçuk	1 Hüseyin tâbi'-i Ferhad Ağa iki
2 Mehmed bin Seydi iki buçuk	2 Süleyman Fî yevm iki buçuk	2 Hızır tâbi-i Vâlide-i Sultan Mustafa iki buçuk	2 Mustafa bin Abdullah iki buçuk	2 Hüseyin bin Hasan iki buçuk
2 Nebi bin Süleyman iki	2 Murad bin Aşık iki	2 Hüdaverdi bin Mahmud iki	2 Hüseyin Türâbî iki	2 Musa bin Abdullah iki
2 Piri Tabbâh-ı Solak iki	2 Mehmed tâbi' iki	2 Mehmed tâbi-i Sinan iki	2 Hasan Birâder-i Sinan üç	2 Ali bin Mehmed iki
				(çavuş-ı cemâ'at-i mezbûre) 2 İbrahim Bosna iki buçuk

Dokuz yüz yetmiş yedi yılından dokuz yüz seksen iki Ramazan'ına gelince Sekbân olan bunlardır

1 Hüseyin Benefşe iki	1 Abdi bin Halil iki	1 Durak bin Nasuh iki	1 Hüseyin bin Abdullah iki	1 Mahmud bin Evliya iki
1 Kasım bin Abdullah iki	1 Hasan bin Abdullah iki	1 Mehmed tâbi'-i Kasım Efendi iki	1 Musa bin Himmet[360] iki	1 Receb Beylik iki

[359] S. 91, Hüseyin bin Durmuş, Kethüdâ.

[360] Hamza (?), s. 96.

1 Veli bin Mezid iki	1 Hüseyin bin Yolcu iki	1 Mustafa bin Abdullah iki	1 Ali bin Abdullah iki	1 İbrahim bin Ali iki buçuk
1 Mustafa tâbi‘-i Tevki‘î iki	1 Veli tâbi‘-i Hocaefendi iki *(bi’l-fi‘il Hocaefendinin hizmetinde imiş)*	1 Mehmed Nevmüslim iki	1 İbrahim bin Derviş iki	1 Şahbende[361]bin Hüseyin iki
1 Yunus bin Abdullah iki	1 Hacı Câmeşûy iki *(câmeşûylıkdan sekbân olanı üç bin imiş)*	1 İbrahim bin Ali iki	1 İsa bin Mahmud iki	1 Mehmed bin Nebi iki
2 Rıdvan bin Mahmud iki	1 Ali tâbi‘-i Dilaver Ağa iki	1 Cafer bin Safa iki	1 Mehmed bin Hüseyin iki	1 Mehmed bin Safa iki
2 Hasan Naklî iki	2 Bostan Mülâzım iki buçuk	2 Ali bin Abdullah iki	2 Mehmed bin Kurd iki	2 İsmail bin Abdullah iki
2 Hasan bin Veli iki buçuk	2 Ali bin Süleyman iki	2 Şahver bin Kılıç Paşa iki	2 Kabil bin Ömer iki	2 Hüseyin bin Abdullah tâbi‘-i Hocaefendi iki
2 Hasan Nevâlî iki *(mezkûru pâdişâh hazretleri kul iken bahâsın virüp azâd idüp sekbân eylemişdir.)*	2 Mustafa bin Abdullah tâbi-i Ser-Zevvâkîn iki	2 Umur Birâder-i Mehmed Zaim yevmî iki	2 Receb bin Musa iki	2 Mustafa Bostanciyân-ı Sâbık iki *(mezkûrun Receb Şaban ve Ramazan vâcibinde ulûfe verilmeyüb nâ-bedîd olmuş lakin kendisi gelip yoklanmamış, tezkiresi verilmeye)*
2 Bostan bin Nebi iki	2 Musa tâbi-i Ser-Çavuşân iki	2 Mehmed tâbi-i Derviş Ağa iki	2 Hamza bin Ali iki	2 Mehmed bin Bayezid[362] iki
2 Resul bin Abdullah iki	2 Sinan Mülâzım iki	2 Mehmed Mülâzım iki	2 Safa bin Şaban iki	2 Arslan bin Yusuf iki
		2 Musa bin Ferruh iki	2 Safi[363] bin İskender iki	2 Muharrem bin Sevindik iki

İltizâm ile Sekbân olan bunlardır

2 Osman bin Hüseyin iki *(satun almış iki yıl var imiş)*	2 Ramazan bin Rüstem İki *(iltizâm ile yazılmış iş bu Şa‘bân ayında)*	2 Muharrem bin Timurtaş iki *(bâ-taleb-i mültezim yoklanmamışdır)*	2 Hüseyin bin Abdullah iki *(bâ-taleb-i mültezim)*	1 Ali bin Mehmed Mültezim-i Çömlek iki *(yoklanmamışdır)*

[361] Bendeşah, s. 93.

[362] Üveys (?), s. 95.

[363] Kapan, s. 95.

Gelüb yoklanmayanlar bunlardır

1 Ahmed bin Abdullah iki	1 Cafer tâbi‘-i Defterdâr iki	1 İdris bin Musa iki	1 Sefer Borlu iki	1 Hamza bin Yusuf Ser-Odaî iki buçuk
2 İvaz Ütükeş iki	2 İbrahim bin Mansur iki buçuk	2 Mehmed tâbi‘-i Mir‘alem iki buçuk	2 Eymirzeh bin Yunus iki buçuk	1 Mahmud bin Abdullah iki
Süleyman Şâkird-i Seyis iki	2 Ali an Akrabâ-i Derviş Ağa iki	2 Yunus tâbi‘-i Defterdâr iki	2 Ahmed bin Mehmed iki buçuk	2 Mustafa bin Davud iki
				2 Mahmud Hocaefendi iki

Saltanat haberi vardıktan sonra dirlik fermân olunanlardan gelüb yoklananlar bunlardır

Cafer bin Abdullah	Mehmed bin Abdullah tâbi‘-i Tatarhan	Sinan bin Abdullah

Cema'at-i Ehl-i Hiref

*(mukaddemâ ulûfesin müşâhere-horân ile alırmış)*Mehmed Ser-Zerger on iki

Mustafa Ser-Postindûz sekiz	Yusuf Ser-Kazzâzân yedi buçuk	Hüseyin Ser-Külâhdûz altı buçuk	Mehmed Kemângerân dokuz	Cafer Ser-Mûzeî Fî yevm on
Ali Şemşirger dört	Yusuf bin Abdullah Zerger ve Sarraf beş	Mustafa Mûzeî dört	Hasan bin Abdullah Mûzeî üç	Ahmed Tîrger dört
Ahmed Külâhdûz dört	Mehmed bin Halil Zerger üç	Süleyman Kazzâz üç	Hamza Ser-Kazgânî altı	İbrahim Ser-Mücellid beş
Hasan Postindûz üç	Ali[364] Mûzeî dört	Ali Kazzâz üç	Mustafa Perdahtî-i Külâhdûz üç	Mahmud Külâhdûz dört
Osman Zerger dört	Mustafa Külâhdûz beş	Muharrem Mûzeî üç	Yakub Kemânger üç	Ali Kazgânî üç

Şâkirdân-ı Cemâ'at-i Mezbûrîn

Mehmed Şâkird -i Mezbûr bir	Mustafa Şâkird -i Kehhâl bir	Mahmud Şâkird -i Mezbûr bir	Ahmed Şâkird-i Cerrâh bir	Ali Şâkird-i Şemşirger Fî yevm bir
Pervane Şâkird-i Harrât bir	Mahmud Şâkird-i Mûzeî bir	Mehmed Şâkird -i Ser-Zergerân-ı Enderûn bir	Azerya Şâkird-i Kurdzâde Tabîb bir	Mehmed Şâkird -i Kazzâz-ı Enderûn bir
Ali Şâkird-i Postindûz bir buçuk	Süleyman Şâkird-i Kazgânî bir	Mehmed Şâkird-i Mûzeî bir	Mehmed Şâkird-i Sarrâc bir	Mustafa Şâkird -i Fâik Kehhâl an Enderûn bir
Halil Şâkird-i Postindûz bir buçuk	Abdülkerim Şâkird-i Mûzeî bir	Ahmed Şâkird-i Zerger bir	Mustafa Şâkird-i Kazzâz bir	Ali Şâkird-i Külahdûz bir
		Ahmed Şâkird-i Kemânger bir	Hasan Şâkird-i Postindûz bir	Hasan Şâkird-i Mûzeî an Enderûn bir buçuk

[364] Ahmed Mûzeî, s. 102.

Cemâ'at-i Hayyâtîn
(tezkire verildi)

Mehmed Hallâç dört	Mehmed Ser-Ütükeş altı	Yakub Hayyât dört	Sinan bin Abdullah Serbölük beş	Ahmed Keyhüdâ-yı c.m. sekiz
Mahmud Hayyât dört	Nasuh Fî yevm beş	Mehmed Hayyât dört	Hamza Hayyât altı	Muhyiddin Hayyât altı
Veli Ütükeş üç	Ali Hayyât dört	Hacı Osman Hayyât dört	Mustafa Ütükeş dört	İbrahim Ütükeş dört
Hasan Hayyât dört	İbrahim Hayyât beş	Mehmed Hayyât üç	Ahmed Hayyât dört	Mustafa Hayyât dört
			Hayreddin Hayyât üç	Musa Ütükeş üç

Şâkirdân-ı Cemâ'at-i Mezbûrîn

Ahmed Fî yevm bir	Himmet Fî yevm bir	Pervane Enderûn bir buçuk	Mahmud Enderûn bir buçuk	Ferhad Enderûn Fî yevm bir buçuk
Veli Fî yevm bir	Diğer Abdurrahman Fî yevm bir buçuk	Hüseyin Fî yevm bir	Abdurrahman Fî yevm bir	Sefer Şâkird -i Ütükeş bir
			(Helvacı şud) Pervane Şâkird -i Ütükeş bir buçuk *(Enderûn)*	Laçin Enderûn iki

41

SALTANAT HABERİ GELDİKDEN SONRA YAZILMASI FERMAN OLUNANLARIN DEFTERİDİR

Üçer bin tîmâr verildi

huve

(kimi cebeci kimi topçu kimesne hâlince tîmâr tedârik oluna)

Sa’âdetlü pâdişâh gerdûn-ı iktidâr e‘azzallâhu te’âlâ nasârahû ilâ yevmi’l-karâr hazretlerine saltanat haberi geldikden sonra yazılması fermân olunan bunlardır

	Hazînedâr başı kullarının Serrâcı Şabân yedi akçe ile Çavuş	Kapıcı başlarından sâbıkan kapu kethüdâsı olan Ferruh Ağa kullarının Pir Ali nâm oğlu on akçe ile Çaşnigir
	Merhûm sultan Mustafa validesinden mektub getiren Ali bin Hüseyin yedi akçe Sipâhî Oğlanı	Çaşnigir başı kullarının Mehmed nâm âdemisi sekiz akçe ile Silâhdâr
Ferhad Ağa’nın Hasan nâm âdemîsine altı akçe ile Silâhdâr ve Mahmud nâm âdemîsi beş akçe ile Ulûfeci	Bâlî nâm kimesne altı akçe ile Silâhdâr	Sultan hazretlerinden mektub getirib ve devletlü rica etmişdir Helvacılardan Mahmud altı akçe ile Sipâhî
Sâyislerden Memi üç akçe ile Kapıcı	Ali nâm kimesne üç akçe ile Kapıcı	Rum ilinden Mustafa nâm kimesne altı akçe ile Ulûfeci
(devletlü ricâ etmişdir) Etmekçi Hasan üç akçe Kapıcı	İmamın Süleyman nâm âdemîsi üç akçe ile Kapıcı	Mustafa Ağa’nın Mehmed nâm âdemîsi üç akçe ile Kapıcı
Pîrî nâm kimesne üç akçe ile Kapıcı	Kapıcılar kethüdâsı kullarının akrabasından Sinan üç akçe ile Kapıcı	Ulûfeci başı Mahmud Ağa kullarının Mehmed nâm âdemi üç akçe ile Kapıcı
	Koca Pehlivan dimekle ma’rûf olan kimesne üç akçe ile Kapıcı	Kapıcı başı Osman Ağa kullarının Hasan nâm âdemi üç akçe ile Kapıcı
(tâbi‘-i Yakut Ağa) Anbar üç akçe ile Çadır mehteri	Mehmed nâm kimesne üç akçe ile Kapıcı	Çaşnigir başı kullarının Derviş nâm âdemîsi üç akçe ile Kapıcı

İsmail üç akçe ile Serrâc	Bahşâyiş üç akçe ile Çadır mehteri	*(tâbi‘-i Yakut Ağa)* Mustafa üç akçe ile Çadır mehteri	*(tâbi‘-i Yakut Ağa)* Ali üç akçe ile Çadır mehteri

(bunlara nâhiye ... küçükden hizmetde olub bir akçalık ... verilmek rica eder)

Hasan nâm kimesne yedi akçe ile Silâhdâr	*(tâbi'-i Yakut Ağa)* Hüseyin nâm kimesne üç akçe ile Serrâc	*(tâbi'-i Yakut Ağa)* Sâyis şâkirdlerinden Ömer üç akçe ile Serrâc
		Bosna Hüseyin üç akçe ile Serrâc

Yekûn

Serrâc Nefer Dört	Çadır mehteri Nefer Dört	Kapıcı Nefer On iki	Ulûfeci Nefer İki	Silâhdâr Nefer Dört	Sipâhîoğlanı Nefer İki	Çavuş Nefer Bir	Çaşnigir Nefer Bir

Ulûfecilerden beş akçe ulûfeli Hızır ulûfesi ile
Kapıcı

Bali tâbi'-i mezbûr iki akçe Baltacı	Mahmud tâbi'-i Davud Ağa iki akçe ile Baltacı	Mehmed nâm kimesne iki akçe ile Baltacı
Kasım tâbi'-i Kilercibaşı iki akçe ile Baltacı	Rıdvan tâbi'-i Kilercibaşı iki akçe ile Baltacı	Mustafa tâbi'-i Sünbül Ağa iki akçe ile Baltacı
Aşçı Hüsrev iki akçe ile Baltacı	Aşçı Ali iki akçe ile Baltacı	Hüseyin tâbi'-i Hazînedâr başı iki akçe ile Baltacı
Aşçı Mahmud iki akçe ile Baltacı	Aşçı Abdi iki akçe ile Baltacı	Aşçı Behram iki akçe ile Baltacı
Etmekçi Kurd iki akçe Baltacı	Aşçı Mustafa iki akçe ile Baltacı	Aşçı Numan iki akçe ile Baltacı
Bostancı Memi iki akçe ile Baltacı	Külhancı İbrahim iki akçe ile Baltacı	Etmekçi Mustafa iki akçe ile Baltacı

Bu zikr olunan on sekiz nefer kimesneyi devletlü rica idüp Baltacı olmak buyrulmuşdur
Hüseyin tâbi'-i Kapı Ağası
iki akçe ile Baltacı

	Kapıcılardan iki akçelü Mustafa'ya iki akçe terakkî	Kapı Ağasının Ahmed nâm gulâmı içeri alınmak buyrulmuşdur
Yunus bin İdris iki akçe ile Sekbân	Ahmed bin Mustafa iki akçe ile Sekbân	Osman nâm kimesne iki akçe ile Sekbân
Ahmed bin Abd[ullah] iki akçe ile Sekbân	Sinan bin Abdullah iki akçe ile Sekbân	Musa bin Abdullah iki akçe ile Sekbân
Veli bin Abdullah iki akçe ile Sekbân	Kasım bin Abdullah iki akçe ile Sekbân	Nasuh bin Abdullah iki akçe Sekbân
Tatarhan'a tâbi' Mehmed bin Abdullah iki akçe ile Sekbân	Mehmed bin Abdullah iki akçe ile Sekbân	Hasan bin Abdullah iki akçe ile Sekbân
İskender bin Abdi tâbi'-i mezbûr yedi ile Sipâhî	Abdi bin Mehmed tâbi'-i Hocaefendi sekiz akçe ile Sipâhî	Cafer bin Abdullah iki akçe ile Sekbân
	Süheyl bin Abdullah tâbi'-i mezbûr üç akçe ile Çadır Mehteri	Cafer bin Abdullah tâbi'-i mezbûr üç akçe ile Serrâc

45

AĞALARIN MÜŞÂHERE-HORÂN DEFTERİDİR

46

(*yedi çaşnigir otuzar akçe ile bâkî kalan çaşnigir altışar akçe terakkî ile sipâhî ola*)

Mevâcib-i Müşâhere-horân

Cemâ'at-i Ağayân

(Kapıcıbaşılara dahi yirmi terakkî ile müteferrika)

Osman Ağa Ser-Bevvâbin-i evvel Fî yevm 30 (Arpalık Fî şehr 250)	*(yirmi)* Ahmed Ağa Mir 'alem Fî yevm 35 (Arpalık Fî şehr 333)	*(yirmi akçe terakkî müteferrika*) Ahmed Bey Tevki'î Fî yevm 45 (Resm-i ahkâmdan Fî şehr 1416 Fî yevm 48 Arpalık Fî şehr 416 Fî yevm 14 Bahâriyye ve zemistânî ve iydiyye Fî sene 3100 Fî yevm 9 Yekûn Fî yevm 116)

(tezkire verile) Sinan Ağa Ser-Bevvâbîn-i hâmis Fî yevm 30 (Arpalık Fî şehr 250)	Yakub Ağa Ser-Bevvâbîn-i râbi' Fî yevm 30 (Arpalık Fî şehr 250)	Ferruh Ağa Ser-Bevvâbîn-i sâlis Fî yevm 40 (Arpalık Fî şehr 250)	Mustafa Ağa Ser-Bevvâbîn-i sânî Fî yevm 30 (Arpalık Fî şehr 250)
(yirmi) Mustafa Ağa Ser-Zevvâkîn Fî yevm 30 (Arpalık Fî şehr 250)	Hacı Hüseyin Ağa Mîrâhor-ı Büzürg Fî yevm 37 (Arpalık Fî şehr 250)	Davud Ağa[365] Ser-Bevvâbîn-i sâbi' Fî yevm 30 (Arpalık Fî şehr 250)	*(yirmi bin terakkî ile)* Sinan Ağa Ser-Bevvâbîn-i sâdis Fî yevm 30 (Arpalık Fî şehr 250)

(yirmi) Mahmud Ağa Ser- Ulûfeciyân Fî yevm 20	*(yirmi)* Hasan Ağa Ser-Silâhdârân Fî yevm 22	*(yirmi)* Derviş Ağa Ağa-ı Sipâhiyân Fî yevm 30	*(yirmi)* Dilaver Ağa Ser-Çakırcıyân Fî yevm 25 (Arpalık Fî şehr 250)	*(yirmi ile)* Mustafa Ağa Mirahor-ı Küçük Fî yevm 30 (Arpalık Fî şehr 166)
*(on beş? akçe terakkî müteferrika..)*Mustafa Ağa Ser-Cebeciyân Fî yevm 15 ---------- *(on beş)* Derviş Emîn-i Cev 100 …	*(yirmi)* Hasan Ağa Kethüdâ-yı Bevvâbîn Fî yevm 20 (Bahâriyye ve zemistânî ve iydiyye 2 Fî sene 1500) (Ta'âmiyye Fî yevm 6)	*(yirmi verile)* Hızır Ağa Ser-Çavuşân Fî yevm 22	*(tezkire verildi yirmi)* Kurd Mehmed Ağa Ser-Sekbânân Fî yevm 25 (Arpalık Fî şehr 166)	*(yirmi)* Ömer Ağa Ser-Gurebâ Fî yevm 20
(on beş bin tîmâr buyruldu) Mustafa Ağa Ser-Balabânciyân Fî yevm 9	*(on iki)* Piri Ağa Ser-Atmacaciyân Fî yevm 19	Hasan Rûz-Nâmei Fî yevm 29	*(on beş akçe terakkî ile müteferrika ola)*Mustafa Reis-i Küttâb Fî yevm 26 *(mâ-âdâd)*	*(on beş)* Sinan Ağa Ser-Şâhinciyân Fî yevm 21
(silâhdâr beş akçe terakkî ile tezkire verildi) Mehmed Ser-Solakân Fî yevm 11	*(bir akçe terakkî ile kuyumculara)* Muharrem Ser-Zergerân Fî yevm 12	*(ulûfesiyle Manisa'da Hatuniyye'den otuz akçe buyruldu)* Mustafa Ser-Helvâciyân Fî yevm 13	*(bir akçe terakkî ile hayyâtlara)* Alaüddin Ser-Hayyâtîn Fî yevm 12	*(beş akçe terakkî ile mehter-tezkiresiyle verile)*Ali Ağa Ser-Mehterân-ı Hayme Fî yevm 13
	*(yedi bin tîmâr buyruldu)*Ali Kethüdâ-yı Şâhinciyân Fî yevm 5	*(yedi bin buyruldu)*Bahşî Kethüdâ-yı Çakırcıyân Fî yevm 6	*(mezkûr dahi vazifesi hassa etmekçiler ile almak buyruldu)* Ahmed Ser-Habbâzîn Fî yevm 12	*(beş akçe terakkî ile mehter)* Hacı Nebi Ser-Mehterân-ı Alem Fî yevm 10

Yekûn neferen
35 [36]

[365] Hafız Ağa, Ser-Bevvâbîn-i sâbi', s. 74.

Cemâ'at-i İmâm ve Müezzinân

Mevlana Abdulbaki Hoca-ı Gılmân-ı Enderûnî Fî yevm 5 (Zemistânî ve bahâriyye ve 'iydiyye Fî sene 900)		Mevlana Hasan Tâlib-i İlim tâbi'-i Merhûm Hoca Fî yevm 10	Mevlana Halil İmâm Fî yevm 17 (Zemistânî ve bahâriyye Fî sene 1400)	Mevlana Haydar Hoca-ı Sultan Mehmed Han Fî yevm 24	
Esad Veled-i Hocaefendi Fî yevm 10	Şeyh Mehmed Veled-i Hocaefendi Fî yevm 15	*(Sultan Süleyman'dan beş akçe mansıb alına)* Behram Tâlib-i İlim Fî yevm 5	Abdulkerim Veled-i Merhûm Hoca Fî yevm 25	Mustafa Tâlib-i İlim tâbi'-i Merhûm Hoca Fî yevm 10	
Ahmed Müezzin Fî yevm 4	Yusuf Müezzin Fî yevm 4	Hacı Ali Müezzin Fî yevm 7	Hüseyin Müezzin Fî yevm 7	Hamza Müezzin Fî yevm 7	Süleyman Müezzin Fî yevm 4
Yekûn neferen 16					Nasreddin Hoca-ı Teberdârân Fî yevm 3

Cemâ'at-i Etıbbâ ve Cerrâhîn

(üç) Faik Kehhâl Fî yevm 9,5 (Zemistânî ve bahâriyye ve iydiyye Fî sene 600)	*(iki)* Mustafa Frenk Tabîb Fî yevm 17 (Zemistânî ve bahâriyye ve iydiyye Fî sene 600)	*(dört)* Hasan Ser-Cerrâhîn Fî yevm 11 (Zemistânî ve bahâriyye ve iydiyye Fî sene 600)	*(beş)* İsa Çelebi Reis-i Etıbbâ Fî yevm 50 (Zemistânî ve bahâriyye ve iydiyye Fî sene 3000)
Cümlesine tezkire verildi	*(iki)* Kurd Yahudi Tabîb Fî yevm 40 (Zemistânî ve bahâriyye ve iydiyye Fî sene 1500)	*(bir)* Mustafa Cerrâh Fî yevm 7 (Zemistânî ve bahâriyye ve iydiyye Fî sene 600)	*(bir)* Pir Ahmed Cerrâh Fî yevm 4 (Zemistânî ve bahâriyye ve iydiyye Fî sene 600)

Yekûn neferen 7

Cemâ'at-i Kâtibân-ı Hazîne ve Dîvân

(an müteferrika- beş akçe ile sipâhî buyruldu) Süleyman Mukâbeleî ve Mukâta'a-ı sânî Fî yevm 12 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6 - Yekûn Fî yevm 18)	*(an müteferrika-dört akçe terakkî ile silâhdâr olmak buyruldu)* Mehmed Tezkireî Fî yevm 12 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6- Yekûn Fî yevm 18)	*(an müteferrika-beş akçe ile sipâhî)* Mehmed Muhâsebeî Fî yevm 15 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6- Yekûn 21)	*(beş akçe terakkî ile an cemâ'at-i müteferrika sipâhî)* Mustafa Mukâta'aî Fî yevm 19 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6- Yekûn Fî yevm 25)
(üç akçe terakkî ile Anadolu Kadıaskerine) Şaban Katib-i Dîvân Fî yevm 9 (Zemistânî ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6- Yekûn Fî yevm 15)	*(üç akçe ile mâliye)* İbrahim Kâtib-i Dîvân Fî yevm 10 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6- Yekûn Fî yevm 16)	*(dört akçe)* Osman Kâtib-i Divân Fî yevm 10 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6- Yekûn Fî yevm 16)	*(an müteferrika)* Bali Kâtib-i Divân Fî yevm 8 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6 - Yekûn Fî yevm 14)
Mehmed Kâtib-i Dîvân Fî yevm 7 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6 - Yekûn Fî yevm 13)	*(üç akçe terakkî ile Anadolu Kadıaskerine)* Feyzi Katib-i Dîvân Fî yevm 6 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6 - Yekûn Fî yevm 12)	*(an cemâ'at-i müteferrika)* Ramazan Teşrîfâtî Fî yevm 8 (Zemistâni ve bahâriyye ve 'iydiyye Fî yevm 6 - Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye-i Rûznâme-i Defterdâr Fî yevm 6 - Yekûn Fî yevm 20)	*(üç akçe terakkî ile Anadolu Kadıaskerine)* Bekir Kâtib-i Mâliye Fî yevm 9 (Zemistânî ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6- Yekûn Fî yevm 15)

(bir akçe terakkî ile Anadolu Kadıaskerine) Mustafa Şâkird-i Kâtib-i Divân Fî yevm 3 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 1 – Yekûn Fî yevm 4)	*(bir akçe terakkî ile mâliyeye buyruldu)*Ahmed Şâkird-i Reis-i Küttâb Fî yevm 5 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 1 – Yekûn Fî yevm 6)	*(bir akçe terakkî ile Rûznâmede şâkird olmak buyruldu)*Veli Şâkird-i Rûznâmeî ve Kâtib-i Ehl-i Hiref Fî yevm 4 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 1 – Yekûn Fî yevm 5)	Mahmud Kâtib-i Cebeciyân-ı Ruznâmei Paşa Fî yevm 5 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî yevm 6 – Yekûn Fî yevm 11)

Yekûn neferen 16

Cemâ'at-i Ümenâ ve Kâtibân-ı İşân

(sipâhî -üç akçe terakkî ile tezkire verildi sancağa bile varmağın dört ile verildi) Süleyman Kâtib-i Cev Fî yevm 7 (Arpalık Fî yevm 10- Yekûn Fî yevm 17)	*(sipâhî-Konya'dan gidenlerdir beş akçe terakkî ile verildi)*Mustafa Emîn-i Ahkâm Fî yevm 11 (Zemistâni ve bahâriyye ve iydiyye Fî sene 1500)	*(an müteferrika-müteferrika oldu-tekrar arz olunub çavuşluk buyruldu)*Sinan Emîn-i Harc-ı Hâssa Fî yevm 12	*(an müteferrika-müteferrika oldu beş akçe ile)*Hüsrev Emîn-i Matbah Fî yevm 11 (Ta'âmiyye Fî yevm 10- Yekûn 21)	*(beş akçe terakkî ile müteferrika)* Derviş Emîn-i Cev Fî yevm 10 (Arpalık Fî yevm 10- Yekûn Fî yevm 20)
(*yirmi akçe ile sâ'atci buyruldu)* Süleyman Sâ'atî Fî yevm 10 (Zemistânî ve bahâriyye ve iydiyye ve Fî sene 600	Hasan Vezzân Fî yevm 5 (Zemistânî ve iydiyye ve bahâriyye Fî sene 1900)	(*üç akçe terakkî ile silâhdâr buyruldu)* Mustafa Kethüdâ-yı Cebeciyân Fî yevm 12	*(sipâhî – Konya'dan verildi)* Hüseyin Kâtib-i Matbah Fî yevm 9 (Ta'âmiyye Fî yevm 10- Yekûn Fî yevm 19)	*(an müteferrika-Konya'dan bile varanlardan beş terakkî ile sipâhî)* Murteza Kâtib-i Harc-ı Hâssa Fî yevm 8
Yekûn neferen 11				(*üç akçe ile cebecilik buyruldu)* Ahmed Anbârî-i Hîme Fî yevm 3

Cemâ'at-i Müteferrika

(silâhdâr)5 Durmuş bin Kaman Fî yevm 17	*6* Hüseyin tâbi'-i Merhûm Hoca Fî yevm 17	*6* Hacı Mehmed Fî yevm 28	Hızır Ağa-ı Saray-ı Âmire-i Sâbık Fî yevm 10	*(beş akçe ile müteferrika buyruldu)* Mehmed bin Üveys Defterdâr Fî yevm 20	*(~~on beş terakkî~~ kendi ulûfesiyle silâhdâr buyruldu)*Hüseyin Ağa Ağa-ı Gurebâ-yı Sâbık Fî yevm 20
6 Divane Mehmed Fî yevm 14	Mehmed bin Abdülkerim Kâtib-i Kethüdâ-yı Der Fî yevm 14	*6* Sinan Zaim-i Sâbık-ı Uşakpınarı Fî yevm 15	*6* Mustafa bin Halil Fî yevm 16	Nasuh Mütevellî-i Mescid-i Hazret-i Mîr tâle bekâhu Fî yevm 17	*6* Bekir bin Şahkulu Fî yevm 18
Mustafa Arnavud Fî yevm 12	*5* Mehmed bin Ali Fî yevm 12	*5* Ahmed bin Mehmed Fî yevm 13	5 Hacı Hasan Fî yevm 13	*5* Hacı Musa Fî yevm 14	Şaban bin Ali Fî yevm 14
5 Ahmed bin İbrahim Fî yevm 10	*5* Ebubekir bin Karlı Fî yevm 10	*5* Ömer bin Hacı Bayram Fî yevm 10	*(silâhdâr) 5* Hacı Mehmed Alaşehrî Fî yevm 11	*5* Abdurrahman ibn-i Evren Fî yevm 11	*5* Osman Akhisari Fî yevm 11
5 Ahmed bin Mirza Fî yevm 10	*(silâhdâr) 5* Turgud bin Karkalan Fî yevm 10	*5* Mehmed Kethüdâ-yı Ahur Fî yevm 10	*5* Bali bin Sinan Fî yevm 10	Hamza bin Salih Fî yevm 10	*5* İbrahim bin Ahmed Fî yevm 10
*(müteferrika beş terakkî ile)*5 Kurd Veled-i Merhûm Tevki'î Fî yevm 9	*(silâhdâr) 5* Mehmed Birâder-i Veled Bey Fî yevm 10	Mustafa tâbi'-i Merhûm Hoca Fî yevm 10	*(Silâhdâr)*Ahmed Hış-ı Defterdâr Fî yevm 10	*(ulûfesi kat' olunub müteferrika olmuş kendi ulûfesiyle silâhdâr buyruldu)6* İlyas bin Mustafa Fî yevm 11	Mahmud Bursei Fî yevm 10
Yumak Mehmed Fî yevm 9	Mehmed bin Kurd Fî yevm 9	Hüsrev tâbi'-i Müfti Efendi Fî yevm 9	*(müteferrika buyruldu)* 5 Mehmed Ebezâde Fî yevm 9	*(beş akçe terakkî ile müteferrika oldu - birâderi çaşnigir başı)*Mehmed bin Hasan Ağa Fî yevm 11	5 Abdi Emîn-i Ahkâm-ı Sâbık Fî yevm 13
Ahmed tâbi'-i Merhûm Hoca Fî yevm 8	*(silâhdâr)5* İlyas bin Ece Fî yevm 8	*(müteferrika buyruldu)5* Mustafa Kethüdâ-yı Silâhdârân Fî yevm 8	*5* Cihan Kâtib-i Matbah-ı Sâbık Fî yevm 8	*5* Ahmed bin Mustafa Fî yevm 8	*5* Mehmed bin Hacı Süleyman Fî yevm 9
5 Receb bin Mehmed Fî yevm 7					*5* İskender Teberdar Fî yevm 8

Hış-ı Defterdâr Halil
Yekûn neferen 50

Cemâ'at-i Zevvâkîn

(sipâhî) Mustafa bin Abdullah tâbi'-i Koca Lala Fî yevm 10 *(sipâhî)* Mehmed tâbi'-i Ali Beyzâde Haydar Fî yevm 9	*(sipâhî)* Kaya bin Mehmed Fî yevm 11	*(sipâhî)* Osman bin Mustafa Fî yevm 10	(*sipâhî*) Hüsrev tâbi'-i Paşa Fî yevm 12	(*sipâhî*) Mustafa Arnavud Fî yevm 11	*(sipâhî)* Bekir Teberdâr Fî yevm 12
(sipâhî) Hasan Enderûn Fî yevm 11	*(sipâhî)* Şaban bin Abdullah Fî yevm 10	*(sipâhî)* Pervane tâbi'-i Hüseyin Paşa Fî yevm 9	*(sipâhî)* Mehmed bin Hemdem Fî yevm 10	*(sipâhî)* Mustafa bin Ali Beyzâde Fî yevm 10	*(sipâhî)* Halil bin İbrahim Kethüdâ Fî yevm 10
(sipâhî) Rüstem Teberdâr Fî yevm 10	~~*(sipâhî- çaşnigir-habbâz şeyhidir?)*~~ Mahmud Kethüdâ-yı Kiler Fî yevm 10	*(sipâhî)* Perviz Kethüdâ-yı Hazîne Fî yevm 10	*(sipâhî)* İlyas Enderûn Fî yevm 11	*(çaşnigir)* Mahmud Enderûn Fî yevm 11 *(silâhdâr olmuşdur)*	*(ulûfesiyle oturak on akçe buyruldu Manisa'da vâlideden oturak ricâ eder, tezkire verile- sipâhî)* Behram Enderûn Fî yevm 11
(sipâhî -müteferrika buyruldu) Mehmed bin Tevki'î Fî yevm 9	*(çaşnigir)* Pervane Enderûn Fî yevm 11	*(sipâhî)* Cafer Matarai Fî yevm 11	*(sipâhî)* Mustafa Kethüdâ-yı Hazîne Fî yevm 9	*(Ayşe Hatunun karındaşı oğlu İbrahim - Çaşnigir ola)* İbrahim Enderûn Fî yevm 10	*(sipâhî)* Hasan Enderûn Fî yevm 10
(sipâhî) Mahmud[366] bin Hüseyin Ağa Fî yevm 7	*(sipâhî-çaşnigirlik buyruldu-hadd-ı şerîf paşadadır)* Mehmed Enderûn Fî yevm 8	*(sipâhî)* Sinan bin Abdullah Enderûn Fî yevm 10	*(çaşnigir)*Mehmed Peşgîrî Fî yevm 8	*(sipâhî)* Ali Kethüdâ-yı Kiler Fî yevm 9	*(sipâhî)* Mehmed Birâder-i Rûznâmei Fî yevm 10
(sipâhî) Davud Kethüdâ-yı Hazîne Fî yevm 8	*(çaşnigir)*Ali Oda-ı Hâssa Fî yevm 9	*(sipâhî)* Hüseyin Enderûn Fî yevm 8	*(sipâhî)* Ali Bostânî Fî yevm 6	*(sipâhî)* Cafer Enderûn Fî yevm 8	*(sipâhî)* Memi Enderûn Fî yevm 8
Yekûn neferen 41		*(müteferrika olmak buyruldu-sipâhî)* Pir Ali bin Ferruh Ağa Fî yevm 10	*(çaşnigir)*Mahmud Enderûn Fî yevm 8	*(sipâhî)* Veli Enderûn Fî yevm 8	*(sipâhî)* Rüstem Kethüdâ-yı Kiler Fî yevm 8

Cemâ'at-i Çavuşân
(*bunlar sancağa çıkdıklarında çavuşlar imiş)*

		*(m.s.)*Ahmed bin Hüseyin Fî yevm 8	*(m)*Ferhad bin Abdullah[367] Fî yevm 9	*(m)*Şahin bin Ali[368] Fî yevm 10	*(m)*Mehmed bin Süleyman Fî yevm 16	*(m)*Mehmed bin Halil Du'âgûy ve Divitdâr Fî yevm 11 (Zemistânî ve bahâriyye ve iydiyye Fî sene 2400- be cihet-i Divitdâriyye 1500- be cihet-i Du'â-gûy Fî sene 900)	*(m)*Hasan bin Ferhad Fî yevm 9
		*(sipâhî)*Hamza bin Mirza Fî yevm 9	*(sipâhî)*Hüseyin bin Hacı Süleyman Fî yevm 14	*(silâhdâr)* Mustafa Serrâc Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Ali Bevvâb Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Receb bin Hasan Fî yevm 10	*(silâhdâr)*Ömer bin Musa Fî yevm 9
~~*(silâhdâr sipâhî)*~~Sinan bin Abdullah Merhûm Hoca Fî yevm 10	*(sipâhî)*Piyale bin Abdullah tâbi'-i Paşa Fî yevm 10	Kaya Serrâc Fî yevm 9	*(silâhdâr)*Ali bin Hamza Fî yevm 9	*(silâhdâr)* Mustafa bin Ali Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Hacı Nebi bin Hacı Receb Fî yevm 9	*(silâhdâr)*Hasan bin Şehsuvar Fî yevm 9	
*(silâhdâr)*İsmail Yedekkeş Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Sinan Meş'alei Fî yevm 9	*(silâhdâr)*Hüseyin Meş'alei Fî yevm 9	*(sipâhî)*Mehmed Meş'alei Fî yevm 10	*(silâhdâr)*Hürrem bin Abdullah Fî yevm 7	*(sipâhî)*Ahmed tâbi'-i Ferhad Ağa Fî yevm 7	*(sipâhî)*Hamza tâbi'-i Tevki'î Fî yevm 9	
*(sipâhî)*Hasan Teberdâr Fî yevm 9	*(çavuş)*Abdi Serrâc-ı Ağa-ı Der Fî yevm 9	*(bir akçe terakkî ile Emîn-i Harc-ı Hâssa Ehl-i Hirefe)*Abdi Ser-Harrât Fî yevm 10	*(sipâhî)* İskender bin Abdullah tâbi'-i Paşa Fî yevm 9	*(silâhdâr)* Memi tâbi'-i Karaca Ahmedzâde Fî yevm 7	*(sipâhî-muharebeden)* Derviş bin Hasan Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Gazanfer bin Abdullah Fî yevm 7	

[366] Mehmed Çelebi bin Hüseyin Ağa, s. 78.

[367] Ferruh bin Abdullah, s. 80.

[368] Şah bin Ali, s. 78.

(sipâhî) Abdi Birâder-i Mehmed Çavuş tâbi‘-i Hamid Efendi Fî yevm 7		*(silâhdâr)*Yusuf Serrâc-ı Ser-Hâzin Fî yevm 6	*(~~silâhdâr-~~ sipâhî)* Bilal bin Cafer Fî yevm 6	*(silâhdâr)*Ahmed bin Hasan Fî yevm 7	*(silâhdâr-çavuşluk buyruldu)* Hacı Hasan bin Hüseyin Fî yevm 8	*(sipâhî)* İbrahim Enderûn Fî yevm 9
*(silâhdâr)*Osman bin Cafer Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Muharrem bin Pir Ali Fî yevm 7	*(silâhdâr-Bitlis'in? azeb ağalığı verildi)*Ali bin Hasan Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Yusuf Meş‘alei Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Mustafa Bevvâb Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Mustafa bin Hacı Mehmed Fî yevm 10	*(silâhdâr)*Ferruh bin Abdullah Fî yevm 9
*(silâhdâr)*Mehmed bin Ulamış Fî yevm 7	*(sipâhî)* Bayram tâbi‘-i Paşa Fî yevm 6	*(sipâhî)* Ali tâbi‘-i Paşa Fî yevm 6	*(silâhdâr)*Mehmed Serrâc tâbi‘-i Merhûm Hoca Fî yevm 10	*(silâhdâr)*Seyfî bin Ahmed Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Mehmed bin Yadigar Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Sinan bin Musa Fî yevm 6
*(silâhdâr)*Ahmed bin Sinan Fî yevm 5	*(silâhdâr)*Hasan bin Derviş Fî yevm 8	İsmail bin İbrahim Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Hasan bin Seyfullah Fî yevm 10	*(silâhdâr)*Seydi bin Mirza Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Abdi bin Karlı Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Mehmed bin Mahmud Fî yevm 7
*(silâhdâr)*Mustafa bin Hacı Mehmed Fî yevm 8 *(Divane Pir Mehmed oğludur)*	*(silâhdâr)*Hacı Mustafa tâbi‘-i Merhûm Hoca Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Hüseyin bin Hacı Hüdâverdi Fî yevm 10	Hacı Ömer bin Seydi Fî yevm 6	*(silâhdâr)*Haydar bin Davud Fî yevm 6	*(Cündi Habib?-Bolu? on yedi bin ile çavuşluk buyruldu)* Hüseyin Meş‘alei Fî yevm 10	*(silâhdâr)*Bali bin Yusuf Fî yevm 8
*(silâhdâr)*Hasan bin Hüseyin Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Mehmed Enderûn Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Mahmud Enderûn Fî yevm 8	Mustafa Serrâc Fî yevm 8	Mehmed bin Ahmed Fî yevm 8	Mustafa bin Uruş Fî yevm 8	Hacı Mehmed bin Maden Fî yevm 14
*(silâhdâr)*Mustafa Meyveî Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Sinan Teberdâr Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Ali bin Hüseyin Fî yevm 9	Aşık bin Dede Fî yevm 6	*(silâhdâr)*Ahmed bin Turgud Fî yevm 11	*(silâhdâr)*Osman bin İbrahim Fî yevm 10	*(silâhdâr-bedel-i tîmâr buyruldu)* Hüseyin bin Hacı Yusuf Fî yevm 8
(sipâhî) Kurd tâbi‘-i Kadıasker-i Rumili Fî yevm 6	*(sipâhî)* Mehmed Meş‘alei Fî yevm 8	*(silâhdâr)*İbrahim bin Ali Fakih Fî yevm 8	Ali Birâder-i Hüseyin Ağa Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Behram bin Şenlik Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Mercan bin Abdullah Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Bali Teberdâr Fî yevm 6
*(silâhdâr)*Ali bin Bahşi Fî yevm 9	Şaban tâbi‘-i Ser-Hâzin Fî yevm 7	Mehmed bin Kara Ali Fî yevm 6	Budak Fî yevm 6	Lütfî Mültezim-i Manisa Fî yevm 6	*(silâhdâr)*Abdülkerim bin Cafer Fî yevm 7	Hasan bin hacı Selim Fî yevm 9 *(sipâhî)*Mustafa Za‘im-i Tarhâniyyat

Yekûn neferen 95 [96]

Cemâ'at-i Peykân

(bu defterden tezkire verilüb Konya'dan giden içeriden çıkan beş ile ondan sonra dörder ile iltizâm ile ulûfesiyle sipâhî-
birer akçe ile yerlerinde)

Ahmed Tabbâh Fî yevm 1	Mustafa Fî yevm 2	Kalender Fî yevm 2	*(yerinde)*Bostan Fî yevm 2,5	*(yerinde)*Mehmed Fî yevm 2,5	*(yerinde)*Ahmed Kethüdâ Fî yevm 4	*(yerinde)*Hüseyin bin Mehmed Ser-Peykân Fî yevm 7

(cümle birer akçe terakkî ile tezkire verildi)
Yekûn neferen 7

Cemâ'at-i Hademe-i Mescid-i Hazreti Mîr Tâle Bekâhu

Sufî Bevvâb Fî yevm 2	Şuca bin Dede Ferrâş Fî yevm 2	Ali Çırağdâr Fî yevm 3	Mustafa Kayyim Fî yevm 3	Rıdvan Câbî Fî yevm 3	Abdi Kâtib Fî yevm 3	Mehmed Müezzin Fî yevm 4	Aladdin Halîfe İmâm Fî yevm 5

Yekûn neferen 8

Cemâ'at-i Hademe-i Mescid-i Merhûm Server Ağa

Yekûn neferen 2

Hüseyin Müezzin Fî yevm 2	Ahmed İmâm Fî yevm 3

Cemâ'at-i Saraydârân
(içeriye arz olunub anda nâzır-ı mukâta'atdan vazifelerin verilmek için hüküm buyruldu)

Memi Bağbân-ı Bağçe-i Merhûm Cafer Paşa Der Yaylak-ı Bozdağ Fî yevm 1	Muslihiddin Meremmetî-i Yaylak-ı Bozdağ Fî yevm 2	Bali Saraydâr-ı Saray-ı Âmire-i Yaylak-ı Bozdağ Fî yevm 2	Hasan Saraydâr-ı Saray-ı Âmire-i Yaylak-ı Sûsendıraz Fî yevm 3	Behram Saraydâr-ı Saray-ı Âmire-i Manisa Fî yevm 4
		Ali Dede Saraydâr-ı Bağçe-i Merhûm Hoca Der Gölcük Fî yevm 2	Ali Râh-ı Âbî Der Saray-ı Âmire-i Manisa Fî yevm 3	Mustafa Saraydâr-ı Gölcük Fî yevm 1

Yekûn neferen
8

53
MUKARRER-HORÂN DEFTERİDİR

1. Bölük

*(silâhdâr)*Hacı Mehmed Birâder-i Ser-Etibbâ Fî yevm 7	*(m.)* Mustafa Enderûnî Fî yevm 9	*(5 terakkî sipâhî)* Hasan Birâder-i Mirâhor Fî yevm 8	*(m.)* Ali bin Yusuf Fî yevm 8	Mehmed bin Mehmed Fî yevm 8	*(sipâhî oldu.m.- 5 terakkî sipâhî)*Ahmed Kethüdâ-yı Cemâ’at-i Mezbûre Fî yevm 10	50
(sipâhî) Lütfî bin Hürrem Fî yevm 7	*(sağ)* İbrahim Birâder-i Sinan Ağa Fî yevm 6	*(sipâhî)* Hasan Çerkes Fî yevm 6	Mehmed bin Ömer Fî yevm 9	*(mezkûrun iki akçe ulûfesi yevmiyesi hakkında salarcılığı mukâta‘ası gayrı yerde haklaştırmak şartıyla olmuşdur)* Mehmed bin Seydi Mahmud Kadı Fî yevm 8	*(sağ)*Ali Silâhdâr Fî yevm 7	43
*(sağ)*Sıhak Enderûnî Fî yevm 7	Hürrem bin Abdullah Fî yevm 7	Ahmed bin Abdullah Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Süleyman Enderûnî Fî yevm 7	*(sipâhî)* Hüseyin Hazîne Fî yevm 7	*(sipâhî)* İbrahim bin Abdullah Fî yevm 7	42
			(Bâkî) Ahmed bin Mustafa Fî yevm 8	Yusuf Enderûnî Fî yevm 7	*(sipâhî)* Muzaffer Enderûnî Fî yevm 7	22 157

2.Bölük

*(sağ)*Ramazan bin Şahin Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Ali Kilârî Fî yevm 8	*(sipâhî)* Süleyman Divitdâr-ı Sâbık Fî yevm 9	*(sağ)*Eymirşah bin Mehmed Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Sinan bin Mustafa Fî yevm 8	*(sipâhî 5 terakkî ile)* Halil bin Hacı Koyun Kâtib-i Cemâ‘at-i Mezbûre Fî yevm 6	46
(sipâhî) Kasım bin Abdullah Fî yevm 7	*(sağ)*Abdulvehhab Fî yevm 7	*(sağ)* İbrahim bin Ahmed Ağa Fî yevm 7	*(sağ)*Ali bin Nebi Fî yevm 6	*(~~sağ~~ silâhdâr)*Ali bin Ahmed Fî yevm 6	*(sipâhî)*Hacı bin Hüseyin tâbi‘-i Muallimzade Fî yevm 8	41
(silâhdâr) Hasan Enderûnî Fî yevm 7	*(sipâhî)* Mehmed bin Abdullah Hazînei Fî yevm 7	*(silâhdâr)* Bahşi Enderûnî Fî yevm 7	Perviz Enderûnî Fî yevm 7	*(~~silâhdâr~~ sipâhî)* Zeynel bin Abdullah Enderûnî Fî yevm 7	Beşir bin Abdullah Fî yevm 7	42 129 [136]
Diğer Mehmed bin Abdullah Hazîne 7						

3. bölük

Abdi tâbi‘-i Sultan Fî yevm 7	*(sipâhî)* Mahmud Dellâk Fî yevm 9	İsa tâbi‘-i Vâlide-i Sultan Mustafa Fî yevm 8	*(sağ)*Ferruh Arnavud Fî yevm 8	Piri bin Yusuf Fî yevm 7	*(sağ)*Mehmed bin Hüseyin Fî yevm 8	47
(silâhdâr) İlyas bin İbrahim Fî yevm 7	*(sağ)* Mustafa bin Veli Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Ahmed bin Şaban Fî yevm 6	*(sipâhî)* Davud Hazînei Fî yevm 8	*(sağ)* Mustafa Yolasığmaz Fî yevm 6	*(sağ)*Muharrem an Cemâ‘at-i Mehterân-ı Hayme Fî yevm 6	40
*(sol)*Kurd bin Mehmed Fî yevm 7	*(sağ)*Mehmed tâbi‘-i Ramazan Efendi Fî yevm 8	*(silâhdâr- mezbûra tîmâr buyruldu)* Süleyman bin Mehmed Fî yevm 5	*(sağ)* Piyale Hasan Fî yevm 6	*(sipâhî)* Mehmed tâbi‘-i Kadıasker-i Anadolu Fî yevm 7	*(sağ ulûfeci)*Süleyman bin Abdullah tâbi‘-i Defterdâr Fî yevm 8	41
*(sipâhî)*Malkoç Hazînei Fî yevm 7 *(sipâhî)*Behzad Hazînei Fî yevm 7	*(sipâhî)* Alagöz Hazînei Fî yevm 7	*(sipâhî)* İbrahim Hazînei Fî yevm 7	*(sipâhî)* Hüseyin bin Abdullah Enderûnî Fî yevm 7	*(~~sağ~~ sol)*Kurd bin Hoca Ali Fî yevm 6	*(silâhdâr)*Murad Bostânî Fî yevm 5	46 174

4.Bölük

(sağ) Veli bin Memi Fî yevm 5	*(~~sol~~ sağ)* Ahmed Taşra Fî yevm 6	*(sipâhî)* Hüsrev Hazînei Fî yevm 8	*(sağ)* Receb Kayın-ı Bıyıklızâde Fî yevm 8	*(sağ)* Çalabverdi Fî yevm 8	*(silâhdâr)* Gani bin Hasan Fî yevm 8	*(sipâhî)* Mahmud bin Abdullah Nevrekob Fî yevm 8	51
(silâhdâr) Memi Solak Fî yevm 7	*(sol)* Bayram bin Mustafa Fî yevm 5	*(sağ)* Durmuş Fî yevm 5	Mustafa bin Kara Bey Fî yevm 5	*(Cebe)* Hacı Osman Mültezim-i Manda Fî yevm 7	Ahmed Mültezim-i Mandace Fî yevm 7	*(sağ)*Ahmed bin Hamza Fî yevm 5	41
(sipâhî) Bali bin Abdullah Hazînei Fî yevm 7	Süleyman bin Mustafa Fî yevm 7	*(sağ)*Ahmed bin Kurd Fî yevm 7	*(~~sol~~ silâhdâr)* Hacı Mehmed bin Hacı İskender Fî yevm 7	Teberrük bin Hacı Seydi Fî yevm 6	*(silâhdâr-bedel-i tîmâr buyruldu)* Süleyman bin Bali Fî yevm 6	Timur bin Savcı Fî yevm 7	47
		(~~silâhdâr~~ Mukâta‘a defteri görüle) Ahmed bin Hacı İlyas Fî yevm 7	*(sipâhî)* Cafer Hazînei Fî yevm 7	Mustafa Hazînei Fî yevm 7	*(sipâhî)* Diğer Hüseyin Enderûnî Fî yevm 7	*(sipâhî)* Hüseyin bin Abdullah Hazînei Fî yevm 7	**35** **174** **157** **129** **174** **634**

5.Bölük

55 [54]	*(sol)*Ali tâbi‘-i Merhûm Hoca Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Hacı İsa tâbi‘-i Merhûm Hoca Fî yevm 8	*(sağ)*İsmail bin Karaca Ahmedzade Fî yevm 7	*(sağ)*Hamza bin Halil Kâtib-i Cemâ’at-i Ulûfeciyân Fî yevm 8	*(sol)*İsmail bin Veli tabi‘-i Dede Bey Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Hamza Divane Fî yevm 8	*(sol)* Nurullah bin Abdullah Fî yevm 8
47	*(silâhdâr)*Pir Ahmed Solak Fî yevm 6	*(sağ)* Veli bin Hüseyin Fî yevm 5	*(ulûfe almamak üzere olmuşdur)* Mehmed Kethüdâ-yı Şehr-i Bursa Fî yevm 8	*(mütevellî)* Hüdaverdi bin Yusuf Fî yevm 7	*(sol)*Ali bin Seydi Ali Fî yevm 6	*(Rumilinde imiş)* Mustafa tâbi‘-i Lala-ı Sâbık Fî yevm 7	*(sol)*Ferruhşad bin Seydi Ali Fî yevm 8
55	Beymiş bin Mahmud Fî yevm 6	*(sol)*Hüseyin bin Turgud Fî yevm 7	*(sağ)*Mehmed Küçek Fî yevm 10	*(silâhdâr)*Ali bin Kasım Efendi Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Mehmed bin Kasım Efendi Fî yevm 8	*(sağ)* Hasan bin Ali Fî yevm 10	*(silâhdâr)*Yerli Solak Fî yevm 6
53 210 [209]	*(sipâhî)* Hasan Hazînei Fî yevm 7 *(sipâhî)* Feridun Kilârî Fî yevm 7	*(sipâhî)*İlyas Hazînei Fî yevm 7	*(…silâhdâr)*Ali Hazînei Fî yevm 7	(*hazînei*) Zülfikar Fî yevm 7	*(sağ)*Hasan bin Ahmed Fî yevm 6	Mustafa bin Günlemen Fî yevm 6	Hüseyin bin Mustafa Fî yevm 6

6.Bölük

58	*(sağ)*Şaban bin Abdullah Dellâk Fî yevm 10	Hüseyin bin Sinan Kâtib-i Silâhdârân Fî yevm 8	*(sağ)*Resul bin Yusuf Fî yevm 8	*(cebe)* Hürrem bin Abdullah Fî yevm 8	*(sağ)*Yusuf bin Enbiya Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Pervane bin Abdullah Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Muzaffer bin Ali Fî yevm 8
53	*(silâhdâr)*Mustafa bin İlyas Fî yevm 6	*(sağ)*Mehmed bin Mustafa Mültezim Fî yevm 6	*(silâhdâr)* Yusuf Teberdâr Fî yevm 8	Hasan Hazînei Fî yevm 8	*(sipâhî)*Gazanfer Hazînei Fî yevm 8	Hüseyin bin Kasım Fî yevm 8	*(sipâhî)*Ali Enderûnî Fî yevm 9
46 [44]	*(sağ)*Ömer Fakih bin Abdülbaki Fî yevm 6	*(sağ)*Kurd bin Bali Fakih Fî yevm 6	*(sağ)*Maden bin Hacı Nasuh Fî yevm 5	*(tâbi‘-i Vezir Mustafa Paşa)* Ahmed bin Mustafa Fî yevm 7	*(sağ)*Bostan bin Hasan Mültezim-i Pazarlı Fî yevm 7	*(sağ)*Şaban bin Hacı Süleyman Fî yevm 7	*(sağ)*İlyas bin Mustafa Fî yevm 6
44	*(sipâhî)*Musa Kilârî Fî yevm 7	*(sipâhî)*Perviz Kilârî Fî yevm 7	Keyvan Kilârî Fî yevm 7	*(sağ)*Mesih bin Abdullah Fî yevm 6	*(sağ)*İbrahim bin Hüseyin Fî yevm 6	Hacı an Mehterân-ı Hayme Fî yevm 6	*(sağ)*Mehmed bin Bali Fî yevm 5
21 --- 222 [220]					*(sipâhî)*Semender Kilârî Fî yevm 7	Rıdvan Kilârî Fî yevm 7	*(sipâhî)*Yusuf Kilârî Fî yevm 7

7. Bölük

52	Receb tâbi‘-i Defterdâr-ı Sâbık Fî yevm 5	~~*(silâhdâr- sipâhî)*~~ Ömer Kethüdâ-yı Peykân Fî yevm 8	*(sipâhî)*Mehmed tâbi‘-i Sultan Fî yevm 8	Hızır bin İskender Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Emrullah bin Nasrullah Fî yevm 7	Ahmed bin Sinan Hış-ı Daye Hatun Fî yevm 8	*(sipâhî)*Hasan bin Mahmud Fî yevm 8
49	~~*(sipâhî-silâhdâr)*~~İskender Ser-Bölük-i Teberdârân Fî yevm 8	Sefer Teberdâr Fî yevm 6	*(sipâhî)* Behram bin Abdullah Fî yevm 8	Hacı bin Mehmed Fî yevm 6	*(sağ)* Cafer bin Abdullah Fî yevm 6	*(silâhdâr)*Hüseyin tâbi‘-i Karacaahmet Sultan Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Mustafa bin Hacı Bekir Fî yevm 8
45	*(sipâhî-be Kabe-i şerîf refde)* Ali bin Bali Fî yevm 7	*(sağ)*Mehmed Hayyât Fî yevm 6	*(sipâhî)* Ferhad bin Abdullah Fî yevm 5	*(sağ)* Osman bin Mustafa Fî yevm 5	*(silâhdâr)* Turgud Fî yevm 7	Mehmed bin Hacı Yusuf Fî yevm 7	Mehmed Enderûnî Fî yevm 8
47	*(sipâhî)*Şaban Enderûnî Fî yevm 7	*(sipâhî)*Mustafa Enderûnî Fî yevm 7	*(sipâhî)*Mehmed Enderûnî Fî yevm 7	*(sipâhî)*Firuz Kilârî Fî yevm 7	Muharrem Kilârî Fî yevm 7	Sefer bin Abdullah Kilârî Fî yevm 7	~~*(sağ- silâhdâr)*~~Seyfullah bin Cafer Fî yevm 5
14 [21] 207 [214]					*(sipâhî)* Rüstem bin Abdullah Kilârî 7	~~*(sağ-silâhdâr-bedel-i tîmâr verildi)*~~ Mahmud tâbi‘-i Bektaş Bey Fî yevm 7	Süleyman Enderûnî Fî yevm 7

8.Bölük

52	*(sağ)*Hamza Serrâc Fî yevm 8	*(sağ)*Mustafa bin Piri Fî yevm 6	*(sağ)*Mehmed bin Sarı? Yusuf Fî yevm 8	*(sağ)*Veli bin Abdullah tâbi‘-i Karaca Ahmedzade Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Yusuf bin Ali tâbi‘-i Mir‘alem Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Mehmed bin Kara Yusuf Fî yevm 7	*(sipâhî)* Kara Yusuf bin Eymir Şah Fî yevm 8
45	*(silâhdâr)*Osman bin Süleyman Fî yevm 7	~~*(sağ- sol)*~~Mustafa Mültezim-i Sâbık Fî yevm 6	*(sipâhî)* Kaytas bin Abdullah Fî yevm 5	*(sipâhî)* Pir Ali bin Abdullah Fî yevm 5	*(silâhdâr- tâbi‘-i Ağa yazıcı)* Hüseyin bin Abdullah Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Mustafa bin Mehmed Fî yevm 6	*(sipâhî)* Hasan Ser-Leşkerî Fî yevm 9
32 129 210 222 207 768			*(sipâhî)* Hüseyin bin Abdullah Enderûnî Fî yevm 7	Hacı Bali Fî yevm 7	Kaytas Enderûnî Fî yevm 7	~~*(silâhdâr- sağ)*~~Lütfî Teberdâr Fî yevm 6	Mehmed bin Ali Fî yevm 5

9.Bölük

*(sağ)*Ebubekir bin Abdi Fî yevm 5	*(~~sipâhî~~ silâhdâr)*Memi Teberdâr Fî yevm 9	*(silâhdâr)* Mahmud Ser-Bölük-i Teberdârân Fî yevm 9	*(sağ)*Hızır bin Süle Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Ahmed bin Hasan Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Ahmed bin Nebi Ağa Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Mustafa bin Mehmed Defterdâr-ı Sâbık Fî yevm 8	5 5
Mahmud Veled-i Yumuk Mehmed Fî yevm 5	*(sağ)*Turgud Fî yevm 5	*(sağ)*Ahmed tâbi‘-i Tevki‘î Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Cafer bin Abdullah Fî yevm 7	İsa bin Şaban Fî yevm 5	*(sağ)*Cafer bin Mehmed Fî yevm 6	Memi bin Mehmed Fî yevm 6	4 1
Seydi Ahmed bin İshak Fî yevm 7	Durmuş Fî yevm 6	Halil bin Davud Fî yevm 6	Mustafa bin Dede Fî yevm 6	*(sağ)*Mehmed Mültezim-i Perâkende-i Aydın Fî yevm 6	*(sağ)*Emrullah bin Süleyman Fî yevm 5	*(~~sağ~~ silâhdâr)*Muharrem bin Turası Fî yevm 6	4 2

(Mevlana Şeyhi Efendi mektub gönderip deftere Zünnun kayd olmuş iken galat olmuşdur dimeğin mektubları mucibince Abdülkerim kayd olunmuşdur arz olunub Abdülkerim nâmına buyruldu, Zünnun bölüğe geçmiş olmağın Abdülkerim yazılmışdır deyü Şeyhî Efendi sahib-i sa‘âdetden ricâ etmeğin buyruldu) Abdülkerim tâbi‘-i Kadıaskeri Rumili Fî yevm 7	7 ---- 145

10. Bölük

*(silâhdâr)*Osman bin Hacı Mehmed Fî yevm 7	*(silâhdâr)*İlyas bin Yahya Fî yevm 8	*(sipâhî)* Mustafa Teberdâr Meyvei Çavuş-ı Cemâ’at-i Mezbûre Fî yevm 9	*(sipâhî)* Nesimi Teberdâr Fî yevm9	*(silâhdâr)*Hüsrev bin Abdullah Teberdâr Fî yevm 9	*(silâhdâr)*Keyvan bin Abdullah Fî yevm 8	*(sipâhî)* Bali bin Ali Fî yevm 8	58
Ali bin Hüseyin Fî yevm 6	*(sol)*Eynece bin Hacı Nasuh Fî yevm 6	*(sağ)*Süleyman bin Hacı Şaban Fî yevm 8	Hasan bin Kabalak Fî yevm 5	*(sağ)*Kurd Bali bin Kabalak Yusuf Fî yevm 5	*(sağ)*Aydın bin Süleyman Fî yevm 5	*(sağ)*Mustafa bin Yusuf Fî yevm 7	42
İbrahim Veled-i Hızır Çavuş *(kânûn üzere tîmâr)*	*(cedîd)* İskender bin Abdullah tâbi‘-i Karaca Ahmed Fî yevm 7 *(Hocaefendi tezkire gönderüp sipâhîlik ricâ eder -nâibidir?- beş akçe terakkî ile sipâhî buyruldu)*	*(cedîd)*Abdi bin Mehmed tâbi‘-i Hocaefendi Fî yevm 8	*(cedîd)*Hacı Mustafa Mültezim-i Sâbık-ı Kazâ-yı Ladik Fî yevm 6	*(cedîd)*İdris bin Pir Kulu 5	*(~~sipâhî~~ silâhdâr-tâbi‘-i Sultan)* Mahmud Helvâî 6	*(~~sipâhî~~ cedîd-tîmâr buyruldu)*Ali bin Hüseyin tâbi‘-i Vâlide-i Sultan Mustafa 7	39 139

Cemâ’at-i Silâhdârân

1.Bölük

*(sol)*Ebubekir bin İbrahim Fî yevm 6	*(silâhdâr)*Sinan bin Yunus Fî yevm 7	*(sol)*İdris bin Hamza Fî yevm 7	*(sağ)*Mehmed bin Piri Semendire Fî yevm 7	*(silâhdâr)*İbrahim bin Ali Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Seydi Birâder-i Şükrullah Fî yevm 7	*(Rumili’nde)* İlyas bin Divane Hasan Fî yevm 7	4 8
*(silâhdâr)*Feridun Enderûnî Fî yevm 6	*(silâhdâr)*Hasan bin Abdullah tâbi‘-i Paşa Fî yevm 6	*(~~sağ~~ sol)*Mehmed bin Abdullah Solak Fî yevm 7	*(sol)*Ali bin Bilal Fî yevm 7	*(Manisa’da)*Muharrem bin Ahmed Ağa Fî yevm 5	*(sağ)*Eymirzeh tâbi‘-i Tatarhan Fî yevm 7	*(sağ)*Mehmed bin Piri Kâtib-i Gurebâ Fî yevm 7	4 5
						Semender Enderûn Fî yevm 6	6 ---- 99

2.Bölük

*(sol)*Muharrem bin Hürrem Kethüdâ Fî yevm 6	Mehmed bin Eymirzeh Solak Fî yevm 6	*(sol)*Receb bin Abdullah Fî yevm 8	*(silâhdâr)*Hüseyin bin Abdullah Fî yevm 8	*(gurebâ-yı yemîn)* Memi Midillü Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Mehmed bin Ferhad Fî yevm 7	*(silâhdâr)*Abdi bin Receb Fî yevm 7	49
*(silâhdâr)*Firuz Enderûnî Fî yevm 6	*(sağ)*Hürrem Enderûn Fî yevm 6	*(~~sağ~~)* Canfeda Enderûn Fî yevm 6	*(silâhdâr)*Kubat Enderûn Fî yevm 6	*(sağ)*Hasan Solak Fî yevm 5	*(cebe)* Beşir tâbi‘-i Defterdâr Fî yevm 5	*(~~sağ~~)* Hasan tâbi‘-i Defterdâr Fî yevm 5	39 88

3.bölük

*(sağ)*Ali bin Seydi Ahmed Fî yevm 7	*(sol)*Mustafa bin İsmail Fî yevm 7	*(sağ)*Hamza bin Seydi Fî yevm 7	*(sol)*Yusuf bin Seydi Fî yevm 7	*(sol)*Mustafa bin Divane Hacı Bektaş Fî yevm 7	*(sağ)*Pir Hasan bin Hızır Fî yevm 7	*(sağ)*Mustafa bin Piri Fî yevm 7	49 33 ---------- 75 [82] 145 139 99 88 ----- 546 [553] 7 ------ 553 [546]
		*(sağ)*Osman bin Hasan Fî yevm 6	*(sol)*Cafer Silâhdâr Fî yevm 6	*(havâle)* Mehmed bin Kadızade Fî yevm 6	*(sılada)* İlyas Peder-i Kethüdâ-yı Bevvâbîn Fî yevm 5	*(sol)*Mansur Matrâkî Fî yevm 10	

Cemâ'at-i Çakırcıyân
(*birer akçe terakkî ile tezkire verildi)*

	Memi bin Mustafa Kethüdâ Fî yevm 2	Ayas bin Abdullah Fî yevm 3	*(üç bin)* Karaca bin Halil Fî yevm 3	Durmuş Fî yevm 2	*(üç bin)*Pirce Fî yevm 3 *(Piri yazılmışdır)*	*(beş bin buyruldu deyu tezkire vârid oldu)* Ferhad bin Ali Fî yevm 3	Eyne Bey Fî yevm 3
27					*(üç bin)* Hacı Kerim Fî yevm 3	Cafer Fî yevm 3	Süleyman Fî yevm 2

Cemâ'at-i Şahinciyân
(birer akçe terakkî ile tezkire verildi)

	(tîmâr buyruldu ağasının tezkiresi vardır) Ömer bin Hacı Fî yevm 3	*(ulûfesi bedel-i tîmâr verildi)* Hacı Mehmed Fî yevm 3	İsa bin Abdullah Fî yevm 3	Celal tâbi'-i Ser-Şâhinciyân Fî yevm 3	Yardım bin Abdullah Fî yevm 3	Ramazan bin Karabey Fî yevm 3	Mahmud bin Abdullah Fî yevm 3
27						Ahmed Fî yevm 3	Eymirzeh Fî yevm 3

Cemâ'at-i Atmacaciyân
(birer akçe terakkî ile tezkire verildi)

~~21~~ 12	Köse bin Ali Fî yevm 3	Şahbende Fî yevm 3	Ali bin Hasan Fî yevm 3	Mahmud bin Ali Fî yevm 3 *(bedel-i tîmâr buyruldu)*

Cemâ'at-i Balabânciyân
(bunlara dahi)

6 ~~81~~ 72	Hasan Karlı Fî yevm 3	Mehmed bin Kılıç Fî yevm 3

Cem'an Neferen
943
Fî yevm
4351,5

Cemâ'at-i Sâyisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Enderûnî

32	Rüstem bin Abdullah dört	Hacı an Şâkirdân dört	Nurullah Şâkird dört	Nasuh Şâkird dört buçuk	*(küçük ahura bir akçe)* İbrahim bin Mehter Hasan Saka beş buçuk	Cuma Mehter altı.
Yekûn neferen 7 Fî yevm otuz iki						Ahmed an Şâkirdân dört

Şâkirdân-ı Mezkûrîn

5	Yusuf 1	Veli 1	Hasan 1	Hamza-ı Diğer 1	Hamza 1

Yekûn neferen
5
Fî yevm
beş

Cemâ'at-i Sâyisân-ı Hâssa-ı Bîrûnî

26	Ali Şâkird-i Seyis dört	Nasuh dört	Musa dört	Ali dört	Selim dört buçuk	*(küçük ahura ...)*Yusuf Serbölük beş buçuk
24,5	Hüseyin Şâkird dört	Mustafa Şâkird -i Seyis dört	Osman Şâkird -i Seyis dört buçuk	Mehmed bin Evhad dört	Ahmed an Şâkird dört	İslam bin Abdullah dört
40 / 90,5	Nurullah an Şâkirdân dört / Hüseyin Şâkird dört	Abdullah bin Hüseyin dört	İsa Şâkird dört	Ahmed bin Abdullah dört	Himmet dört	Mustafa dört
Yekûn neferen 22 Fî yevm doksan m. [buçuk]				Baki dört	Mehmed dört	Hasan an Şâkirdân dört

Şâkirdân-ı Sâyisân-ı Esbân-ı Hâssa-ı Bîrûnî

	Mehmed 1	Hasan 1	Nurullah 1	Mustafa-ı Diğer 1	Mustafa 1	Abdurrahman 1	Hamza 1
13		Bekirbey 1	Halil Şâkird 1	İlhan Sığırtmaç 1	Piri 1	Hüseyin 1	Süleyman 1

Yekûn neferen
13
Fî yevm
on üç

Cemâ’at-i Sâyisân-ı Ağayân-ı Enderûnî

Ahmed Şâkird -i Seyis-i Ağa-ı Der bir	Ömer Seyis Ser-Kilârî iki	Seydî bin Ahmed Seyis-i Ser-Hâzîn iki	Abdullah Seyis-i Der Ağa-ı Dârü’s-Sa‘âde dört	Mehmed Seyis-i Ağa-ı Der dört	13

Yekûn neferen
5
Fî yevm
on üç

Cemâ’at-i Na‘âlîn-i Hâssa

(Tezkire verildi-fî 26 Şa‘bân sene 986-top arabacı) Hasan bin Abdullah Keyyâl üç	(*Manisa’da tezkire verildi)* Aşir Kileî iki *(top arabacı)*	*(hizmetdedir)* Muharrem Şâkird -i Na‘âl dört	(*Manisa’da)* Musa beş buçuk	(*Kütahya’dan varmışdır Bostan Na‘lband-ı Enderûnî*) Durak beş buçuk	(*Manisa’dan atlar ile*) Mustafa Kethüdâ-yı Na‘âlîn üç buçuk	28,5 [23,5]

Yekûn neferen
6
Fî yevm
yirmi iki [yirmi üç]
m. [buçuk]

Şâkird-i Mezkûrîn

Yusuf bir	Mahmud bir	Mehmed bir	*(m.)* Hüseyin bir (H*ızır*)	4

Yekûn neferen
4
Fî yevm
dört

Cemâ’at-i Harbendegân-ı Hâssa

	Ferruh Na‘âl-ı Esterân altı	Pazarlı beş	Hüseyin beş	Hasan Ser-Odaî altı	Hamza Ser-Harbende altı buçuk	Durmuş Ser-Harbende yedi buçuk	36
Ali beş	Yusuf beş	Durmuş beş	Armağan beş	Hüdaverdi beş	Yakub beş	Dursun beş	35
Veli bin Seydi Ahmed beş	Mehmed beş	Hüseyin beş	Timur beş	Mustafa beş	Abdi Tabbâk beş	Ali-i Diğer beş	35
Yusuf bin Ahmed beş	Timur Acem beş	Yusuf bin Abdullah beş	Hüseyin bin Turgud beş	Nurullah beş	Süleyman bin Seydi Ali beş	Osman bin Kemal beş	35 141

30		Hüseyin bin Hamza beş	Davud beş	Ahmed bin Hüseyin beş	Recep bin Hamza beş	Mehmed bin Işık beş	Derviş bin İskender beş
35	Hamza bin Abdullah beş	Nebi beş	Ahmed bin Cenabi beş	Sefer bin Turali beş	Ali bin Nebi beş	Nebi bin Bali beş	İbrahim bin Nebi Fakih beş
33	Osman Na‘âl dört	Övündük beş	Memi beş	Yusuf bin Abdullah beş	Hüseyin Na‘âl dört	Timur beş	İsa beş
25 123 141 264			Cenabi beş	Hüseyin beş	Mustafa beş	Hamza beş	Hasan beş

Yekûn neferen
52
Fî yevm
264

Şüturbânân-ı Mâde

35,5		Karayer beş	Dede beş	Hüseyin Nâm-ı Diğer Ali Ser-Nefer beş	Veled-i Ser-Nefer altı buçuk	Habbâz Memi Sârbân yedi	Hamza Sârbân yedi
35	İsa beş	Mehmed beş	Veli beş	Hızır beş	Hacı bin Hasan beş	Mehmed beş	Halill beş
35	Dede-i Diğer beş	Mehmed beş	Veli-i Diğer beş	Kılıç beş	Memi beş	Kurd beş	Muharrem beş
35	Mehmed beş	Receb beş	Süleyman beş	Yusuf beş	Sinan beş	Osman beş	Musa beş
35	Haydar beş	Receb-i Diğer beş	Receb beş	Kurd beş	Karaca beş	Hasan beş	Saltık beş
35	Kurd Diğer beş	Ahmed beş	Turgud beş	Veli bin Hasan beş	Hasan beş	Mustafa beş	Mercan beş
55 265,5	Işık beş Mustafa beş	Nasuh beş	Hüseyin beş	Hasan beş	Receb beş	Mehmed beş	Bulaşık beş
Yekûn Neferen 52 Fî yevm 265 m. [buçuk]					Mehmed Şâkird-i Sârbân beş	Helvacı beş	Durmuş beş

Cemâ'at-i Şüturbânân-ı Ner

	Mehmed beş	İbrahim beş	Mustafa beş	Turgud beş	Muslihiddin Ser-Nefer altı	İbrahim Sârbân yedi buçuk	
İsa beş	Nebi beş	İskender beş	Ahmed beş	Mehmed beş	Hasan beş	Memi beş	
Yekûn neferen *(tavla ve katarı olduğuna ağasından temessük getirenlere ulûfe ile cemâ'atlere ilhâk buyruldu tezkire verildi)* 14 Fî yevm yetmiş üç m. [buçuk]						Hüseyin beş	73,5

Cemâ'at-i Istabl-ı Âmire-i Küçük
Cemâ'at-i Serrâcîn-i Bârgirân
(bunlardan birer akçe terakki ile buyruldu tezkire verildi)

(bu da) Menteş bin Kasım dört	*(Kütahya'dan)* Muharrem Alaşehir beş	*(Kütahya'dan)* Yusuf bin Abdullah beş buçuk	*(bu da)* Abdi bin Abdullah dört	*(bu da)* Mehmed Şâkird-i Hüseyin Rıdvan yedi buçuk	*(Kütahya'dan)* Hacı Pervâne Kethüdâ-yı Küçük dokuz buçuk	35,5
(Manisa'da yerinde yazılmış) Hüseyin Şâkird üç	*(Manisa'da)* Mustafa dört buçuk	*(hizmetde)* Hasan Birgiî beş	*(bu da bile gelmişdir)* Yusuf bin Abdullah dört buçuk	*(hizmetdedir)* Ahmed bin Rıdvan beş	*(Kütahya'dan)* Mahmud bin Memi tâbi'-i Hoca dört buçuk	26,5
	(Kütahya'dan) Mustafa bin Mezid dört	*(hizmetde)* Mehmed bin İbrahim dört buçuk	*(Manisa'da)* Mustafa dört buçuk	*(bu da)* Mahmud dört	*(Manisa'da)* Ramazan üç buçuk	20,5
(Manisa'da Gürle iltizâmı) Ali bin Ali Mültezim iki[369]	*(Manisa'da)* Nebi bin Abdullah üç	*(Manisa'da)* Mahmud Şâkird üç buçuk 3 *(sahh)*[370]	*(Manisa'da)* Mehmed Arabai üç	*(Manisa'da)* Hüseyin bin Hürrem Çilingir dört buçuk	*(hizmetde)* Rüstem bin Abdullah dört buçuk	20,5 103

Yekûn neferen
23
Fî yevm
yüz üç

[369](*iltizâm ile sarrâç olmuşdur)* Yahya Mültezim, s. 24.

[370] 3 sahh demekle beraber toplama sırasında Mahmud'un günlük ulufesi yine üç buçuktan hesaplanmıştır nitekim s. 24'deki kayıtta da üç buçuk olduğu görülmektedir.

Şâkirdân-ı Mezkûrîn

(ulûfeleriyle buyruldu tezkire verildi)

4,5	*(m.)* Hızır bir	*(m.)* Bostan bir	*(m.)* İbrahim bir	Cafer bir buçuk

Yekûn neferen
4
Fî yevm
dört m. [buçuk]

Cemâ'at-i Arabaciyân-ı Hâssa

(*birer akçe terakkî ile hâssa arabacılara tezkire verildi)*

30,5	*(bu da)* Mustafa Seyis dört	*(bu da)* İskender bin Abdullah dört buçuk	*(bu da)* Ali bin Yusuf dört buçuk	*(bu da arabacıya buyruldu)* Cafer bin Abdullah altı buçuk	*(bu da)* Ahmed Ser-Oda beş	*(Kütahya'dan)* Mustafa Tabbâh Ser Bölük altı
20,5	*(bu da)* Ahmed bin Abdullah üç	*(bu da)* Hızır bin Hacı iki buçuk	*(araba-ı hâssa)* Ferhad Ahenger altı	*(bu da)* Hamza bin Sefer üç	*(Manisa'da tahvil-i araba-tezkire ile arz olundu dört bin tîmâr)* Hürrem bin Abdullah iki	*(bu da)* Mahmud bin Abdullah dört
14,5 [17][371]	*(bu da)* İlyas tâbi'-i Bali Ağa üç	*(top)* Mehmed Divane üç	*(müteferrika şud)* Süleyman iki buçuk	*(bu da)* Budak bin Abdullah iki buçuk	*(bu da)* Mustafa bin Piri üç	*(bu da)* Mehmed bin Abdullah üç
20	*(bu da)* Ali tâbi'-i Elmas Ağa üç	*(bu da)* Yunus Arabaî üç	*(top - tezkire ile arz olunub beş bin tîmâr)*Osman Araba-ı Kiyâh üç	*(hizmetde)* Memi bin Şah tâbi'-i Defterdâr beş	*(bu da tezkire ile arz olunub beş bin tîmâr)* İbrahim bin İlyas üç	*(bu da)* İlyas bin Pir Ahmed üç
17,5	*(top)* Murad Arabai üç	*(bu da)* Mustafa bin Abdullah üç	*(bu da)* Hızır bin Abdullah üç	*(bu da)* Hüseyin bin Hamza iki	*(top araba)* Hasan Şâkird-i Meremmâtî iki buçuk	Ali-i Diğer dört
17	*(bu da)* Eymirzeh iki buçuk	*(bu da)* Şenlik üç	*(bu da)* Cenabi üç	*(bu da)* Hişâm üç	*(bu da)* Mahmud üç	*(bu da)* Mestan iki buçuk
17 139,5 2,5 137		*(top)* Hızır Tabbâh üç	*(top)* Mustafa üç	*(top araba)* Bali bin Eymirtaş üç	*(bu da hassa arabai)* Hızır Neccar beş	*(top)* Hacı üç

Yekûn neferen
40
Fî yevm 137

Şâkirdân-ı Mezkûrîn

3	*(araba çekmişdir top arabacı)* Cihan bir	*(m.)* Mehmed Arabai bir	*(m.)* Musa bin Hamza bir

Yekûn neferen
3
Fî yevm
üç

[371] Sonda yapılan işlem göz önüne alındığında 14,5'in sehven değil kasten yazıldığı söylenebilir, henüz toplamı işlemi yapılmadan toplam para Süleyman ya da Budak'ın günlük ulufesi çıkartılarak hesaplanmış gibi görünmektedir.

Cemâ'at-i Arabaciyân-ı Kiyâh

(birer akçe terakkî ile top arabacılarına ilhâk buyruldu)

(bu da) Sevindik üç	*(bu da)* Abdülkerim iki	Arslan üç	*(bu da)* Üveys Seyis üç	*(bu da)* Hasan Tabbâh iki	*(top araba)* Muharrem Seyis üç	
(bu da) Ali bin Abdullah üç	*(bu da)* Ağa Bey bin Musa üç	*(bu da)* Hamza bin Ayas üç	*(bu da)* Abdi bin Mahmud üç	*(bu da tîmâr verildi)* Bali bin Yusuf üç	*(bu da)* Haydar iki buçuk	
Yekûn neferen 14 Fî yevm 39 m. [buçuk]				*(bu da)* Haydar bin Abdullah üç	*(bu da)* Yusuf Seyis üç	39,5

Cemâ'at-i Sâyisân-ı Bargirân

(*bunlar tavlası olduğuna ağadan temessük getirdik de ulûfesiyle yerine buyruldu tezkire verildi)*

Ahmed Na'âl-ı Bargirân altı buçuk	Resul tâbi'-i Tevki'î dört	Mustafa dört	*(Konya'dan-top araba)* Sefer Ser-Bölük beş	*(Konya'dan-top araba)* Eymirzeh Mehter beş	*(Seyis Konya'dan)* Oruç Ser-Bölük altı	30,5
Süleyman Şâkird-i Arabaî dört	*(araba çekmişdir)* Mustafa dört	Ahmed dört	Bahşayış dört	Ali bin Abdullah dört	Memi Na'âl-ı Gâvân dört	24
Pirce dört	Ali bin Nasuh dört	*(araba çekmişdir)* Fethullah dört	Mustafa Şâkird dört	Davud dört	Mehmed Na'lband-ı Bargirân beş	25
Bahşayış dört	Armağan dört	Durmuş dört	Mahmud dört	Şirgeldi dört	Ümmet dört	24
Maden dört	Ahmed dört	*(araba çekmişdir)* Süleyman dört	Ali bin Yusuf dört	Ömer Şâkird -i Na'âl bir	Ali dört	21 124,5

[2]4	Hasan dört	*(araba çekmişdir)* Mustafa dört	Kalender dört	Cihan dört	Ali dört	Nurullah dört
[2]4	Ali Diğer dört	Yusuf dört	Musa dört	Abdurrahman dört	Mustafa Diğer dört	Emrullah dört
24	Hasan dört	Timur dört	Mehmed dört	Nebi dört	Veli dört	Hüseyin dört
28 ------ 100 124,5 ------ 224,5	Sefer dört	Oruç dört	Hasan dört	Mehmed an Şâkirdân dört	Halil dört	Resul an Şâkirdân dört
Yekûn neferen 55 Fî yevm iki yüz yirmi dört [buçuk]						Memi dört

Şâkirdân-ı Mezkûrîn

4	Musa bir	Mehmed bir	İsmail bir	Mustafa bir

Yekûn neferen
4
Fî yevm
dört

71
ISTABL-I ÂMİRE DEFTERİDİR

Cemâ‘at-i Hademe-i Istabl-ı Âmire-i Büzürg ve Küçük
Cemâ‘at-i Serrâcîn-i Hâssa
(birer akçe terakkî ile saraçlara buyruldu-ulûfe almışlarsa yazılmışdır)

(*Konya'dan)* Davud bin Abdullah yedi buçuk	(*Konya'dan)* Şaban bin Abdullah beş	(Nahcivan*)* Rüstem bin Abdullah Hazînei altı buçuk	(*Konya'dan)* Abdi İmâm dört buçuk	(*Konya'dan gelmişdir*) Mahmud bin Bali İskemleî altı buçuk	*(m.-Sancakdan Konya'dan-Nahcivan)* Ahmed bin Divane Rıdvan dört	*(m.-Sancakdan Konya'dan-Nahcivan)* Mahmud Kethüdâ-yı Büzürg on	4[4]
(*Manisa'da)* Mehmed bin Mustafa Karamânî dört	(*bu da serrâc-ı hoca)* Şaban bin Hamza üç buçuk	(*bu da)* Hasan tâbi‘-i Server Ağa dört buçuk	(*Manisa'da yazılmışdır)* Kadri tâbi‘-i Elmas Ağa beş buçuk	(*Konya'dan seyis)* Mustafa Serrâc dört buçuk	(*Konya'dan seyis gelmişdir)* Hasan bin Mustafa dört buçuk	(*Konya'dan)* Ali Birâder-i Rıdvan altı	32 [,5]
(*Manisa'da)* Cafer bin Abdullah beş	(..*Manisa'da)*Mustafa tâbi‘-i Hoca dört buçuk	(*Manisa'da)* Ramazan bin Abdullah dört buçuk	*(... hizmetinde)* Hüsrev bin Abdullah dört buçuk[372]	(*Manisa'da)* Halil bin Mustafa beş buçuk	*(Manisa'da)* Musa bin Abdullah beş *(tâbi'-i paşa)*	*(hizmetdeManisa'da yazılmışdır)* Üveys tâbi‘-i Ağa dört	3[3]
(hizmetde) İhtiyar Şâkird-i Serrâc dört *(bu da)* Süleyman Şâkird-i Serrâc üç buçuk	(*Manisa'da)* Pervâne bin Abdullah Yapukcu beş	*(hizmetde)* Mehmed Zerger-i Istabl dört buçuk	*(Lala tezkiresiyle altı bin tîmâr buyruldu)* Hasan tâbi‘-i Ahmed Çavuş üç buçuk	(Ağa *hizmetinde-Kütahya'dan şâkird gelmişdir)* Mehmed Şâkird-i Serrâc dört buçuk	(*Manisa'da hizmetde)* Mehmed Anbârî dört	(bu *da)* Hamza bin Oruç altı	3[5]
(*Manisa'da)* Ali bin Abdullah tâbi‘-i Raziye beş	(*Manisa'da)* Keyvan bin Abdullah dört buçuk	*(mütevelli şud)*Rıdvan bin Abdullah tâbi‘-i Paşa dört buçuk	(*Manisa'da-tîmâr)* Oruç Birâder-i Mustafa dört buçuk	(*Manisa'da)* Eymirzeh bin Hüsam tâbi‘-i Paşa dört	Hüseyin bin Abdullah üç	(*Manisa'da ibtidâ düşenden cihet)* Bekir Halîfe İmâm iki	27,5
(*Manisa'da Fî 20 ?)* Cafer Kileî dört	(*Manisa'da dikici)* Mustafa Şâkird-i Hazîne dört	(*Manisa'da)*Nebi Sâyisân-ı Enderûn beş	Hasan Birâder-i Hüseyin dört	Mustafa Şâkird dört	*(Konya'dan şâkird gelmişdir)* Mehmed Şâkird-i Serrâc üç	(*Manisa'da)* Hacı Hüseyin üç buçuk	27,5
Yekûn neferen 49 Fî yevm 220	*(..cedîd-tâbi'-i Yakut Ağa - yerine)* Hüseyin Bosna üç	*(cedîd-yerine)* Cafer bin Abdullah tâbi‘-i Hoca Efendi üç	*(cedîd- tâbi'-i hoca- yerine)* Ömer Şâkird-i Seyis Fî yevm 3	*(cedîd -Ahmed Çavuş kaynı Hasan'ın biraderidir buna dahi buyruldu)* Hüseyin Fî yevm 3	*(cedîd)* İsmail Fî yevm 3 *(iki bin tîmâr buyruldu)*	(*Manisa'da serrâc ola)* Mustafa tâbi‘-i Hoca iki	17 220,5 [216,5]

Şâkird-i Serrâcîn-i Hâssa
(tuğralı? tezkire verildi)

(m.) Kara Hasan bir	Sefer bir	~~(..)~~Mahmud bin Yardım bir	*(veled-i kagıd emîni)* İshak bin Mustafa üç	*(m.)* Mansur bir	*(hizmetde-Sinan Ağa kapıcı başının oğludur)* Mehmed bin Sinan üç buçuk	*(hizmetde)* Ahmed bir	
(küçük imrahor oğludur) Mehmed Diğer bir	*(m.)* Ruşen Şâkird-i Hazîne bir	Mehmed [bin Turgud][373] bir	Diğer Hüseyin bir	*(m.)* Hüseyin bir	Mehmed Şâkird-i Davud Serrâc bir	Ömer bir	20,5
Yekûn neferen 16 Fî yevm 20 m. [buçuk]					*(m.)* Hasan Şâkird-i Hazîne	*(m.)* Mahmud Diğer bir *(Abdullah)*	

[372] S. 19'da yevmi 3 akçe.
[373] S. 20.

73
SA’ÂDETLÜ PÂDİŞÂH-I ‘ÂLEM-PENÂH HAZRETLERİNİN RİKÂB-I HÜMÂYUNLARIYLA GELEN AĞALAR VE MÜTEFERRİKALAR VE ÇAŞNİGİRLER VE ÇAVUŞLAR KULLARININ DEFTERDİR

Sa’âdetlü pâdişâh-ı âlempenâh hazretlerinin rikâb-ı hümâyunları ile gelen ağalar ve müteferrikalar ve çaşnigirler ve çavuşlar kullarıdır

Mustafa Ağa Ser-Bevvâbîn-i sânî 30	Osman Ağa Ser-Bevvâbîn-i evvel Fî yevm 30	Ahmed Ağa Mir’alem Fî yevm 35	Ahmed Tevki‘î Fî yevm 45
Sinan Ağa Ser-Bevvâbîn-i sâdis Fî yevm 30	Sinan Ağa Ser-Bevvâbîn-i hâmis Fî yevm 30	Yakub Ağa Ser-Bevvâbîn-i râbi’ Fî yevm 30	Ferruh Ağa Ser-Bevvâbîn-i sâlis Fî yevm 40
Mustafa Ağa Mirâhor-ı Küçük Fî yevm 30	Mustafa Ağa Ser-Zevvâkîn Fî yevm 30	Hacı Hüseyin Ağa Mirâhor-ı Büzürg Fî yevm 37	Hafız Ağa Ser-Bevvâbîn-i sâbi’ Fî yevm 30
Mahmud Ağa Ser-Ulûfeciyân Fî yevm 20	Hasan Ağa Ser-Silâhdârân Fî yevm 22	Derviş Ağa Ağa-ı Sipâhiyân Fî yevm 30	Dilâver Ağa Ser-Çakırcıyân Fî yevm 25
Hasan Ağa Kehüdâ-yı Bevvâbîn Fî yevm 20	Hızır Ağa Ser-Çâvuşân Fî yevm 22	Kurd bin Mehmed Ağa Ser-Sekbân Fî yevm 25	Ömer Ağa Ser-Gurebâ Fî yevm 20
	Pîrî Ağa Ser-Atmacaciyân Fî yevm 19	Sinan Ağa Ser-Şâhinciyân Fî yevm 21	Mustafa Ağa Ser-Cebeciyân Fî yevm 15

Cemâ'at-i Müteferrika
Pâdişâh hazretleri ile Manisa'ya müteferrikalık ile gidenler bunlardır

İbrahim Çelebi bin Ali Çelebi Defterdâr-ı Sâbık Fî yevm 11	Hacı Hasan Tâcir Fî yevm 13	Nasuh Emin-i Sâbık-ı Matbah Fî yevm 17	Hacı Çelebi Za'im-i Ayasuluk Fî yevm 17
Bekir Çelebi bin Şah Kulu Fî yevm 18	İbrahim Çelebi Bakkalzâde Fî yevm 10	Ebubekir Karlızâde Fî yevm 10	Ömer bin Hacı Bayram Fî yevm 10
*(ulûfesiyle sipâhî buyruldu)*Hüseyin Ağa Ağa-ı Sâbık-ı Gurebâ Fî yevm 20 *(Mezkûr gurebâ ağası iken sene dokuz yüz sene 982 Cemâziye'l-âhirinin dokuzunda ma'zûl olub laladan gelen defterde yirmi akçe ile müteferrikadır deyü kayd ederler lakin müşâhere defterlerinde yoklandıkda ma'zûl olaldan beru ulûfe verilmemiş)*			Abdi bin Bekir Emîn-i Ahkâm Fî yevm 13

Dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince müteferrika olan bunlardır

Mehmed Çelebi bin Hasan Ağa Fî yevm 9	Kurd Çelebi bin Süleyman Çelebi Tevki'î Fî yevm 9	Ahmed tâbi'-i Defterdâr Fî yevm 10	Mehmed Çelebi bin Üveys Çelebi Efendi-i Defterdâr Fî yevm 20
	Hamza Çelebi bin Salih Fakih Fî yevm 10	Ahmed Çelebi bin Mehmed Çelebi Sofrai Fî yevm 13	Mehmed Çelebi Ebezâde Fî yevm 9

Kadîm-i çavuşlardan ve sipâhîlerden ve bevvâblardan olup sonra müteferrika olan bunlardır

Mustafa Arnavud tâbi'-i Merhûm Hoca Fî yevm 12	Mehmed Kethüdâ-yı Sâbık-ı Istabl-ı Amire Fî yevm 10	Bâlî bin Sinan Çavuş Fî yevm 10	Mehmed Çelebi bin Abdülkerim Kâtib-i Der Fî yevm 14
İskender Teberdâr Fî yevm 8	Divane Mustafa Fî yevm 8	Cihan Kâtib-i Matbah Fî yevm 8	Ahmed Çelebi bin Mustafa Fî yevm 8
		Osman an Erbâb-ı Tîmâr Fî yevm 11	*(ulûfesiyle sipâhi buyruldu)*İlyas bin Mustafa Fî yevm 11 *(mezkûrun şenâ'ati zâhir olmağın sene 981 ramazanında kadırgaya gönderilmiş ba'dehu afv olunub geri gediği mukarrer oldu dediler suâl oluna)*

Dokuz yüz yetmiş yedi yılından dokuz yüz seksen iki Ramazan'ına gelince müteferrika olan bunlardır

Mehmed Birâder-i Veled Bey Fî yevm 10	Mustafa tâbi'-i Merhûm Hoca Fî yevm 10	Mahmud Çelebi tâbi'-i Hazreti Paşa Fî yevm 10	Hüseyin Çelebi tâbi-i Merhûm Hoca Fî yevm 17
Ahmed Çelebi tâbi'-i Merhûm Hoca Fî yevm 8	Mehmed Çelebi bin Kurd Çelebi Fî yevm 9 *(mezkûr mukaddemâ hazîne-i âmirede beş akçe ile rûznâme şâkirdi idi)*	Hüsrev tâbi'-i Müfti Efendi Fî yevm 9	Hızır Ağa Ağa-ı Oda-ı Küçük Fî yevm 10

İltizâm sebebiyle sipâhî olub sonra müteferrika olan bunlardır

Mehmed Za'im-i Adala Fî yevm 14	Sinan Çelebi Za'im-i Uşakpınarı Fî yevm 15	Mustafa Za'im-i Durutlu Fî yevm 16	Durmuş Za'im-i Hashâ-yı Mîri Fî yevm 17
Abdurrahman bin Evren Fî yevm 11	Mehmed Çelebi Za'im-i Foça Fî yevm 12	Hacı Musa Za'im-i Lazkiye Fî yevm 14	Şaban Çelebi Za'im-i Çobar Fî yevm 14
Ahmed Çelebi Za'im-i Akhisar Fî yevm 10	Turgud Za'im-i Mîrî? Fî yevm 10	Ahmed Çelebi Ankarai Fî yevm 10	Hacı Mehmed Za'im-i Hâkşûre Fî yevm 11
Receb Za'im-i Düğüneri Fî yevm 7	İlyas Za'im-i Manisa Fî yevm 8	Mehmed Za'im-i Gököyük Fî yevm 9	Yumak Mehmed Za'im-i Birgi Fî yevm 9
(ulûfesiyle silâhdâr buyruldu- bâ hadd-ı şerîf) Mehmed bin İbrahim on dört *(mezkûr laladan gelen defterde mukayyed olub lakin müşâhere defterlerinde bulunmadı)*			

Cemâ'at-i Çaşnigirân
Konya'dan Manisa'ya Çaşnigirlik ile giden bunlardır

Mustafa tâbi'-i Koca Lala Fî yevm 10	Kaya Çelebi bin Mehmed Çelebi Defterdâr-ı Sâbık Fî yevm 11	Osman bin Mustafa Fî yevm 10	Mustafa Arnavud Fî yevm 11	Bekir Teberdâr Fî yevm 12

Manisa'ya vardıktan sonra dokuz yüz seksen iki Ramazanı'na gelince harem-i şerîf'den çıkub Çaşnigir olan bunlardır

İlyas Enderûn Fî yevm 11	Mahmud Enderûn Fî yevm 11	Hasan Enderûn Fî yevm 11	Köse Şaban Fî yevm 10
Hasan Enderûn Fî yevm 10	Rüstem Teberdâr Fî yevm 10	Mahmud Kethüdâ-yı Kilârî Fî yevm 10	Perviz Kethüdâ-yı Hazîne Fî yevm 10
Mehmed Ser-Peşgir Fî yevm 8	Ali Kethüdâ-yı Kilârî Fî yevm 9	Mustafa Kethüdâ-yı Hazîne Fî yevm 9	İbrahim Enderûn Fî yevm 10
Cafer bin Abdullah Enderûn Fî yevm 8	Memi bin Abdullah Enderûn Fî yevm 8	Mehmed bin Abdullah Enderûn Fî yevm 8	Sinan bin Abdullah … Fî yevm 10
Davud bin Abdullah Kethüdâ-yı Hazîne Fî yevm 8	Ali bin Abdullah Oda-ı Hâs Fî yevm 9	Hüseyin bin Abdullah Enderûn Fî yevm 8	Ali bin Abdullah Enderûn Fî yevm 6
	Mahmud Enderûn Fî yevm 8	Veli Oda-ı Hazîne Fî yevm 8	Rüstem Kethüdâ-yı Kilârî Fî yevm 8

Dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince sipâhîden ve kapıcılardan ve gayrıdan Çaşnigir olan bunlardır

Mustafa bin Ali Beyzâde Fî yevm 10	Halil bin İbrahim Kethüdâ Fî yevm 10	Mehmed Çelebi Kayın-ı Haydar Çelebi bin İvaz Beyzâde Fî yevm 9	Hüsrev tâbi‘-i Paşa Fî yevm 12
Mehmed Birâder-i Ruznâmeî Fî yevm 10	Cafer Mataraî Fî yevm 10	Pervâne tâbi‘-i Hüseyin Paşa Fî yevm 9	Mehmed bin Hemdem Fî yevm 10
			Mehmed Çelebi bin Hüseyin Ağa Fî yevm yedi

Dokuz yüz yetmiş yedi yılından dokuz yüz seksen iki Ramazan’ına gelince Çaşnigir olan bunlardır

Mehmed Veled-i Tevki’î Bey Fî yevm 9	Pervâne tâbi‘-i Paşa Fî yevm 11

Cemâ’at-i Çavuşân
Konya’dan Manisa’ya çavuşluk ile gidenler bunlardır

Şah bin Ali[374] Fî yevm 10	Mehmed bin Süleyman Fî yevm 15	Hasan bin Ferhad Fî yevm 9	Mehmed bin Halil Du‘âgûy Fî yevm 10
Recep bin Hasan Fî yevm 10	Ömer bin Musa Fî yevm 9	Ahmed bin Hüseyin Kirdeî Fî yevm 8 *(bundan yukarısı çavuş olmuşdur)*	Ferhad bin Abdullah Fî yevm 9

[374] Şahin bin Ali, s. 49.

Harem-i şerifden çıkub Çavuş olan bunlardır

Mehmed Enderûn Fî yevm 8	Mahmud Enderûn Fî yevm 8	İbrahim Enderûn Fî yevm 9

Dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince kapıcılardan ve baltacılardan Çavuş olanlar bunlardır

Hüseyin Nârî-i Meş'aleî 9	Hüseyin Meş'aleî Fî yevm 9	Mehmed Meş'aleî Fî yevm 10	Ali Bevvâb Fî yevm sekiz
Mehmed Meş'aleî Fî yevm 8	Yusuf Meş'aleî Fî yevm 8	Mustafa Bevvâb Fî yevm 8	Sinan bin Abdullah Meş'aleî Fî yevm 9
Hasan Teberdâr Fî yevm 9	Bâlî Teberdâr Fî yevm 6	Mustafa Meyveî Fî yevm 7	Sinan Serbölük-i Teberdâr[ân] Fî yevm 8

Dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz yetmiş yedi yılına gelince sipâhîlerden ve serrâclardan ve gayrıdan Çavuş olan bunlardır

Ahmed tâbi'-i Ferhad Ağa Fî yevm 7	Hamza tâbi'-i Tevki'î Bey Fî yevm 9	Sinan bin Abdullah tâbi'-i Hoca Fî yevm 10	Piyâle tâbi'-i Hazreti Paşa Fî yevm 10
Derviş bin Hasan Fî yevm 8	Gazanfer tâbi'-i Defterdâr Fî yevm 6	İsmail Yedekkeş Fî yevm 7	Hüsrev bin Abdullah[375] Fî yevm 7
Ahmed bin Hasan Fî yevm 7	Abdi Ser-Harrât Fî yevm 10	İskender bin Abdullah Fî yevm 9	Memi tâbi'-i Karaca Ahmedzâde Fî yevm 7

[375] Hürrem bin Abdullah, s. 49.

Abdi Birâder-i Mehmed Çavuş Fî yevm 7	Yusuf Serrâc-ı Hâzîn Fî yevm 6	Bilal bin Cafer Fî yevm 6	Hacı Hasan bin Hüseyin Fî yevm 8
İsmail bin İbrahim Fî yevm 7	Mehmed bin Ulamış Fî yevm 7	Sinan bin Musa Fî yevm 6	Ali bin Hasan Fî yevm 7
Divane Hasan bin Hüseyin Fî yevm 7	Mustafa Serrâc-ı Hâs Fî yevm 8	Hacı Mustafa tâbi‘-i Hoca Fî yevm 8	Bâlî bin Yusuf Fî yevm 8
Behram bin Şenlik Fî yevm 7	Mercan bin Abdullah Fî yevm 8	Ali bin Hüseyin Fî yevm 9	Aşık bin Dede Kethüdâ Fî yevm 6
Hasan bin Şehsuvar Fî yevm 9	Hamza bin Eymirzeh Beylü[376] Fî yevm 8	Hüseyin bin Hacı Süleyman Fî yevm 14 *(mültezimlere kayd olundu)*	Abdülkerim bin Cafer Fî yevm 7
Ferruh bin Abdullah Fî yevm 9	Ali bin Hamza Fî yevm 9	Mustafa bin Ali Fî yevm 8	Divane bin Nebi Fî yevm 9

Dokuz yüz yetmiş yedi yılından dokuz yüz seksen iki Ramazan’ına gelince ibtidâdan Çavuş olan bunlardır

Mehmed bin Mahmud Fî yevm 7	Bayram tâbi‘-i Paşa Fî yevm 6	Ali tâbi‘-i Hazreti Paşa Fî yevm 6	~~Ferruh bin~~ ~~Abdullah~~ ~~Fî yevm~~ ~~5~~ *(silahdarlıkdan çavuş olmuşdur-yukarıya kayd olundu)*
		Kurd tâbi‘-i Kadıasker Fî yevm 6	~~Mustafa bin Üveys~~ ~~Fî yevm~~ ~~8~~ *(mültezimlere kayd olundu)*

[376] Hamza bin Mirza, s. 49.

Dokuz yüz yetmiş yılından dokuz yüz seksen iki Ramazan'ına gelince sipâhîlerden ve ibtidâdan iltizâm ile Çavuş olan bunlardır

Mehmed bin Yadigar Fî yevm 8	Osman bin Cafer Fî yevm beş	Muharrem Za'im-i Muğla Fî yevm 7	Mustafa bin hacı Mehmed Za'im-i Hâkşûre Fî yevm 8
Seydi bin Eymirzeh Fî yevm 8	Abdi Za'im-i Demirci Fî yevm 7	Mehmed Serrâc [tâbi'-i] Merhûm Hoca Fî yevm 10	Seyfi bin Ahmed Fî yevm 7
Haydar bin Davud Fî yevm 6	Ahmed bin Sinan Fî yevm 5	Hasan Çelebi Za'im-i Foça Fî yevm 8	Hasan bin Seyfullah Fî yevm on
Mehmed Çelebi bin Ahmed Çelebi Kabzımâl Fî yevm 8	Hacı Mehmed Za'im-i Hâkşûre-i Urla Fî yevm 14	Mustafa bin Mehmed Za'im-i Yörükân-ı Düğüneri Fî yevm 7	Hüseyin bin Hacı Hüdaverdi Fî yevm 10
İbrahim bin Ali Fakih Fî yevm 6	Ahmed Çelebi bin Turgud Fî yevm 11	Osman Çelebi Za'im-i Şemhâne-i Tire Fî yevm 10	Hüseyin Za'im-i Demirci Fî yevm 8
Ali bin Bahşi Fî yevm 9	Budak Fî yevm 6	Lütfi Mültezim-i Manisa Fî yevm 6	Hasan bin Hacı Selim Mültezim Fî yevm 9
	(bedeli tîmâr buyruldu) Hüseyin Muzelikzâde	Mustafa bin Üveys[377] sekiz	Hüseyin bin Hacı Süleyman on iki

[377] Mustafa bin Urus, s. 50.

Çavuşlardan gelüb yoklanmayanlar bunlardır

Hüseyin Muzelikzâde Fî yevm 10	Abdi Serrâc-ı Ağa-ı Der Fî yevm 9	Kaya Serrâc Fî yevm 9	Abdi tâbi‘-i Ser-Etıbbâ Fî yevm 10
Şaban tâbi‘-i Ser-Hâzin Fî yevm 7	Mehmed bin Kara Ali Fî yevm 6	Ali Birâder-i Mirâhor-ı Büzürg Fî yevm 8	Hacı Ömer bin Seydî Fî yevm 6
			Mustafa Za’im-i Tarhâniyyât Fî yevm 8

Cemâ’at-i Kâtibân-ı Dîvân ve Hazîne

(an müteferrika) Mehmed Tezkirei Fî yevm 12	*(an müteferrika)* Mehmed Muhâsebei 15	*(an müteferrika)* Mustafa Mukâta‘ai Fî yevm 19	*(müteferrika)* Hasan Rûznâmçei Fî yevm 29	Mustafa Reis-i Küttâb-ı Dîvân Fî yevm 20
Şaban Kâtib-i Dîvân Fî yevm 9	İbrahim Katîb-i Dîvân Fî yevm 10	Osman Kâtib-i Dîvân Fî yevm 10	*(an müteferrika)* Bâlî Kâtib-i Dîvân Fî yevm 8	Süleyman Mukâbelei ve Mukâta’ai 12
Mahmud Kâtib-i Cebeciyân Fî yevm 5	Mehmed Kâtib-i Dîvân Fî yevm 7	Feyzi Kâtib-i Dîvân Fî yevm 6	*(an müteferrika)* Ramazan Teşrîfâti Fî yevm 8	Bekir Kâtib-i Mâliye Fî yevm 9
		Mustafa Şâkird-i Kâtib-i Dîvân Fî yevm 3	Ahmed Şâkird-i Reis-i Küttâb Fî yevm 5	Veli Şâkird-i Ruznâmçei ve Kâtib-i Ehl-i Hiref Fî yevm 4

Cemâ’at-i Ümenâ ve Kâtibân-ı İşân

Süleyman Kâtib-i Cev Fî yevm 7	Mustafa Emîn-i Ahkâm Fî yevm 11	*(an müteferrika)* Sinan Emîn-i Harc-ı Hâssa Fî yevm 12	*(an müteferrika)* Hüsrev Emîn-i Matbah Fî yevm 11	Derviş Emîn-i Cev Fî yevm 10
Süleyman Sâ‘atî Fî yevm 10	Hasan Vezzân Fî yevm 5	Mustafa Kethüdâ-yı Cebeciyân Fî yevm 12	Hüseyin Kâtib-i Matbah Fî yevm 9	*(an müteferrika)* Murtaza Kâtib-i Harc-ı Hâssa Fî yevm 8
				Ahmed Anbâr-ı Hîme Fî yevm 3

Cemâ’at-i İmâm ve Müezzinân

	Mustafa Tâlib-i İlim tâbi‘-i Merhûm Hoca Fî yevm 10	Mevlana Abdülbâkî Hoca-ı Gılmân-ı Enderûn Fî yevm 5	Mevlana Hasan Tâlib-i İlim Fî yevm 10	Mevlana Halil İmâm Fî yevm 17	Mevlana Haydar Hoca-ı Şehzâde Sultan Mehmed Fî yevm 24
	Süleyman Müezzin Fî yevm 4	Esad Veled-i Hocaefendi Fî yevm 10	Şeyh Mehmed Veled-i Hocaefendi Fî yevm 15	*(içeriden çıkmış imiş bil fi‘l mülâzım imiş)*Behram Tâlib-i İlim Fî yevm 5	Abdülkerim Veled-i Merhûm Hoca Fî yevm 25
Nasreddin Hoca-ı Teberdârân Fî yevm 4	Ahmed Müezzin Fî yevm 4	Yusuf Müezzin Fî yevm 4	Hacı Ali Müezzin Fî yevm 7	Hüseyin Müezzin Fî yevm 7	Hamza Müezzin Fî yevm 7

Cemâ’at-i Etıbbâ ve Cerrâhîn

Kurd Yahudi Tabîb Fî yevm 40	Mustafa Cerrâh Fî yevm 7	Pir Ahmed Cerrâh Fî yevm 4	Faik Kehhâl Fî yevm 9,5	Mustafa Frenk Tabîb Fî yevm 17	Hasan Ser-Cerrâhîn Fî yevm 11	İsa Çelebi Reis-i Etıbbâ Fî yevm 50

Cemâ’at-i Peykân

Ahmed Tabbâh Fî yevm 1	Mustafa Fî yevm 2	Kalender Fî yevm 2	Bostan Fî yevm 2,5	Mehmed Fî yevm 2,5	Ahmed bin İskender Fî yevm 4	Hüseyin bin Mehmed Ser-Peykân Fî yevm 7

Cemâ’at-i Saraydârân

Muslihiddin Meremmetî-i Yaylak-ı Bozdağ Fî yevm 2	Bâlî Saraydâr-ı Saray-ı Âmire Der Yaylak-ı Bozdağ Fî yevm 2	Hasan Saraydâr-ı Saray-ı Âmire Der Yaylak-ı Susendıraz Fî yevm 3	Behram Saraydâr-ı Saray-ı Âmire-i Der Manisa Fî yevm 4
Ali bin Dede Saraydâr-ı Bağçe-i Merhûm Hoca Der Gölcük Fî yevm 2	Ali Râh-ı Âbî Der Saray-ı Manisa Fî yevm 2	Mustafa Saraydâr-ı Küçük Fî yevm 1	Memi Bağbân-ı Bağçe-i Merhûm Cafer Paşa Der Yaylak-ı Bozdağ Fî yevm 1

Cemâ’at-i Hademe-i Mescid-i Hazret-i Pâdişâh-ı Âlempenâh

Mustafa Kayyim üç	Rıdvan Câbî üç	Abdi Kâtib üç	Mehmed Müezzin dört	Aladdin Halîfe İmâm Fî yevm beş
		Sufi Bevvâb altı	Şuca bin Dede Ferrâş altı	Ali Çırağdâr üç

Cemâ’at-i Hademe-i Mesâcid-i Merhûm Server Ağa

Hüseyin Müezzin iki	Ahmed İmâm üç

85
MATBAH-I ÂMİRE DEFTERİDİR

Defter-i Hademe-i Matbah-ı Âmire

Cemâ'at-i Matbah-ı Âmire

Kara Ahmed Halîfe üç	Hızır Halîfe üç buçuk	Ahmed Usta dört	Hüseyin Usta dört	Yakub Usta beş	Davud Ser-Tabbâhîn sekiz	
Yekûn neferen 8				Hüseyin Halîfe üç	Murad Halîfe üç	33,5

Şâkirdân-ı Matbah-ı Âmire

Ahmed bin Abdullah iki	Sefer bin Abdullah iki	Mahmud bin Abdullah bir buçuk	Hamza bin Abdullah iki	Ferruh bin Abdullah iki	Mustafa bin Abdullah iki buçuk	Hasan bin Abdullah iki	
Turgud bin Abdullah iki	~~(teberdâr şud)~~ Behram bin Abdullah iki	Sefer bin Abdullah iki	Ahmed bin Abdullah iki	Rıdvan bin Abdullah iki	~~(teberdâr şud)~~ Hasan bin Abdullah iki *(nâm-ı diğer Hüsrev)*	~~(teberdâr şud)~~ Ali bin Abdullah iki	
Cafer bin Abdullah bir buçuk	Mehmed bin İbrahim iki	Yusuf bin Abdullah bir buçuk	Keyvan bin Abdullah bir buçuk	Hasan bin Abdullah bir buçuk	Osman bin Abdullah bir buçuk	Muharrem bin Abdullah iki	
Ali bin Abdullah iki	Hasan bin Abdullah iki	Mustafa bin Abdullah iki	~~(teberdâr şud)~~ Mahmud bin Abdullah iki	Ali bin Abdullah bir buçuk	Abdi bin Abdullah iki	Veli bin Abdullah iki	
Hamza tâbi'-i Merhûm Ser-Tabbâhîn iki	Abdi bin Abdullah iki	~~(teberdâr şud)~~ Mesih bin Abdullah iki	~~(teberdâr şud)~~ Abdi bin Abdullah iki	Diğer Mustafa bin Abdullah iki	~~(teberdâr şud)~~ Mustafa bin Abdullah iki bir buçuk	İsa bin Abdullah iki	
Yekûn neferen 37					Seyfi bin Abdullah iki	Mehmed bin Abdullah iki	71,5

Cemâ'at-i Kilâr-ı Âmire

Muharrem Bazârî iki buçuk	Yusuf Bazârî dört	Ahmed Ser-Kassâb altı	Receb Ser-Şem'ger yedi	Mehmed Ser-Sebzeî beş buçuk	Osman Vekîl-Harc altı	Merdan Ser-Kilârî altı	
Bayram Kassâb altı	Hasan Ser-Mastger üç	Nasuh Kal'ayger dört	Kurd Aşşâb dokuz	Mehmed Ser-Berfî üç	Nurullah Şem'ger beş	Abdurrahman Bazârî iki buçuk	
Yekûn neferen 16					Davud Ser-Mâkiyânî beş	Hüseyin Kal'ayger iki	71,5 [88.5]

Şâkirdân-ı Kilâriyân ve Gayrihu

Ramazan bin Abdullah Şâkird-i Şem'ger bir buçuk	Ahmed bin Abdullah Şâkird-i Kilârî iki	Veli Sebzeî iki	Seyfi bin Abdullah Kal'ayger iki	Hasan Şâkird-i Mastger iki	Ahmed Mâkiyânî iki buçuk	Hasan bin Abdullah Şâkird-i m. iki	Hüseyin bin Abdullah Şâkird-i Kilârî iki
Memi Şâkird-i Aşşâb bir	Osman bin Abdullah Şâkird-i Kilârî iki	Yakub Şâkird-i Mâkiyânî iki bir buçuk	Ali Şâkird-i Mâkiyânî iki	Halil Şâkird-i Mâkiyânî iki	İbrahim Şâkird-i Berfî bir	Hüseyin bin Abdullah Şâkird-i Mastger iki	Hüseyin bin Abdullah Şâkird-i Kal'ayger bir buçuk
Yekûn neferen 21			Mahmud bin Abdullah Şâkird-i Mâkiyânî bir buçuk	Muharrem Mâkiyânî iki	Mustafa bin Abdullah Şâkird-i Kilârî iki	Ali Şâkird-i Mâkiyânî iki	Eymirzeh bin Abdullah Şâkird-i Kilârî iki	38,5

Cemâ’at-i Helvaciyân

	İskender bin Abdullah bir buçuk	Mehmed bin Abdullah iki	~~*(be bölük reîs)*~~ Mahmud Arnavud bir buçuk	Hasan bin Abdullah iki	Bostan bin Abdullah iki	Hüseyin bin Abdullah Turşuî iki buçuk	Mehmed Halîfe dört
	Yusuf bin Abdullah iki	Veli bin Abdullah iki	Abdi bin Abdullah iki	Süleyman bin Abdullah bir buçuk	Ali bin Abdullah iki	Rıdvan bin Abdullah iki	Sefer bin Abdullah iki
33						Pervane an Ütükeşân iki	Mehmed bin Abdullah iki

Yekûn neferen
16

Cemâ’at-i Habbâzîn

		Pervâne … üç	Hasan Halîfe üç buçuk	Hüseyin Usta beş	Rıdvan Usta dört buçuk	Lütfi Usta dört buçuk	Hüseyin Kethüdâ-yı Habbâzîn altı buçuk
	Hasan bin Abdullah iki	Bali bin Abdullah iki	Yusuf bin Abdullah iki	~~*(bevvâb şud)*~~ Hasan Elekî iki buçuk	Hüseyin bin Abdullah iki	Mehmed Elekî-i Hâssa üç	Hüseyin Halîfe dört
	Yakub bin Abdullah bir buçuk	Kasım bin Abdullah iki	Mehmed bin Abdullah bir buçuk	Hürrem bin Abdullah bir buçuk	Aydın bin Abdullah bir buçuk	~~*(teberdâr şud)*~~ Diğer Mustafa bin Abdullah iki	Mustafa bin Abdullah iki
	Mustafa bin Abdullah iki	Ali bin Abdullah iki	Süleyman bin Abdullah bir buçuk	İbrahim bin Abdullah bir buçuk	Mehmed bin Abdullah iki	Bulgar bin Abdullah bir buçuk	Bekir bin Abdullah iki
78.5			Abdurrahman Ser-Habbâzîn iki	~~*(be bevvâb şud)*~~ Hasan bin Abdullah iki	~~*(teberdâr şud)*~~ Mustafa bin Abdullah iki	Osman bin Abdullah iki	Mehmed bin Abdullah bir buçuk

Yekûn neferen
32

Cemâ’at-i Simidciyân

	Seydi Ali bin Abdurrahman iki	*(teberdâr şud)*Kurd bin Abdullah iki	Eymirzeh bin Abdullah iki	Behzad bin Abdullah iki	Mehmed bin Abdullah iki	Hüseyin Usta dört
21			Halil bin Abdullah bir buçuk	Ali bin Abdullah iki	Hüseyin bin Abdullah bir buçuk	Bekir bin Abdullah iki

Yekûn neferen
10

Cemâ’at-i Sakayân-ı Matbah
(*sâbık olduğu üzere mukarrer olmak buyruldu)*

4	Ali bin Abdullah iki	(*bu fevt olup Süleyman gelmişdir mukâbele defterinde bulundu tashîh olundu*) Mehmed bin Abdullah iki

Yekûn neferen
2

Cemâ’at-i Solakân ve Sekbânân
Cemâ’at-i Solakân

Ahmed bin İlyas Konya beş	Nebi tâbi‘-i Çavuş-ı Ser-Oda beş	Ahmed bin Mehmed Kethüdâ altı
Bekir Bostânî dört	Keyvan bin Abdullah dört	Yusuf bin Ahmed Konya dört
Hacı Resul Serbölük-i Sâbık dört	Musa bin Hamza dört	Hamza bin Musa Serbölük-i Sâbık dört
Mahmud Kethüdâ dört	Yusuf bin Lütfî Ser-Oda-i Sekbânân dört	Ali bin Mustafa Kethüdâ-yı Sekbân dört
Carullah bin Abdullah Sekbân dört	Ali bin Yunus Sekbân dört	Şaban bin Yakub Sekbân dört

An Hizmetkârân-ı Solâkân

Hüseyin bin Cüneyd 1	Ali Habbâz[378] 1	Hasan bin Ali 1

An Cemâ'at-i Sekbân

Hamza bin Hüseyin Kethüdâ-yı Sekbân on iki	Mehmed Kâtib-i Sekbân on bir buçuk

Hüseyin bin Durmuş Kethüdâ iki buçuk	Mehmed bin Külek İlyas? Serbölük dört	Receb bin Abdullah Akşehir Serbölük dört
Eymirzeh bin Ali Ser-Oda iki buçuk	Hamza bin Yusuf Ser-Oda iki buçuk	Mustafa bin Abdullah tâbi'-i Bali Ağa Kethüdâ üç

[378] Tabbâh, s. 35.

	Hasan bin İshak Çavuş iki buçuk	Mustafa bin Abdullah Çavuş iki buçuk
Mustafa bin Ali tâbî‘-i Piyâle Paşa iki buçuk	İbrahim bin Ahmed Postîn iki buçuk	İbrahim bin Halil iki buçuk
Ali bin Nasuh tâbi‘-i Defterdâr Efendi iki	Mehmed tâbi‘-i Mirâhor-ı Büzürg iki buçuk	Karlı bin Abdullah tâbî-i Kethüdâ-yı Sekbân iki buçuk
Bostan bin İlyas iki	Hasan bin Mustafa iki	Mustafa bin İbrahim iki
Hüseyin tâbi‘-i Ferhad Ağa Miralay iki	Ali bin Bahşayış tâbi‘-i Kurd Ağa-ı Gölcük iki	Sefer bin Yorgi iki
Hüseyin bin Abdullah iki	Mahmud bin Evliya iki	Bâlî bin Mustafa tâbi‘-i Mehmed Çelebi Kethüdâ-yı Karaman iki
Mustafa Helvâî iki	Cihan Mehter iki buçuk	Durak bin Nasuh iki
Nurullah bin Abdullah iki	Hüseyin Benefşe iki	Abdi bin Halil Mülâzım iki

Musa bin Hamza iki	Eymirşah bin Süleyman iki	Receb bin Beylik iki
Hasan bin Abdullah Orta iki	Mehmed tâbi‘-i Kasım Efendi iki	Hüseyin Tabbâh iki
İbrahim bin Ali Cezayir iki buçuk	Kasım bin Abdullah Cezayir iki	Ender bin Abdullah tâbi‘-i Hocaefendi iki
Hüseyin bin Abdullah Boyacı iki	Mustafa bin Abdullah tâbi‘-i Frenk Hekim iki	Hasan bin Ali Cezayir iki
	Bendeşah bin Hüseyin iki	Veli bin Mezid Arabaciyân-ı Kiyâh iki
Mustafa tâbi‘-i Tevki‘î iki	Veli tâbi‘-i Hocaefendi iki	Ali bin Mehmed Mültezim-i Çömlek iki
İsa bin Mahmud iki	Ali tâbi‘-i Dilâver Ağa iki	Mehmed bin Nebi iki
Memi Saka iki	Hacı Câmeşûy iki	İbrahim bin Ali iki

Hüseyin bin Hasan iki buçuk	Cafer bin Safa iki	Mehmed bin Hüseyin iki
Mehmed bin Seydi tâbi‘-i Mezbûr iki buçuk	Süleyman bin Abdullah tâbi‘-i Sultan iki buçuk	Eymirzeh bin Yunus iki buçuk
İvaz Ütükeş iki	İbrahim bin Mansur Arslânî iki buçuk	Mehmed tâbi‘-i Ahmed Ağa Mir‘alem iki buçuk
Hüdaverdi bin Mahmud	Mustafa bin Davud iki	Hüseyin bin Bayram iki
Nebi bin Süleyman iki	Rıdvan bin Mahmud iki	Murad bin Aşık Paşa iki
Mehmed bin Kurd	Yunus tâbi‘-i Defterdâr Efendi iki	Ahmed bin Mehmed tâbi‘-i Defterdâr Efendi iki buçuk
Hasan Kassâb iki	Ali Akrabâ-i Derviş Ağa iki	Ali bin Abdullah iki
Şahver [tabi‘-i] Hazreti Paşa iki	Kabili bin Ömer iki	Hüseyin bin Abdullah tâbi‘-i Hocaefendi iki

Mustafa Ser-Bostancıyân-ı Sâbık iki	Hasan bin Veli iki buçuk	Ali bin Süleyman iki
Mehmed tâbi‘-i Sinan Za‘im iki	Hasan Birâder-i Mir‘alem … üç	Receb bin Musa iki
Piri Tabbâh-ı Solakân iki	Umur Birâder-i Mehmed Za‘im iki	Mehmed tâbi‘-i Bekir Za‘im iki
Mehmed tâbi‘-i Derviş Ağa iki	Hamza bin Ali iki	Mehmed bin Bayezid Üveys? iki
Arslan bin Yusuf iki	Bostan bin Nebi iki	Musa tâbi‘-i Ser-Çavuşân iki
Sinan Mülâzım iki	Mehmed Mülâzım-ı Birgi iki	Safa bin Şaban iki
Muharrem Timurtaş iki	Hüseyin bin Abdullah iki	Resul bin Abdullah iki
Kapan? bin İskender iki	Muharrem bin Sevindik iki	Ramazan bin Rüstem iki

Musa bin Ferruh Mülâzım iki	Mahmud tâbi‘-i Hoca iki

Mülâzım sekbânlar olub saltanat haberi geldikden sonra yazılması ferman olunan Sekbânlardır ki zikr olunur

Mehmed bin Abdullah	Musa bin Abdullah	Yunus bin İdris	Ahmed bin Mustafa
Kasım bin Abdullah	Nasuh bin Abdullah	Ahmed bin Abdullah	Sinan bin Abdullah
Behram bin Abdullah	Cafer bin Mehmed	Hasan bin Abdullah	Veli bin Abdullah
			Behram Çaşnigir 11 *(Manisa’da zevâyidden oturak)*

Cemâ'at-i Ehl-i Hiref

(birer akçe terakkî ile yedlerine tezkire verildi)

Mustafa Ser-Postindûz Fî yevm sekiz	Hüseyin Ser-Külâhdûz Fî yevm altı buçuk	Yusuf Ser-Kazzâzân Fî yevm yedi buçuk	Mehmed Ser-Kemânger Fî yevm dokuz	Cafer Ser-Mûzeî Fî yevm on
Mustafa Mûzeî Fî yevm dört	Ali Ser-Şemşirger Fî yevm dört	Yusuf bin Abdullah Sarraf ve Zerger Fî yevm beş	Hasan bin Abdullah Mûzeî Fî yevm üç	Ahmed Tîrger Fî yevm dört
Ahmed Külahdûz Fî yevm dört	Mehmed Zerger Fî yevm üç	Süleyman Kazzâz Fî yevm üç	Hamza Ser-Kazgânî Fî yevm altı	İbrahim Ser-Mücellid Fî yevm beş
Hasan Postindûz Fî yevm üç	Ahmed Mûzeî Fî yevm dört	Ali Kazzâz Fî yevm üç	Mustafa Perdahtî-i Külahdûzân Fî yevm üç	Mahmud Külahdûz Fî yevm dört
Osman Zerger Fî yevm dört	Mustafa Külahdûz Fî yevm beş	Muharrem Mûzeî Fî yevm üç	Yakub Kemânger Fî yevm üç	Ali Kazgânî Fî yevm üç

Yekûn Neferen
25-
-Mezkûrlar her sene ikişer yüz yazlık ve ikişer yüz kışlık ve ikişer yüz bayramlık alırlar cem'an bir senede altışar yüz akçe alır

Şâkirdân-ı Ehl-i Hiref

(ulûfe ile oldu)

Hasan Şâkird-i Postindûz Fî yevm bir	Halil Şâkird-i Postindûz Fî yevm bir buçuk	Ali Şâkird-i Postindûz Fî yevm bir buçuk	Mahmud Şâkird-i Ser-Kazzâz Fî yevm bir buçuk	Ali Şâkird-i Ser-Şemşirger Fî yevm bir
Mehmed Şâkird-i Ser-Zergerân an Enderûn Fî yevm bir buçuk	Hasan Şâkird-i Mezbûr Fî yevm bir buçuk	Mehmed Şâkird-i Mezbûr Fî yevm bir	Abdulkerim Şâkird-i M. Fî yevm bir	Mahmud Şâkird-i Ser-Mûzeî Fî yevm bir
Süleyman Şâkird-i Ser-Kazgânî Fî yevm bir	Pervane Şâkird-i Harrât Fî yevm bir	Mustafa Şâkird-i Ser-Kazzâz Fî yevm bir	Ali Şâkird-i Ser-Külahdûz Fî yevm bir	Ahmed Şâkird-i Ser-Zerger Fî yevm bir
Yekûn Neferen 16 -Mezbûrlar yılda yüzer akçe çuka bahâ alırlar				Ahmed Şâkird-i Ser-Kemânger Fî yevm bir

Cemâ‘at-i Câmeşûyân
(şâkirdlere buçuğu)

Memi Fî yevm bir buçuk	Cafer Fî yevm bir buçuk	Eymirzeh Fî yevm bir buçuk	Sefer Ser-Câmeşûyân Fî yevm üç buçuk

Yekûn Neferen
4
-Yılda yüzer akçe çuka bahâ alırlar

Şâkirdân-ı Cerrâhîn
(ulûfe ile oldu)

Mehmed Şâkird-i Mezbûr Fî yevm bir	Mustafa Şâkird-i Kehhâl Fî yevm bir	Mahmıud Şâkird-i Mezbûr Fî yevm bir	Mehmed Şâkird-i Mezbûr Fî yevm bir	Ahmed Şâkird-i Ser- Cerrâhîn Fî yevm bir
Yekûn Neferen 7 -Yılda yüzer akçe çuka bahâ alırlar			Azerya Şâkird-i Kurdzâde Yahudi Fî yevm bir	Diğer Mustafa Şâkird-i m. Fî yevm bir

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Fatma Süheyla		İSLAMOĞLU
Doğum Yeri ve Yılı			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
ve Düzeyi	İyi		
Eğitim Durumu	**Başlama - Bitirme Yılı**		**Kurum Adı**
Lise	2012	2016	Kayseri Furkan Doğan Anadolu İmam Hatip Lisesi
Lisans	2016	2020	İstanbul Üniversitesi
Yüksek Lisans	2020	2023	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Doktora			
Çalıştığı Kurum/lar	**Başlama - Ayrılma Yılı**		**Çalışılan Kurumun Adı**
1.	2023		Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
2.			
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayınlar:			
Diğer:			
İletişim (e-posta):			
Tarih **İmza** **Adı Soyadı**			04.09.2023 Fatma Süheyla İSLAMOĞLU